

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Şehzade Korkud (1468-1513) ve Osmanlı Dünyası

Doktora Tezi

Pınar Tarlak

Şubat 2025

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Şehzade Korkud (1468-1513) ve Osmanlı Dünyası

Doktora Tezi

Pınar Tarlak

Danışman

Doç. Dr. M. Zahit Atçıl

Şubat 2025

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Pınar Tarlak tarafından hazırlanan " Şehzade Korkud (1468-1513) ve Osmanlı Dünyası" başlıklı bu Doktora Tezi, Tarih Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. M. Zahit Atçıl

Boğaziçi Üniversitesi

Üyeler:

Prof. Dr. Selim Karahasanoğlu

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Doç. Dr. Ertuğrul İsmail Ökten

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Prof. Dr. Özgür Kavak

Marmara Üniversitesi

Doç. Dr. Derya Gürses Tarbuck

Bahçeşehir Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 26.02.2025

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin Chicago yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun Chicago kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

Doç. Dr. M. Zahit Atçıl

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

Pınar Tarlak

ÖZET

Şehzade Korkud (1468-1513) ve Osmanlı Dünyası

Tarлак, Pınar

Doktora Tezi, Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. M. Zahit Atçıl

Şubat, 2025

Bu çalışma, Sultan II. Bayezid'in oğullarından Şehzade Korkud'un siyasi ve entelektüel hayatını taht mücadelesi süreci ve âlim şehzade imajı bağlamında incelemektedir. Osmanlı tahtının doğal varislerinden biri olan Korkud, iktidar arayışında çeşitli stratejiler geliştirerek bu süreci entelektüel kimliği ile desteklemiş ve ortaya koyduğu siyasi manevraları kardeşleri Ahmed ve Selim'den farklı bir yol ile şekillendirmiştir. Çalışma 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Şehzade Korkud'un ilk yılları ve çevresi ele alınarak doğumu, çocukluğu, eğitimi, hocaları, hanesi, çocukları, 1481 senesinde dedesi II. Mehmed yerine naib olarak tahta çıkması ve veraset mücadelelerinin arka planı ele alınmıştır. İkinci bölümde, Şehzade Korkud'un sancakbeyliği dönemleri ve siyasi faaliyetleri Manisa ve Antalya Sancakbeyliği dönemleri çerçevesinde incelenmiştir. Üçüncü bölümde Şehzade Korkud'un Rodos Şövalyeleri ve Deniz gazileri – Korsanlar ile arasındaki ilişkiler ortaya konulmuştur. Dördüncü bölüm ise mücadele dönemlerinin ayrıntılarını içermekte olup Korkud, Ahmed ve Selim'in taht mücadelesi sürecindeki siyasi manevralarını ele almaktadır. Beşinci ve son bölüm ise, Şehzade Korkud'un entelektüel portresini eserleri bağlamında inceleyerek, fikir dünyası, dini görüşleri, din ve siyaset faktörlerini izahı ve estetik ve anlam içeren yazım dünyasını içermektedir.

Anahtar Kelimeler: Saltanat Mücadeleleri, Şehzade Korkud, Âlim Şehzade, Taht Stratejisi, Osmanlı Şehzadeleri.

ABSTRACT

Prince Korkud (1468-1513) and the Ottoman World.

Tarlak, Pınar

Ph. D. Thesis, The Department of History

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. M. Zahit Atçıl

February 2025

This study examines the political and intellectual life of Prince Korkud (1468-1513), one of the sons of Bayezid II, within the context of the struggle for the throne and the intellectual image of the prince. As a natural heir to the Ottoman throne, Korkud developed various strategies in his quest for power, supporting this process with his intellectual identity and shaping his political maneuvers differently from his brothers Ahmed and Selim. The study consists of five chapters. The first chapter focuses on Korkud's early years, addressing his birth, childhood, education, teachers, household, children, his ascent to the throne as regent in 1481 following his grandfather Mehmed II, and the background of succession disputes. The second chapter analyzes Korkud's political activities during his terms as the governor of Manisa and Antalya. The third chapter explores Korkud's relationships with the Knights of Rhodes and maritime raiders. The fourth chapter details the political maneuvers of Korkud, Ahmed, and Selim during the struggle for the throne. The fifth and final chapter examines the intellectual portrait of Şehzade Korkud in the context of his works, explaining the world of ideas, religious views, religion and political factors, and the world of writing that includes aesthetics and meaning.

Keywords: Succession Struggles, Prince Korkud, Intellectual Prince, Throne Strategy, Ottoman Princes.

ÖNSÖZ

Osmanlı şehzadeleri tarih alanına merakımın başladığı ilk günden itibaren benim için her zaman ilgi çekici bir konu olmuştur. Şehzadelerin yaşamlarını, siyasi mücadelelerini ve ortaya koydukları kimliklerini inceleme fırsatı her bulduğumda bu alana daha çok bağlanmış ve yalnızca bu alanda uzmanlaşmak istediğime karar vermiştim.

Bu anlamda benim Şehzade Korkud ile aramda bir bağ oluşmasına vesile olan, değerli yol göstermeleri, sabrı ve çalışmama gösterdiği titiz bakış açıları sebebiyle tez danışmanım Doç. Dr. Muhammet Zahit Atçıl'a minnettarım. Hocama verdiği emek, zaman ve ilgi için ne kadar teşekkür etsem azdır. Tez sürecimde ise komitelerimde yer alan Prof. Dr. Selim Karahasanoğlu'na ve Doç. Dr. Hasan Karataş'a yoğunluklarına rağmen vakit ayırdıkları ve çalışmama katkıları bakımından çok teşekkür ederim. Nabil Al-Tikriti hocama ise ayrıca teşekkür ederim. Benimle elindeki tüm kaynakları cömertçe paylaşması ve kıymetli fikirler veren değerlendirmeleri ile Şehzade Korkud'u daha yakından tanımama vesile oldu.

Tez savunmamda değerli yorumları ve yönlendirmeleri ile bana destek olan hocalarıma da teşekkür etmek isterim. Daha Yüksek Lisans öğrencisiyken dersini alarak tanışma fırsatı bulduğum ve geçen yıllar boyunca emeğini, ilgisini ve zamanını cömertçe veren değerli hocam Doç. Dr. Derya Gürses Tarbuck'a ne kadar teşekkür etsem az. Yine savunma sürecimde tezime sunduğu önerileriyle ciddi katkılarda bulunan Doç. Dr. Ertuğrul İsmail Ökten'e teşekkür ederim. Aynı şekilde, Şehzade Korkud'un siyaset düşüncesi dünyasını daha net anlamama katkı sağlayan Prof. Dr. Özgür Kavak'a teşekkürlerimi sunuyorum.

2017 senesinde başlayan doktora maceram şimdilerde sona erdiğinde desteklerini gördüğüm Bahçeşehir Üniversitesi aileme de teşekkür etmek isterim. Bu anlamda bir hocadan daha çok zamanla bana abla olan Doç. Dr. Pınar Sarısaray Bölük'e, yine Yüksek Lisans hocalarımdan olup, doktora sürecimde beni yüreklendirmeleri ile yanımda olan değerli hocam Doç. Dr. Nuran Feryal Tansuğ'a minnettarım.

Aynı yolda yürüdüğüm arkadaşlarıma ise ayrıca teşekkür etmem gerekir. Bu süreçte her yorulduğumda ve zorlandığımda saat ve zaman fark etmeksizin yanımda olan sevgili arkadaşlarım Dr. Derya Deniz Yılmaz'a, Ayşe Uygun Kuru'ya ve Özlem Özdemir Kumbar'a çok teşekkür ederim.

Uzun doktora eğitimim sürecinde aile üyelerimin desteği ise oldukça önemliydi. Bu süreçte beni her daim destekleyen, kıymetli varlığı ile hayatımı kolaylaştıran ve yüreklendiren annem Seher Tarlak'a, ablam Özlem Tarlak Bilgin'e çok teşekkür ederim.

Hep büyük bir inançla beni destekleyen, başarı yolunda örnek aldığım babam Cevdet Bayram'a, uzun eğitim öğretim süreçlerimde en iyi eğitimi almam için hep elinden gelenin en iyisini yapan ve beni cesaretlendiren değerli annem Nihal Bayram'a, kardeşlerim Cihan Özal Bayram ve Zeycan Duygu Bayram Dönmez'e çok teşekkür ederim.

En büyük teşekkür şüphesiz aileme olacaktır. Yorulduğumda, bunaldığımda, zorlandığımda beni motive eden ve her zaman desteği, sabrı ve anlayışı ile yanımda olan güzel yürekli eşim İbrahim Emre Tarlak’a ve kitaplarımın arasına koyduğu “sana güveniyorum anne başaracaksın” notlarıyla bu zorlu yolda yüzümü güldüren canım kızım Zeynep Yağmur Tarlak’a minnettarım. Bu tezin ortaya çıkmasında katkıları olan tüm bu isimlerin varlığı, akademik yolculuğumu daha anlamlı ve kolay kılmıştır. Her birisine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tarihsel bilgiye ulaşmanın ön önemli yollarından biri şüphesiz kütüphaneler ve arşivlerdir. Bu bağlamda tezimi yazarken arşiv kaynaklarını edinmek hususunda başvurduğum T.C. Devlet Arşivleri Başkanlığı’na, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi’ne ve T.C. Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı’na teşekkür ederim.

Pınar Tarlak

İstanbul, 2025

İÇİNDEKİLER

Özet	i
Abstract.....	ii
Önsöz	iii
İçindekiler	v
Tablolar	vii
Haritalar	viii
Resimler	ix
Kısaltmalar Dizini	x

GİRİŞ	1
Tezin Ana Problematikleri	4
Literatür, Kaynaklar ve Metodoloji	6
Çalışmanın Kapsamı: Korkud'u İçinde Bulunduğu Tarihsel Bağlam Çerçevesinde Anlamak	13
Çalışmanın İçeriği: Korkud'u Yazmak	14

1. BÖLÜM: OSMANLI SARAYINDA BİR ŞEHZADE: KORKUD'UN İLK YILLARI VE ÇEVRESİ

1.1. Doğumu ve Çocukluğu	20
1.2. Eğitimi ve Hocaları	25
1.3. Hanesi, Haremi ve Çocukları	30
1.4. Naib Olarak Tahta Çıkışı (1481)	33
1.5. Korkud'un Veraset Mücadelesinin Arka Planı	38
Sonuç	44

2. BÖLÜM – YÖNETİCİ KORKUD: SANCAKBEYLİĞİ DÖNEMLERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ

2.1 Korkud'un Hangi Sancağa Çıktığı Problematiği	46
2.2 Tire Meselesi	48
2.3 Haslar Meselesi ve Korkud'un Siyasi Duruşunun Değişmesi	50
2.4 Korkud'un Manisa Sancağındaki Otoritesinin Sınırları	52
2.5 Midilli Kuşatması (1501)	62
2.6 Korkud'un Siyasetinin Yön Değiştirmesi: Antalya Yılları (1502-1509)	66
2.6.1 Korkud'un Entelektüel Kişiliği ile Siyasi Kişiliğinin Ayrışması	70
2.7 Mısır'a Yolculuğu (1509)	74
2.7.1 Karşılıklı Pazarlıklar ve Antalya'ya Dönüş.	84
Sonuç	88

3. BÖLÜM – AKDENİZ’İN GÖLGELERİ: ŞEHZADE KORKUD, RODOS ŞÖVALYELERİ VE KORSANLAR

3.1. Korkud ve Rodos Şövalyeleri	91
3.2. Korkud ve Deniz Gazileri-Korsanlar	100
Sonuç	107

4. BÖLÜM – MÜCADELE DÖNEMLERİ: TAHT YOLU

4.1 II. Bayezid’in Durumu ve Şehzadelerin Sancak Tartışmaları	109
4.1.1 Şehzade Selim, Süleyman ve Kefe Pazarlıkları	111
4.1.2 Şehzade Korkud’un Manisa’ya Hareketi	116
4.2 Anadolu’da İsyan İklimi: Şah Kulu İsyanı (1511)	123
4.3 Şehzade Selim ve Çorlu Muharebesi.....	131
4.4 Şehzade Ahmed’in İstanbul’a Davet Edilmesi ve İstanbul Olayları	136
4.5 Şehzade Ahmed’in Anadolu’da Çeşitli Girişimleri	138
4.6 Şehzade Korkud’un İstanbul’a Gelişi	142
4.7 Selim’in Tahta Çıkışı	149
4.8 Taht Mücadelesinde Yeni Dönem: Sultan II. Bayezid’in Vefatı	153
4.9 Şehzade Korkud’un Kaçış Süreci ve Boğdurulması.....	157
4.10 Şehzade Ahmed’in İsyan Hareketleri ve Boğdurulması	163
Sonuç	167

5. BÖLÜM – KORKUD’UN ENTELEKTÜEL PORTRESİ

5.1 Fikir Dünyası: Korkud’un Düşünsel Mirası	171
5.2 Dini Görüşleri: İnanç ve İdeolojilerinin Kesişimi	185
5.3 Din ve Siyaset Faktörlerinin İzahı: Korkud’un Stratejik Bakışı.. ..	200
5.4 Yazım Dünyası: Estetik ve Anlam	212
Sonuç	219

SONUÇ	222
-------------	-----

KAYNAKÇA	230
----------------	-----

ŞEHZADE KORKUD KRONOLOJİSİ	238
----------------------------------	-----

EKLER	242
-------------	-----

TABLÖLAR

Tablo 1: Şehzade Korkud'un Hocaları	29
--	----

HARİTALAR

Harita 1: Şehzade Korkud'un Sancak Bölgeleri 121

Harita 2: Şehzade Korkud'un Taht Mücadelesi Sürecinde İzlediği Rotalar 122

RESİMLER

- Resim 1:** Şehzade Korkud tarafından kopya edilen bu Kur'an-ı Kerim'in Ketebe Kaydı 215
- Resim 2:** Şehzade Korkud tarafından kopya edilen bu Kur'an-ı Kerim'den Örnek Sayfa 217
- Resim 3:** Şehzade Korkud'un Kürdî Peşrev isimli bestesinin 3. Hanesinden bir kesit.....218

KISALTMALAR DİZİNİ

AOM: Archives of the Order of Malta

bknz: Bakınız

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

C.: Cilt

C. Ev.: Cevdet Evkaf

Çev.: Çeviren

D: Defter

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Ed.: Editör

E: Evrak

Ev. d: Evkaf Defterleri

hk.: Hakkında

NO: Numara

Sy.: Sayı

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TSMK: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi

TSMA: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi

TSMA d: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Defter

TSMA E: Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Evrak

TTK: Türk Tarih Kurumu

Vr.: Varak

Vol.: Volume

GİRİŞ

Tarih boyunca birçok siyasi yapıda olduğu gibi Osmanlılarda da her dönem siyasi mücadele ve iktidar çatışmalarına tanıklık edilmiştir. Padişahların tahta çıkma süreçleri ve iktidarlarını sürdürme çabaları ise oldukça karmaşık dönemleri beraberinde getirmiştir. Bu süreçte yaşanan olaylar, farklı karakterlerin kendilerine özgü hikâyelerini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, II. Bayezid ve I. Selim dönemlerinin öne çıkan şahsiyetlerden biri olan ve bu tür mücadele dönemlerine dair örneklerden birini teşkil eden Şehzade Korkud'un hayatı ele alınmaktadır.

Şehzade Korkud, Osmanlı İmparatorluğu'nun 16. yüzyıldaki siyasi ve kültürel dünyasında kendine özgü bir konum edinmiş şehzadelerden birisidir. 1468 senesinde doğduğunu kabul edersek, 45 yaşında vefat etmiş, siyasi hayatı ve entelektüel dünyası dikkate alındığında ise iç dünyasında derin sorgulamaların olduğu bir hayat yaşamıştır. Korkud'un bu yolu, ulaşılması zor bir hedefe varmak çabasında olan, belirsizliklerle dolu bir yolculuğu simgeler. Bu benzetme, Korkud'un siyasi hırsları ve sanatsal yetenekleri arasında gidip gelen karmaşık iç dünyasını yansıtır. Bu anlamda Korkud'un hayatı yalnızca bir şehzadenin taht yolundaki yaşam mücadelesini değil, aynı zamanda ruhsal yolculuğunu da temsil eder. Dolayısıyla Korkud'un bu süreci, Osmanlı tarihinin 16. yüzyıl siyasi hayatında önemli bir yer tutarken, dönemin kültürel dünyası ile iç içe geçmiş bir kişisel deneyim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şehzade Korkud'un yaşamı, bireysel bir anlatı olmanın ötesinde, Osmanlı İmparatorluğu'na farklı bir çerçeveden bakmamıza olanak sağlayan bir perspektif oluşturmaktadır. Zira Korkud'un hayatı Osmanlı dünyasına açılan bir pencere olarak 15. yüzyıl sonu ile 16. yüzyıl başında Osmanlı siyasal düzlemini yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda şehzadeler dünyasına dair bir bakış açısı kazanmamıza da imkân vermektedir. Özellikle dönemin sancak uygulamaları, veraset anlayışı, mücadele evreleri ya da şehzadelerin sanatsal dünyaları gibi farklı alanlarda görüş sahibi olmamıza olanak tanır.

Korkud, her ne kadar kardeşleri Ahmed ve Selim arasında iddialı bir görüntü çizmese bile, tahtın doğal varislerinden biri oluşu sebebiyle onun bahsi geçen saltanat mücadelesi içerisinde kimi girişimlerde bulunarak tahta sahip olmak yolları aradığını söylemek mümkündür. Siyasi hayatı ve özellikle sancak idaresi görevlerine ek olarak ilmî konularda sergilediği imaj ise, onu bahsi geçen diğer şehzadelerden ayırmaktadır.

Dolayısı ile bu çalışmada Korkud'un siyasi hayatının ayrıntıları, Osmanlı şehzadelerinin mücadele dönemlerinde birer taht stratejisine sahip oldukları görüşü etrafında şekillenmekle birlikte, dini- tasavvufî konuları ele aldığı eserlerinde açıkladığı ilme yönelik tercihlerine ve eserlerine birer nasihatname özelliği katan siyasi eleştiriler ve önerilerine paralel olarak ele alınmaktadır.

Osmanlı şehzadeleri, taht mücadelesi süreçlerinde çeşitli stratejiler geliştirmişlerdir. Bu stratejiler askerî güç, ittifaklar ve propaganda gibi unsurları içermektedir. Korkud, II. Bayezid ve I. Selim dönemlerinde meydana gelen taht mücadelesi içerisinde yer alarak kendi taht stratejisini oluşturmuş ve bu bağlamda hem siyasi hem de dini argümanlar geliştirerek, meydana getirdiği eserlerinde tasavvufî düşünceyi ve dini öğretileri öne çıkardığı bir üslupla siyasi duruşunu kardeşleri Ahmed ve Selim'den başka bir şekilde ortaya koymuştur.

Korkud'un eserleri, siyasi argümanlar içeren ancak dinî perspektifte belli başlı konular etrafında şekillendirdiği görüşlerini ortaya koymak amacıyla yazdığı ve bu doğrultuda fıkıh, kelam, hadis ve tefsir gibi çeşitli ilimlerden yararlandığı kitaplardır. Bu durum Korkud'un eserlerine zengin bir bilgi yükü ile farklı konuların tartışıldığı çok çeşitli bir nitelik kazandırır. Ortaya koyduğu bu yaklaşım, şehzadenin düşünsel derinliğini ve entelektüel birikimini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Bununla birlikte Korkud'un babası II. Bayezid'e sunduğu bu eserlerinin pek çok kısmında birtakım siyasi mesajların bulunduğunu ayrıca belirtmek gerekir. Korkud'un eserlerinde tercih ettiği bu yöntemin, şahsi hırsları ya da kendisini yakından ilgilendiren kardeş katli uygulaması ile ilişkilendirilmesi yanlış olmasa bile eksik bir algı taşır. Korkud burada, dini ve siyasi konulara şer'i -örfî bağlamda yaklaşarak, adalet çerçevesinde kanun nizamını sorgulamaktadır. Dolayısıyla sancağını yönetmek konusundaki isteksizliğini genellikle dini sebeplere dayandırıyor olsa bile, bunun bir bakıma siyasi bir strateji olduğunu düşünmek gerekir. Özellikle Korkud'un ortaya koyduğu ilmi becerileri kardeşleri ile olan taht mücadelesi sürecinde taht stratejisinin bir parçası olarak aslında kendisini bu mücadeleden uzak durduğu yönünde bir imaj çizmek gayreti ile bilinçli şekilde yapıldığı da düşünülebilir. Dini inançlarını öne çıkararak hem toplumda saygınlık kazanmakta hem de siyasi arenada daha az hedef haline gelmektedir. Bu bağlamda Korkud'un eserlerinde metin aralarına yerleştirdiği siyasi meseleler, onun stratejik düşüncelerini anlamamıza olanak tanır. Dolayısı ile

Korkud'un din ile siyaseti harmanlayarak oluşturduğu bu imaj taht mücadelesindeki konumunu güçlendiren bir taktik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örneğin Korkud, babasına gönderdiği *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha ile'l-A'mâli's-Sâliha* adlı Arapça eserinde, babasına her türlü idari vazifeden affını rica ederken bu hususta şunları söylemiştir;

“Beni bu niyâbet ve yöneticilik görevinden; dolayısıyla bu sayede işlediğim sayısız zulümden kurtarırsanız ve beni farklı alanlarda hizmetinize ya da yurdunuzun diğer ilim adamları gibi beni de ilim ehlinin yoluna koyarsanız. Doğrusu ben ilim ve ilimle meşgul olmaktan aldığım haz konusunda terki kâbil olmayan bir seviyeye ulaştım. Emirlik göreviyle; dahası geri kalan dünya işleriyle uğraşmak bizim gibi insanların meşgul olmayacağı işlerdendir. Benim adıma böylesi işlerle meşguliyet mümkün olsa da atasözünde geçen “iki karpuz bir koltuğa sığmaz” ifadesinin doğruluğundan şüphe yoktur.”¹

Ancak, Korkud'un kaleme aldığı mektupları kitaplarında ortaya koyduğundan daha farklı imaj çizer. Genellikle sancağı konusunda çoğu zaman talepkâr ve memnuniyetsiz hali, kitaplarında altını ısrarla çizdiği ve yöneticilik görevlerini istemeyerek bunu dini argümanlara dayandığı kısımlar ile zıt düşmektedir. Örneğin, kız kardeşi Fatma Sultan'a yazdığı mektubunda Manisa sancağının kendisine değil de Şehzade Selim'e verilmesini sert ve tehditkâr ve dil ile şöyle eleştirir;

“Gerekse bana versinler gerekse vermesinler. Şimdi dahi gene benden ziyade küçük kardeşimi neden takdîm edip artık mı ri'ayet etseler gerek. Benim zerre kadar idrakim yok mudur? Buraları fehm etmez miyim... Riayet etmezlerse varup Mısır'a giderim yahut Rodos'a mı kaçayın? Cümlesinden evlâ görünür ki varam Tire'de tekâ'üd idem.”²

Dahası eserlerinde uzun paragraflar boyunca dünya malının boş olduğu hakkında argümanlar sıraladıktan sonra sancağından babası II. Bayezid'e yazdığı mektuplarda masraflarını karşılamakta zorlandığı gerekçesiyle kendisi için cizye hasılatından gelir talebinde bulunması ya da zayıf bünyesine iyi gelmediğini belirterek ikamet yerini ısrarla Ege'nin liman şehirlerine taşımak istemesi âlim Korkud'un aklında başka

¹ Şehzade Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi, Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha ile'l-A'mâli's-Sâliha*, Çev. Musa Sancak, Timaş Akademi, Eylül 2022. Şehzade Korkud, *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha ile'l-A'mâli's-Sâliha*, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, NO: 1763, vr. 257b.

² TSMA NO: E 5587.

planları olduğunu ve esasında adımlarını belirli stratejiler etrafında attığını düşünmemize neden olmaktadır.

Tezin Ana Problematikleri

Bu çalışma genel olarak dört ana problematik etrafında şekillenmiştir. Birincisi, klasik dönem Osmanlı şehzadelerinin mücadele süreçlerinde taht stratejilerinin olduğu görüşünden hareketle Korkud'un ortaya koyduğu stratejilerin neler olduğudur.³ Bu aşamada şu sorular gündeme gelir; Korkud'un siyasi fikirleri nelerdir ve bu düşünceler Korkud'un genel konjonktürdeki etkisini ve yerini nasıl belirler? Bu bağlamda Korkud'un düşünceleri, dönemin siyasi olayları ile yakından ilgili olduğu gibi, hem kendi dönemindeki siyasi iklimi şekillendirdiği hem de sonraki kardeş katli uygulamalarına etki etmiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Korkud'un görüşleri özellikle devlet yönetimi, adalet anlayışı ve toplumun sosyal yapısı üzerine yoğunlaşırken, bu fikirlerin genel konjonktürde nasıl bir yer bulduğunu anlamak, şehzadenin tarihsel rolünü ve önemini ortaya koymak açısından kritik bir öneme sahiptir. Böylece, Korkud'un siyasi düşünceleri ile dönemin koşullarının nasıl bir etkileşim içerisinde olduğu ortaya konulabilir.

Bununla birlikte Korkud örneği üzerinden şehzadelerin hane halkı, evlilikleri, çocukları ve yaşamlarının belirli stratejiler etrafında nasıl organize edildiği ortaya konulabilir. Bu konu Osmanlı hanedanının iç işleyişini anlamak açısından önemlidir. Evlilikler, Osmanlı hanedanında yalnızca bireysel ilişkiler olarak görülmez. Aynı zamanda siyasi ittifakların ve güç dengelerinin kurulmasında hayati bir rol oynayan siyasi bir araçtır. Bu bağlamda, Korkud'un izlediği stratejiler, siyasi gücünü pekiştirme çabaları paralelinde hanedan içindeki konumunu güçlendirme araçları olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, Korkud'un bu konum açısından konformist veya hizipçi bir yaklaşım sergileyip sergilemediğine dair yapılacak analizler, bu çeşit manevraların anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Korkud'un eğitim sürecinin siyasi ve entelektüel duruşuna etkisi ise çalışmanın bir diğer araştırma alanıdır. Özellikle eğitim aldığı hocalarının hanedanla olan bağlantıları, Korkud'un düşünsel gelişimini ve siyasi perspektifini nasıl etkilediği üzerinde durulması gereken konular arasında yer alır. Korkud'un entelektüel bu

³ Çalışmamda bu problematiği ortaya koyarken daha geniş kapsamlı düşünmeme olanak sağlayan Doç. Dr. Ertuğrul Ökten hocama teşekkür ederim.

formasyonunun hanedan politikaları tarafından belirlenip belirlenmediği, onun bağımsız düşünce yetisini ve siyasi kararlarını nasıl etkilediği açısından önemli bir analiz sunabilir. Bu bağlamda Korkud'un eğitim sürecinin siyasi duruşuna yansımaları ve bu yansımaların hanedan içerisindeki konumunu nasıl etkilediği çalışmada yanıtlanması gereken sorular arasında yer almaktadır.

Korkud'un II. Bayezid'in tahta çıkışı sürecinde naib olarak yerine bir süre vekâlet etmesinin, taht mücadelesi sürecinde ortaya koyduğu strateji bağlamında bir etkisinin olup olmadığı ise çalışmada üzerinde durulan bir başka konudur. Bu süreçte, Korkud'un zamanında üstlendiği naiblik pozisyonunu, sonraları ortaya koyduğu siyasi mücadelesinde ne tür taktiklerde kullandığı, bu taktiklerin genel siyasete olan yansımaları ve bunu bir avantaj görüp görmediği önemli bir tartışma alanıdır. Bu durum, Korkud'un taht mücadelesindeki rolünü belirleyen ana unsurlardan biridir.

Ahmed, Korkud ve Selim arasındaki güç dengeleri ise çalışmanın bir diğer önemli konularından biridir. Bu güç dengeleri özellikle üç şehzadenin de izinsiz olarak İstanbul'a gelmeleri bağlamında ele alınarak, Korkud'un dengeler içerisindeki rolünü, siyasi stratejilerini ve ittifaklarını nasıl şekillendirdiği gösterebilir.

Çalışmanın ikinci problematiği, Korkud'un eserleri değerlendirildiğinde çizmeye çalıştığı entelektüel imaj, siyasi stratejisinin bir parçası mıdır yoksa ileri vadede siyasi konjonktürden uzaklaşmasının dayanağı mıdır? Başka bir ifade ile Korkud, tahta çıkamayacağını anladığı andan itibaren saltanatı elde etmeye dair stratejilerini bırakarak kendisini ilmî uğraşlara vermek suretiyle kardeş katli uygulamasından bir çıkış yolu aramaya yönelmiş midir? Dolayısıyla, Korkud'un hayatında zaman zaman siyasi konjonktürden uzaklaştığını dile getirdiği durumlarda onun bu uzaklaşmasını etkileyen faktörlerin neler olduğu, siyasi duruşu ve entelektüel gelişimini nasıl etkilediği konusu çalışmaların bir diğer sorunsallarından biridir.

Korkud'un eserleri incelendiğinde, kullandığı kaynakların çeşitliliği göze çarpar. Bu durum, çalışmanın üçüncü problematiğinin şekillenmesinde önemli bir yol oynamaktadır. Özellikle eserlerinde kullandığı yöntem ve referans gösterdiği kaynaklar, döneminin ilmi tartışmalarına ne ölçüde katkıda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte Korkud'un ilmi derinliği mezhep değişimi sonucunda Şafiî anlayışı benimsemesi ile bir başka boyut kazanır. Hanefî anlayıştan gelen bir hanedan üyesinin Şafiî mezhebine geçmesi ve bunu eserlerinde kullandığı hakîm

referanslar içe açıkça göstermesi anlamlıdır. Ancak burada sorgulanması gereken husus, Şafî mezhebini tercih etmesinin bir taht stratejisi olup olmadığı ya da bu intisaptan herhangi bir beklentisinin bulunup bulunmadığının ortaya konulmasıdır. Özellikle Rodos Şövalyeleri ile kurduğu diplomatik ilişkilerin çoğunun esir takası üzerine olduğu düşünüldüğünde, Hanefî mezhebinin tam tersi görüşle Şafî mezhebinde esirlerin fidye karşılığı ya da karşılıksız olarak serbest bırakılmasının caiz görüldüğü bir mezhebi benimsemeyi tercih etmiş olabileceği akla gelebilir.⁴

Çalışmanın son problematiği ise, Korkud'un sancağa çıkışından vefat ettiği yıla kadar geçen süre zarfında tahta çıkan yolda planladığı stratejilerindeki kırılma noktalarının neler olduğudur. Bu noktaları saptamak hem tarihsel bağlamda hemde bireysel liderlik perspektifinden önemli bir inceleme alanı sunar. Tahta çıkma hedefi içerisinde karşılaştığı içsel ve dışsal zorluklar şehzadenin stratejilerinde belirgin kırılma noktalarının oluşmasına neden olmuştur. Bu alanların neler olduğunu incelemek Korkud'un siyasi ve entelektüel dönüşümünü anlamak açısından önem taşımaktadır ve onun tarihsel düzlemde ortaya çıkan rolünü daha iyi değerlendirmeye olanak tanımaktadır.

Literatür, Kaynaklar ve Metodoloji

Bu çalışma dahilinde Korkud'un konu edildiği araştırma-inceleme eserleri, şehzadenin hayatı ve dönemin siyasi atmosferini ortaya koymaları bakımından önemli bilgiler vermektedir. Korkud hakkında yapılan en eski çalışmanın Uzunçarşılı'nın "II. Bayezid'in oğullarından Sultan Korkud" isimli makale olduğu belirtilmelidir. Bu eser, Korkud'un yaşamına dair derinlemesine bilgiler içermekte ve dönemin dengelerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Aynı şekilde Çağatay Uluçay'ın "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?" başlıklı çalışması da Korkud hakkında önemli veriler sunmaktadır. Uluçay, Korkud'un siyasi rolünü ve etkilerini ele alarak, II. Bayezid dönemindeki güç mücadelelerini ele almaktadır.

Selahaddin Tansel'in *II. Bayezid'in Siyasi Hayatı* ve *Yavuz Sultan Selim* adlı iki eseri de yine Korkud'a dair önemli saptamalar yapmamıza olanak tanımaktadır. Tansel, bu eserlerinde Korkud'un babası II. Bayezid ve kardeşleri Ahmed ve Selim ile olan siyasi ilişkisi hakkında bilgiler yer almaktadır. Ayrıca, Feridun Emecen'in *Yavuz Sultan*

⁴ Bu fikri ilk defa dile getirerek farklı düşünmeme imkân sağlayan Prof. Dr. Özgür Kavak hocama teşekkür ederim.

Selim isimli eseri ise, kullandığı kaynaklar açısından çalışmanın zenginleşmesine katkıda bulunan bir başka önemli kaynaktır. Emecen, Korkud'un tarihsel rolünü daha geniş bir çerçevede değerlendirerek okuyucuya derinlemesine bir bakış açısı sunmaktadır. Bu eserler, Korkud'un tarihi bağlamda incelenmesi için zengin bir bilgi kaynağı sunmakla birlikte dönemin siyasi dengelerini anlamamıza da katkıda bulunmaktadır.

Şehzade Korkud'un hayatı ve eserleri üzerine yapılan akademik çalışmaların son dönemlerde arttığı görülmektedir. Örneğin Mehmed Dilek'in "Şehzade Korkud'un Hadisçiliği (*Vesiletü'l-ahbâb bi-îcâz* Adlı Eseri Özelinde)" adlı çalışması, Korkut'un hadisçilik alanındaki katkılarını ve eserinin özelliklerini incelemektedir. Ahmed Hamdi Furat, "Osmanlı Hanedanında Şafî Bir Fakih: Şehzade Korkud" adlı makalesinde, Korkut'un fıkıh alanındaki katkılarını ele almakta ve onun eserlerini bağlamında derinlemesine incelemektedir

Funda Demirtaş, "Osmanlı Kroniklerine Göre Şehzade Korkud'un Mısır Macerası" başlıklı makalesinde, Korkut'un Mısır'daki serüvenini ele alarak, dönemin siyasi ve sosyal bağlamını ortaya koymaktadır. Orhan Göksu, "Melankoli ve İktidar Arasında Bir Şehzade: Şehzade Korkut'un Psikobiyografisi" adlı çalışmasında, Korkut'un psikolojik durumu ile iktidar ilişkilerini irdelemekte ve bu bağlamda melankolinin etkilerini tartışmaktadır.

Filiz Kılıç, "Osmanlı Hanedanında Bir Şair: "Şehzâde Korkut" başlıklı makalesinde, Korkut'un şair kimliği üzerinden Osmanlı edebiyatındaki yerini incelemekte ve onun sanatsal yönlerini vurgulamaktadır. Yakup Yılmaz, Şahmeran Baltacıoğlu ve Erdal Hamami'nin editörlüğünde yayımlanan "Şehzade Korkud Divanı" isimli çalışma Korkut'un divanını asıl nüsha ilaveli olarak ele almıştır. Şevkiye Kazan Nas, "Bir Şehir ve Bir Şair Sancak Beyi: Şehzade Korkud" adlı eserinde, Korkut'un Antalya'daki kültürel etkisini ve şair olarak edebi mirasını ele almaktadır. Selami Turan, "Şehzâde Korkut'un Şiirlerinde Hüsn-i Ta'lîl Sanatının Kullanımı" adlı çalışmasında, Korkut'un şiirlerinde kullandığı edebi sanatları analiz ederek, onun sanatsal yeteneklerini ortaya koymaktadır. Seydi Kiraz, "Şehzâde Korkud'un Etkisinde Kaldığı Bazı Şairler ve Gazelleri" başlıklı makalesinde, Korkut'un etkilendiği şairleri ve gazellerini inceleyerek, onun edebi çevresini aydınlatmaktadır.

Cornell Fleischer'in "From Şeyhzade Korkud to Mustafa Âlî Cultural Origins of Ottoman Nasihatname" adlı çalışması, Osmanlı nasihatnamelerinin kültürel kökenlerini incelemekte ve Şehzade Korkut'un bu konudaki etkisini ortaya koymaktadır. Uluslararası Şehzade Korkud Sempozyumu tebliğlerinden oluşan "Şehzâde Korkut Kitabı" adlı derleme eser, Korkut'un hayatı ve eserleri üzerine yapılan çeşitli araştırmaları bir araya getirerek, bu alandaki literatürü zenginleştirmektedir.

Asım Cüneyd Köksal'ın hazırladığı ve Osman Güman'ın çevirdiği "İslam'da Ganimet ve Cariyelik: Osmanlı Sistemine İçeriden Bir Eleştiri" adlı eser, Osmanlı sistemine yönelik eleştiriler içermekte ve onun düşünsel derinliğini göstermektedir. Elmin Aliyev'in "Siyasetin Ahlâkî Eleştirisi (*Da'vetü'n-Nefsi't-Tâliha İle'l-a'mâli's-Sâliha*)" başlıklı değerlendirme makalesi, Korkut'un ahlaki değerlendirmelerini güncel bir perspektiften ele almakta ve bu bağlamda önemli bir katkı sağlamaktadır. Kemal Gurulkan, "Arşivden Bir Ben-Anlatısı: Şehzade Korkut'un Mektupları" başlıklı çalışmasında, Korkut'un kişisel mektuplarının transkripsiyonlarını yaparak şehzadenin düşünce dünyasını ve döneminin sosyal yapısını aydınlatmaktadır. İbrahim Halil Ayten'in "Bir Rüya'nın Peşinde: Bir Ben-Anlatısı Olarak Şehzade Korkud'un Vesiletü'l-ahbâb'ı" isimli çalışması Korkut'un eserini bir ben-anlatısı olarak ele alarak, onun kişisel ve kültürel bağlamını derinlemesine incelemekte ve eserin anlatı yapısını analiz etmektedir.

Mehmet Balaban, "Şehzade Korkut Vakası" adlı yüksek lisans tezi, Sadık Yılmaz'ın "Kitabu Halli İşkâli'l-Efkâr Fi Hilli Emvâli'l-Küffâr ve Da'vetu'n-Nefsi't-Taliha ile'l-a'Mali's- Saliha adlı eserleri bağlamında Şehzade Korkud'un fıkhi görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezi, Abdullah Vadi Kanatsız'ın "*Da'wah n-Nafs: Şehzade Korkud on örf and shari'a in the Ottoman context*" başlıklı yüksek lisans tezi, Öykü Akın'ın "Harîmî (Şehzâde Korkud) Dîvânı'nın nesre çevirisi ve incelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi Korkud hakkında yapılmış lisansüstü çalışmalardır.

Şehzade Korkud hakkında yapılan tek doktora tezi, Nabil Al-Tikriti tarafından hazırlanmış olan "Şehzade Korkud and the Articulation of Early 16th Century Ottoman Religious Identity." başlıklı çalışmadır. Tikriti bu anlamda Korkud'un daha çok eserleri üzerinden ilmi faaliyetlerini ve siyasi hayatını konu edindiği bu tezde, Korkud'un biyografisini de incelemiştir. Yine Nabil Al-Tikriti "The Hajj as Justifiable

Self-Exile: Şehzade Korkud's Wasîlat al-ahbâb" adlı makalesinde, Korkut'un hac deneyimini ve bunun kendisine sağladığı sosyal bağlamı ele almaktadır. Aynı şekilde, "Prince With Daddy Issues Seeks Sisterly Support: Two Ego Documents Penned by Şehzade Korkud" başlıklı makalesinde Korkud'un mektuplarından iki tanesinin ben-anlatısı bağlamında değerlendirdiği görülür. Bu çalışmalar, Şehzade Korkut'un çok yönlü kişiliğini ve Osmanlı siyasi hayatındaki yerini anlamak için önemli kaynaklar sunmaktadır. "A Contrarian Voice: Şehzâde Korkud's (d. 919 / 1513) Writings on Kalâm and the Early Articulation of Ottoman Sunnism.", "The 1502-1504 Correspondence Between Şehzade Korkud and the Knights of St. John of Jerusalem." ve Hall Ishkal al-Afkar: An Ottoman Royal's Shari'a Argument For Imperial Control Over Sea Ghazi Plunder." başlıklı makaleler yine Tikriti'nin, şehzadenin eserleri üzerinden ortaya koyduğu çalışmalardır.

Bu çalışmanın özgünlüğü ise, Şehzade Korkud'un taht mücadelesindeki stratejilerinin ve bu stratejilerin zaman içerisindeki değişiminin analizi üzerine odaklanmasıdır. Mevcut literatürde çoğunlukla Korkud'un hayatı ve eserleri ele alınırken, bu tez, onun taht mücadelesindeki stratejik yaklaşımlarını daha geniş bir siyasi bağlamda analiz etmektedir. Özellikle II. Bayezid dönemindeki şehzadeler arasındaki mücadele evreleri ele alınarak Korkud'un bu süreçte benimsediği üstü kapalı politikaları ve stratejileri belirlemekte ve bunları dönemin siyasi ve sosyal koşullarıyla ilişkilendirmektedir. Ayrıca, mevcut akademik literatürdeki eksiklikleri gidermeyi hedefleyerek, Korkud'un karar alma süreçlerinin çok boyutlu bir analizini sunmaktadır. Dolayısıyla, tezin bulguları, Korkud'un siyasi görevleri ya da şahsi özellikleri ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin siyasi yapısına dair daha genel çıkarımlar yapma imkânı tanımaktadır. Bu yönüyle çalışma, özelde Korkud'un genelde ise klasik dönem Osmanlı şehzadelerinin taht stratejileri üzerine yeni bir anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın ana kaynaklarını Korkud hakkında bilgilerin yer aldığı kronikler ile Korkud'un kendi eserleri oluşturmaktadır. Özellikle Osmanlı tarihine ışık tutan kronikler, Korkud'un yaşamı, kişiliği ve dönemin siyasi dengeleri hakkında bilgiler sunmaktadır. Aynı zamanda bu kronikler Korkud'un, taht mücadelesi, hanedan içindeki ilişkileri ve dönemin sosyal yapısı üzerindeki etkileri gibi konuları da ele alarak, tarihsel bağlamda önemli bir perspektif sağlamaktadır. Korkud'un kendi eserleri ise, şehzadenin ilmi çerçevede düşünsel derinliğini yansıtan önemli kaynaklar

arasında yer almakta ve onun siyasi mesajlarının ortaya çıkarılabileceği kapsamlı metinler içermektedir.

Kullanılan çağdaş ve döneme yakın kaynaklar Âşıkpaşazâde'nin *Âşıkpaşazâde Tarihi*, Neşri'nin *Cihânnümâ*, Oruç Bey'in *Oruç Bey Tarihi*, Ruhi Çelebi'nin, *Tevârih-i Al-i Osman*, İdris-i Bitlisi, *Heşt Behişt*, Kemalpaşazâde'nin *Tevârih-i Al-i Osman VIII. Defter*, Gelibolulu Mustafa Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr* gibi *Tevârih* nitelikli eserleri bulunmaktadır. Bununla birlikte Hoca Sadeddin Efendi'nin *Tâcü't-Tevârih* ve Solakzade Mehmed Hemdemi, *Solakzade Tarihi*'de çalışmada kullanılan kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu iki kroniğin çalışmaya dahil edilmesinin sebebi her ne kadar tanıklık olarak kullanılamasada ele aldığımız dönemin siyasi ve entelektüel gözlemlemesi açısından önemlidir.

Yine aynı döneme ait *Selimnâme* literatürü de çalışma boyunca kullanılan bir başka kaynak grubu arasında yer almaktadır. İshâk Çelebi, Keşfî, Kemalpaşazâde, Hoca Sâdeddin Efendi ve Celâlzâde Mustafa'ya ait Selimnâmeler bu kaynak grubuna örnek gösterilebilir. Bununla birlikte Haniwaldanus Anonimi içerik bakımından farklı bilgiler vermesi açısından kaynak olarak kullanılmıştır. Aynı şekilde Korkud'un Mısır'da bulunduğu süreci ayrıntılı olarak ele alması bakımından İbn İyas'ın *Bedâiu'z-zühûr* isimli eseri de anılmaya değer bir diğer önemli kaynaktır. Bununla birlikte Korkud hakkında önemli bilgiler içeren Giovan Antonia Menavino'nun *Türklerin Hayat ve Adetleri Üzerine Bir İnceleme*, Giovanni Maria Angiolello'nun *Sultan Fatih'in Sarayında Bir Esir Giovanni Maria Angiolello Gözünden Türk Tarihi* ve Marino Sanuto'nun *i Diarii* eserlerini ayrıca belirtmek gerekir. Bu kaynaklar, Korkud'un dönemindeki rolünü ve etkisini anlamak açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışma sürecinde kullanılan bir diğer kaynak grubu ise, Korkud'un eserleridir. "Harîmi" mahlasını kullandığı bilinen şehzadenin bir divanı bulunmaktadır. Divan oluşturacak kadar şiir kaleme alması onun edebiyatla olan alakasını göstermesi bakımından önemlidir. Korkud'un divânı dışındaki tüm eserleri Arapça'dır ve günümüze ulaşan dört eseri bulunmaktadır. Birincisi, Ganimet Hukukuna dair yazdığı *Hallu İşkâli'l-Efkâr fî Hilli Emvâli'l-Küffâr*. İkincisi, *Da'vetü'n- Nesfi't-Tâlihâ ile'l-A'mâli's-Sâlihâ* (aynı zamanda *Kitâbü'l-Harîmi fî't-Tasavvuf* olarak da bilinir.) üçüncüsü, II. Bayezid'e Mısır'a yaptığı seyahatin sebeplerini ve babaya itaatle ilgili hadis ve anekdotları içeren *Vesiletü'l-Ahbâb alâ Vechi'l-icâz*, dördüncüsü ise *Şerh-i*

Eflâz-ı Küfr diye de bilinen ve bu isimden de anlaşılacağı üzere küfre neden olan sebeplere dair bir kitap olan *Hâfızü'l-insân en Lâfızı'l-îmân*'dır ve eserlerinin hepsi Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya Koleksiyonunda bulunmaktadır.

Yararlanılan diğer bir kaynak grubu ise döneme ait mektuplar ve yazışmalardır. Tarihsiz belgelerin tasnif ve içerik oluşturma aşamasında zorluk çıkarmasına rağmen, Korkud'un sancak tayinlerine ve dönemdeki mücadeleler hakkında kesin tarihlerin sağladığı kronolojik verilerle önemli çıkarımlar yapılabilmektedir. İlk olarak, Korkud'un sancağa çıkmadan önce İshak Paşa sarayında aldığı tahsisata dair bilgiler ile sancağa çıkarken verilen teşrifatın ayrıntılarını içeren TSMA E 7644/1 kodlu belge bir hanedan üyesi olarak Korkud'un yönetim mekanizması içerisine dahil edilmesini göstermesi bakımından önemlidir. İkinci sırada, Korkud'un haslarına dair TSMA E 6356/1 ile E 6357/1 kodlu II. Bayezid'a ait iki berat gelmektedir. Üçüncü sırada ise Korkud'un çeşitli taleplerini konu alan E 6624/1, E 6684/4, E 6684/9, E 6684/10, E 2597/1, E 5679/1, E 5882/2 numaralı belgeler yer almaktadır. Bu belgeler, Korkud'un siyasi ve sosyal durumu hakkında derinlemesine bilgi sunmakta ve çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Daha tematik bağlamda kullanılan mektup ve yazışmalar ise çalışma boyunca önemli bir diğer kaynak grubu oluşturmuştur. Örneğin Şehzade Ahmed ile Korkud ilişkisini gösteren E 8517/1 ve Ahmed'in Anadolu'daki faaliyetlerini Selim'e rapor eden 8339/1 belgeleri, bu bağlamda dikkat çekicidir. Şehzade Selim ile Korkud arasındaki ilişkiyi göstermesi bakımından ise E 5882/3 ve E 5882/4 numaralı belgeler önemlidir. Ayrıca, Korkud'un Şah Kulu ayaklanması sürecinde II. Bayezid'e gönderdiği E 5882/1 numaralı rapor ile isyana dair bilgileri içeren E 5035/1 numaralı belgeler ayaklanma sürecinde Korkud'un tutumunu göstermesi bakımından önemli bilgiler sunmaktadır. Antalya kadısının Korkud'a yazdığı E 6321/1 numaralı mektup yine şehzadenin Şah Kulu isyanını takip ettiğine dair önemli bir çıkarım sunmaktadır.

Bununla birlikte, Korkud'un Mısır seyahati hakkında bilgi veren E 6684/1-3, E 6684/6-7, E 6684/8, E 7661/1 numaralı belgeler ile bizzat Kavsı Gavri tarafından II. Bayezid'e yazılan ve Şehzade Korkud'un taleplerini içeren mektubun çalışmaya önemli katkılarda bulunduğunu söylemek gerekir. Son olarak, Korkud ile yeniçerilerin ilişkisini göstermesi bakımından E 1289/46 ve E 10160/167 numaralı belgeler de kayda değer kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda döneme dair olayları,

dinamikleri ve ikili ilişkileri anlamak adına Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivlerinden 300'e yakın belge incelenmiş ve çalışma boyunca ilgili bölümlere katkı sağlamak adına dahil edilmiştir. Bu belgeler, Korkud'un ikili ilişkilerini, taleplerini ve karşılaştığı zorlukları dönemin siyasi atmosferi içerisinde anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Bu nedenle belgelerin detaylı analizi, Korkud'un tarihsel bir figür olarak konumunu netleştirmekte büyük katkı sağlamaktadır.

Öncelikle Korkud'un hayatına dair anlatılar tarihsel tezin temel kaynaklarını oluşturur ve şehzadenin siyasi ve sosyal durumunu anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Bağlam temelli tarihsel metodoloji çerçevesinde Korkud'un siyaseti ve entelektüel portresini inşa edilmektedir. Bu doğrultuda, olayların bağlamı, neden-sonuç ilişkileri ve dönemseller koşulları dikkate alınarak analiz edilmiştir. Bununla birlikte Korkud'un hayatının önemli olayları da kronolojik bir çerçevede incelenerek birbirleriyle olan ilişkileri daha iyi ortaya konulabilir. Bu anlamda Korkud'un yaşadığı dönem, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi dengeleri ve iç çatışmalarıyla şekillendiğinden, bu süreçte şehzadenin rolü ve etkileri, dönemin sosyal ve politik yapısıyla ilişkilendirilerek analiz edilmiştir. Korkud hakkında yazılan kaynakların eleştirel bir bakış açısı ile değerlendirilmesi de bu bağlamda tarih araştırmalarının daha nesnel ve kapsamlı bir anlayış geliştirmesine olanak sağlar. Ayrıca, tarihsel metodolojinin bir diğer unsuru olan karşılaştırmalı analiz yöntemiyle, Korkud'un hayatı, Osmanlı güç mücadeleleri ve şehzadelerin rolü gibi teorik çerçevelerle desteklenerek daha geniş bir perspektiften incelenmektedir. Bu bağlamda, Korkud'un hayatı ve dönemi üzerine yapılan yorumlar, tarihsel metodolojinin bir parçası olarak farklı bakış açıları ve analizler ortaya konularak tartışılmış, böylece konunun çok yönlü değerlendirilmesine olanak tanınmıştır.

Araştırma yöntemi konusunda ise, bu çalışma nitel bir araştırma olarak değerlendirilebilir. Nitel araştırmalar, tarihi figürlerin derinlemesine incelenmesi, zihin dünyasının anlaşılması ve karmaşık sosyal olgularının yorumlanması amacıyla kullanılır. Korkud'un hayatı ve dönemi üzerine yapılan analizler de bu tarihsel bağlamın, olayların ve ilişkilerin detaylı şekilde incelenmesini içerdiğinden, nitel araştırma yöntemi ile uyumludur. Bu tür bir çalışma, belgelerin ve kaynakların eleştirel bakış açısıyla değerlendirilmesini, tarihsel olayların birbiriyle olan ilişkilerini ve dönemin sosyal-politik yapısını anlamayı hedefler. Dolayısıyla, nitel araştırmanın karakteristik özellikleri bu çalışmadan belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın Kapsamı: Korkud'u İçinde Bulunduğu Tarihsel Bağlam Çerçevesinde Anlamak

Bu çalışma, Şehzade Korkud'un doğumundan vefatına kadar geçen süreci belirli temalar altında incelemektedir. Özellikle Korkud'un dini ve tasavvufi konularda kaleme aldığı eserleri, siyasi kaygılar, eleştiriler ve öneriler içermektedir. Bu eserlerin, babası II. Bayezid'e yönelik siyasi mesajlar taşıyor olması, Korkud'un yazım yönteminin derinliği ve eserlerinin çok boyutlu yapısının daha iyi anlaşılmasını gerektirmektedir. Siyasetname ya da nasihatname nitelikli eserlerin 16. yüzyılda yazımına rastlanıyor olsa bile, Osmanlı Hanedanından bir taht namzedinin, yetiştiği sistemi, yönetimin paydaşlarını ve hukuk anlayışını eleştirmesi oldukça önemlidir.

Korkud, her ne kadar eserlerinde ortaya koyduğu eleştirel siyasi tavrını ve idarecilikten affını dini kurallar çerçevesinde gerçekleştiriyor olduğunu beyan ediyor olsa bile, bu yaklaşımın şehzadenin gerçek niyetlerini ve içsel motivasyonunu tam olarak yansıtmadığını söylemek mümkündür. Özellikle dinî referanslar kullanarak düşüncelerini meşrulaştırma çabası, aslında dönemin siyasi atmosferi ile olan etkileşimini gizlemek maksadı taşıyor olmalıdır. Dolayısı ile Osmanlı arşivinde bulunan mektupların, kitaplarında ortaya koyduğundan daha farklı bir Korkud imajı ortaya çıkardığını belirtmek gerekir.

Burada şu sorular sorgulanmaya değerdir. Korkud gerçekten de idari görevlerden çekilmek istemiş miydi? Ya da Korkud bir Osmanlı şehzadesi olarak yöneticilik görevinden çekilmek gibi bir seçeneğinin olup olmadığı konusunda ne düşünmektedir? *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha'* da kaleme aldığı küçük bir paragraf bize bu konuda fikir verecektir. Korkud bu anlamda, sancakbeyliğini terk etmekteki maksadının günahları ve günahlara yol açan sebepleri azaltmak, günah işleyenlerden uzaklaşmak ve emirlik görevi olmadan emirlikten kaynaklanan zulümlerden, onda biri oranında; belki daha az ya da onda bire yakın bir oranda kurtulmaktır der ve ekler; “Mutlak anlamda *veliyyü'l-emr* görevinden ve günahların tamamından kurtulmak mümkün olmasa da bu görevleri gözde büyüterek çabalamak gerekmez. Ötesinde bu görevden gelecek faydaların tamamını devamlı görmek ve günahlara dalmak da gerekmez.” Korkud'un bu cümleleri okurlarına bir şehzade olarak hanedanın siyasi yükünden kopmanın imkânsız olduğunu farkında olduğunu gösterir. Devamında Korkud, yöneticilik görevleri hakkında babasına taleplerini ve gerekçelerini sıraladığı arzuhalde bildirdiği

üzere – üstelik dini olarak ortaya koyduğu tüm argümanlardan sonra – bu sefer bu görevleri sürdürebilmek için ne derece isteksiz olduğunu uzun uzadıya anlatır.

Görüleceği üzere Korkut'un eserlerindeki dini ve siyasi bu çeşit söylemlerin idari görevlerden çekilme talebi etrafında şekillendiğini söylemek mümkünse bile yine de Korkud'un sancak yöneticiliğini istememesi konusunda ortaya koyduğu gerekçeler kendi içerisinde bir tutarsızlık ve değişim hali gösterir. Denilebilir ki, şehzade Korkud, âlim kişiliğini ve ilme yönelik tercihlerini ortaya koyduğu eserlerinde kendini bir Osmanlı şehzadesi olarak Osmanlı sistemini, adaletini ve kişisel hayatını sorgular bir konuma getirmiştir. Korkud'un esas düşüncesi ne olursa olsun, Osmanlı Hanedanı'na mensup bir şehzade olarak kendisi ile doğrudan bağlantılı olan ve muhtemelen ölümü ile sonuçlanabileceğini bildiği meseleleri açıkça sorgulamış olması bu süreçte son derece önemlidir.

Çalışmanın İçeriği: Korkud'u Yazmak

Bu çalışma, giriş, sonuç ve beş bölümden oluşmaktadır. İlk dört bölüm hayatının çeşitli aşamalarını ilgilendirirken, beşinci bölüm kitaplarını incelemektedir. Birinci bölümünde Korkud'un ilk yılları ve yakın çevresi ele alınmıştır. Bu anlamda doğumundan başlayarak mevcut olan erkek ve kız kardeşleri, erkek kardeşleri arasındaki doğum sıralaması, erkek çocuğunun olup olmadığı, kız çocukları ve damatları hakkında kaynaklardaki bilgilerden hareketle çeşitli yorumlara yer verilmiştir. Bununla birlikte Korkud'un eğitimi, bu süreçte ders aldığı hocalarının kimler olduğu, bir süre sonra Amasya sarayından İstanbul'a II. Mehmed'in yanına gönderilmesi ve burada eğitimine devam edilmesi süreci ele alınmış ve Korkud'un aldığı bu eğitim çerçevesinde âlim bir kişiliğe nasıl dönüştüğü hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Son olarak, 1481 senesinde II. Mehmed'in ölümü üzerine bir çeşit vekil-sultan olarak tahta çıkması hadisesine yer verilerek, taht naipliği yaptığı bu sürecin şehzadeye ne ifade etmiş olabileceği tartışılmış ve konu ile ilgili olması bakımından Osmanlılardaki veraset anlayışı hakkında bir değerlendirmeye yer verilmiştir.

İkinci Bölüm ise Korkud'un yönetici kimliği altında sancakbeyliği dönemleri ve siyasi faaliyetlerini içermektedir. Bu konuda ilk sancak yerinin belirsizliği hakkındaki çeşitli veriler analiz edilmiştir. Manisa Sancağı ise Korkud için bilhassa önemlidir. Burada sancakbeyi olarak görev yaptığı 1483-1502 yılları arasında sahip olduğu haslar ve

tahsisatlar konusunda birtakım değişiklikler talep etmiştir. Özellikle mevcut haslarının masraflarına yetmediğini ifade ederek İzmir'i ve havasının bünyesine daha iyi geldiğini belirterek Bergama'da ikamet etmeyi talep etmiştir. Ancak, ortaya koyduğu bu istekler tamamen karşılanmadığı gibi, Hadım Ali Paşa'nın veziriazamlık görevine geldikten hemen sonra (1501), veziriazam timarlarına dahil olan İzmir haslarının kendisine geri verilmesini istemesi üzerine bu haslar Korkud'dan alınarak Ali Paşa'nın hasları arasına dahil edilmiştir. Korkud'un hasları ve masrafları konusunda takındığı bu ısrarlı tavır akla çeşitli tartışma noktaları getirir. Korkud'un özellikle kıyı kentleri olan bu bölgeleri sancağına dahil etmekteki ısrarı nedir? Bununla birlikte Korkud bahsi geçen bölgeleri gerçekten sağlık problemlerine sahip olması sebebiyle mi yoksa bir çeşit stratejik üstünlük kurmak niyetiyle mi talep etmektedir? Dahası, aynı dönemde Ahmed ve Selim'in de benzer sancak talepleri bulunmakta mıdır? Dolayısı ile bu bölümde, Korkud özelinde şehzadelerin hanedandan bağımsız alanlarının neler olduğunun tahlili yapılmıştır.

Şehzade Korkud'un Manisa'da yönetici olduğu süreçte denizlerdeki etkinlik ve hızlı müdahalesinin en önemli örneklerinden olan Midilli Kuşatmasına (1501) ise ayrıca değinmek gerekir. İleride müstakil bir bölüm olarak ele alacağımız Korkud ve denizcilik konusundan önce, çalışmanın bu kısmında Manisa sancağı ile ilişkisi olması bakımından Midilli Kuşatması Manisa Sancakbeyliği döneminde bir alt başlık şeklinde anlatılmıştır. Bu anlamda Korkud'un denizcilik becerileri değerlendirilmiş ve Midilli kuşatması sırasında Korkud'un ada savunması konusunda gösterdiği yetkinlik ele alınmıştır.

1502 senesinde Antalya Sancağına gönderilmesi Korkud'un hayatındaki önemli kırılma noktalarından bir diğeridir. 1501 senesinde Midilli adasının kaybedilme tehlikesine karşı gösterdiği başarıya karşın bir süre sonra sancağının değiştirilmesi üzerine düşünülmesi gereken bir olaydır. Korkud'un sancak yerinde yapılan bu değişikliğe dair ortaya konulan sebepler de dönemin kaynaklarında çeşitlilik gösterir. Çalışmanın bu kısmında, ortaya konulan bu sebeplerin değerlendirmesi yapılmıştır.

İkinci bölümün bir diğer alt başlığı ise Antalya'da iken idari görevlerden çekilmesine yönelik sunduğu ve çoğunlukla dinî argümanlar ile temellendirdiği gerekçeleri kapsar. Acaba Korkud bir çeşit kırgınlık içerisinde midir? Sıraladığı gerekçeler içerisinde kırgın ruh halini yansıtan noktalar bulunmakta mıdır? Bununla birlikte 1509 senesinde

Mısır'a gidişi ve orada 14 ay süren ikametinin sancağının değiştirilmesi ile bir ilgisi var mıdır? Ya da bu olay üstü kapalı bir mesaj taşımakta mıdır? Bu bağlamda Korkud'un Mısır'a yaptığı bu seyahati hayatındaki önemli kırılma noktalarından bir diğerini oluşturmaktadır ve dahası Osmanlı şehzadelerinin ülke toprakları dışına çıkışlarının hoş karşılanmadığı bir dönemde bu konu Osmanlı tarih araştırmalarında çeşitli argümanlar ile karşımıza çıkmaktadır. Burada şu sorular sorgulanmaya değer: Şehzade Korkud'un Mısır'a gidişinin sebebi nedir ve ortaya koyduğu gerekçelerde ne derece tutarlıdır? Korkud'un Şafiî mezhebini tercih etmesinin Mısır'a yaptığı seyahati ile bir bağlantısı ya da etkisi var mıdır? Bir Osmanlı şehzadesinin ülke dışına çıkmasını Korkud nasıl yorumlar? Korkud ve Cem Sultan'ın Mısır'a gidişleri karşılaştırıldığında karşımıza ne gibi benzerlikler ve farklılıklar çıkar? Korkud'un Mısır Sultanı Kavsı Gavri ile ilişkisi nasıldır ve Şehzadenin Kahire'ye yaptığı bu yolculuk döneminin Osmanlı – Memluk Devleti arası diplomatik ilişkilerine ne şekilde yansımıştır? Sorular çoğaltılabilir olmakla birlikte, ana argüman bu sorular etrafında şekillenmektedir. Korkud'un hanedanın konformist ideolojisinden uzaklaşmasının nedenlerini nelerdir ve bu durum entelektüel tavrı ile siyasi duruşu arasında bir uçurum oluşturmakta mıdır? Mezhep değiştirmesi, özellikle Şafiî mezhebini ve Eşari itikadını benimsemesinin nedenleri nelerdir ve son olarak Mısır'a yaptığı yolculuğu hanedandan kopuş sürecinin bir çeşit son aşaması mıdır?

Korkud'un 1510 senesinde Mısır'dan Antalya'ya dönüşü ve sonraki siyasi faaliyetleri ise ikinci bölümde ele alınan bir başka alt başlıktır. Bu bölümde esas odak, Kansu Gavri ile II. Bayezid arasındaki mektuplaşmalardır. Özellikle Memluk Sultanı Kansu Gavri'den II. Bayezid'e gönderilen mektubun elimizde oluşu bu süreçteki ilişkileri daha net ortaya koyar. Korkud adına siyasi perspektifte ricacı olduğu talepler ise ayrıca değerlendirilmeye değer. Bu doğrultuda Korkud sancağı olan Antalya'ya dönmüş ve II. Bayezid'den aldığı sancağını yönetmek konusundaki izinle tekrar siyasi görevlerine devam etmiştir.

Şehzade Korkud'un Manisa ve Antalya sancakbeyliği süreçleri incelendikten sonra, 15. yüzyıl sonu ile 16. yüzyıl başında Osmanlı şehzadelerinin sancaklarındaki idari görevleri ve bu görevlerin sınırlamaları üzerine çeşitli tartışmalara yer verilmiştir. Burada ele alınan temel argüman, şehzadelerin sancaklarında ne ölçüde bağımsız yöneticiler olduğu üzerinedir. Bu bağlamda, Osmanlı şehzadelerinin yönettikleri sancaklarda ne ifade ettiklerinden başlayarak, merkezle olan ilişkileri, karar alma

süreçlerindeki kısıtlamalar ve coğrafi olarak şehzade sancaklarının dağılımı gibi konular üzerinde durulmuştur.

Tezin üçüncü bölümünde ise genel olarak Şehzade Korkud'un denizlerdeki etkinliği ele alınmıştır. Özellikle Rodos Şövalyeleri ile kurduğu diplomatik ilişkileri ve bunun Osmanlı diplomasisine nasıl etki ettiği konuları üzerinde durulmuştur. Bu anlamda Malta Ulusal Kütüphanesi (AOM) 'nde yer alan mektuplar ve Sanuto'nun günlüklerinde yer alan bilgilerden çıkarımlar yapmak mümkündür.⁵ Korkud'un Akdeniz'deki korsanlarla olan ilişkileri de şehzadenin denizlerdeki etkinliğini göstermesi bakımından bir başka önemli noktadır. Ortaya çıkan çelişkili durumlar, Korkud'un denizlerdeki etkinliği konusunu belirli açılardan sorgulamamız gerektiğini göstermektedir. Örneğin, şehzadenin yıllık tahsisatlarının yetersiz olduğunu ısrarla belirtmesine rağmen Oruç Reis gibi korsanlara gemi ve mali destek sağlaması nasıl açıklanmalıdır? Ayrıca, Mısır'a gidiş dönüşünde kullandığı ve kaynaklarda kendisine ait olduğu belirtilen gemilerin varlığı da dikkate değerdir. Bu anlamda, bir Osmanlı şehzadesinin neden bir gemiye sahip olduğu sorusu akıllarda yer etmektedir. Liman kentlerinde sancak beyliği yapan diğer şehzadelerin benzer denizcilik donanımlarına sahip olup olmadığı da ayrıca dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda, tezin üçüncü bölümü, Korkud'un denizlerdeki resmi ve gayri resmi ilişkilerini ortaya koyduktan sonra süreçteki çelişkili meseleleri ele almaktadır.

Tezin dördüncü bölümünde, Ahmed, Selim ve Korkud'un sancak tartışmaları üzerinde durulmaktadır. Özellikle Korkud'un Manisa konusundaki ısrarı bağlamında, Antalya'dan döndükten sonra aniden Manisa'ya hareketi değerlendirilmiştir. Devamında, Şehzade Selim ve Süleyman'ın taht mücadelesi sürecinde önemli etkileri olacak bölgelerdeki sancak talepleri ve bu taleplerin Şehzade Ahmet tarafından nasıl karşılandığı konusu ele alınmıştır. Çalışmanın bu kısmında ortaya konulmak istenen amaç, her şehzadenin coğrafi olarak konumlarını belirginleştirerek gerçekleştirmek istedikleri stratejileri daha görünür bir hale getirmektir.

Dördüncü bölümün bir diğer alt başlığı, imparatorluğun genelinde oldukça yıkıcı etkileri olan Şah Kulu isyanının nedenleri, gelişimi ve bu gelişmelerin şehzadeler mücadelesine yaptığı etkiyi içermektedir. Bu bağlamda, ayaklanma sürecini ve yapılan müdahaleleri açıkça ortaya koyan mektuplardan hareketle Korkud'un duruma

⁵ Bu kaynakları benimle paylaşma nezaketinde bulunan Nabil Al-Tikriti hocama çok teşekkür ederim.

bir etkisinin olup olmadığı araştırılmış ve benzer şekilde Ahmed ve Selim'in de isyan karşısındaki tutumları arasında bir karşılaştırma yapılmıştır.

Bölümde ele alınan bir diğer konu ise, Ahmed, Korkud ve Selim arasında meydana gelen taht mücadelesi süreçleri daha ayrıntılı olarak ele alınmasıdır. Şehzade Selim ile II. Bayezid arasında gerçekleşen Çorlu Savaşı, ardından Ahmed'in tahtı devralması amacıyla II. Bayezid tarafından İstanbul'a davet edilmesi ve İstanbul'da meydana gelen karmaşa ile yeniçerilerin tutumları değerlendirilmiştir. Bu olayların ardından İstanbul'dan ayrılarak Anadolu'ya yönelen Şehzade Ahmed'in çeşitli isyan girişimleri üzerinde durulmuştur. Burada ele alınan ana argüman, Ahmed ve Korkud'un arasındaki iletişim ve karşılıklı tutumlarının değerlendirilmesidir. Özellikle arşiv kayıtlarından anlaşıldığı üzere Ahmed'in faaliyetlerinden çekinen Korkud'un bu gelişmeleri İstanbul'a rapor etmesi ve Ahmed'in Anadolu'da güç kazanması adına Korkud'dan deniz desteği talep etmesi oldukça anlamlıdır.

Ancak bir süre sonra Korkud'un İstanbul'a gelerek, Ahmed'in aksine yeniçeriler ile görüşmesi ve yeniçeri ortalarında konaklaması başka bir tartışma unsuru haline gelir. Korkud'un İstanbul'a gelmesindeki amaç ne olabilir? Selim taraftarı olduğu bilinen yeniçerilerin Korkud'a davranışlarının Ahmed'e kıyasla daha yumuşak olduğu da ayrıca belirtmek gerekir. Bu sebeple bu bölümde yapılan değerlendirmeler, şehzadelerin İstanbul'a varışları sonrası benzer hadiselerin karşılaştırılması üzerine yoğunlaşmaktadır. Özellikle Korkud'un kardeşleri arasında bir önceliği olup olmadığı sorgulanmış ve değerlendirilmiş ve Korkud'un İstanbul'a gelmesinin kaynaklarda nasıl yankı bulduğu tartışılmıştır.

Ayrıca, aynı bölümde Selim ile Korkud'un ikili ilişkileri üzerinde de durulmuştur. Selim'in 1512 senesinde tahta çıkışı sonrası Korkud'un Manisa sancağına gönderilmesi ve ikili arasındaki mektupların ortaya koyduğu üzere, Korkud'un babası II. Bayezid'e sunduğu taleplerine Selim'in hükümdarlığı döneminde aynen devam etmesi özellikle önemlidir. Bu durum, Korkud'un Selim ile olan ilişkisini ve taht mücadelesindeki konumunu anlamak açısından kritik bir noktayı temsil etmektedir.

Dördüncü bölümün devam eden kısmında, taht mücadelesinin sonu ve Şehzade Korkud ile Ahmed'in boğdurulma hadiseleri ele alınmaktadır. Özellikle II. Bayezid'in vefatı sonrasında Selim'in tahta çıkışına Ahmed'in gösterdiği tepki ve sonrasında

Korkud'un Manisa sancağına dönüş süreci detaylandırılmaktadır. Bu bölüm Şehzade Ahmed'in Anadolu'daki isyanı ve katledilmesi ile son bulur.

Çalışmanın beşinci bölümü ise genel anlamda Korkud'un ilim ve sanat portresini ortaya koymaktadır. Bu anlamda Korkud'un entelektüel portresini ortaya koyarken fikir dünyasını, dini görüşlerini, Osmanlı siyaset düşüncesi çerçevesinde din ve siyaset faktörlerini nasıl izah ettiği kitapları üzerinden değerlendirilmiş ve son olarak yazım dünyası bağlamında şiirleri, besteleri ve hat becerisi özelinde Korkud'un sanatsal estetik ve anlam imajı ortaya konulmuştur.

Bu anlamda Şehzade Korkud'un ilmi birikimi, dinî görüşleri, mezhep tercihi, eserleri, fikir ve düşünce dünyası ortaya konularak siyasi hayatına dini bir bakış açısı katan Korkud'un ortaya koyduğu sanatsal dünyası da ele alınmıştır. Korkud'un entelektüel katkıları ve sanat alanındaki faaliyetleri, Osmanlı kültürü ve düşünce hayatındaki yerini anlamak açısından önemli bir perspektif sunmaktadır. Dolayısı ile bu bölüm, Korkud'un sadece bir şehzade değil, aynı zamanda bir âlim ve sanatçı olarak değerlendirilebileceğini ortaya koymayı hedeflemektedir.

1. BÖLÜM – OSMANLI SARAYINDA BİR ŞEHZADE: KORKUD’UN İLK YILLARI VE ÇEVRESİ

Bu bölümde Şehzade Korkud’un hayatının ilk yılları ve yakın çevresi ele alınacaktır. Bu anlamda erkek ve kız kardeşleri, erkek çocukları, kız çocukları ve bu kızların yaptıkları evlilikleri üzerine bilgiler verilmektedir. Bununla birlikte Korkud’un aldığı eğitimin kapsamı, hocalarının kimler olduğu ve aldığı bu eğitim çerçevesinde alim bir kişiliğe nasıl dönüştüğü hakkında değerlendirmeler yer alır. Son olarak bir çeşit vekil-sultan olarak tahta çıkan Korkud’un, taht naibi olarak geçirdiği sürecin Korkud’a ne ifade etmiş olabileceği tartışılarak, Osmanlılardaki veraset anlayışı hakkında bir değerlendirmeye yer verilmiştir.

1.1. Doğumu ve Çocukluğu

Şehzade Korkud ya da kendi tercih ettiği şekli ile Ebü’l-hayr Mehmed Korkud,⁶ Sultan II. Bayezid (ö. 1512) ile harem cariyelerinden Nigar Hatun⁷ (ö. 1503)’un oğlu olarak 872 (1467) ya da 874 (1469) senesinde Amasya’da⁸ dünyaya geldiği belirtilse bile Osmanlı kaynaklarında doğum yılı hakkında kesin bir kayıt yoktur.⁹ Korkud’a dair bilinen ilk kayıt, II. Bayezid’in henüz Amasya sancağındaki şehzadelik yıllarında bir müneccim tarafından oğullarından Korkud ve Ahmed’in doğum zayıçelerine bakmak maksadıyla saray kütüphanesinden talep ettiği iki kitap hakkındaki arzdır ve kayıt tarihi 886 (1481)’dir.¹⁰

⁶ *Halli işkali’l-efkâr Fi hilli emvali’l-küffar* isimli eserinde Şehzade Korkud’un ismi bu şekilde kayıtlıdır. Ayrıca bkz; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “II. Bayezid’in Oğullarından Sultan Korkut” Belleten, XXX(120), 541

⁷ II. Bayezid’in hanımı ve Şehzade Korkud’un annesi Nigâr Hatun’un mezar taşı kitabesinde babasının Abdullah olarak gösterilmesi sonradan Müslüman olduğu şeklinde yorumlanabilir. Mezar kitabesinin baş ucunda; “Hâzâ kabru’l-merhûme el-mağfûre, Nigâr Hâtûn binti Abdillâh ve hiye, Vâlidetu’s-Sultân Korkûd b. Bâyezîd Hân”, ayak ucunda ise “Ve kad intakelet ilâ rahmeti’llâhi, Fî şehri Ramadân el – Mubârek, Min seneti semâniye ve tis’imi’e” (908- Şubat – Mart 1503) yazılıdır. *Antalya’da Türk Dönemi Kitabeleri*, Leyla Yılmaz, Kemal Tuzcu, 190 – 191, bugün kayıp olan mezar taşının yazıtları Ahmet Tevhid “Antalya Kitabelerine Dair” *Türk Tarih Encümeni Mecmuası* 6/83 (1921), 338. Yine de Nigâr Hatunun türbe ve mezarının Antalya Mevlevihanesinde bulunduğu hatta bu türbenin “Sultan Korkud Alâeddin Validesi Türbesi” diye bilinmesine bakılırsa Nigâr Hatun’un sonradan mı Müslüman olduğu yoksa babasının adının gerçekten mi Abdullah olduğu kesin değildir.

⁸ Uzunçarşılı bir kayda göre diyerek ayrıntı vermediği çalışmasında Şehzade Korkud’un 1467 ya da 1469 senesinde doğduğunu söyler. Uzunçarşılı, “II. Bayezid’in Oğullarından Sultan Korkut” 539. Nabil Al-Tikriti, Uzunçarşılı’nın kaynağının Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmani*, 1. Cilt, 63 olduğunu söyler.

⁹ Feridun Emecen “Korkut”. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 26: 225, Ankara:2002.

¹⁰ TSMA NO: E 10159/6

Sultan II. Bayezid'in tahta çıktığı dönemde Korkud haricinde yedi oğlu daha bulunmaktadır. Bunlar Abdullah, Şehinşah, Ahmed, Alemşah, Selim, Mehmed ve Mahmud'dur.¹¹ Ancak, bu oğullardan beşi, Sultan II. Bayezid henüz hayatta iken çeşitli sebeplerle vefat etmiştir. Hayatta kalan oğulları ise doğum sırasına göre Ahmed, Korkud ve Selim'dir.¹² Çağdaş kaynaklarda hangi şehzadenin hangi sene doğduğu veya hangisinin büyük ya da küçük olduğuna dair anlatılar birbirinden farklılık gösterir. Örneğin II. Bayezid'in oğullarına 1485 senesinde gönderdiği hediyelerin listesini içeren arşiv kaydı şehzadeleri belirli bir sıra ile göstermektedir. Buna göre şehzadelerin, Şehinşah, Ahmed, Mahmud, Korkud, Alemşah, Selimşah olarak sıralanışı, büyükten küçüğe doğru sıralandıkları fikrini oluşturabilir.¹³ Bununla birlikte 1503- 1527 tarih aralığını kapsayan Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 numaralı İnamat defterinde yer alan 28 Cemâziye'levvel 913 (5 Ekim 1507) tarihli kayda göre Şehzade Mahmud'un vefatı sonrası taziye maksadıyla gönderilenlerin listesine bakıldığında şehzadelerin yine belirli bir düzen ile sıralandıkları göze çarpar. Taziye listesinin II. Bayezid'in en büyük oğlu Şehinşah'dan başlıyor oluşu bu görüşü destekler niteliktedir. Bu anlamda bu Şehinşah, Ahmed, Korkud ve Selim ile başlayan liste, Şehinşah'ın oğlu Şehzade Mehmed, Ahmed'in oğulları Süleyman, Murad ve Ala'eddin ve Alemşah'ın oğlu Şehzade Osman ile devam eder. Burada Ahmed'in oğulları sonrası listede Alemşah'ın oğluna geçiyor oluşu Alemşah'tan büyük olan Korkud'un o tarihte sancakta herhangi bir oğlu olmadığı şeklinde yorumlanabilir.¹⁴ Bununla birlikte yukarıda bahsi geçen şehzadelere ait kız çocuklarının da aynı sıra ile listelendikleri fikrinin oluşması mümkündür. Yine aynı çeşit örnekten hareketle, Korkud'un iki kız çocuğu Alemşah'ın tek kızından önce gelmektedir.¹⁵

¹¹ Abdullah 5 Şevval 888 (6 Kasım 1483) Konya sancak beyliği, Şehinşah 5 Rebülahir 917 (2 Temmuz 1511) Konya sancak beyliği, Alemşah 909 (1503) Saruhan sancak beyliği, Mehmed 910 (1505) Kefe sancak beyliği, Mahmud 913 (1507) Saruhan sancak beyli vazifelerinde iken vefat etmişleridir. Bkz: Uzunçarşılı, "II. Bayezid'in Oğullarından Sultan Korkut", 539, ayrıca Kemalpaşazade, II. Bayezid'in Amasya'da sancakbeyliği yaptığı dönemde Alaeddin isminde bir oğlu olduğu fakat küçük yaşta öldüğü bilgisini verir. Kemalpaşazade, VIII. Defter, 56.

¹² Ayrıntılı bilgi için bkz; Çağatay Uluçay "Bayezid II'nin Ailesi"

¹³ TSMANO: D 10017 numaralı ve 1485 tarihli belgede, II. Bayezid'in oğullarına gönderilen hediyeler isim isim listelenmiştir.

¹⁴ İlhan Gök, "Atatürk Kitaplığı M.C. 0.71 Numaralı 909-933/1503- 1527 Tarihli İnamat Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme)." (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2024), 668-669. "İrsâliye-i berây-ı ta'ziye-i hazret-i Sultân Mahmûd tâbe serâhu, fi 28 Cemâziye'levvel sene 913"

¹⁵ İlhan Gök, 668-669.

Venedik kaynaklarından Sanuto ise, günlüklerinde II. Bayezid'in şehzadelerini pek çok yerde ifade etmek yoluna gitmiş olsa bile sıralamasının çoğu zaman değişkenlik gösterdiği göze çarpar. Örneğin; 9 Mart 1503 tarihli mektubunda Venedik elçisinin raporundan yola çıkarak, yaşayan altı oğlu olduğunu belirtirken sıralamayı; Gianshah (Şehinşah), Sayinshah (Selimşah), Corchut (Korkut), Acmath (Ahmet), Machumet (Mehmet) ve Mahmut şeklinde belirtir.¹⁶

Şehzade Korkud'un erkek kardeşlerinin yanı sıra kaynaklardan belirlenebilen en az on bir kız kardeşi bulunmaktadır. İsimleri bilinen kardeşleri Aynışah Sultan, Ayşe Sultan, Sofu Fatma Sultan, Gevherimüluk Sultan, Hatice Sultan, Hundi Sultan, Hüma Sultan, İlaldı Sultan, Kamer Sultan, Selçuk Sultan, Şehzade Şah Sultan şeklinde sıralanabilir.¹⁷ Öte yandan, Şehzade Korkud'un ana-baba bir olan kız kardeşi ise Sofu Fatma Sultan'dır. Bu bilgi, 1509 tarihli Eşrefzade Türbesi Vakfiyesinde Fatma Sultan'ın annesinin adının Nigâr Hatun olduğunun belirtilmesi ile doğrulanır. Aynı vakfiyede Şehzade Korkud'un annesinin de Nigâr Hatun olduğu bilgisi yer almaktadır.¹⁸ Bununla birlikte Fatma Sultan arşiv kaynaklarında *Sofiye* ya da *Sofu*

¹⁶ Marino Torsello Sanuto'nun, günlüklerinde Bayezid ve oğulları hakkında verdiği bilgilerden bazıları şunlardır;

18.03.1499 tarihli, İstanbul'dan gelen Venedik elçisinin verdiği bilgilere dayanarak II. Bayezid'in dört oğlu hakkında şu bilgileri verir; "Sultan bizzat Anadolu'ya hareket edecek ve Bursa'daki insanlara, Bogada adındaki bir yere çekilmelerini emredecektir. Romanya halkı ise, Yunanistan'ın Galipoli yakınlarındaki Chipsachi'ye geri çekilecektir. Sultan, dört oğlunu ve beraberindekileri sefere çıkmaları için görevlendirmiştir; bunlar arasında diğerlerinden daha çok sevilen ve Amasya'da ikamet eden ikinci oğlu Ahmet bulunmaktadır." Vol. II, 626. Ayrıca, Aralık 1503 tarihli kaydında ise Sanuto II. Bayezid'in oğullarına dair şu bilgileri verir; "Bahsedilen en mükemmel Sultan'ın altı oğlu vardır. Birincisi, Karaman topraklarında bulunan Sultan Giansach [Şehinşah] olarak adlandırılmaktadır. Kendisi tuhaf bir karaktere sahip olup, bazı tutkularında hayvani davranışlar sergilemektedir. Bizim halkımız onu 'Conza Nasi' olarak adlandırmaktadır; bu, aktif siyasi hayata katılmayan birini ifade etmektedir. Trabzon'da Saynsach [Selimşah], Sathelia'da [Antalya] ise Corchut [Korkud] bulunmaktadır. Corchut, eski Sultanın vefatından birkaç gün önce burada, Konstantinopolis'te Sultanın tahtına oturmuştur, çünkü sarayın iltifatına mazhar olmuştur. Ahmed Amasya'da, Mahmud ise Mangressia'dadır. Bu iki kardeş, aynı anneden doğmuş olup, Ahmet Paşa'nın kuzenleridir ve her ikisi de oldukça iyi karakter ve davranış sergilemektedir. Sonuncusu ise Kaffa'nın (Kefe) Lordu Sultan Mehmed'dir." Vol.V, 458-459.

Sanuto'nun günlüklerinin tercümesini yapan Urs Gösken'e ve bu tercümeleri benimle paylaşma nezaketini gösteren Nabil Al- Tikriti hocama teşekkür ederim.

¹⁷ Kaynaklarda II. Bayezid'in kızları hakkında çok fazla bilgi yoktur. Arşiv kaynaklarında babalarına ya da kardeşlerine yazdıkları mektuplar ile isimleri belirlenmiş olanlara şu şekilde örnekler verilebilir; TSMA NO: E 6195/1-2 Hümaşah Sultan'ın babası II. Bayezid'e yazdığı iki mektup, TSMA NO: E 10160/75 Selçuk Sultan'ın babası II. Bayezid'den harçlık talebi, TSMA NO: E 7696/2 Fatma Sultan'ın, hasta olduğu için babası II. Bayezid'den doktor talebi, TSMA NO: E 8117/1 İlaldı Sultan'ın kardeşi I. Selim'i cülusuna sebep tebriği, TSMA NO: E 5793/1 Aynışah Sultan'ın babası II. Bayezid'e gönderdiği hediyeler sebebiyle teşekkürü ve TSMA NO: E 5793/2 Aynışah Sultan'ın kardeşi I. Selim'i cülusuna sebep tebriği, Ayrıca; Padişahların hanımları ve kızları hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Çağatay Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2021.

¹⁸ Çağatay Uluçay, *Sancaktan Saraya, Seçme Yazılar*, 226

olarak geçmektedir ve 1509 tarihli aynı vakfiyede yer alan “*Sultan Fâtıma Hatun el mârûfe bi-Sofî Sultan*” ifadesi bu lakabı kullandığını doğrular niteliktedir.

Sofu Fatma Sultan’ın adının çeşitli bağışlar yaptığı vakfiyelerle de anıldığını söylemek mümkündür. İstanbul’da 907 (1501) tarihli *Hacı Hasanazade* imzasını taşıyan bir vakfiyesi bulunmaktadır. Aynı şekilde 915 (1509) tarihli olan ve Borlu ve İznik’te yer alan bir vakfiyesi daha bulunmaktadır.¹⁹ Sofu Fatma Sultan’ın hayr işleri ile de oldukça ilgili olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada dikkat çeken husus, Fatma Sultan’ın Seyyid Velayet Dergâhı için yemek bağışı yapmış olduğudur. Bu anlamda Fatma Sultan, Cuma akşamları dergâhta olan kişilere dağıtılması maksadıyla senelik 5000 akçe vakfetmiştir. Aynı şekilde Kadir, Berat, Regaip gecelerinde ve bayramlarda yemek dağıtılması maksadıyla 1500 akçe, Rebi’ülevvel ayı gecelerinde dağıtılacak yemek için ise 1000 akçelik tahsisat yapmıştır.²⁰ Sofu Fatma Sultan’ın ortaya koyduğu bu çeşit dini hassasiyetlerinin Korkud ile benzer bir mizaca sahip olduğu şeklinde yorumlamamıza olanak tanır.

Arşiv kaynaklarında Sofu Fatma Sultan’ın kurduğu vakıflara dair en son bilgilerin IV. Mehmed dönemine ait ve 1064 tarihli evkaf varidat ve vakıf defterinde yer aldığını söylemek mümkündür. Aynı şekilde Sultan III. Murad dönemine ait 1001 tarihli evkaf hesap defteri ile I. Ahmed dönemine ait 1017 tarihli evkaf varidat ve masraf defterinde yine Sofu Fatma Sultan’ın Vakfına ait gelir gider kayıtlarına rastlanmaktadır.²¹ Bu belgeler vakfın ekonomik durumunu ve faaliyetlerini anlamak açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Şehzade Korkud’un vakıfları hakkında kayıtlara ise kaynaklarda nadiren rastlanır. Antalya’ya gönderildikten bir süre sonra tarihi kayıtlarda Panhagia Kilisesi olarak bilinen yapı Câmî-i Cedîd ismi verilerek şehzade tarafından camiye dönüştürülmüştür. Kilisenin camiye dönüştürüldüğüne doğrudan atıf yapan en erken tarihli belge bir vakıf kaydıdır. 1567 tarihli Teke Livâsı Evkâf Defteri’nde bulunan kayıta şu ifadeler yer alır;

¹⁹ Zehra Kandal, “II. Bayezid’in Ailesi ve Gülruh Hatun”, (Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022), 61.

²⁰ Ayşe Bölükbaşı, “XVI. Yüzyıl İstanbul’unda Hayırseverlik, Vakıflar ve Yemek”, *Türkiyat Mecmuası* 31:1 (2021): 159-183

²¹ Sultan III. Murad devri masraf defteri için bkz: TSMA d: 1172, Sultan I. Ahmed devri masraf defteri için bkz: TSMA d: 1175 ve Sultan IV. Mehmed devri masraf defteri için bkz: TSMA d: 1174.

“Vakf-ı muallimhâne-i Hoca Genç der kurb-ı Mescid-i Câmi-i Cedid defter-i köhnede mukayyed sabıka muallimhâne-i mezbure mescit olub sonra merhum Sultan Korkut tabe serahü mescid-i mezburun kurbunda emr-i padişahî ile bir kiliseyi câmi edüb ol ecilden mescid-i mezbur muallim-hane olmuş halîyâ muallimi olan Mehmed talebiyle defter-i cedide kaydolundu. İcare-i hane der kurb-ı mektephane 30. İcare-i hane der kurb-ı mektephane el-mezbur der yed-i Seyyid Ali 30, yekûn 60.”²²

Bu ifadelerden anlaşıldığına göre Hoca Genç Muallimhanesi geçmişte aynı adla anılan bir mescittir. Şehzade Korkud daha sonra bu mescidin bitişiğinde yer alan kiliseyi camiye dönüştürdüğünde bahsi geçen mescit muallimhane yapılmıştır. Aynı defterde yer alan “Vakf-ı merhum Sultan Korkud...” ibarelerinden hareketle şehzade Korkud’un bu cami ve mektep üzerinden bir vakfı olduğu sonucuna varılabilir. Aynı şekilde evraf defterinde “Sultan Korkud Evkafı”, “Sultan Korkud Camii Vakfı”, “Sultan Korkud Zaviyesi Vakfı” gibi kayıtların oluşu, Korkud’un Antalya’da bulunan vakfı hakkında bilgi edinmemize olanak tanır.²³ Korkud’un Manisa’da bulunan herhangi bir vakıf kaydına ise rastlanmamıştır. Görüleceği üzere Şehzade Korkud ve Sofu Fatma Sultan’ın hayır işleri ve vakıf faaliyetleri bakımından benzer karakterlere sahip olduğu söylenebilir.

Fatma Sultan’ın evliliklerine dair ise kaynaklarda çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Güzelce Hasan Bey ile gerçekleştirdiği evlilik sonucunda bir kızı ve bir oğlu dünyaya gelmiştir. Kızı, Mesih Paşa’nın torunu Ahmed Bey ile oğlu ise Şehzade Alemşah’ın kızı ile evlenmiştir.²⁴ Ancak, Fatma Sultan’ın eşi konusunda kaynaklarda bazı çelişkiler mevcuttur. Uluçay, *Padişahların Kadınları ve Kızları* isimli eseri ile *II. Bayezid’in ailesi* başlıklı makalesinde Fatma Sultan’ın Güzelce Hasan Bey ile evli olduğunu belirtirken, bir başka çalışmasında Davut Paşa’nın oğlu Mustafa Paşa ile evli olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Uluçay, Fatma Sultan ve Mustafa Paşa’nın evlilikleri hakkında, paşanın oldukça çapkın olduğunu ve genç erkeklerle ilişki kurduğunu belirtmektedir. Bir süre sonra Mustafa Paşa’nın Antalya Sancak Beyliğine atanması üzerine çift, Antalya’da ikamet etmeye başlamışlardır. Uluçay’ın ifade

²² Mehmet Akif Erdoğan. “Antalya ve Havalisi Tarihi İçin Bir Kaynak: Defter-I Evkâf-ı Livâ-I Teke”. *Tarih İncelemeleri Dergisi* 10, sy. 1 (Haziran 1995): 91-185.

²³ Ev. d. 22557, 21601, C. Ev. 70-3498, C. Ev. 507-25619.

²⁴ Necdet Sakaoğlu, *Bu Mülkün Kadın Sultanları*, (İstanbul: Oğlak Yayınları, 2011), 145.

ettiğine göre Antalya’da Mustafa Paşa’nın davranışları hepten kontrolsüz bir hal aldığından, Fatma Sultan bu durumu babası II. Bayezid’e bir mektup ile bildirmiştir.²⁵

Şehzade Korkud’un vefatının ardından Fatma Sultan Bursa’ya taşınmıştır. Bu yer değişikliğinde Korkud’un kabrinin Bursa’da olmasının etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Ölümünden sonra ise Fatma Sultan Bursa’da Sultan Murad Han Türbesine bitişik konumda olan türbesine defnedilmiştir. Kuvvetle muhtemel ki Fatma Sultan, kardeşi Şehzade Korkud’un ölümüne tanıklık etmiştir. Eşi Güzelce Hasan Bey’in I. Selim’e gönderdiği 1516 tarihli mektuptan anlaşıldığı kadarıyla Sofu Fatma Sultan 1516 dolaylarında hastadır ve doktor gereksinimi bulunmaktadır.²⁶ Dolayısı ile Fatma Sultan’ın 1516 tarihinden sonra vefat ettiğini söylemek mümkündür.

1.2. Eğitimi ve Hocaları

Şehzade Korkud’un çocukluğu hakkında kaynaklarda pek az bilgi bulunmakla birlikte II. Bayezid’in çevresinde şekillenen bir eğitim süreci içerisinde yetiştirilen bir çocuk olarak ilk eğitimini Amasya’da aldığı söylenebilir. Bu anlamda II. Bayezid’in sancakbeyi olduğu dönemde Amasya’da birçok bilim insanı, şair ve sanatçının bir araya geldiği önemli merkezlerden biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda Korkud’un çocukluk yıllarından itibaren aldığı eğitimde de dönemin en bilgili ve yetkin hocaları görev aldığı düşünmek mümkündür. Bu eğitim süreci, yalnızca dini bilgilerle sınırlı kalmayıp, dil ve edebiyat, matematik, astronomi ve coğrafya gibi çeşitli bilimsel alanları da kapsayabilir. Özellikle dini eğitim, İslâm’ın temel ilkelerini anlamak ve uygulamak açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, Korkud’un eğitimi, felsefi düşünce ve mantık alanlarını da içermekte olup, bu dersler onun analitik ve çok boyutlu düşünme yeteneğini geliştirmesine katkıda bulunmuştur. Korkud’un eğitiminde yer alan bu çeşit disiplinler hem bireysel gelişimini desteklemiş hem de gelecekteki ihtiyaç duyacağı siyasi yetenekleri pekiştirmiştir. Dolayısı ile Şehzade Korkud’un eğitimi, Osmanlı İmparatorluğu’nun entelektüel birikimini

²⁵ M. Çağatay Uluçay, “II. Bayezit’in Kızı Fatma Sultan’ın Kocası Çapkın mıydı?”, *Yeni Tarih Dünyası*, 1:10(1954), 418.

²⁶ Hülya Tezcan, *Osmanlı Sarayının Çocukları: Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri*, (Aygaz Yayınevi, 2006), 29.

yansıtan ve şehzadeyi çok yönlü bir birey olarak şekillendiren bir eğitim sürecini ifade etmektedir.²⁷

Korkud'un entelektüel gelişimi incelendiğinde, II. Bayezid'in yakın çevresi içerisinde bulunan âlimlerden ders aldığı anlaşılmaktadır.²⁸ Bu bağlamda ilk olarak Şeyh Hamdullah'tan bahsetmek gerekir. Şeyh Hamdullah ile II. Bayezid'in ilişkisi, II. Bayezid'in Amasya'da sancakbeyi olduğu yıllara dayanmaktadır.²⁹ II. Bayezid'in, Amasya'da sancakbeyi olduğu dönemde II. Bayezid'in hat hocalığını yapmış olan Hamdullah, Fatih Sultan Mehmed'in özel kütüphanesi için ise “Kitâb’ül-Huneyn b. İshâk fi’l-mesâ’il ve ecvibetihâ fi’t-tıb”³⁰ ve “Mesâlihü’l-ebdân ve’l-enfûs”³¹ isimli iki adet kitabının yazımını yapmıştır.³² II. Bayezid'in saltanata geçişinden kısa bir süre sonra ise Şeyh Hamdullah İstanbul'a davet edilmiştir. Uzun bir sanat hayatı geçirdiğini söyleyebileceğimiz Şeyh Hamdullah'ın Osmanlı hat sanatının oluşmasında önemli katkıları olduğu gibi tezkirelerde adı geçen kırk üç talebesi içerisinde Sultan II. Bayezid ile Şehzade Korkud'da bulunmaktadır.³³

Korkud'un eğitim süreci içerisinde ders aldığı bir diğer hocasının, II. Bayezid ile eski ve yakın bir dostluğu bulunan Amasyalı Müeyyedzade Abdurrahman Efendi olduğunu söylemek mümkündür. Müeyyedzade, Celaleddin ed-Devvani'nin öğrencilerinden olup, Şiraz'da eğitim almış bir âlim ve edebiyatçıdır. Fakat II. Bayezid'in şehzadelik yıllarında Amasya'da yanında bulunan Müeyyedzade hakkında, II. Mehmed'in şehzade Bayezid'i (II. Bayezid) afyon ve haşhaş kullanmaya alıştırdığı yönünde kanaat oluşması sonrası idam emri verdiğini ayrıca belirtmek gerekir. Bu anlamda Amasya'da bulunan Lala Murad ve Defterdar Hacı İvaz'ın şehzade Bayezid'in afyon ve haşhaş kullanmaya başladığını II. Mehmed'e bir mektup ile bildirilmesi bu iddiayı destekleyen bir kaynak olarak görülebilir.³⁴ Ardından şehzade Bayezid, babası II.

²⁷ Nabil Al-Tikriti, “Şehzade Korkud (ca. 1468-1513) and the Articulation of Early 16th Century Ottoman Religious Identity”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi, The University of Chicago, 2004), 61. Bundan böyle, “Şehzade Korkud”.

²⁸ II. Bayezid'in Amasya'da hocalığını yapmış olan isimler şu şekilde sıralanabilir: Hatîb Kâsım bin Yakub el Amasî, (Daha sonra şehzade Ahmed'in de hocalığını yapacaktır), Molla Selahaddin Efendi (Şehzade Korkud'un da hocalığını yapmıştır.) İbnü'l-Muarriif, Mirim Çelebi Mahmut bin Kadızade er-Rumî.

²⁹ Nabil Al-Tikriti, “Şehzade Korkud”, 61. A. Süheyl Ünver, “Hattat Şeyh Hamdullah Biyografisi”, *İstanbul Risaleleri*, C.4, İstanbul, İBB Yayınları, 1995, 55-64.

³⁰ TSMK, III. Ahmed, NO: 1996.

³¹ Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya, NO: 3740

³² A. Süheyl Ünver, “Hattat Şeyh Hamdullah ve Fatih İçin İstinsah Ettiği İki Mühim Tıbbi Eser”, *İstanbul Risaleleri*, C.4, İstanbul, İBB Yayınları, 1995, 65-73.

³³ Muhittin Serin, “Hamdullah Efendi, Şeyh”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.15, 449.

³⁴ Lala Murad ve Defterdar Hacı İvaz'ın II. Mehmed'e mektubu hk. Bknz: TSMA NO: E 6366/2

Mehmed'e kendisi hakkındaki söylentileri içeren bir mektup yazmış ve şişmanlığına karşı kullandığı bazı ilaçların *müskîrât* olarak yanlış aksettirildiğini ve bunu yapanların cezalandırılması gerektiğini belirtmiştir.³⁵

Hakkında verilen idam kararını duyduktan sonra önce Halep'e ardından Şiraz'a giden Müeyyedzade orada bir süre Arap dili ve Hadis ile meşgul olmuş, Celaleddin ed-Devvani'den icazetini tam da bu zamanda almıştır. II. Bayezid tahta çıktıktan kısa bir zaman sonra ise Müeyyedzade Amasya'ya geri dönmüş ve sonunda Sahn-ı Seman Medreseleri'ne müderris olarak atanmıştır. Devamında, 1501 senesinde Anadolu Kazaskeri ve 1505 senesinde Rumeli Kazaskeri olan Müeyyedzade, Korkud'un da hocası olarak görevini icra etmeye devam etmiştir. Öyle ki, Korkud'un isteği üzerine kelam ilmi hakkında kısa bir eser kaleme almış ve giriş bölümüne Korkud'dan övgü ile bahseden bir kısım eklemiştir.³⁶

Korkud'a hocalık yapan âlimlerden bir diğeri, II. Bayezid'in maiyetinde bulunan ve padişaha şehzadeliğinden beri hizmet etmiş olan İmam Ali ya da 'Alâüddin Ali'dir. (ö. 1511) Tikriti, İmam Ali için, II. Bayezid'in kişisel imamı olduğu bilgisini verir.³⁷ Aslen Çorumlu olan Ali'nin II. Bayezid ile kurduğu bağlar sebebiyle önemli bir konumda olduğunu söylemek mümkündür. Amasya, Ankara ve Bursa'da kadılık yaptıktan bir süre sonra Anadolu kazaskerliği görevine atanmıştır. İmam Ali, hocalık ve kadılık görevlerine ek olarak elçi ve arabuluculuk yaptığına dair kayıtlar bulunmaktadır. Örneğin, II. Bayezid ile babası II. Mehmed arasında mevcut olan afyon ve haşhaş kullanımı konusundaki gerilimi çözmek üzere ikili arasında arabuluculuk yapmasına ek olarak, 1480 senesinde Osmanlı-Memluk ilişkilerindeki barışı müzakere etmek üzere Sultan Kayıtbay ile görüşmeler yapmıştır. 1508 senesinde ise, İmam Ali bu sefer Korkud ile II. Bayezid arasında sancak yöneticiliği ve haslar konusunda çıkan anlaşmazlıklar sonucu idari tüm görevlerini bırakarak Antalya Kalesine çekilen Korkud'a nasihatçi olarak gönderildiyse bile bu sefer bir sonuca ulaşamamıştır.³⁸

Korkud'un bir diğer hocası ise Molla Selahaddin'dir. II. Bayezid'in Arapça öğreniminde pay sahibi olan bu âlim Sa'düddin et-Taftâzânî'n eseri olan *Şerh'ül-*

³⁵ II. Bayezid'in, II. Mehmed'e mektubu için bkz: TSMA NO: E 6366/1

³⁶ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 62.

³⁷ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 63.

³⁸ Taşköprülüzade Ahmed Efendi. (2019). *Eş-şaka'iku'n-nu'maniye fi ulemai'd-devleti'l-osmaniyye*. (Haz: M. Hekimoğlu) İstanbul: İstanbul Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019, 496. Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 63.

Akaid isimli eseri üzerine II. Bayezid'in istifade etmesi bakımından padişaha özel şerhler yazacak kadar donanımlıdır. Bu tarz eserlerin Korkud'un daha sonraki ilim hayatında meydana getirdiği etkilere bakıldığında – ki Korkud'un eseri olan *Hâfızü'l-insân en Lâfızü'l-îmân* isimli eserinde *Şerh'ül-Akaid*'dan en az otuz atıf bulunmaktadır – II. Bayezid'in Selahaddin gibi hocaları ile aralarındaki etkileşimi sonrasında Korkud'a da hocalık yaparak devam ettirmiş olması önemlidir.³⁹ İfade edilen bu âlimler, Amasya'da ki genç Korkud'u çevreleyen entelektüel etkilerin neler olabileceği hakkında çıkarımlar yapabilmemize yardımcı olduğu söylenebilir.

1480 senesinde Amasya Sarayı, dolayısı ile II. Bayezid'in entelektüel çevresinden çıkan Korkud, bu defa İstanbul'a, dedesi II. Mehmed'in sarayına taşınmıştır. Burada hocalığını, II. Bayezid'in ihtimam gösterdiği âlimlerden Molla Seyyidî İbrahim yapmıştır. Taşköprülüzade, Seyyidî İbrahim için, devrinde ilmiyle amel eden, erdem sahibi, kıymetli ve soylu âlimlerden biri olduğu bilgisini vermektedir. Bununla birlikte babasının da Acem diyarının ileri gelenlerinden biri olarak Anadolu'ya göçerek, Amasya yakınlarında Yenice adı verilen bir köye yerleştiğini ve çok keramet sahibi biri olduğunu aktarır. II. Bayezid'in de Amasya Sancakbeyi olduğu dönemlerde Seyyidî İbrahim ile sıkça vakit geçirdiği ve ondan dua istediğini hatta Şeyhten “babam” diye bahsettiğini belirtir. İbrahim Efendi, ilim tahsili için Bursa'ya giderek Şeyh Sinâeddin Efendi ve Hasan es-Samsûnî'den dersler almıştır. Bu isimlerin Fatih Sultan Mehmed dönemi fıkıh, kelâm ve usûl âlimlerinden olduğu göz önüne alındığında, Korkud'un da çocukluk döneminde önemli âlimlerden ders alarak, dini ilimlerde kendisini geliştirmesi, onun eğitime ve karakterine büyük katkı sağlamıştır.⁴⁰

Seyyid İbrahim'in Amasya'dan İstanbul'a ne zaman geldiği belli değilse bile Karamânî Mehmed Paşa, oğluna hocalık yapması için İbrahim'i İstanbul'a davet etmiştir. Taşköprülüzade, Seyyid İbrahim'in burada bir süre ders verdikten sonra II. Mehmed henüz hayatta iken, Şehzade Korkud'a da ders verdiğini aktarır.⁴¹ Bu süreçte Seyyid İbrahim'den ders almak için Korkud'un mu İstanbul'a geldiği ya da Seyyid İbrahim'in mi Korkud'un yanına Amasya'ya gittiği çok açık değildir. Ancak yine de İbrahim'in Korkud'a hocalık yapmış olması, Korkud'un genç yaştaki ilmi

³⁹ Nabil Al-Tikriti, “Şehzade Korkud”, 64.

⁴⁰ Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, *Eş-Şakâ'iku'n-Nu'Mâniyye Fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*, 492.

⁴¹ Taşköprülüzâde Ahmed Efendi, *Eş-Şakâ'iku'n-Nu'Mâniyye Fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*, 492.

potansiyelinin bir göstergesi olarak görülebilir. II. Bayezid'in, 1485 senesinde şehzadelerine gönderdiği hediyelerin listelendiği arşiv kaydı, Korkud'un kardeş şehzadeler arasında nasıl farklı algılandığını ve II. Bayezid'in de onun bu âlim kimliğinin farkında olduğu göstermesi bakımından oldukça önemli bilgiler içerir. Bu anlamda II. Bayezid'in, Korkud'un âlim kişiliğine vurgu yaparcasına *Kitâb-ı İsfahâni* ve *Şerh-i 'akâ'id*, *Kitâb-ı şerh-i metâli*, *Kitâb-ı hâşiye-i metâli*, *Kitâb-ı Muhtasar*, *Kitâb-ı Hamse-i Nizâmî*, isimli eserlerin ilk cildini göndermiş olduğu görülür.⁴²

Sonuç olarak, Şehzade Korkud'un eğitim süreci, Osmanlı İmparatorluğunun erken dönemlerinde şehzadelerin entelektüel gelişimlere dair önemli bir örnektir. Ancak, Korkud'un Amasya ve İstanbul'da aldığı eğitim, yalnızca bireysel bir gelişim sürecini ifade etmez. Bu süreç aynı zamanda dönemin toplumsal ve siyasi dengeleriyle de yakın ilişkilidir. II. Bayezid'in çevresinde yer alan âlimlerin de Korkud üzerindeki etkisi, Osmanlı eğitim sisteminin giderek nasıl şekillendiğine dair ipuçları sunmaktadır. Özellikle Müeyyedzade gibi II. Bayezid'e yakın isimlerin varlığı, Korkud'un eğitiminde belirleyici bir rol oynamıştır. Aynı şekilde İmam Ali'nin Korkud'a olan katkıları, sadece akademik bir ilişki çerçevesinde değil, aynı zamanda dönemin siyasi ve sosyal sorunlarına dair arabuluculuk rolü üstlenmesiyle de dikkat çekmektedir. Bu durum, eğitimcilerin sadece bilgi aktaran kişiler değil, aynı zamanda toplumsal düzeni ve barışı sağlama noktasında da kritik roller üstlendiklerini ve Korkud'un entelektüel formasyonunda hanedanın etkilerini göstermektedir. Dolayısıyla Korkud'un eğitiminde yer alan hocaların, onun entelektüel altyapısını güçlendirirken, aynı zamanda dönemin ideolojik, kültürel ve siyasi yapısının da bir yansıması olduğunu söylemek mümkündür.

Hoca Adı	Uzmanlık Alanı	Önemli Katkıları
Şeyh Hamdullah	Hat sanatı ve edebiyat	Aklâm-i sitte eğitimi ile Korkud'un sanatsal ve kültürel birikimine katkıda bulundu.
Müeyyedzade Abdurrahman Efendi	Edebiyat, Arap Dili, Hadis, Kelâm	Korkud'a kelim ilmi üzerine eser yazdı, edebi ve akademik gelişimine katkı sağladı.
İmam Ali (Alâüddin Ali)	Fıkıh, Arap Dili	II. Bayezid'in kişisel imamı olarak Korkud'a dini ve ahlaki konularda rehberlik etti.
Molla Selahaddin	Dini İlimler, Arapça	II. Bayezid'in eğitiminde önemli rol oynadı, Korkud'un ilim hayatında etkili olan eserler sundu.
Molla Seyid İbrahim	Dini İlimler	İstanbul'da Korkud'a dini ilimler üzerine ders verdi, eğitim sürecine katkıda bulundu.

Tablo 1: Şehzade Korkud'un Hocaları

⁴² II. Bayezid'in şehzadelerine gönderdiği 1485 tarihli hediye kaydı için bkz: TSMA NO: d. 10017. Şehzade Korkud'un âlim kişiliği, eserleri ve bu yöndeki gelişimi bu çalışmanın 5. Bölümünde daha ayrıntılı ele alınacaktır.

1.3. Hanesi, Haremi ve Çocukları

Bu çalışma boyunca yapılan araştırmalarda Şehzade Korkud'un hanesi hakkında kız çocukları haricinde oldukça az bilgi bulunmaktadır. Bu durum, Korkud'un hanedanlar ya da önemli aileler arası bir evlilik gerçekleştirmediği şeklinde yorumlanabilir. Hanedanlar arasındaki evlilikler, özellikle Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk dönem siyasetinde önemli bir strateji unsuru olarak kabul edilebilir. Bu tür evlilikler tören şekilleri ve ziyafet niteliği ile dönemin arşiv belgelerinde ve kaynaklarına açık bir şekilde yansımaktadır. Bu doğrultuda Korkud'un evliliği hakkında herhangi bir kayıta rastlanmayışı, bu usule göre bir evlilik gerçekleştirmediği şeklinde değerlendirilebilir.

Osmanlı kaynaklarında şehzadelerin veya hanedan üyelerinin doğum tarihlerine nadiren rastlandığını söylemek mümkündür. Bu, genellikle çocuklar belirli bir yaşa ulaşmadan öldüklerinden doğum ya da ölüm tarihlerinin kaydedilmediği şeklinde yorumlanabilir. Ancak şehzadeler taht mücadelesi süreçlerinde öldürülür ya da beklenmedik bir şekilde ölürlerse, bu şehzadeler tarih yazıcılığında bir istisna olarak kaydedilebilir.⁴³ Bu anlamda, şehzade Korkud'un evliliklerine ya da doğup ölmüş şehzadelerine dair Osmanlı Kroniklerinde bir kayıt olmayışı Korkud'un hiç erkek çocuğu olamadığı şeklinde yorumlansa bile arşiv kayıtları bu yargıyı geçersiz kılacak belgeler içermektedir.⁴⁴ Örneğin, Lalası İskender Bey'e Mısır'da iken yazdığı mektuplarda “yanımca oğlan götürmek için”⁴⁵ “oğlanlarımız”⁴⁶ ya da şehzade Ahmed'e yolladığı mektuplarda “oğlum varmak değil, ben kendim varayım, değil ki oğlum varmak”⁴⁷ ifadelerinin kullanılması, oğul ya da oğullarının olduğu anlamına gelebilir. Osmanlı arşiv kayıtlarında Korkud'un oğullarının mevcut olduğuna dair kanıtların bulunmasına karşılık, ölümleri hakkında herhangi bir kayıt bulunmaz fakat

⁴³ Şehzadelerin doğum tarihini veren kroniklere şu örnekler verilebilir, Kemalpaşazâde, II. Bayezid'in oğlu Mehmed'in 1487 senesinde doğup, 1504 senesinde öldüğü bilgisini verir. Ayrıca, II. Bayezid'in Amasya'da sancakbeyi iken 'Alâ'eddin isminde bir şehzadesi daha olduğunu, aslında tüm şehzadelerin en büyüğü olduğunu fakat buluşa ermeden vefat ettiğini tarihsiz olarak kaydeder. Kemalpaşazade, *Tevârih*, VIII. Defter, 56. XV. yüzyıl tarihçilerinden Kemal ise, *Selâtin-nâme* isimli eserinde Sultan II. Mehmed'in oğlu Mustafa'nın doğduğunu “Sekiz yüz elli ikisinde anun, Togar Mustafa'sı şâh-ı cihânun” ifadeleri ile anlatır. Kemal, *Selâtin-nâme (1299-1490)*, Haz, Necdet Öztürk, Ankara: TTK Yayınları, 2001, 165.

⁴⁴ Şehzade Korkud'un Şehzade Ahmed'e mektubu; eğer oğlunun hayatı teminat altına alınırsa oğlunu şehzade Ahmed'in yanına gönderebileceğini ifade ettiği hk. Bknz. TSMA NO: E 8517/1

⁴⁵ TSMA NO: E 6684/1

⁴⁶ TSMA NO: E 6684/3

⁴⁷ TSMA NO: E 8517 /1

Sanuto'nun günlüklerinde bir oğlu olduğu ve 1504 senesinde vebadan öldüğü bilgisi bulunur.⁴⁸

Şehzade Korkud'un isimleri bilinen kızlarının ise Fatma ve Ferahşad olduğunu söylenebilir.⁴⁹ Fatma Sultan'a dair arşiv kayıtları, Ferahşad Sultan'a kıyasla oldukça sınırlıdır. 1528 senesine ait masraf defterinde "Fatma Sultan duhter-i Sultan Korkud" başlığı ile verilen iâşe bilgileri Fatma Sultan'ın bu tarihe kadar hayatta olduğunu göstermektedir. Ancak, 1528 sonrasına ait herhangi bir kayıt bulunmaması, Fatma Sultan'a ait belirsizlikler doğurmaktadır. Öte yandan, Ferahşad Sultan hakkında, kurduğu vakıflar dolayısıyla daha fazla bilgiye ulaşılmaktadır. Bu anlamda 1108 tarihli muhasebe kayıtları Ferahşad Sultan'ın mektep ve medrese evkafına dair bilgiler sunmaktadır.⁵⁰ Ayrıca, 1079 tarihli muhasebe defteri, vakfın etkinliği hakkında detaylı bilgiler içermekte; mescit ve mektep giderleri, kira gelirleri ve çeşitli ürünlerden alınan vergiler gibi unsurları belgelemektedir.⁵¹ III. Ahmed dönemine ait 1115-1116 tarihli muhasebe icmal kaydı ise, Ferahşad Sultan Vakfı'nın uzun süre etkinliğini sürdürdüğünü göstermektedir.⁵² Bu durum, XVI. Yüzyıl Osmanlı sosyal hayatında vakıf sisteminin sürekliliği ve kadınların bu sistem içerisindeki rolü açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Dolayısı ile Fatma ve Ferahşad Sultanların Osmanlı tarihindeki yeri, toplumsal ve ekonomik hayattaki rollerinin anlaşılması açısından önemlidir. Fatma Sultan'ın kaynaklardaki sınırlılığı, tarihsel bellek ve kadın figürlerinin temsili üzerine sorgulamalar yapmamıza olanak tanırken, Ferahşad Sultan hakkında belgelerde daha fazla bilgi olması, onun toplumsal etkinliği ve vakıf sistemine katkısını da göstermektedir.

Bunun yanı sıra, 1503-1527 tarihli inâmât defterinde şehzade Korkud'un kızlarının isimleri geçmese bile yaptıkları evlilikler, çeyiz için aldıkları ödenekler ve zaman

⁴⁸ Sanuto, *i Diarii*, Vol. V, 995, 4 Mart 1504 tarihli mektup;

"ve o ülkeyi elinde bulunduran Türk Curchut (Korkut) Çelebisinin oğlu ölmüştür."

⁴⁹ Şehzade Korkud'un kızlarından birinin adının Fatma Sultan olduğu MAD d. 17884 numaralı defterde bulunan "Fatma Sultan duhter-i sultan Korkud tale serahu" cümlesi ile başlayan iâşe kaydından anlaşılır. Diğer kızı Ferahşad Sultan'ın da kendi adına kurduğu vakfın evkaf kayıtlarında şehzade Korkud kızı olduğu belirtilir. TSMA NO: E 6867/1, TSMA NO: E 125/73, TSMA NO: E 71/18-19. Ayrıca bkz; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "II. Bayezid'in oğullarından Sultan Korkud," 592, Çağatay Uluçay, "II. Bayezid'in Ailesi", 114.

⁵⁰ Ferahşad Sultan'ın mektep ve medresesine ait evkafın, 1108 tarihli muhasebe kaydı için bkz: TSMA NO: d 8730.

⁵¹ Ferahşad Sultan Vakfı'nın vakıf hesap defteri hk. Bknz: TSMA NO: d 1715.

⁵² Ferahşad Sultan'ın evkafına dair muhasebe icmal kaydı hk. Bknz: TSMA NO: E 71/18-19.

zaman gönderilen hediye (bohça) kayıtlarına rastlanır.⁵³ Örneğin, defterde yer alan kayda göre; 8 Zilkade 910 (12 Nisan 1505) tarihinde şehzade Korkud'un adamlarından Hamza Bey, kızların evlilikleri için 100.000 akçe teslim almıştır.⁵⁴ Aynı şekilde 2 Zilkade 911 (27 Mart 1506) tarihinde kızların düğün yemeği masraflarını karşılamak üzere 100.000 akçe daha gönderilmiştir.⁵⁵ Şehzade Korkud'un kızlarının kimlerle evlilik yaptığı bilgisi ise yine aynı defter kaydında mevcuttur. Örneğin, 17 Ramazan 912 tarihli kayda göre Şehzade Korkud'un kızlarından birine "İbtidâ-i âdet-i boğça-i duhter-i Korkud Beg, zevce-i Ali Beg" başlığı altında Bursa'ya ait çeşitli değerde kumaşlar gönderildiği söylenebilir.⁵⁶ Şehzade Mahmud'un vefatı sebebiyle 28 Cemâziyelevvel 913 (5 Ekim 1507) tarihinde taziye maksadı ile gönderilenlerin sıralandığı listede ise şehzade Korkud'un kızları hakkında "Duhter-i sultan Korkud zevce-i veled-i Müstansir, Duhter-i diğer sultan Korkud zevce-i veled-i Malkoç" şeklinde bilgi bulunur.⁵⁷ Bu verilerden hareketle şehzade Korkud'un kızlarından birinin Müstansiroğlu Ali Bey, diğerinin ise Malkoçoğlu Ali Bey ile evli oldukları doğrulanmaktadır.⁵⁸ Müstansiroğlu Ali Bey'in Korkud'un Manisa Sancakbeyliği zamanında, şehzadenin görev bölgesine bağlı olan Karasi Sancakbeyi olduğunu söylemek mümkündür. Aynı şekilde Malkoçoğlu Ali Bey ise, Antalya Sancakbeyi olarak Korkud'un yetki alanı içerisinde görevli olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısı ile Korkud'un damatlarını yetki alanı içerisinde görevlendirerek bir çeşit ittifak yoluyla hanedan siyaseti ortaya koyduğu şeklinde bir değerlendirme yapılabilir.

Bu anlamda şehzade kızlarının yaptıkları bu evliliklerin yalnızca bireysel ilişkiler çerçevesinde değil, aynı zamanda siyasi ve sosyal dinamiklerin şekillenmesi açısından da oldukça önemlidir. Dahası, bu evliliklerin güç dengeleri bağlamında ittifaklar kurmak ve taht mücadelesi süreçlerinde yüksek statüdeki devlet adamlarından veya güçlü ailelerden destek almak maksadıyla stratejik bir araç olarak işlev gördüğünü ayrıca ifade etmek gerekir. Dolayısı ile Korkud'un kızları için seçtiği eşlerin

⁵³ İlhan Gök, "Atatürk Kitaplığı M.C. 0.71 Numaralı 909-933/1503- 1527 Tarihli İnamat Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme)" (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2010), 342.

⁵⁴ İlhan Gök, 342

⁵⁵ İlhan Gök, 490

⁵⁶ Defterdeki kayda göre Şehzade Korkud'un kızına bohçada gönderilen hediyeler şu şekildedir: "Kadife-i müzehheb-i benek-i Burusa 1, Kadife-i alaca-i Burusa 2, Kadife-i rişte-i Burusa 3, Kemhâ-i kefterî-i Burusa 1, Nûkeriye-i mezkûr 100" İlhan Gök, 568.

⁵⁷ İlhan Gök, 669.

⁵⁸ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 53.

Müstansiroğulları ve Malkoçoğulları gibi güçlü ailelerden tercih etmesi bu çeşit bir stratejik yaklaşım sayılabilir.

1.4. Naib Olarak Tahta Çıkışı (1481)

Şehzade Korkud'un dedesi Sultan II. Mehmed Doğu'ya- muhtemelen Dulkadiroğulları üzerine- sefere çıkmak amacıyla 27 Safer 886 (27 Nisan 1481) tarihinde İstanbul'dan hareketinden birkaç gün sonra Gebze yakınlarında⁵⁹ *Tekfurçayırı* denilen yerde 4 Rabiülevvel 886 senesinde (3 Mayıs 1481) vefat etmiştir.⁶⁰ Sultan II. Mehmed'in vefatı sonrasında Veziriâzam Karamanî Mehmed Paşa seferdeki orduda kargaşa çıkması endişesiyle, özellikle yeniçerilerden, sultanın ölümünü saklamaya çalışmış,⁶¹ sultanın; doktorların tavsiyesi ile banyo yapmak üzere İstanbul'a döneceğini fakat bir süre sonra geri geleceğini⁶² ve ordunun dağılmamasını emrettiğini söyleyerek II. Mehmed'in naaşını gizlice İstanbul'a getirmiştir.⁶³ İdris-i Bitlisi, o sırada veziriazam olan Mehmed Paşa'nın II. Mehmed'in ölüm haberini gizlemek maksadıyla oldukça çaba sarfettiğini söyler. Bu anlamda Paşanın, Sultan'ın eskiden olduğu gibi eklem ağrılarının başladığını ve sıcak hamama ihtiyacı olduğundan İstanbul'a geri döneceğini fakat iki-üç gün sonra gemiyle ordugaha katılacağı bilgisini verdiğini ifade eder.⁶⁴

Neşri'nin aktardığına göre, Mehmed Paşa aynı zamanda Amasya'da bulunan Sultan Bayezid'e Keklik Mustafa Çavuş'u, Karaman'da bulunan Cem Sultan'a ise kendi

⁵⁹ II. Mehmed'in ölümü hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Uzunçarşılı, "Fatih Sultan Mehmed'in Ölümü." *Belleten*, 34, sy. 134 (Nisan 1970): 231-34.

Giovanni Maria Angiolello ise, II. Mehmed'in ölümü hakkında şu bilgileri verir; "Birkaç gün sonra Büyük Türk Beyi, ordusuyla İzmit'i geçerek Rumlar tarafından Arevin diye adlandırılan, Türklerin ise Gebze dedikleri büyük bir kasabanın yakınlarındaki düzlükte çadır kurdular. Burada konaklayan Büyük Türk Beyi, 1 Mart günü rahatsızlandı. Şiddetli boyun ağrıları vardı. Hekimler ne yaptılarsa çare bulamadılar. Aynı günün akşamı saat 22 civarında Büyük Türk Beyi öldü." *Sultan Fatih'in Sarayında Bir Esir Giovanni Maria Angiolello Gözünden Türk Tarihi*, Profil Kitap, 2022, 124.

⁶⁰ Neşri ise II. Mehmed'in ölümünü şu şekilde ifade eder; "Reb'ülevvel ayının dördüncü günü pençsenbih gün at arabasına girip, göçüp Gegibüze'ye yakın yerde Maldepe'sinin çayırına kondu. Derler ki, İstanbul'dan çıkalı hasta idi. At arabasına girip sefer etmeğin ecnebi kimse ahvâline vâkıf değildi. Ol gün ki Maldepe'sine kondular. İkinci vaktiydi... Yâ eyyühâ'n-nefs'l-mutma'innetü irci'i ila rabbiki nidası sem'-i şerîfi ne erişip, kafes-i tenden hüma-yı rûhu melek-misâl pervâz edip, kazâ-yı kudsî âleminden göçüp selâmet ile âşiyâne-i dârü's-selâma erişti." Mevlâna Mehmed Neşri, *Cihannüma - Osmanlı Tarihi (1288-1485)*, hz. Necdet Öztürk (İstanbul, Bilge Kültür Sanat, 2014), 336.

⁶¹ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 66

⁶² Neşri, 337.

⁶³ Giovanni Maria Angiolello, II. Mehmed'in naaşının İstanbul'a getirilme hadisesini şöyle anlatır; "Bir sonraki gece, dört paşadan biri olan Mehmed Paşa, Türk Beyi'nin naaşını bir atlı arabaya koyarak, büyük bir gizlilik içerisinde, Karaman'ın Larend (Laranzo) şehrinden İstanbul'a kadirga ile göndertti." Giovanni Maria Angiolello, 124.

⁶⁴ İdris-i Bitlisi, *Heşt Bihişt*, VIII. Ketibe, vrk 491a.

adamlarından birini göndermiştir.⁶⁵ Angiolello bu anlamda, Mehmed Paşa'nın amacının Cem Sultan'ı tahta çıkarmak olduğunu söyler ve kendisine arka arkaya üç atlı gönderip bulundukları yere gelmesini içeren bir mesaj taşıdıklarını belirtir.⁶⁶ Ancak Cem Sultan'a gönderilen bu habercilerin Kütahya civarlarında Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa tarafından yakalanıp öldürülmeleri üzerine haber Cem Sultan'a ulaşamamıştır. Burada, Karamanî Mehmed Paşa'nın, dolayısı ile Cem Sultan'ın karşı hizbi olarak II. Bayezid'in yanında Hersekzade Ahmed Paşa, Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa, Yeniçeri ağaları Kasım ve Rüstem ve payitaht muhafızı İshak Paşa'nın yer alarak ordunun başında oynadıkları rolün altını çizmek gerekir.⁶⁷

Sultan II. Mehmed'in ölümü oldukça gizli tutulmaya çalışılmış olsa bile, bu hususta başarılı olunamadığını söylemek mümkündür.⁶⁸ Bu anlamda Neşri, özellikle padişahın sefere çıkmış olması sebebiyle yola koyulmuş olan ordu içerisinde II. Mehmed'in rahatsızlanarak birkaç gün İstanbul'da kaldıktan sonra geri döneceği söylentilerine inanılmadığını ve o gece hadiseyi haber almış bulunan bazı paşalar ve kazaskerlerin, çadırlarını sökerek İstanbul'a doğru dönüşe geçmiş olduğunu, buna karşılık bu grubun İstanbul'a geçmemesini engellemek üzere özellikle Üsküdar'da bir dizi tedbirler alındığını belirtir.⁶⁹ Angiolello'nun aktardığına göre ise; sultanın ölümü ve naaşının İstanbul'a gönderildiği haberi bütün orduda yayılmıştır. Bu haberin üzerine askerler çadırlarını, silahlarını ve hazineyi de alarak İstanbul'a geçmek istemiş fakat ordunun İstanbul yakasına geçememesi için Üsküdar tarafındaki bütün gemilerin karşı tarafa geçirilmiş olması sebebiyle bunu başaramamışlardır.⁷⁰ Mehmet Paşa'nın aldığı tüm bu tedbirlere rağmen yeniçeriler Pendik ve Kartal taraflarından temin ettikleri birkaç at gemisini Üsküdar'a getirmiş ve oradan da İstanbul'a geçmişlerdir.⁷¹ Bu sırada silah zoruyla donanmanın hemen Asya sularına getirilmesini sağlayarak şehirde karmaşa

⁶⁵ “Çünkü Sultan Mehmed rahmet-i Hakk'a vâsıl oldu, iki oğlu kaldı. Biri Bayezid Han ki, taht-ı Edirne'nin hâkimiydi. Biri dahi Cem Çelebi ki, taht-ı Yunan'a vâliydi. Keklik Mustafa hemandem Sultan Bayezid'e atasının vefâtı haberin bildirmeğe gidip, Nişancı Paşa dahi bir kulunu Cem'e gönderdi.” Neşri, 337.

⁶⁶ Giovanni Maria Angiolello, 125

⁶⁷ Anadolu Beylerbeyi, Giovanni Maria Angiolello'nun belirttiğine göre Sultan II. Bayezid'in kızlarından Ayşe Sultan ile evlidir. Ayrıca bkz: Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa'nın eşi ve Sultan II. Bayezid'in kızı Ayşe Sultan'ın babasına mektubu, TSMA NO: E 5455/1

⁶⁸ Selahattin Tansel, *Sultan II. Bayezid'in Siyasi Hayatı*. (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017), 18-19.

⁶⁹ Neşri bu konuda şu bilgiyi kaydeder; “Gördük, paşaların ve kadıaskerlerin yerinde çadırları yerinde yel eser. Can başımıza sıçrayıp bir halvet yoldan azm-i Üsküdar kıldık.”, 337.

⁷⁰ Giovanni Maria Angiolello, 125

⁷¹ Neşri, 337, Giovanni Maria Angiolello, 125

çıkarmış, bu sırada sahilde bulunan Karamanî Mehmed Paşa öldürülmüş,⁷² evi ve malı yağmalanmıştır.⁷³ Mehmed Paşa'nın Sultan Bayezid'in hükümdarlığını isteyen yeniçeriler tarafından katledilmesinden sonra II. Mehmed'in sefere çıkarken payitaht muhafızı olarak görevlendirdiği İshak Paşa Veziriâzam vekili olmuş ve Bayezid'e hızlı bir şekilde İstanbul'a gelmesi için ard arda ulaklar ve mektuplar göndermiştir.⁷⁴

İstanbul'da meydana gelen karmaşa devam ederken Amasya'da bulunan Bayezid'in, gelen mektupların orijinalliğinden şüphe duyduğu ifade edilir. Kemalpaşazade'nin aktardığına göre; Bayezid, bir hileye alet olmamak adına aldığı ölüm haberi üzerine durumu tetkik etmek için daha sonra vezir olacak olan Yakup Paşa'yı durumu incelemesi önceden göndermiş, Paşa'nın haberi doğrulaması sonrası babası II. Mehmed'in öldüğüne kanaat getirerek İstanbul'a hareket etmiştir.⁷⁵

İstanbul'da yaşanan bu karmaşa, o dönemdeki siyasi belirsizliklere de neden olmuş ve II. Bayezid'in İstanbul'a varışındaki gecikme, durumu daha da karmaşık bir hale getirmiştir. Bu bağlamda, Cem'in İstanbul'a II. Bayezid'den daha önce varması ihtimalleri düşünülerek çeşitli tedbirler alınmıştır. Alınan bu tedbirlere rağmen, İshak Paşa, o sırada dedesi II. Mehmed'in yanında İstanbul'da bulunan Şehzade Korkud üzerinden stratejik bir hamle geliştirerek tahtı II. Bayezid gelene kadar güvenceye almak istemiştir. Bu durum, Şehzade Korkud'un vekaleten tahta çıkmasını sağlamıştır.

⁷² İshak Paşa'nın Veziriazam Mehmed Paşa ile müfsitlerin başlarının kesildiği, kapı halkının kendilerine uyararak Sultan Bayezid'i gözlemekte oldukları, fakat bunların göz altında tutulması gerektiği ve Şehzade Cem'den gaflet edilmemesi, oğlu İbrahim ve Halil bin Piri'nin korunmasının temin edilmesini, Fatih Sultan Mehmed'in Gebze'de vefat etmesi üzerine Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa'ya gönderdiği mektup için bkz: TSMA NO: E 8973/1

⁷³ Giovanni Maria Angiolello Mehmed Paşa'nın öldürülmesi hakkında şu bilgileri verir; "Yeniçeri ağası (II. Bayezid'in bir diğer damadıdır), Mehmed Paşa'yı öldürmek için gemilerden indiler ve saldırdılar. Mehmed Paşa saraya kaçıp orada güvende olacağını düşünüyordu. Yeniçeriler onu saraya kadar takip edip içeri girmeyi başardılar ve paşayı katlettiler." 126.

⁷⁴ İshak Paşa'nın II. Mehmed'in vefatı ve İstanbul'daki karışıklıklardan bahsettiği Amasya'da bulunan şehzade Bayezid'e mektubu için bkz; TSMA NO: E 1408/1

⁷⁵ Selahattin Tansel, 20, Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 67

Aynı mesele Giovanni Maria Angiolello tarafından şu şekilde anlatılır; "Yeniçeriler ve bazı arkadaşları Bayezid'e babasının ölüm haberini Cem'den daha önce verdiler. O da hiç zaman kaybetmeden yola koyuldu. Arkasından da erkânı ve arkadaşları yola çıktı. Gecesini gündüzüne katarak ve sık sık at değiştirerek İzmit'e (Nicomedia), Bithinya şehrine vardı. Babasının erkânı geldiğini öğrenince hemen onu karşılamaya, saygılarını sunmaya gittiler. Bayezid bu kişilerden hiçbirine güvenmiyor gibi gözüküyordu. Aralarında her ne kadar damadı yeniçeri ağası Kasım bulunsa da Bayezid hizmetçilerinden Hasan adlı hadım birini İstanbul'a göndererek babasının cesedini gözleriyle görmesini istedi.", 174.

Böylece İshak Paşa, şehrin yönetimini ve istikrarını korumak amacıyla önemli bir adım atmıştır.⁷⁶

Giovanni Maria Angiolello'nun belirttiğine göre, karışıklık sürecinde İstanbul'da bulunan İshak Paşa, II. Bayezid gelene kadar o sıralarda 11 yaşında olan Korkud'u taht naibi yapmaya karar vermiş ve Korkud'un sultan ilan edilmesinin ardından bir konuşma yaparak halka şehzadenin tahta geçtiğini duyurmuş ve onun adına maaşların artacağına dair söz vermiştir.⁷⁷ Aynı şekilde Sanuto'nun günlüklerinde yer alan iki rapor Korkud'un taht naipliğine dair kayıtlar içermektedir. İlki, İstanbul'dan gelen Aralık 1503 tarihli Venedik elçi raporudur ve Korkud hakkında babası II. Bayezid yerine bir süre tahta vekalet ettiğini belirtmektedir. İkinci rapor ise yine Aralık 1503 tarihli olup I. Car'a (?) aittir ve şehzadelerin hangi sancaklarda görevli olduklarını ifade ettiği kısımda Korkud için Antalya'da görev yaptığını belirttikten sonra II. Mehmed'in ölümü üzerine II. Bayezid İstanbul'a varana kadar bir süre tahtta oturduğunu ifade eder.⁷⁸

Bu anlamda 4 Mayıs 1481'de, II. Bayezid'in o tarihte İstanbul'da bulunan Korkud, Alemşah ve Mahmud isimli şehzadelerinden en büyüğü olan Korkud, babası gelene kadar taht naibi ilan edilmiştir.⁷⁹ Korkud'un, II. Mehmed'in sarayında bulunduğu sıralarda, Cem Sultan'ın oğlu Oğuzhan'ın da İstanbul'da bulunduğunu ayrıca ifade etmek gerekir. Bu anlamda, İshak Paşa'nın Cem taraftarlarını saf dışı bırakan hamleleri sonucunda Oğuzhan, destekçileri tarafından Bursa'ya kaçırılmış ve yaklaşık bir yıl sonra II. Bayezid'in emri ile idam edilmiştir.⁸⁰

⁷⁶ “..... İttifâk, Allah inâyet edip İshak Paşa anda bulunup, kul tâ'ifesini bir pâre teskin edip, Sultan Bayezid'in bir oğlu Korkud Çelebi Sultan anda bulunup, anı beğleyip, erkân-ı devlet, Sultan Bayezid gelince tahta geçirip Sultan Bayezid'e halife kıldılar. Tâ şuna değin dağın ki, rebî'ülevvel aynın yirmi yedinci günü Sultan Bayezid Amâsiyye'den gelip serîr-i saltanatı müşerref kıldı. On altı gün âlem ıztırâbda oldu.” Neşri, 338.

⁷⁷ Giovanni Maria Angiolello, 129. Belirttiğine göre, bu yeni düzenleme ile sipahilere günde beş gümüş akçe, yeniçerilere günde iki gümüş akçe, bu artış haricinde de her bir atlıya 1000 akçe ve her bir piyadeye de 300 akçe artış yapılacaktır.

⁷⁸ Aralık 1503 tarihli birinci rapor: “...üçünsü Nicomedia'dadır. [Iznik] – babasının yerine tahta oturan kişidir.” Sanuto, *i Diarii*, Vol. V, 455.

Aralık 1503 tarihli ikinci rapor: “Sathelia'daki [Antalya] Corchut [Korkud]. Eski sultanın vefatından sonra, babası yeni sultanın bahsedilen yere varmasından birkaç gün önce burada, Konstantinopolis'te sultanın tahtında oturuyordu; çünkü sarayın lütfuna sahipti...” Sanuto, *i Diarii*, Vol. V, 458 – 459.

⁷⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Hanedanı Üstüne İncelemeler, Seçme Makaleler* 2, 160.

⁸⁰ Nabil Al-Tikriti, “Şehzade Korkud”, 68. Tikriti, Colin İmber'den naklen; Bayezid'in, Cem'in oğlu Oğuzhan'ın boğdurulması emrini verdiğini, bunun son derece önemli olduğunu ve kimsenin haberi olmaması gerekliliğini vurguladığını ifade eder. 68, dipnot: 66.

Bayezid'in Amasya'dan İstanbul'a hangi tarihte gelip tahta oturduğu hakkında ise dönemin tarihçileri farklı rivayetler aktarırlar. Aşıkpaşazade, II. Bayezid için; *"Rebî'ülevvel ayının yirmi birinci gün ve yekşenbe günü (20 Mayıs 1481) serîr-i saltanat tahtını mübârek vücuduyla müşerref kılub tahta geçti."* demektedir.⁸¹ Oruç Bey ise, *"Rebî'ülevvel'ün on dokunda Şenve gününde (18 Mayıs 1481), Sultan Bayezid Han ibn Sultan Mehmet Han gelüb, Kostantin'de tahta cülus kıldı."* demektedir.⁸² Bu bilgilerden hareketle, Korkud, babası II. Bayezid'in İstanbul'a gelmesine kadar on beş ile on sekiz gün arası bir süre ile taht naipliği yaptığı söylenebilir.

Dönemin tarihçilerinden Tursun Bey, Korkud'un *"emaneten saltanata arzedildiğini"* ifade ederken, II. Bayezid'in tahta çıkmasını bekleyenlerin bu haber ile büyük bir sevinç yaşadığını da ekler. Devamında, Korkud'un tahta vekalet haberinin yayılması üzerine gerçek bir padişah şeklinde tanımlanarak birtakım beklentilere yol açtığını ima eder.⁸³ Gerçekten de Korkud'un taht naipliği, daha sonra gerçekleşecek olan Ahmed, Korkud ve Selim arasındaki taht mücadelesinde kendisini gösterecektir. Korkud'un habersiz bir şekilde İstanbul'a gelişi ve yanında getirdiği *"nukud hanesinden üç katar deve yükü sandıklar"* ile yeniçeri ortalarına girerek, orada konaklaması, yeniçerilerin ise Selim'i destekleyeceklerine rağmen Korkud'un canını koruyacaklarına dair söz vermeleri anlamlıdır.⁸⁴

Bu bağlamda Şehzade Korkud'un tahta vekâlet etmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun erken dönemlerindeki veraset geleneği ve siyasi dinamikler açısından önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. II. Mehmed'in vefatı sonrasında yaşanan kargaşa, Osmanlı yönetim sisteminin ne denli değişken ve müdahaleye açık olduğunu ortaya koyduğu gibi, Karamanî Mehmed Paşa'nın Sultan'ın ölümünü gizleme çabaları yönetimdeki güç mücadelelerin derinliğini göstermektedir. Bu nedenle, Korkud'un vekil-sultan olarak tahta çıkışı, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki iktidar mücadelelerinin sadece kişisel hırslarla değil, aynı zamanda stratejik hamlelerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Diğer bir açıdan, Korkud'un vekil-sultan olarak tahta çıkmasının, kendisi üzerinde önemli psikolojik etkiler bırakmış olması muhtemeldir. Özellikle tahtta bulunduğu on

⁸¹ Necdet Öztürk, *Aşıkpaşazâde Tarihi*, 157.

⁸² Necdet Öztürk, *Oruç Bey Tarihi*, 118. Ayrıca bkz.; Necdet Öztürk, *Anonim Osmanlı Kroniği*, 125.

⁸³ Tursun Bey, *Tarih-i Ebü'l-Feth*, 189-190.

⁸⁴ Korkud'un İstanbul'a gelişi hk arşiv kaydı için bkz.: TSMA NO: E 4744/1.

sekiz gün boyunca yaşadığı duygusal deneyimler, tarihsel bir mesele olmanın ötesinde, Korkud için yalnızca güç ve iktidar anlamına gelmekten fazlasını ifade etmiş olabilir. Dahası Korkud'un vekaleten tahta çıkması, ona geçici bir liderlik konumu kazandırmakla birlikte, bu durumun getirdiği baskı ve sorumluluk ilerde yaşayacağı içsel kaygılarının da temelini oluşturmuş olabilir. Fakat, oldukça genç bir yaşta ve vekaleten kısa bir süreliğine Osmanlı yönetiminde söz sahibi olması ve iktidar mücadelelerinin getirdiği tehditlerle yüzleşmek durumunda kalması ilerde şekillenecek siyasi ve idari becerilerini geliştirmesi açısından da önemli bir deneyim olarak görülebilir.

Korkud'un vekil-sultan olarak geçirdiği bu süreç aslında bir geçiş dönemi olarak da değerlendirilebilir. Aşağıda açıklanacağı üzere, taht vekaleti ve veliahtlık konusu Osmanlı veraset geleneği üzerinde tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda Korkud'un vekil-sultan olarak tahta çıkması, veraset sisteminin karmaşıklığını ve değişkenliğini ortaya koyarken, aynı zamanda yeniçeriler ve diğer güç odaklarının da dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Dolayısı ile, II. Bayezid'in Amasya'dan İstanbul'a geçiş sürecindeki belirsizlikler ve Cem Sultan'ın potansiyel tehdidi göz önünde bulundurulduğunda, Korkud'un vekil-sultan olarak tahta çıkması bir zorunluluk haline gelmiştir. Bununla birlikte bu süreç ilerde Selim-Ahmed ve Korkud arasında meydana gelecek mücadele sürecinde farklı bir boyut kazanacak ve yeniçerilerin Korkud'un canını koruyacaklarına dair verdikleri sözler ile Korkud'un vekil-sultan olarak ne derece kabul gördüğünün bir başka göstergesi olacaktır.

1.5 Korkud'un Veraset Mücadelesinin Arka Planı

II. Bayezid ve Cem arasında meydana gelen taht mücadelesine ve Korkud'un II. Bayezid gelene kadar vekaleten tahta çıkmasına değinmişken, Osmanlı Devleti'nde bir veraset geleneğinin olup olmadığı, var ise sınırlarının ya da gerekliliklerinin neler olduğunun hala üzerinde tartışma ve araştırmaların devam ettiği bir konu olduğunu ifade etmek gerekir. Ortaya atılan fikirler temel olarak iki görüş etrafında şekillenir. Bu görüşlerden ilki, Osmanlı Devleti'nde belirli kurallar ile kesinleşmemiş bile olsa bir veraset geleneğinin olduğudur. Hammer bu anlamda, sultanların büyük oğlunu ya da belirlediği bir başka şehzadeyi veliaht olarak gösterdiğini ifade etmektedir. Aynı görüşü paylaşan Şerafettin Turan ise, Osmanlı Devleti'nde *ekber-i oğul* yani padişahın

oğulları arasında en büyük olanın tahta geçmesine dair bir geleneğin olduğunu söyler.⁸⁵

Bir diğer görüş ise Osmanlı Devleti'nde belirli bir veraset anlayışının olmadığı düşüncesidir.⁸⁶ Halil İncalcık bu konuda Osmanlılarda saltanat verasetini düzenleyen bir kanun ve kaide olmadığını belirtir. Veliahd tayini, büyük oğulların ya da küçük oğulların tercih edilmesi gibi zaman zaman bazı temayüllerin ortaya çıktığını belirten İncalcık, devletin başına hangi şehzadenin geçeceğinin asıl düzenleyicisinin ise tahtın ilahi takdire açık tutulması olduğunu söyler.⁸⁷ Dolayısı ile Osmanlı saltanatının Türk siyasi geleneği ile şekillendiğini ve bu geleneğin, devletin sürekliliği ile hükümdarın meşruiyetini sağlamak amacıyla geliştirilmiş olduğu söylenebilir. Leslie Pierce'da 17. yüzyıla kadar egemen olan tahta geçme biçiminin, rakip şehzadeler arasındaki mücadeleler temelinde şekillendiğini vurgular. Bu bağlamda, Orta Asya'nın meşruiyet geleneklerinin izlenmesi gerektiğini belirtir. Yani devlet, onu elde edebilene aittir. Türk-Moğol meşruiyet gelenekleri hükümdar hanedana geniş yetkiler tanımaktadır ve her kuşakta, siyasa, evlatlardan biri tarafından hem gerçek anlamıyla hem de sembolik olarak yeniden fethediliyordu diyerek, yeni sultanın kendi kişisel kapasitesini kanıtlayarak saltanatına meşruiyet kazandırmak zorunda olduğunu belirtir.⁸⁸ Dolayısı ile hem İncalcık hem de Pierce, Osmanlı Devleti'ndeki saltanat veraseti usulünün Türk siyasi geleneği olan ilahi takdir ve meşruiyet anlayışı ile iç içe geçtiğini ortaya koymaktadırlar.

Bu anlamda ilahi takdir, Osmanlı tarihinde taht sahibinin nasıl belirlendiği konusunda etkili bir rol oynar. Ancak ilahi takdirin nasıl ve kimler tarafından belirlendiği konusu ise tartışmalıdır. İlahi takdirin, Allah tarafından doğrudan gerçekleştiği ve bir tür kutsal irade olduğu düşünüldüğü gibi, toplumun ve yönetim elitlerinin desteği ve tanıdığı meşruiyet üzerinden de gerçekleştiği söylenebilir. Bu durum, toplumsal mekanizmalar ve siyasi güç dengeleri ile etkileşim içinde olan bir süreçtir.

⁸⁵ Osmanlı Devleti'nde veraset geleneğinin olduğu görüşü hakkında bkz: Ahmet Zeki Velidi Togan, (1981). *Umumi Türk Tarihine Giriş*. İstanbul: Enderun Kitapevi, C. I, 43, 59, Josef von Hammer-Purgstall, (2010). *Büyük Osmanlı Tarihi*. (Haz: M. Çevik). İstanbul: Milliyet, I, 206, Turan, Ş. (1962). *Kanuni'nin Oğlu Şehzade Bayezid Vak'ası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 22.

⁸⁶ Osmanlı Devleti'nde veraset geleneğinin olmadığı görüşü hakkında bkz: Halil İncalcık, "Osmanlılarda Saltanat Veraseti Usulü ve Türk Hâkimiyet Telakkisiyle İlgisi" *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 14 (1), (Ankara, 1959), 69-94.

⁸⁷ Halil İncalcık, "Osmanlılarda Saltanat Veraseti Usulü ve Türk Hâkimiyet Telakkisiyle İlgisi" 69-94.

⁸⁸ Leslie Pierce, *Harem-i Humayun*, 231.

Alderson ise, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki taht mücadelesi dengelerini analiz ederken, hanedanın erkek üyeleri arasında tahtın herkes için boş olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, tahtın miras yolu ile değil güç ve siyasi yetenekle elde edildiğini gösterir. Dahası Alderson'a göre iktidar mücadelesinde ilk oğul ya da en büyük olanın başa geçtiği belirli bir kural yoktur. Bunun yerine, en güçlü olan şehzade, diğer kardeşlerini saf dışı bırakarak tahta geçme imkanına sahip olmaktadır. Alderson'un bu görüşü, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki iç savaşların ve taht mücadelelerinin tarihsel arka planını anlamak açısından önemlidir.⁸⁹ Fisher ise, benzer bir düşünce ile İstanbul'a ilk gelen ve devlet hazinesini elde eden şehzadenin güçlü olarak kabul edilerek devletin idaresini ele geçirdiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, taht mücadelelerinin yalnızca kan bağına dayanan bir miras meselesi olmanın ötesinde, aynı zamanda stratejik hamlelerle de ilgili olduğunu vurgulayarak destekler. İstanbul'a ulaşan şehzade, hem askeri gücü hemde siyasi desteği sağlayarak, diğer şehzadeleri geride bırakmayı başarabilir.⁹⁰

1470-1481 yılları arasında Osmanlı topraklarında bulunan Angiolello ise Osmanlı veraseti hakkında "Saray erkanı ve kapıkulunun büyük bir kısmı tahta namzed şehzadelerden, büyük veya küçük olmalarını göz önünde tutmaksızın, yalnız onlardan hangisi daha önce İstanbul'a erişir ise o duruma hâkim olabiliyordu." demektedir.⁹¹ Aynı şekilde eserini 1510 senesinde tamamlayan Spandugino da Bayezid ve Cem mücadelesini anlattığı kısımlarda veraset konusuna değinerek ikisinin de saltanatta aynı derecede hakkı olduğunu ifade eder.⁹² Dukas ise benzer bir düşünce ile "Beylik babadan oğula, kardeşten kardeşe, kime intikal ederse, elhasıl talih kime yardım ederse, kullar bu beye sadıkane bağlanırlar." diyerek Osmanlılarda saltanat verasetini düzenleyen kanun ya da kaidelerinin olmadığını ifade eder.⁹³

I. Bayezid'in Ankara Savaşında (1402) esir düşmesinin ardından başlayan çelebiler mücadelesi⁹⁴ içerisinde sonra önce Bursa'ya sonra Edirne'ye gelen Emir Süleyman'ın

⁸⁹ Anthony D. Alderson, *Osmanlı Hanedanının Yapısı*, haz: M. Armağan, (İstanbul: İz Yayıncılık, 1998), 28-29.

⁹⁰ Fisher, S. N. (2001). "Osmanlı İmparatorluğu'nda İktidar Mücadelesi (1481-1503)". (Çev: N. Ülker). *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 16(1), 2010, 210.

⁹¹ Angiolello, *Türk Tarihi*, 125.

⁹² Spandugino, akt. Halil İncılık, "Osmanlılarda Saltanat Veraseti Usulü ve Türk Hakimiyet Telakkisiyle İlgisi" 73.

⁹³ Dukas, (Mırmıroğlu tercümesi), 84

⁹⁴ Çalışma içerisinde "Fetret Devri" yerine "Çelebiler Mücadelesi" tercih edilmiştir. Bu mücadele dönemleri hakkında bkz. Dimitris J. Kastritsis, *Bayezid'in Oğulları- 1402- 1413 Osmanlı İç Savaşında*

burada tahta çıktığına dair kayıtlar bulunmaktadır. Bu olay hem büyük oğulların veliaht gösterilip gösterilmediği hem de ilahi takdirin nasıl işlediği konusunda fikir verebilir. Çelebi Mehmed'in "Emrem sağ olsun atamız gitdiyse emrem bize atamız yirinedür." diyerek kendisine değerli at yollaması Emir Süleyman'ın tahta çıkışını kabul etmesi olarak değerlendirilebilir.⁹⁵

Neşri'de yer alan ifadeye göre ise Emir Süleyman da "Tansife kabil olmak müşkildir. Sair biraderler ise benden sağır ve benim sinnim anlara göre kebir iken inada ve muhalefete ne yollarıdı?" diyerek büyük oğul olmasından dolayı taht hakkının kendisinde olduğunu belirtirken, küçük kardeşi Çelebi Mehmed'in yaşını öne sürerek tahta uygun olmadığını söylemesi⁹⁶ üzerine devlet ileri gelenleri tarafından verilen "Ey Şah-cihan, eyi dersiz amma, emir Allah'ındır, mülk hakkındır. Her kim dilerse ol verir. Ey şah eğerçi ol kişi yaşta kiçidir, veli devlette uludur." cevabı anlamlıdır.⁹⁷

Ortaya konulan tüm bu bilgiler, Osmanlı Devleti'nde veliaht tayin etme geleneğinin olup olmadığı konusunda bir görüş birliğinin olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Bu anlamda Osmanlı veraset geleneği İnalcık'a göre, "İlahi takdire açık", Alderson'a göre "herkes için boş" ve Fisher'a göre ise hızlı ve çabuk hareket edip tahtı ele geçirenin meşru görüldüğü bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Bu görüşler iktidar mücadelesindeki dengeleri anlamak açısından önemli perspektifler ortaya koymaktadır. Bu anlamda, tahtın boşluğu ve güçlü olanın başa geçmesi, imparatorluğun iç yapısını ve siyasi iklimini şekillendirmektedir. Aynı zamanda mücadele süreçleri dönemin ekonomik ve stratejik boyutları ile de yakından ilgilidir. Bu durum, devlet yönetiminde güç kazanmanın ne denli çok yönlü bir süreç olduğunu göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

II.Mehmed'in Osmanlı veraseti bağlamında kardeş katli uygulamasını bir kanun nizamında düzenleyerek *Fatih Kanunnamesi*'nde yer almasını sağlaması ise oldukça önemlidir. Bu doğrultuda Osmanlılarda saltanatın intikali konusunda kesin bir kural olmaması, şehzadeler arasında meydana gelen iktidar mücadelelerini pek çok defa

İmparatorluk İnşası ve Temsil, Kitap Yayınevi, 2010. Ayrıca bkz: Necdet Öztürk, "Fetret Devri ve Osmanlı Devleti'nin Yeniden Tesisi" *Türkler* 9, (Ankara: Yeni Türkiye Yay, 2002).

⁹⁵ Aşıkpaşazade, 71, Neşri, 365, Oruç Bey, 66, Mustafa Âli, *Künhü'l-Ahbar*, 200.

⁹⁶ "Mehmed karındaşım İsa'yı eyi etmeyip anı memlekettten çıkarıp, red edip, kendi Anadolu memleketini zabt edip, pederimin tahtına geçti. Henüz bir tıfl oğlandır." Neşri, 431.

⁹⁷ Neşri, 431

kaçınılmaz hale getirdiği gibi padişahın iktidarını tehdit eden tüm potansiyel rakiplerini de ortadan kaldırması ile sonuçlanmaktadır.⁹⁸

Dedesi II. Mehmed'in şehzade katlini meşru bir hale getirmiş olması Korkud cephesinde de yankı bulmuşa benzer. Eserlerinden *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha ile'l-A'mâli's-Sâliha*'da, babası II. Bayezid'e her türlü idari vazifeden affını rica ederken ortaya koyduğu gerekçeleri sıraladığı ve siyasi konularda örfi hukukun şeriata aykırı olabileceğini savunduğu kısımda kardeş katline dair vurguladıkları oldukça dikkat çekicidir. Korkud, örfi siyaset uygulamalarının en kötüsü olarak nitelendirdiği ve şer'an hiçbir gerekçeye bağlanmadan uygulandığını belirttiği ölüm emirlerini eleştirmektedir. Korkud burada kesin bir dille siyaseten katl uygulamalarının şeriata tamamen aykırı olduğunu savunur ve bunu Kuran-ı Kerimden gösterdiği örneklerle savunur. Bu çeşit katlin Osmanlılarda en bilinen çeşidinin, kendisini de yakından ilgilendiren kardeş katli meselesi olduğu düşünülürse, bu noktada Korkud'un bu eleştirilerinin kanunnameye yer alan kardeş katli maddesine yönelik olduğunu düşünmek yanlış olmaz.⁹⁹

Dahası, Korkud yöneticiliğin getireceği ağır yük ve sorumlulukları sıraladığı kısımda, idarecilikte, büyük günahlardan ve pek çok noktada kul haklarına girmekten kaçınmanın zorluğuna işaret etmektedir. Bu noktada Osmanlı veraseti hakkında verdiği örnek ise oldukça dikkat çeker. Korkud bu konuda "Baba ve dedelerimizle onların hasımlarının arasında idarecilik talebi ve onu elde etme uğruna tartışma ve savaşlar, vaaz u nasihat almamız için bize yeterlidir. En eski tarihlerden beri insanların durumu budur." diyerek döneminde meydana gelen olayları işaret eder. Ona göre, benzerler ve akranolar arasında (kardeşlerini kastediyor olmalı) tartışma ve çekişmenin, şiddetli fitnenin ve karışıklığın meydana gelmesi kaçınılmazdır.¹⁰⁰

Korkud burada kendi düşüncelerine şöyle ekleme yapar; "Bugüne kadar asırlar boyunca tarihçiler bunun aynen tahakkuk ettiğini açıklamışlardır. Akıllı insanın bu

⁹⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkznz: Abdulkadir Özcan, *Atam Dedem Kanunu, Kanunname-i Al-i Osman*, (İstanbul: Kronik Kitap, 2018).

⁹⁹ Korkud haksız yere cana kıymak konusunda Kuran-ı Kerim'den gösterdiği deliller şunlardır; "Cezalandırmak isterseniz size yapıldığı kadarıyla cezalandırın, fakat sabır gösterirseniz bilin ki sabırlı davrananlar için bu mukakkak daha hayırlıdır." Nahl 16/126, "Her kim kasten bir müminin canına kıyarsa onun cezası, içinde temelli kalacağı cehennemdir. O Allah'ın gazabına ve lanetine uğramıştır. Allah onun için büyük bir azap hazırlamıştır." Nisa 4/93. Şehzade Korkud, Şehzade Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi, Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha ile'l-A'mâli's-Sâliha*, Çev. Musa Sancak, Timaş Akademi, Eylül 2022, 47. Bundan sonra *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*.

¹⁰⁰ Şehzade Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 94.

sonuç yaşanmadan önce ondan sakınmaya hazırlıklı olması ve gerçekleşecek her şeyin yakın olduğunu anlaması gerekir.” dedikten sonra, Muhammed Şehrstanî’nin *el-Minel ve’n-Nihal*’de naklettiği ve Hipokrat’a ait olduğunu belirttiği şu cümleti kurar; “Fakirlik içinde güvenlik, korku içinde zenginlikten daha değerlidir.”¹⁰¹

Osmanlı şehzadelerinin taht stratejileri de Korkud’un belirttiği gibi tarih boyunca süre gelen iktidar mücadelelerinin bir parçası olarak vesaret geleneğinin verdiği hak çerçevesinde meydana gelmektedir. Korkud’un kardeşleri arasındaki mücadeleyi işaret ederek ondan sakınmaya hazırlıklı olmak gerekliliğini beyan etmesi ise oldukça önemlidir. Bu durum, şehzade ve hizipleri arasındaki istihbaratın önleyici bir mekanizma olarak nasıl işlev gördüğünü göstermektedir. Dahası, şehzadelerin güvendiği kişiler arasında kurdukları istihbarat ağları, sadece mevcut durumu analiz etmekle kalmaz aynı zamanda gelecekteki olası senaryoları öngörerek, şehzadelerin stratejik kararlar almasına yardımcı olur.

Örneğin, Şehzade Selim’in yakın adamlarından Ferhat Paşa, şehzade Ahmed’in İstanbul’da bulunması sebebiyle meydana gelen isyan nedeniyle yanına gelemediğini ancak halkın ve askerin Selim’i sultan olarak görmek istediklerini ve onu dört gözle beklediklerini ifade eden bir mektup yazmıştır.¹⁰² Aynı şekilde şehzade Ahmed’in, adamlarından Hayreddin Bey’e gönderdiği mektupta civarda olan olaylar ve gelişmeler hakkında kendisine bilgi verilmesini istemektedir.¹⁰³ Şehzade Korkud’un Manisa’dan nasıl kaçtığına dair, Ahmed isimli bir şahıs tarafından verilen bilgiler ise yine şehzadelerin hareketlerinin nasıl takip edildiğini ortaya koyması bakımından önemlidir.¹⁰⁴ Benzer şekilde, şehzade Korkud’un adamlarıyla Gelibolu iskelesine gelerek geçmek istemesi üzerine, bir görevli, sultandan emir almadığı gerekçesiyle buna izin verilmediğini Selim’e arz etmiştir. Bu olaylar, dönemin siyasi dinamiklerini ve şehzadeler arasındaki güç mücadelesini yansıtmaktadır.¹⁰⁵ Şehzade Korkud ise, Menteşe’de bulunan şehzade Ahmed’in adamlarının halka nasıl zulmettiklerini Selim’e bildirmekte ve kendi etki alanlarında meydana gelen karışıklıkları ortaya koymaktadır.¹⁰⁶ Bu tip yazışmalar Osmanlı şehzadeleri için kendi taht stratejilerinin

¹⁰¹ Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 94.

¹⁰² Ferhat Paşa’nın şehzade Selim’e mektubu için bkz: TSMA NO: E 8312.

¹⁰³ Şehzade Ahmed’in Hayrettin Bey’e mektubu hk. Bknz: TSMA NO: E 3062/19

¹⁰⁴ Şehzade Korkud’un Manisa’dan nasıl kaçtığını dair verilen bilgiler hk. Bknz: TSMA NO: E 6684/15.

¹⁰⁵ Şehzade Korkud’un Gelibolu’dan geçmesinin engellendiği bilgisi için bkz: TSMA NO: E 8784/1.

¹⁰⁶ Şehzade Korkud’un Menteşe civarındaki olaylar hakkındaki mektubu için bkz: TSMA NO: E 8517.

önemli bir parçasını teşkil ederek güçlerini pekiştirmek, kontrollü bir etki alanı oluşturmak ve birbirlerinin adımlarını takip edebilmeyi sağlamak adına kritik bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç

Şehzade Korkud'un hayatının ilk yılları, eğitimi ve yakın çevresini ele alan bu bölümde şehzadenin aldığı eğitim ve hocalarının etkisiyle entelektüel formasyonunun gelişimi hakkında bilgiler ortaya konulmuştur. Görüleceği üzere Korkud'un özellikle kız kardeşi Fatma Sultan ile olan ilişkisi ve benzer kişilikleri dikkat çekicidir. Fatma Sultan'ın Sofu lakabı, Korkud'un âlim kişiliği ile benzer bir nitelik taşıyor oluşu oldukça anlamlıdır. Her ikisinin de benzer nitelikteki vakfiyeleri öne çıkar. Özellikle Fatma Sultan'ın vakfiyeleri aracılığı ile dergahlara yaptığı bağışlar ile Korkud'un Antalya Sancağına atandıktan sonra eski bir Bizans kilisesini camiye çevirerek vakfettiği ve yanına bir mektep eklettiğinin arşiv kayıtlarında ortaya çıkışı iki kardeşin pek çok noktada benzerlikleri olduğunu düşünmemize olanak tanır.

Korkud'un çocukluğu ve ilk eğitimi hakkında kaynaklarda bulunan az bilgiye rağmen, II. Bayezid'in Amasya Sancağındaki entelektüel çevresinden yararlanarak şehzadelerinin eğitimi ile bizzat ilgilendiğini söylemek mümkündür. Amasya'nın birçok bilim insanı, âlim ve sanat ehlinin bir araya geldiği bir kültür kenti olduğu düşünüldüğünde Korkud'un çocukluk yıllarından itibaren hanedan merkezli bir eğitimden geçtiği ortaya çıkar. Korkud'un bu entelektüel gelişimine katkıda bulunanların II. Bayezid ile yakın ilişkileri ise oldukça önemlidir. 1480 senesinde Amasya sarayından çıkarak İstanbul'a gelen Korkud'un eğitimi ise II. Mehmed'in gözetiminde devam etmiştir.

1481 senesinde II. Mehmed'in vefatı sonrası Korkud'un banası II. Bayezid gelene kadar taht naibi olarak tahta çıkması ise siyasi hayatının oldukça üst düzey bir yerden başladığını göstermektedir. Bir anlamda vekil-sultan olarak tahta çıkan Korkud sahip olduğu geçici liderlik vasfı ile bir anlamda devlet yönetme pratiği kazanmış ve ilerideki siyasi kariyerine ve taht mücadelesi sürecine önemli bir temel oluşturmuştur.

Korkud'un veraset mücadelesi, 16. yüzyıl Osmanlı Devletindeki siyasi iklimi ve iktidar dengelerini ve anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu dönemde devlet yönetiminde güç kazanma süreçleri çok yönlü bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Korkud'un eleştirileri, geçmişte yaşanan taht mücadeleleri ve iktidar

kavgalarının gelecekte benzer sonuçlar doğurabileceğini işaret ederken, tarihsel olaylardan ders çıkararak gelecekteki olası tehlikelerden kaçınması gerektiğini savunması ise oldukça anlamlıdır.

Güç dengeleri ve stratejik koşullar değerlendirildiğinde Osmanlı Devleti'nin 16. yüzyıldaki siyasi iklimi, iktidar mücadeleleri ve stratejik adım ve koşulların iç içe geçtiği bir dönemdir. Bu süreçte yöneticilik yalnızca bir makam elde etmek değil, aynı zamanda bu makama bağlı olan ağır yük ve sorumlulukları da taşımak anlamına gelmektedir. Korkud'un ileride yaşayabileceğini öngördüğü tehlikelerden uzak kalmak ve güvenliğini sağlamak adına korku içerisinde zengin bir hayat sürmektense fakirlik içinde güvenli bir hayat sürmeyi tercih ettiğini belirtmesi, yöneticiliğin ağır yük ve sorumluluklarından bir anlamda nasıl uzak kalmak istediğinin de dayanağı olmalıdır. Her ne kadar sancak yönetmenin getireceği sorumlulukları istemediğini beyan ettiği kısımlarda büyük günahlardan uzak kalma istediğini belirtse bile, üstü örtülü şekilde kardeşlerini kasdederek benzer ve akranlar arasında karmaşanın kaçınılmaz olduğunu vurgulaması ise önemlidir.

Korkud'un bu düşüncelerini temellendiren olaylar arasında II. Mehmed'in şehzade katlini meşru hale getirmiş olması da önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Osmanlı hanedanından biri birey olarak kardeş katlinin şeriata aykırı olduğunu savunması ve Kuran-ı Kerim'den bu düşüncesini delillendirmeye çalışması dikkat çekicidir. Bu durum Korkud'un, Osmanlı tahtına yönelik stratejilerinde Fatih Kanunnamesi'nden hareketle tüm potansiyel rakiplerin ortadan kaldırılması göz önünde bulundurduğunu göstermektedir.

Osmanlı tahtı ilahi tahdire açık ve herkes için boş olması ise, taht mücadelesinde belirli stratejilerin geliştirilmesi zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede kardeşler arasındaki dengelerin dikkatlice analiz edilmesi ve yönetim elitlerinin desteğinin kazanılması, tahtı elde etme sürecinin kritik unsurları arasında yer almaktadır. Korkud'un bu stratejileri değerlendirilirken, tarihsel bağlamda yaşanan taht mücadelelerinin sonuçlarının dikkate alması önemlidir.

2. BÖLÜM- YÖNETİCİ KORKUD: SANCAKBEYLİĞİ DÖNEMLERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ

Bu bölüm, Korkud'un yönetici kimliği altında sancakbeyliği dönemleri ve siyasi faaliyetleri altında çeşitli konuları içermektedir. Bu konular şöyle özetlenebilir; İlk olarak Korkud'un hangi sancağa çıktığı problematiği ele alınacaktır. Ardından, Tire meselesi ve Haslar meselesi ile Korkud'un siyasi duruşunun değişmesi üzerinde durulacaktır. Ayrıca, Korkud'un Manisa sancağındaki otoritesinin sınırları incelenecek ve Midilli kuşatması (1501) detaylandırılacaktır. Korkud'un siyaseti, Antalya yılları ile yön değiştirmiştir. Bu bağlamda, Korkud'un entelektüel kişiliği ile siyasi kişiliğinin ayrışması analizi yapılacaktır. Son olarak, Mısır'a yolculuğu (1509), ardından gelen karşılıklı pazarlıklar ve Antalya'ya dönüş konuları ele alınacaktır.

2.1. Korkud'un Hangi Sancağa Çıktığı Problematikliği

Şehzade Korkud, 888 Zilkade'nin sonuncu günü (30 Aralık 1483) sancağa çıkmak üzere Veziriazam İshak Paşa'nın sarayına gönderilmiştir. Bu süreçte kendisine, validesine ve maiyetine maaşlar tahsis olunmuş ve çeşitli sancakbeyliği alametleri verilmiştir.¹⁰⁷ TSMA 7644 numaralı arşiv kaydına göre¹⁰⁸ Şehzade Korkud, kendisine verilen haslar ile sancağa tayin edilinceye kadar günlük olarak kendisine yüz, validesine elli, dayesine yedi, dadısına beş, lalası İbrahim Ağa'ya elli, kapı ağasına beş, altı nefer oğlanına ikişer akçeden on iki, üç nefer kapıcına üçer akçeden dokuz, toplamda günlük 238, ayda ise 7140 akçe verilmiştir. Aynı zamanda Korkud'un sancağındaki genel giderlerini karşılamak üzere ayda 5.000 akçe ve ismi belirtilmeyen hocasına ödenmek üzere ise ayda 1.000 akçe verilerek toplamda ayda 13140 akçe tahsis edilmiştir.¹⁰⁹

¹⁰⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Hanedanı Üstüne İncelemeler, Seçme Makaleler 2*, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2012), 160.

¹⁰⁸ Şehzade Korkud'un ayrıntılı teşrifat listesi için bkz: TSMA NO: E 7644, ayrıca bkz: Uzunçarşılı, *Osmanlı Hanedanı Üstüne İncelemeler* içerisinde; "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", 215.

¹⁰⁹ Şehzadelerin sancağa çıkarılmaları düzenlenen bir tören ile yapılırdı. Bu törende veziriazam tarafından, sancağa çıkacak olan şehzadeye padişah adına tabl, alem ve yeşil bayrak verilirdi. Uzunçarşılı, *Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri*, 223. Ayrıca bkz: Osmanlı şehzadelerine sancağa çıktıklarında ilk kez verilen eşyaların listesini içeren arşiv kaydı: TSMA NO: E 5892. "Şehzadeler sancağa gittikleri vakitte virilen esbablardır; bir kıt'a altın murassa eyer, ikişer kıt'a sade altın eyer, ikişer kıt'a gümüş sade eyer, beşer kıt'a murassa meftul (hayvanların boynuna takılan gerdanlık), üçer kıt'a murassa burunluk, beşer kıt'a bazubend, dörder kıt'a altın zincirli oyan (hayvan başlığı, dizgin), dörder kıt'a gümüş zincirli oyan." Şehzadelerin sancaklarına çıkarken düzenlenen tören ve verilen eşyalar hakkında çeşitli örnekler için bkz: Uzunçarşılı, "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", 215.

Korkud'un bu kayıta yer alan fakat ismi yazılmayan hocasının kim olduğu hakkında çıkarımda bulunmak mümkündür. Korkud'un Amasya Sarayından, İstanbul'a II. Mehmed'in sarayına taşınması sonrasında tahta vekalet ettiği dönem dahil olmak üzere hocasının Molla Seyyid İbrahim olduğu düşünülürse, bu kayıta ismi yazılmayan hocasının Seyyid İbrahim olduğu söylenebilir. Yine aynı kaydın aktardığına göre, sancağa çıkış sürecinde kendisine eşlik eden annesi Nigâr Hatun'a on bin, Korkud'a ise yüz bin nakid akçe ile çeşitli hediyeler verilmiştir.¹¹⁰

Mevcut arşiv kaydında verilen bilgiler Korkud'un sancağa çıkış tarihi olan 888 (1483) tarihini ve beraberinde kimler olduğunun bilgisini veriyor olsa bile, hangi sancağa çıktığı hakkında bir bilgi vermemektedir. Buna karşılık, 7 Zilhicce 902 (5 Ağustos 1497) tarihli belgede Korkud'un sipahi ağası Karagöz Bey'in Nif Kalesi¹¹¹ dizdarlığına tayin edildiği bilgisinin bulunması ile 12 Zilkade 893 (18 Ekim 1488) tarihli belgede Korkud'un lalası Sarı Ahmed Bey'in vefat etmesi üzerine yerine Sinan Bey'in görevlendirildiği bilgisinin yer alması Korkud'un 893 (1488) tarihi itibarıyla Manisa'da sancakbeyi olduğunu ispatlar bir nitelik taşır.¹¹²

Bununla birlikte Sanuto'nun günlüklerinde yer alan 18 Mart 1488 tarihli elçi raporunda II. Bayezid'in oğullarından dördünün hangi sancaklarda görevli olduklarına dair kayıt bulunmaktadır. Bu anlamda Ahmed'in Amasya'da, Alemşah'ın Menteşe'de, Mahmud'un Kastamonu'da olduğunu belirten elçi, Korkud'un görev yerinin ise Manisa olduğunu bilgisini vermektedir.¹¹³

Osmanlı kroniklerinde ise Şehzade Korkud'un ilk sancak yerine ilişkin farklı veriler bulunmaktadır. Örneğin, Âşıkpaşazâde Tarihi'nde bulunan bilgiye göre Sultan II. Mehmed'in vefatı sonrası İstanbul'a gelerek tahta çıkan Sultan II. Bayezid, oğlu şehzade Korkud'u Saruhan'a, diğer oğlu Şehinşah'ı ise Konya'ya göndermiştir ve bu tayinlerin tarihi 887 (1483) olarak verilmektedir.¹¹⁴ Kemalpaşazâde ise aynı hadiseyi anlatırken, Sultan II. Bayezid'in en büyük oğlu Şehzade Abdullah'ın hayatını

¹¹⁰ "Hevacesi ayda bin akçe" TSMA NO: E 7644

¹¹¹ Nif Kalesi, İzmir'e bağlı olan Kemalpaşa'da bulunmaktadır.

¹¹² Feridun Emecen, "Korkut". *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 26 (Ankara: TDV, 2002), 205-207.

¹¹³ "...Achmat (Ahmed), diğerlerinden daha çok sevilen, ikinci doğan, orada yaşayan ve onun tarafından çok sevilen Amasia'nın efendisi. Aynı şekilde, ikincisi, Lastramena'nın (Kastamonu) efendisi, üçüncüsü, Magnesia'nın (Manisa) efendisi ve dördüncüsü, Rodos sınırlarında Menteşe'de..." 18 Mart 1499 tarihli elçi raporu için bkz: Sanuto, *i Diarii*, Vol II, 626.

¹¹⁴ Necdet Öztürk, *Âşıkpaşazâde Tarihi, Osmanlı Tarihi (1285-1502)*, "Devletile İstanbul'a geldi, tahtına geçti. Erkân-ı devletler taraf taraf oturdular. Oğlu Sultan Korkud'u Saruhan vilâyetine göndürmekle tedbir etdiler ve bir oğlu Şâhinşah'ı Yunan tahtı Konya'ya göndürmeğe tedbir etdiler.", 281.

kaybetmesi üzerine Konya Sancağına, Saruhan sancakbeyi olan Şehinşah'ı atadığını, boş kalan Saruhan sancağına ise Şehzade Korkud'un gönderildiğini belirtmektedir ve bu olayların tarihini 888 olarak verir.¹¹⁵ Solakzade ise, II. Bayezid'in oğulları hakkında bilgi verdiği bölümde "Beşincisi Sultan Korkud Handır ki sekiz yüz yetmiş ikide bir rivâyetde yetmiş dörtde vücûda gelmiştir. Mukaddemâ Sârûhân Vilâyetine vali olub ba'dehu Teke Vilâyetine nakl olundukda..." ifadesiyle Korkud'un önce Manisa'da daha sonra ise Antalya'da görev yaptığını yazar.¹¹⁶

Ancak, Şehzade Abdullah'ın vefat ettiğinde nerede ve hangi sancakta görevli olduğu konusunda Osmanlı kroniklerinde farklı bilgiler bulunur. Kemahpaşazâde'nin aksine Solakzade, Abdullah için; "merhûm Sultan Muhammed Han Gazi devrinde sancâga çıkub Sârûhan Begi iken sekiz yüz seksen sekiz târîhinde vefât idüb Bursada medfûndur." diyerek Manisa'da, Şehinşah için ise "İkincisi Sultan Şehinşâhdır ki sekiz yüz altmış beşde vücûda gelüb Karaman Eyâletine mutasarrıf iken dokuz yüz on yedide vefât idüb Bursada medfûndur." diyerek Karaman'da öldüğünü belirtir.¹¹⁷ Bununla birlikte, Murat ve Kemal imzalı olarak II. Bayezid'e gönderilen bir arz yine Abdullah'ın ölüm yerinin Saruhan olduğu hakkında bilgi içerir. Bahsi geçen beyler; 5 Şevval 888 tarihinde Saruhan valisi ve II. Bayezid'in büyük oğlu Şehzade Abdullah'ın vefat ettiğini bildirerek vilayetin idaresi için tedbir alınması gerektiğini ifade etmektedirler.¹¹⁸ Bu belgenin içeriğini dikkate alacak olur ise, Abdullah'ın 888 senesinde vefatı üzerine boş kalan Manisa sancağına Korkud yeni sancakbeyi olarak atanmış olabilir.

2.2. Tire Meselesi

Korkud'un ilk sancak yeri hakkında yapılan tartışmalardan bir diğeri ise Tire'de görev yapıp yapmadığıdır. Bu anlamda, Nabil Al-Tikriti'nin 1486 tarihli anonim *Bayezid-name*'ye dayandığı bilgiye göre ise, Ahmed Amasya'da, Şehinşah Konya'da, Mahmud Kastamonu'da Korkud ise Tire'dedir. Tikriti, bu konuda Şehzade Korkud'un bahsi geçen kaynakta "*Tire'nin Şahı*" olarak bahsedilmesi nedeniyle görev yerinin ilk

¹¹⁵ Kemalpaşazade, *Tevarih-i Al-i Osman VIII. Defter*, haz. Ahmet Uğur, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997), 51-52.

¹¹⁶ Solakzade Mehmed Hemdemî, Bibliothèque Nationale de France, MS, Turc 66, vr. 103a.

¹¹⁷ Solakzade Mehmed Hemdemî, vr. 103a.

¹¹⁸ Kemal ve Murat Beylerin, Saruhan valisi ve Sultan Bayezid'in büyük oğlu Şehzade Abdullah'ın vefat ettiğini bildirerek vilayetin idaresi için tedbir alınması gerektiği konusunda padişaha arzı için bkz: TSMA NO: E 6190/1

olarak Tire olduğu, daha sonra gerçekleşen görev değişikliği ile Saruhan'a geçmiş olabileceğini ifade eder. Eğer bu bilgi doğru kabul edilecek olursa, Korkud önce Aydın Sancağına bağlı olan bölgelere bir süreliğine sancakbeyi olarak atanmış olabilir.¹¹⁹

Tire'nin XV ve XVI. yüzyıllarda Aydın sancağına bağlı oluşu ve 889 senesine ait 17863 numaralı Maliyeden Müdevver Defteri'ndeki kayda göre özellikle İzmir'e bağlı Kızıldağ ve Tire'nin - Korkud'un bu anlamda adı geçmese bile - padişah haslarına dahil olması sebebiyle 888 senesinde sancağa çıkan Korkud'a verilmiş olabileceği akla gelebilir. Bununla birlikte Tire'nin yine aynı yüzyılda Osmanlı Devleti'nde bir liman şehri olmasından ötürü önemli ticari merkezlerden biri olmakla beraber kültürel anlamda da çok sayıda önemli isimlerin yetiştiği bir bölge olarak görüldüğünü ayrıca belirtmek gerekir. Bu anlamda Tire, sanat ve bilim alanlarında kayda değer bir entelektüel nüfus barındırarak özellikle II. Mehmed döneminde hattat, şair ve din âlimleri yetiştirdiği bir şehir haline gelmiştir. Örneğin, II. Mehmed'in hocaları Molla Yeğen, Muslihiddin Mustafa, İstanbul'da Vefa semtine adını veren Vefa bin Mehmed ve Hekim Çelebi gibi pek çok isim Tire'de yetişmiştir.¹²⁰

Tire'nin, II. Mehmed döneminde sanat ve bilim alanlarında yetişmiş önemli şahsiyetlerle dolu olması, Korkud'un burada bulunması sürecinde sadece yönetsel bir görev üstlenmesinden öte, aynı zamanda entelektüel bir çevrede yer alma fırsatı sunmuş olabilir. Dolayısıyla Korkud'un Tire'de görev yaptığı kabul edildiğinde, daha sancakbeyliğinin ilk yıllarında böylesi bir kültürel birikiminin merkezinde yer alması ileride daha da gelişecek olan âlim kimliğine önemli katkılarda bulunmuş olabileceğini söylemek mümkündür. Ancak, bahsi geçen anonim Bayezid-name haricinde Şehzade Korkud'un Tire'de görev yaptığını kanıtlayacak herhangi bir belge bulunmamaktadır.

Korkud'un sancakbeyliği dönemleri hakkında yapılan tartışmalardan bir diğeri, Şehzade Şehinşah'ın Saruhan sancakbeyliği dönemine ait olan Hatuniye Cami ve Külliyesi etrafında şekillenmektedir. Külliye ait Rebiülevvel 903 senesine tarihlendirilen vakfiyede yer alan bilgiye göre cami, han, hamam ve mektep şeklinde planlanan külliye ait inşaatın tamamlanma tarihi 896 (1490)'dır. Dolayısıyla Şehinşah ile ilişkilendirilen külliyenin Korkud'un Manisa'ya tayini öncesi, önceki sancakbeyi Şehinşah tarafından yapılmış ve şehzadeler arası sancak değişiminden

¹¹⁹ Nabil Al- Tikriti, "Şehzade Korkud", 72.

¹²⁰ Gülay Belen, XV. ve XVI. Yüzyıllarda Tire Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015), 33-34.

sonra Korkud'un bilgisi dahilinde devam ettirilerek tamamlanmış olabileceğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte 1490 senesinde Şehinşah'ın da Konya sancakbeyi oluşu bu görüşü destekler bir nitelik taşır.¹²¹

Şehzade Korkud'un ilk görev yeri hakkında kaynaklarda bulunan bu çeşitlilik, bu konuda çalışılan inceleme – araştırma eserlerde de farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Örneğin Selahattin Tansel, *Anonim Âl-i Osman Tarihi*'nden edindiği bilgiye dayanarak Korkud'un bir süre Amasya'da olduğunu, 1491 senesinde ise Manisa'ya gönderildiğini, buradan da Niğde'ye naklolduğunu söyler.¹²² Çağatay Uluçay ise, Saruhan'da şehzade Şehinşah'ın bulunduğunu, onun Karaman'a tayini üzerine ise yerine şehzade Korkud'un atandığını belirtir ve bu sancakta 1501(907) senesine kadar görev yaptığını ifade eder.¹²³

Bununla birlikte, Ferudun Emecen Korkud'un Sultan II. Bayezid'in İstanbul'a gelerek tahtı devralmasından sonra, bir süre daha İstanbul'da kaldığını daha sonra 888 (Aralık 1483) senesinde sancağa çıkarıldığını söyler. Emecen, sancağa çıkış yeri olarak ise, Kemâlpâşazâde'nin verdiği bilgiyi aktararak, ilk sancak yerinin Manisa olduğunu ve 1502 senesi ortalarında Antalya sancakbeyliğine tayin edilene kadar da burada görev yaptığını ifade eder. Emecen devamında Korkud'un Manisa'da bulunan lalası Sarı Ahmed Bey'in vefatı üzerine yerine Sinan Bey'in getirildiğini gösteren 18 Ekim 1488 tarihli arşiv kaydını işaret ederek, ilk olarak Manisa'ya gönderildiğinin teyit edildiğini belirtir.¹²⁴

2.3. Haslar Meselesi ve Korkud'un Siyasi Duruşunun Değişmesi

Şehzade Korkud, Manisa'da sancakbeyi olarak görev yaptığı esnada mevcut haslarının masraflarına yetmediğini söyleyerek artırılması talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine II. Bayezid tarafından, haslarına çeltik hasılatından bir miktar ekleme yapılmış olsa bile, Korkud bunu da yeterli görmemiş, bu sefer veziriazam hasları arasında bulunan ve Manisa sancağına bağlı olan İzmir, veziriazam Mesih Paşa'dan alınarak Korkud'a

¹²¹ Şafakcı, Hamit. "II. Bayezid'in Oğlu Şehzade Şehinşah'ın Hayatı". *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11, 2 (Aralık 2022): 190-209.

¹²² Selahattin Tansel, 293, Tayyip Gökbilgin, "*Korkud*" *İslam Ansiklopedisi*. C. 6 (Ankara: MEB, 1967), 855.

¹²³ Çağatay Uluçay, "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?" *Tarih Dergisi*, 6(9), 43-44.

¹²⁴ Feridun Emecen, "Korkut". *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. 26 (Ankara: TDV Yay., 2002), s., 205-207, ayrıca Emecen'in gösterdiği arşiv kaydı için bkz: BOA, *MAD*, nr. 17893, 143, 181, 391

verilmiştir.¹²⁵ Devamında Korkud, II. Bayezid'e bir arz yollayarak Bergama'nın mevcut Manisa haslarına dahil edilmesi ve Manisa'nın hava koşullarının sağlığına iyi gelmediğini belirterek Bergama'da ikamet etmesine izin verilmesini istemiştir.¹²⁶ Korkud'un Bergama'da ikamet ettiği sürece Ege Denizi'ne kadar olan bölgelerde etki alanını genişletebileceği göz önüne alındığında bu girişimi, mevcut haslarını arttırarak taht mücadelesinde belli oranda avantaj sağlayacak bölgelere sahip olma çabası olarak değerlendirilebilir fakat bu durum bir süre sonra veziriazam Hadım Ali Paşa ile arasının açılmasına sebep olmuştur. Mustafa Âlî'nin aktardığına göre; söz konusu İzmir haslarının Korkud'a verilmesi her ne kadar önceki veziriazam Mesih Paşa zamanında gerçekleşmiş olsa bile, Hadım Ali Paşa veziriazamlık görevine geldiğinde (1501-1503), kendi tımarlarına dahil olan İzmir haslarının kendisine geri verilmesini istemiş ve bu haslar Korkud'dan alınarak Ali Paşa'nın hasları arasına dahil edilmiştir.¹²⁷ Ali Paşa'nın bu talebi üzerine Korkud bu bölgenin kendisinin “şikâristanı ve zahire ile gelen gemilerin iskelesi ve limanı” olması sebebiyle kendisine geri verilmesini istemiş fakat bu isteği de reddedilmiştir.¹²⁸ Ruhi Çelebi'nin aktardığına göre ise Korkud, İzmir'in Hadım Ali Paşa'ya verilmesi konusunda “Benüm evüm yeridür ve deryâda gemilerüm vardır, iskeleleridür; bana gerekdür. Benim tımaruma dâhil edün” demiş ancak, Hadım Ali Paşa bu konuda “kâdimden kapudan zabt alunıgelmişdür ve Fireng'ün derbendidür” diyerek bu hasların Korkud'a verilmesine karşı çıkmıştır.¹²⁹

Bu anlamda hem Korkud'un hem de Hadım Ali Paşa'nın bu tutumlarının görüldüğünden daha derin anlamlar taşıması muhtemeldir. Özellikle Korkud'un

¹²⁵ Veziriazam hasları konusunda Ruhi Çelebi şu bilgileri verir, “İbtidâdan Rûm'a vezîr-i a'zam olanlar Aydın-eli'nde İzmir nâm nâhiyeyi zabt idegelmişler imiş, tımarlarına dahil imiş.” Ayrıca bknz; Tansel, 296.

¹²⁶ “Mezkûr Bergama fakire sadaka olsa baki ferman sultanımındır.” Şehzade Korkud'un Bergama'da ikamet etmek istemesini içeren arzı için bknz: TSMA NO: E 5679. Arzın tam çevirisi için bknz: Kemal Gurulkan, “Arşivden Bir Ben-Anlatısı: Şehzade Korkut'un Mektupları”. Çeviren, Kemal Gurulkan. *Ceride: Ben-Anlatıları Araştırmaları Dergisi 1*, sy. 2 (Ocak 2024): 205-25.

¹²⁷ Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 384, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Sultan Korkud”, 546.

Ayrıca; Solakzade bu hususta şunları söyler; “Sultan Korkud mutasarrıfı olduğu sancağına karib nahiye ki daima şehzadenin şikâristanı ve zahire ile gelen gemilerin iskelesi ve limanı idi. Zaman-ı sâbıkada vezir-i azam olanların hâslarına dahil ve birkaç kalem olmağın nâhiye-i mezbureyi kendi haslarına zam olunmasını der-i devletten rica etmiş idi. Ol târihte sadrazam olan vezir-i âlişân bu bâbda inat etmeyüb şehzadenin muradına müsâ'ade olunub kendüye ahir hâslar ihtiyar itmişidi. Vakta ki Ali Paşa Cezire-i Mora Valisi iken asitâne-i sa'âdete getirilüb vezir-i a'zamlık rütbe-i aliyyesi ile ri'âyet olundu. Her recâsı makbûl ve her kelâmı mânend seyf-i meslûl idüğine magrûr olub ol hâsları yine kendüye recâ iyledi. Cenâb-ı Şehriyârdan ruhsat virilmekle yine kendü hâslarına katub tasarrufuna adamların gönderdi.” Mehmed Hemdemî Solakzade, vr.122a.

¹²⁸ Hemdemî Solakzade, vr. 122a. Ayrıca bknz: Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 384.

¹²⁹ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 182b-183a. Berlin Staatsbibliothek, Tübingen MS, Or., 4, nr. 821.

haslarının artırılması talebi ve Bergama'ya yerleşme isteği, Osmanlı İmparatorluğu'nun iç siyasetinde güç dengeleri açısından önemli ipuçları sunabilir. Korkud'un hem maddi kaynaklarını artırma hem de stratejik bir konum elde etme çabası, âlim kimliği ile ortaya koyduğu ve siyasete mesafeli duruşu ile zıt düşmektedir. II. Bayezid'in Korkud'un taleplerine kısmî bir cevap vermesi ise, padişahın oldukça rekabetçi bir ortamda gelişen mücadele süreçlerinde bir çeşit dengeleri koruma çabası olarak değerlendirilebilir. Ancak, Korkud'un özellikle İzmir haslarını kaybetmesi ve bu durumun Hadım Ali Paşa ile olan çatışmasını derinleştirmesi şehzadenin siyasi güç mücadelesinde hangi konumda olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bu anlamda Hadım Ali Paşa'nın Şehzade Ahmed taraftarı olması, Korkud'un pozisyonunu daha da zayıflatmış ve bu durum, Korkud'un manevra alanını oldukça daraltmıştır. Dolayısı ile, Korkud'un Bergama'da ikamet etme isteği yalnızca kişisel bir konfor arayışı değil, aynı zamanda siyasi bir stratejik hamle olarak da değerlendirilebilir. Özellikle Bergama'nın Ege Denizi'ne olan yakınlığı, Korkud'a hem ekonomik hem de siyasi avantajlar sağlayacak bir konumda olmasına neden olabilir.

2.4. Korkud'un Manisa Sancağındaki Otoritesinin Sınırları

Korkud'un ilk sancak yerinin neresi olabileceği hakkında bilgiler vermişken, XV. yüzyılın son yarısı ile XVI. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı şehzadelerinin sancağa çıkış uygulamalarına da ayrıca değinmek gerekir. Söz konusu dönemde, Sultan tarafından, sancağa çıkmasına izin verilen şehzadeler düzenlenen bir tören ile sancaklarına gönderilmektedir. Bu anlamda şehzadelerin, sancağa çıktığına dair bir atama beratı aldıkları hakkında arşiv kayıtları mevcuttur. Örneğin, Korkud'un küçük kardeşi Mehmed'in Kefe sancağına çıkarken aldığı beratla “Berât-ı eyalet Sultan Mehmed veled-i Sultan Bayezid der Kefe... ol vilayette olan ümerâ ve küberâ ve haşem ve hüddam ve eimme ve sâdât ve efâzıl ve kuzat ve reâyâ ve berâyâ vesâir sükkân-ı vilâyet ve kuttân-ı memleket ve ehl. Müşârunileyh oğlum kendülere vali ve hâkim bilüb hidmet u itaatına müsâraat edeler...” ifadeleri yer alır.¹³⁰

¹³⁰ II. Bayezid'in oğlu şehzade Mehmed'in Kefe sancağına atandığını gösteren berat için bkz: Bayezid Kütüphanesi, No: 1969. Ayrıca not: Beratın tarihi konusunda çelişkiler mevcut olduğu için sonradan nüshalandırılmış olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Bu konu hk. Bknz: Yücel Öztürk, *Osmanlı Hakimiyetinde Kefe (1475-1600)*, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2000), 48.

Bu dönemde Osmanlı şehzadelerinin sancağa çıkma süreçleri sadece bir yönetim uygulaması değil, aynı zamanda siyasi bir ritüel olarak da önem taşımaktadır. Sultan tarafından şehzadelerin sancağa çıkarılması siyasi kariyerleri açısından kritik bir adım olmakla beraber, bu süreçte düzenlenen törenler de devletin hiyerarşik yapısını ve merkezi otoritenin günlenmesini simgelemektedir. Dolayısı ile Korkud'un kardeşi Mehmed'in sancağına çıkarken aldığı bu berat, bu uygulamanın ne denli resmi olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Beratın içeriği, şehzadeye atfedilen otorite ve sorumlulukların altını çizerken, aynı zamanda yerel yöneticilere ve halkın diğer kesimlerine yönelik bir hitap niteliği de taşımaktadır. Bu durum Osmanlı yönetiminde merkeziyetçiliğin yanı sıra, şehzadelerin yerel yönetimle olan ilişkisini de gözler önüne sermektedir.

Şehzade şehirlerinin idari yapısının ise XV. yüzyıldan itibaren şekillenmeye başladığını söylemek mümkündür. Bu dönemde şehzadelerin heyetlerinde en önemli figürlerden biri olan lalalar, sadece eğitici bir rol üstlenmekle kalmamış, aynı zamanda sancağın yönetiminden de sorumlu hale gelmişlerdir.¹³¹ Bu anlamda lalaların, Enderun'da yetişmiş ve tecrübeli kişiler arasında seçilmeye özen göstererek şehzadeye tayin edildiği söylenebilir. Feridun Emecen'in belirttiğine göre, bir şehzadeyi normal bir sancak beyinden ayıran en önemli unsur, bir bakıma veziriazamı konumundaki lalasının varlığıdır. Şehzade sancağındaki diğer yöneticiler ise, merkezde yer alan unvanlarını doğrudan taşıyarak payitahttaki teşkilatlanmayı ve yapılanmayı temsil etmektedir.¹³² Bu durum Osmanlı İmparatorluğundaki sancak kontrolü mekanizmasının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, şehzadelerin yönetimde lalaların varlığı, aynı zamanda yerel yönetimlerin etkinliğini artırmakla birlikte şehzadelerin siyasi kariyerlerini de güçlendirmektedir. Ancak bu yapı içerisindeki güç dinamikleri ve hiyerarşi, zamanla iç çekişmelere ve rekabete zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla, şehzade şehirlerinin idari yapısı yalnızca yönetsel bir çerçevede değil, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nda siyasi ve sosyal dinamiklerinin de bir yansıması olarak görülebilir.

Payitahttaki teşkilatın bir minyatürü sayılabilecek idari yapıya ise şehzade divanı denmektedir ve merkez bürokrasisine benzer bir yapıya sahiptir. Şehzadelerin sancağa

¹³¹ Osmanlı Devleti'nde lalalar ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Kenan Ziya Taş, *Osmanlılarda Lalalık Müessesesi*. (Berivan Yayınevi, 2014).

¹³² Feridun Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Hilafet ve Saltanat*, (İstanbul, Ocak 2020), 72.

çıkışları sırasında kendilerine verilen teşrifatlara dair kayıtlarda şehzade divanında kimlerin yer aldığı bilgilerine ulaşılabilir. 1542 (h. 949) senesinde “Şehzade Sultan Mehmed tale bekâhu hazretlerinin tokuz yüz kırk tokuz yılında vakî olan kapısı halkıdır ki zikr olunur.” başlığı altında ayrıntılı olarak listelenmiş 542 kişilik maiyeti ile Manisa sancağına hareket eden Kanuni Sultan Süleyman’ın oğlu şehzade Mehmed’in teşrifatında, tayin edilen memur ve askeri sınıfın bilgilerine ulaşılabilir. Bu kayıtlara göre, şehzadenin maiyetinde Hocası Mevlâna Sadi, Nişancı Ahmet Bey, Emir-i alem Hasan Bey, Kapucubaşı Hüseyin ve Ahmed Bey, Emir-i Ahûr Hüseyin Bey, Çeşnigirbaşı Mustafa Bey, Çakırcıbaşı Mustafa Bey, Sipahi oğlanı ağası Kasım Bey, Silahdarbaşı Sefer Bey, ulufecibaşı Sinan Bey, Ruznamceci Hüseyin Bey, iki divan kâtibi Koçi ve Haydar Bey, Mukataacı Bali Bey, Mahbah emini Bedreddin ile Matbahcı Katibi Mustafa Bey gibi kişilerin yer aldığı görülebilir.¹³³ Bu durum şehzade divanının sadece bir yönetim organı değil, aynı zamanda eğitim, askeri ve idari alanlarda uzmanlaşmış kişilerin bir araya geldiği bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Şehzade divanlarındaki bu çeşitlilik, Osmanlı yönetim sisteminin çok katmanlı yapısını da yansıtırken, aynı zamanda şehzadelerin yönetim becerilerini geliştirmeleri adına gerekli olan deneyimi kazanarak idari ve siyasi yeterliliklerinin artırılmasında kritik bir öneme sahiptir.

Bununla birlikte şehzadelere atandıkları sancaklara çıkarken veziriazam tarafından padişah adına tabl, alem ve yeşil bayrak verilirken, ayrıca şehzadenin kendisine, lalasına, hocasına, defterdarına ve diğer görevlilere de hediyeler sunulduğu söylenebilir. Şehzade Korkud’un Manisa sancakbeyi iken 1502 senesinde vefat eden kardeşi Alemşah’ın oğlu şehzade Osman, 16 Mart 1507’de sancağa çıkarıldığında kendisine, bir miktar nakit akçe, bir kıta üsküf kızıl börk ve beyaz tuğ, çeşitli elbiseler, üç at, beş katır, yedi deve, gümüşten sini, şamdan, ibrik, kazan, tepsi, sahan gibi eşyalar, pirinç, tereyağ ve bal gibi gıda maddeleri ayrıca çeşitli özelliklerde çadır verildiği bilinmektedir. Ek olarak listenin sonunda validesine on bin nakit akçe ile lalasına ve defterdarına birer takım elbise verdiği kayıtlıdır.¹³⁴

¹³³ Şehzade Mehmed’in teşrifatına dair ayrıntılı bilgi için bkz: TSMA d: 9706/1-9.

¹³⁴ Şehzade Osman’ın Çankırı sancağına çıkarken verilen eşyaların ayrıntısı için bkz: TSMA NO: E 6510, ayrıca; Uzunçarşılı, *Osmanlı Hanedanı Üzerine İncelemeler* içerisinde; “Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri,” 215.

Bu tip listelerin en erken kayıtlı olanının ise Korkud'a ait olduğunu ayrıca belirtmek gerekir. Yukarıda daha önce ifade edilen ve 888 Zilkade'nin son gününe (30 Aralık 1483) tarihlendirilen yine aynı arşiv kaydının belirttiğine göre, sancakbeyi alameti olarak Korkud'a altın üsküflü kızıl börk ve ak bir tuğ ile değerli kumaşlardan altınlı kırmızı renkte frengi kadife çuka, samur kürk, vaşak kürkünden kırmızı kadife frengi cübbe, Bursa'nın altınlı çatma kadifesinden bir dolama kaftan, Bursa'nın kırmızı kemhasından on kaftan, kırmızı hemhadan on ve tek renk kemhadan olmak üzere yirmi adet hilat gibi hediyeler verilmiştir. Ayrıca, gümüş ve bakırdan yapılmış tepsi, sini, şamdan ya da tas gibi ev gereçlerinin yanı sıra sancağında kullanmak üzere üç at, beş katır ve on deve de kayda göre bu hediyeler arasında yer almaktadır. Aynı belgede, Korkud'un sancağına giderken yanında bulunan maiyeti hakkında da bilgiler mevcuttur. Buna göre, on dört sipahi oğlanı, on bir silâhtar, yirmi ulûfeci, üç çadır mehteri ve beş aşçının Korkud'un kafilesinde bulunduklarını söylemek mümkündür.¹³⁵

Sanuto'nun günlüklerinde yer alan Aralık 1503 tarihli ve I. Car'a (?) ait olan mektupta yer alan kayıtlarda şehzadelerin sancak sistemi hakkında bilgilerin yer aldığı görülür. Özellikle her şehzadenin hangi sancakta görevli olduğu bilgisini paylaştıktan sonra I. Car, bu şehzadelerin hangi şartlarda sancağa çıktığına dair kısa bir bilgi vermektedir. I. Car'ın ifade ettiğine göre *Çelebi* olarak belirtilen sultanın oğullarının 12-14 yaşlarındayken saraydan ayrılarak Anadolu'da görevlendirildiklerini, 12 kere 100,000 akçeden (aynı zamanda 24,000 duka olduğunu belirtir) az olmamak üzere bir ödenek aldıklarını ifade eder. Bununla birlikte mektup, şehzadelerin saraydan ayrılırken beraberinde kimlerin bulunduğuna dair de bilgiler içerir. Bu anlamda bir Osmanlı şehzadesi sancağına giderken yanında, paşası, defterdarı, kadısı, ağaları ve çaşnigirbaşı olduğu bilgisini vermektedir. Dahası I. Car, bu şehzadelerin saraydan ayrıldıktan sonra ortaya çıkabilecek şüpheler ve rahatsızlıklar nedeniyle bir daha babalarını görmeye gidemediklerini belirtmektedir.¹³⁶

¹³⁵ TSMA NO: E 7644

¹³⁶ Aralık 1503 tarihli kayıta şehzadelerin sancağa çıkışı hakkında şu bilgiler bulunur: "...Söz konusu çelebiler, yani sultanın oğulları, 12 ila 14 yaşına geldiğinde, sultanın uygun gördüğü takdirde, Saray'dan ayrılmaları için Anadolu'ya gönderilirler. İlk olarak kendilerine, yıllık gelirleri 100,000 akçeden 12 kat daha fazla olan bir eyalet tahsis edilir; bu da yaklaşık 24,000 dukaya denk gelir. Daha sonra, sultanın istediği şekilde bu miktar artırılabilir. Bahsedilen çelebiler, babaları olan Padişahınkiyle neredeyse aynı düzenle divan kurarlar. Kendilerine padişahları, defterdarları, kadıları, ağaları, çavuşbaşlıları ve diğer memurlar atanır. Ancak, ayrıldıktan sonra bir daha asla sultanı ziyaret etmezler; çünkü padişahın onları tekrar İstanbul'a çağırması durumunda ortaya çıkabilecek şüpheler ve sıkıntılar nedeniyle bu durum istenmez." Sanuto, *i Diarii*, Vol V, 458-459.

Şehzadelerin maiyetlerinde kimlerin bulunduğuna dair yukarıda ifade edilen örneklerle arşiv kayıtlarında rastlanıyor olsa bile, bu divanın nasıl işlediği hakkındaki kaynaklar kısıtlıdır. Bununla birlikte şehzadelerin atandıkları sancaklarda yetki bakımından sorumluluk alanlarının sınırları hakkında da bir takım zıt düşünceler bulunur. Yaşar Yücel bir makalesinde; Osmanlı şehzadelerinin yöneticilik yaptıkları sancaklarda bağımsız yöneticiler olduklarını ifade eder. Belirli haslara sahip olan şehzadelerin merkezde yer alan divan-ı hümayun benzeri bir şehzade divanına sahip olarak, kendi isimleri ile tuğra çekip hükümler¹³⁷ yazarak kendi idareleri altındaki yerlerde sultan gibi hüküm sürmekte olduklarını aktarır.¹³⁸ Yücel devamında, şehzadelerin merkez ile ilişkisinin yalnızca bağımsız iradeleri ile yaptıkları tayin ve dirliklerin merkeze bildirilmesinden ibaret olduğunu savunur ve bu iddialarını çeşitli arşiv kayıtları ile destekler.¹³⁹

Diğer bir görüşün sahibi ise Feridun Emecen'dir. Emecen, Yücel'in aksine Osmanlı şehzadelerinin görev ve yetkilerinin sınırlı olduğunu ifade eder. Bu anlamda şehzadelerin idari işlemlerde merkezle daha hızlı iletişim kurabiliyor olmaları dışında diğer beylerbeyi ve da sancakbeyi divanlarından bir farkı olmadığı görüşünü savunur. Şehzadelerin tıpkı merkezden atanan diğer sancakbeyleri gibi örfi yetkilerinde bir

¹³⁷ Elde bulunan ilk şehzade tuğralı hüküm, sultan II. Bayezid'in oğlu şehzade Şehinşah'a aittir. Bu hüküme göre Karaman Sancakbeyi Şehinşah, maiyyet rehberlerinin Recep, Şaban ve Ramazan olmak üzere üç aylık ücretinin ve çuka paralarının ödenmesi konusunda gerekli nakdin sağlanması için İçel Sancakbeyi, Silifke Kadısı ve Şubasına verdiği emirdir.

Şehinşah ibni Bayezid Han Muzaffer Daima

“ Fahrülümer-i vel-ekâbir müstecmi'ül-meâli vel-mefâhir zülmenâkibi vel-meâsir İçil Sancak' begi Umur bey Zide izzühü Ve fahrü'lkuzati'l-müslimin zahrü ilmüminin madenül fazli vel-yakîn Mevlana Silifke kadısı dame fazluhu ve subası zide kadruhu Tevkiî Hümâyün vâsıl olıcak malum olaki elhaletil hazihi Mehterlerim Cemaatinin hamse aşer ve tisa mie Receb ve Şaban ve Ramazan ayları mevâcib tetimmeleri sene-i mezkûrede vâki olan âdeti çuha bahalarıylaki iki bin üç yüz doksan iki akçe olur Sene hamse aşer ve tisamie Ramazan'ının on birinden vilayet-i mezkûre hasların mukataaya dutan ummal tahvilinden havale idüp buyurdum ki mehter Arap varıcak zikr olunan akçeyi bi-kusur heneden mümkün ise cem-ü tahsil idüp viresiz ve bu hükmü şerif-i amil elinde ibkâ idesiz filcümle gerektir ki bunları gayri havaleye kıyas eyleyüp ve eglendirmeyesiz ki vâcibü'r-riâya hizmetkârlarımdır. şöyle bilesiz ana göre amel idüp tehir ve terâhi itmeyesiz bir türlü eyleyüp tacil betacil viresiz alâmeti şerife itimat kılasız tahriren fi evâsıt-I Şevval-i-mükerrrem sene hamse aşere ve tisamie” Belgenin fotoğrafı İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Tuğra ve Pençeler ile Ferman ve Buyrulduklara Dair”, *Belleten*, C. XVII, 17.

¹³⁸ Yaşar Yücel, “Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona (Âdem-i Merkeziyet) Dair Genel Gözlemler” *Belleten*, c. XXXVIII no. 152, Ekim 1974, 674-675.

¹³⁹ “Karaman Beylerbeyisine hüküm ki Ferzend-i ercümend-i ersed-i es'ad oğlum Selim canibinden bazı kimselere iptidadan dirlik ve terakki tevcih olma~içün varid olan hüküm mucibince timar ve terakki tevcih olunduktan sonra hükümleri südde-i saâdetime gönderilmesin emir buyurdum ki...” *Yücel*, 675. (Yücel burada bir kaynak bilgisi eklememiştir.) Ayrıca bknz: Sultan II. Bayezid'in bir diğer oğlu şehzade Ahmed'in kendi tuğralı ahidnamesi hakkında bkz: TSMA NO: E 3062.

ayrıcalık görülmez. Hukuki olaylara müdahale edemez ve doğrudan merkezde bulunan divana karşı sorumlu konumda olduğunu vurgular.¹⁴⁰

Bu iki görüş arasındaki farklılık, Osmanlı tarih araştırmalarında şehzade sancaklarının idari yapısının ve şehzadelerin bu konuda üstlendikleri rolün nasıl anlaşıldığına dair önemli tartışma alanı ortaya koymaktadır. Bu anlamda Yücel'in bağımsızlık vurgusu, şehzadelerin yönetimdeki etkinliğini öne çıkarırken, Emecen'in yaklaşımı, merkezi otoritenin gücünü ve şehzadelerin sınırlarını vurgulamaktadır.

Taşrada diğer beylerbeyi ve sancakbeylerinin divanları hakkındaki kaynaklar ise kadı sicilleri dışında oldukça azdır.¹⁴¹ Dolayısı ile divanların işleyişine dair verilerin azlığı, Osmanlı İmparatorluğu'nda yerel yönetim yapısını anlamayı zorlaştırmaktadır. Buna karşılık şehzadelerin idari yetki ve görevleri anlamında fikir verebilecek defterler Feridun Emecen tarafından ortaya çıkarılmıştır.¹⁴² Yaptığı tespitlere göre şehzade saray ve divanında üç tür defter bulunur. Bunlardan ilki divanda alınan kararların işlendiği ahkâm türü defterlerdir ve şehzade divanının karar alma süreçlerini ve uygulamaları belgelemektedir. Bu defterler, yönetim kararlarının kaydedilmesi açısından önemli bir kaynak teşkil eder. İkinci grup ise, maaşlarla ilgili hizmetli listelerini içeren defterlerdir ve şehzade divanının personel yönetimi ve maaliyetleri hakkında bilgiler ortaya koyar. Üçüncü grup olan mutfak masraf defterleri ise saray yaşamının günlük giderlerini ve organizasyonunu yansıtarak, şehzade yönetiminin sosyal ve ekonomik boyutlarına dair ipuçları vermektedir.¹⁴³

Bu anlamda Feridun Emecen ve İlhan Şahin'in kitap haline getirdiği "II. Bayezid Dönemi Ahkâm Defterleri" şehzadelere ait hükümleri içermesi bakımından önemli bir kaynaktır. Şehinşah'ın Konya'da, Ahmed'in Amasya'da, Korkud'un Saruhan'da, Alemşah'ın Menteşe'de, Mahmut'un Kastamonu'da, Selim'in Trabzon'da, Mehmed'in ise Kefe'de sancak beyi olarak bulundukları sırada merkezden aldıkları emirlerin doğrudan şehzadelere gönderilmesi, yetkilerinin derecelerini ortaya koyabileceği gibi, merkezle olan iletişim ve ilişkilerinin de çerçevesini çizebilecek veriler içermektedir. Feridun Emecen, bu verileri değerlendirirken, söz konusu bu

¹⁴⁰ Feridun Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Hilafet ve Saltanat*, (İstanbul, Ocak 2020), 72.

¹⁴¹ Taşra idaresi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: Mehmet İpşirli "Beylerbeyi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.VI, 73, ayrıca, Z. Mete, "Osmanlı Taşrasında Bürokratik Muamelat: Sancakbeyi Belge ve Defterleri" *Osmanlı Araştırmaları*, XIX (1999), 181 – 221.

¹⁴² Feridun Emecen, *Osmanlı İdari Teşkilatının Kaynakları, Şehzade Divanı Defterleri*, (Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2017).

¹⁴³ Feridun Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Hilafet ve Saltanat*, (İstanbul, Ocak 2020), 72.

hükümlerde, merkezi idare tarafından şehzadelerin isteklerinin hemen kabul edilmediği, daha çok şehzadeleri kontrol altına alıcı hatta zaman zaman hareketlerini kısıtlayıcı bir eğilim olduğunu aktarır.¹⁴⁴

Söz konusu ahkam defterleri 906 (1501), 907 (1502) ve 910 (1505) tarihlidir ve toplamda 994 hükümden oluşmaktadır. 1501 tarihli ahkâm defteri incelendiğinde II. Bayezid'in şehzadelerini konu alan otuz hüküm bulunmaktadır ve bunlardan yalnızca biri Korkud hakkındadır. Verilen bilgiye göre Korkud'un adamlarından birinin, koyun vergisi toplamakla görevli kişiler tarafından döğülmesinin teftişine dair Alada kadısına gönderilen hükmü içerir.¹⁴⁵

1502 tarihli ahkâm defterinde ise şehzadeler hakkında elli hüküm bulunmakta olup bunlardan dokuz tanesi Korkud hakkındadır. İlki, Korkud'un çakırcıbaşı Mahmud Ağaoğlu Mehmed'e uygun bir yerde timar verilmesine dair Anadolu beylerbeyine yazılan hükümdür.¹⁴⁶ İkincisi, Antalya Kalesi ve liman tarafındaki burgosların tamir edilmesi talebi hakkında Korkud'a yazılan hükümdür. Oldukça kısa olan bu hükümde, Korkud'un bu talebine cevaben "...Eyle olsa buyurdum ki, şimdi anun vakti değildir, inşâallahü'l-e'azz vakti olıcak görüle, şöyle bilesiz." ifadeleri yer alır.¹⁴⁷ Üçüncü hüküm, Menteşe sancakbeyine yazılmış olup, şehzade Korkud'un vergi hasılatını kendi subaşı ve eminleri tarafından tahsil etmesi ve Menteşe ili sancakbeyi adamlarının müdahale etmemelerine dair hükmü içermektedir. II. Bayezid bu anlamda Korkud'un divan-ı hümayuna mektup göndererek bu durumu bildirdiğini söyler ve "... buyurdum ki, subaşılarına ve âdemlerine yasak edesiz ki, müşarün-ileyh oğlum tâle bekâhunun haslarında vâki' olan cürm ü cinâyete ve siyâsete kat'a dahl ü ta'arruz etmeyeler..." şeklinde bir emir verir.¹⁴⁸ Dördüncü hüküm, yine aynı konuda olup, bu sefer doğrudan şehzade Korkud'a yazılmıştır ve şikayetine yönelik gerekli hükmün Menteşe sancakbeyine gönderildiği bilgisini içermektedir.¹⁴⁹ Beşinci hüküm ise,

¹⁴⁴ Feridun Emecen, *II. Bayezid Dönemi Ahkam Defterleri*, (Ankara: TTK, 2021), 12.

¹⁴⁵ Feridun Emecen, *Ahkâm Defterleri*, 130, hüküm 107. "Musa nâm kimesne Dergâh-ı mu'allâma gelüb şöyle arz etdi ki, Şehzade'ye ra'yyet kayd olunup resm-i ganemi Sultan Korkud'a müte'allik olup ve resm-i ganem cem'ine gelen âmillerden Hacı Ali ve Kızıl Ahmed ve Tuğruloğlu Dede Bâli ve Han Paşa nâm kimesne bunu bî-vech ile döğüp bir dişin çıkarub azîm hayf eylemişler. Eyle olsa buyurdum ki, husemâyı beraber edüp ber-mucep-i şer'i şerîf teftişinde ve tefahhuz idesiz."

¹⁴⁶ Feridun Emecen, *Ahkâm Defterleri*, 231, hüküm 3.

¹⁴⁷ Feridun Emecen, *Ahkâm Defterleri*, 258, hüküm 123.

¹⁴⁸ Feridun Emecen, *Ahkâm Defterleri*, 283, hüküm 233.

¹⁴⁹ Feridun Emecen, *Ahkâm Defterleri*, 283, hüküm 232. II. Bayezid Korkud'un bu anlamdaki şikayetine karşılık şu kararı verdiğini belirtir: "Eyle olsa işte mezbûr sancakbeyine hükm-i hümayûn gönderildi ki, sana ta'yîn olunna hasların cürmü ve cinâyeti ve siyâseti ne var ise senin bâb-ı sa'âdet-me'âbindan konulan subaşılar ve emînler görüp gözeteler."

Korkud'un Manisa sancakbeyliği dönemindeki denizcilik faaliyetleri hakkında önemli bilgiler verir. Hükümün içeriğine göre Korkud daha önce divan-ı hümayuna bir mektup göndererek Rodos Beyi Migal Mastori'nin kendisine bir mektup ile Menteşe-ili limanlarında ticaret yapmak üzere izin istediklerini belirtilmiştir. Bu talep üzerine II. Bayezid, Korkud'a yolladığı bu hükümde söz konusu ticaretin yapılmasında bir mahsur olmadığını belirtir.¹⁵⁰ Korkud hakkında gönderilen hükümler arasında çeşitli timar tevcihlerine dair kayıtlarda bulunmaktadır. Örneğin, altıncı¹⁵¹ ve yedinci hüküm¹⁵² Rumeli Beylerbeyine yazılmış olup, şehzade Korkud'un kapı halkından olan Davut ve Mustafa Bey'e timar verilmesine yönelik emirleri içerir. Sekizinci hüküm ise yine doğrudan şehzade Korkud'a yazılmış olup, tasarrufunda olan haslara ait ayrıntıları içeren defter suretinin gönderildiği bilgisini verir.¹⁵³ Bu ahkâm defterinde yer alan ve Feridun Emecen'in muhtemelen Korkud hakkında olduğunu belirttiği son hüküm ise yine Menteşe-ili sancak beyine yazılmış olup, diğerlerine benzer şekilde Korkud'un adamlarına vergi konusundaki müdahaleler hakkındadır.¹⁵⁴

1505 tarihli ahkâm defterinde ise şehzadelere gönderilen on yedi hükümden yalnızca bir tanesi şehzade Korkud hakkındadır. Yine Korkud'un divân-ı hümayuna gönderdiği mektubuna binaen Anadolu Beylerbeyine gönderilen bu hükümde, Şarabdaroğlu İlyas'a atılan suçun iftira olduğu ve alınan timarının geri verilmesine yönelik karar bulunmaktadır.¹⁵⁵

Şehzade Korkud'un Manisa'da sancakbeyliği yaptığı dönemde çeşitli taleplerini içeren pek çok mektubu da bulunmaktadır. Örneğin II. Bayezid'e gönderdiği bir arzda, menfaat düşkünü olduğuna kanaat getirdiği defterdarı İsa Fakih'in değiştirilmesi talebinde bulunmuştur.¹⁵⁶ Benzer şekilde, muhtemelen Anadolu kazaskerine yazdığı mektubunda Korkud, Seyyid Hasan isimli birisi hakkında, "Seyyidgazi'nin meşehâtine mâhir ve minâsib görülüb" tayin edilmesine yönelik talepte bulunur.¹⁵⁷ Aynı şekilde, tarihsiz olarak kardeşi II. Selim'e gönderdiği mektubunda Korkud, lalası

¹⁵⁰ Feridun Emecen, Ahkâm Defterleri, 283, hüküm 234.

¹⁵¹ Feridun Emecen, Ahkâm Defterleri, 286, hüküm 245. Hükümün içeriğine göre Davut Bey'e üç bin akçelik timar tevcih edilmiştir.

¹⁵² Feridun Emecen, Ahkâm Defterleri, 304, hüküm 330. Hükümün içeriğine göre Mustafa Bey'e beş bin akçelik timar tevcih edilmiştir.

¹⁵³ Feridun Emecen, Ahkâm Defterleri, 287, hüküm 252.

¹⁵⁴ Feridun Emecen, Ahkâm Defterleri, 283, hüküm 232.

¹⁵⁵ Feridun Emecen, Ahkâm Defterleri, 98, hüküm no: 141.

¹⁵⁶ Korkud'un babası II. Bayezid'e, defterdarı İsa Fakih'in değiştirilmesine yönelik arzı için bkz: TSMA NO: E 5882/2.

¹⁵⁷ Korkud'un Seyitgazi kadılığına Seyid Hasan'ın atanması tabeli hk. Bknz: TSMA NO: E 3224/1.

Hüsam Bey hakkında timarının arttırılarak iki yüz bin akçeye çıkarılmasını ve bununla birlikte lalası olarak kalmaya devam etmesini istediğini, yeni bir lalayı ise kabul etmeyeceğini ve bu anlamda bu isteği karşılanmaz ise hayal kırıklığına uğrayacağını belirtmiştir.¹⁵⁸ 24 Nisan 1512 tarihli mektubunda ise Korkud, hastalığı sebebiyle eskiden nişancısı bulunan Tabib Alaaddin'in, *keyfiyet-i tabiatına* hâkim olması sebebiyle kendisine doktor olarak gönderilmesi ricasında bulunmuştur.¹⁵⁹

Bu bağlamda sancaklardaki lalaların da şehzadeleri kontrol altında tutmak amacıyla sergilediği tutum ve davranışları sultana bildirdiklerine dair arşiv kayıtları bulunmaktadır. Örneğin, şehzade Bayezid'in (II. Bayezid) yanına İstanbul'dan gönderilen Lala Murat ve Defterdar Hacı İvaz'ın II. Mehmed'e gönderdikleri arzda, Bayezid'in bazı *müfsitler* tarafından afyon ve haşhaş kullanmaya alıstırdıklarına dair kayıtlar mevcuttur.¹⁶⁰ Buna karşılık, şehzade Bayezid'in babası II. Mehmed'e gönderdiği bir mektubu, şişmanlığına karşı kullandığı ilaçların *müskirat* (alkollü içecek) olarak aksettirildiği ve bunu yapanların cezalandırılmasını istediğine yönelik şikayetini içerir.¹⁶¹

Bu örneklerden anlaşılabileceği üzere şehzadeler, yalnızca yönetsel görevlerini yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda merkezi otoritenin temsilcileri olarak da önemli bir rol üstlenmişlerdir. Bu durumda şehzade şehirleri ile İstanbul arasında dinamik bir hareketlenmenin ve etkileşimin olduğunu söylemek mümkündür. Feridun Emecen bu hareketliliğin sosyal ve siyasi bir bileşim olduğunu, İstanbul'dan gelen bu heyet ile payitahtın idari ve kültürel atmosferinin söz konusu sancaklarda hissedildiğini belirtir.¹⁶² Dahası, bu etkileşim, şehzade divanlarının işleyişine katkı sağlarken aynı zamanda yerel idarenin merkezî politikalar ile uyumlu hale gelmesine de yardımcı olmuştur. Şehzadelerin özellikle hizmetli gruplarıyla birlikte sancaklarına gitmeleri, bu süreçte idari işleyişin ve yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılmasına da

¹⁵⁸ Korkud'un lalası Hüsam Bey hakkındaki talepleri hk. Bknz: TSMA NO: E 6684/11.

¹⁵⁹ Şehzade Korkud'un doktor talebi hakkındaki mektubu hk bknz: TSMA NO: E 6684/7 "...Evvelden za'if mizâc ve ednâ ârizadan münharif olur nahif kişiyim ol sebepten bir tabibe ihtiyaç duyulub bunda bana münasib tabîb olmayub eğer olursa dahi i'timâd edemediğim sebebden bu mektûb-ı meved-det sizlere irsal olunub tevakku' olunur ki lütf olunub sâbika nişancım olan Tabîb Alaaddin'i bendenize gönderesiniz ki bunca zaman sâbıktan berü hizmetimde olub keyfiyet-i tabiatım zabt eylemiştir ondan gayri tabîb bana münasib değildir..."

¹⁶⁰ Lala Murat ve Defterdar Hacı İvaz'ın II. Mehmed'e a gönderdikleri arz hakkında bknz: TSMA NO: E 6366/2.

¹⁶¹ Şehzade Bayezid'in (II. Bayezid) babası II. Mehmed'e hakkında çıkan söylentilere dair şikâyeti hk. Bknz: TSMA NO: E 63661.

¹⁶² Feridun Emecen, *Osmanlı Klasik Çağında Hilafet ve Saltanat*, İstanbul, Ocak 2020, 70.

katkı sunmaktadır. Ancak, merkezi otoriteden gelen denetim ve kısıtlamalar, şehzadelerin bağımsız hareket etme yeteneklerini sınırlamış ve yönetim süreçlerinde belirli kontrol mekanizması oluşturmuştur.

Bu doğrultuda, 15. yüzyıl sonu itibarıyla Osmanlı şehzadelerinin toplumda “*İdeal*” imajıyla paralellik göstermesinin beklendiği söylenebilir. Osmanlı sultanlarının, devletin merkezinde yer alan divân-ı hümayunun bir benzeri olan maiyetleri aracılığıyla sancaklarında adalet ve düzen sağlamak konusundaki etkileri göz önüne alındığında, şehzadelerin de toplum içinde eşit ve adil bir yönetim sergileyerek, sultan adına yasaları uygulayan liderler olmaları beklenmektedir. Bu bağlamda, şehzadelerin devlet işlerini düzenli bir şekilde yönetmeleri ve bürokrasiyi etkili biçimde kullanmaları, sancaklarında bulunan halkın ihtiyaçlarına cevap verecek politikaları geliştirebilmelerini mümkün kılacaktır.

Ayrıca, sancaklarında yöneticilik yapan şehzadelerden, ekonomik refahı teşvik edici önlemler alarak ticaretin gelişimini desteklemeleri ve vergilendirme sisteminde adaletli ve dengeli bir yaklaşım sergilemeleri beklenir. Bunun yanı sıra, hukuk, strateji, yönetim ve diplomatik ilişkiler gibi alanlarda da sağlam bir pratik ve bilgi birikimine sahip olmaları gerektiği açıktır. Bu nitelikler, şehzadelerin yalnızca yerel yönetimlerin değil, aynı zamanda merkezi otoritenin de güvenini kazanarak devletin bütünlüğünü sağlama ve korumada önemli bir rol oynamalarına yardımcı olacaktır. Sonuç olarak Osmanlı şehzadelerinin ideal hükümdar imajını benimsemeleri, sadece yönetim becerileriyle değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik dengeleri anlama yetenekleriyle doğrudan ilişkilidir. Bu durum Osmanlı İmparatorluğu’nun sürdürülebilir bir yönetim anlayışına sahip olmasının yanı sıra, toplumsal barış ve refahın sağlanmasında da kritik bir önem taşımaktadır.

Bu noktadan hareketle, şehzadelerin stratejik noktalarda sancakbeyi olarak görevlendirilmesi ve sahip oldukları askeri kuvvetlerin etkinliği üzerine örneklerden biri, Korkud’un Manisa sancakbeyi olarak görev yaptığı dönemde yaşanan Midilli’nin Haçlı kuvvetleri tarafından kuşatılmasıdır. Bu süreçte, II. Bayezid tarafından gönderilen birlikler adaya ulaşmadan önce Korkud’un sancak kuvvetleriyle gerçekleştirdiği mücadele, şehzadelerin askeri liderlik yeteneklerini ve stratejik önemlerini gözler önüne sermektedir.

Bu bağlamda, Haldun Eroğlu'nun *Padişahın Oğulları* isimli eserinde dile getirdiği “İmparatorluğun kuruluş devrinde padişahın oğullarına sancak yönetimlerinin verilmesi ülkenin taksim edilmesi değil, jeo-politik ve jeo-stratejik durumun bir gereği olarak uygulanan geçerli ve gerçekçi bir politikaydı.” yargısı, yukarıda ifade edilen değerlendirmeleri desteklemesi açısından önemlidir.¹⁶³ Dolayısı ile şehzadelerin sancakbeyi olarak atanması, yalnızca yönetsel bir görev olmanın ötesinde, imparatorluğun savunma ve genişleme stratejilerinin bir parçası olarak da değerlendirilebilir. Bu anlamda Korkud'un Midilli'deki mücadelesi, bu stratejik yaklaşımın somut bir örneği olarak karşımıza çıkmakta ve hem iç hem de dış politikalarda belirli bir dengenin sağlanmasına önemli bir katkı sağlamaktadır.

2.5. Midilli Kuşatması (1501)

Korkud'un, sancakbeyliği yaptığı Manisa sancağındaki yetki alanlarının Kuzey Ege ve Batı Anadolu'yu kapsaması, şehzadenin denizlerde meydana gelen mücadelelere müdahale edebilmesi anlamını taşıdığı söylemek mümkündür. Özellikle 1499 – 1502 yılları arasında süregelen Osmanlı – Venedik savaşı sonrasında, Midilli üzerinde baskı oluşturma çabalarının önem kazandığı bir dönemde, Korkud'un yetki alanının Midilli'yi de kapsıyor olması, şehzadeyi adanın kaybedilme tehlikesine karşı tedbir almak durumunda bırakmıştır. Bu bağlamda Korkud'un stratejik konumu hem askeri hem de siyasi açıdan kritik bir rol oynamaktadır. Midilli'nin kontrolü sadece bir askeri kazanım değil aynı zamanda bölgedeki ticari ve siyasi dengelerin sağlanması açısından da büyük bir öneme sahiptir. Korkud bu süreçte hem yerel halkın güvenliğini sağlamak hem de Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgedeki otoritesini pekiştirmek amacıyla etkin bir liderlik sergilemek durumundadır.

Venedik ise, Mora yarımadasında üst üste yaşadığı önemli stratejik noktaların kaybı sonrasında rakibi kadar güçlü bir müttefike ihtiyaç duymuştur. Daha önce de Ege denizinde İtalyan deniz güçlerine karşı artan Osmanlı donanmasının baskısı, Venedik ve Cenevizlileri Batı Akdeniz'de bir müttefik arayışına itmiştir.¹⁶⁴ Örneğin daha önce Venedik, İtalya'da Milan Dukalığına karşı 1499'dan beri Fransa ile ittifak içerisindeydi. Şimdi ise, Mora'da düştüğü durumdan kurtulabilmek adına Fransız

¹⁶³ Haldun Eroğlu, *Padişahın Oğulları*, 120.

¹⁶⁴ David Abulafia, *Büyük Deniz – Akdeniz'de İnsanlık Tarihi*, (Alfa Yayınları, İstanbul, 2012), 467.

Donanmasından yardım alma yoluna gitmiş ve Midilli'ye bir saldırı planı yapmıştır.¹⁶⁵ Venedik aynı zamanda İngiltere, İspanya, Macaristan, Napoli ve Lehistan krallarından ve Papa'dan da yardım istemiş, bunun üzerine Papa, yeni bir Haçlı seferi düzenlenmesi için harekete geçmiştir.¹⁶⁶ Venedik'in bu çabaları, Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgedeki etkisini azaltma ve Midilli'yi yeniden kontrol altına alma hedefinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Korkud'un liderliğindeki Osmanlı kuvvetleri, Midilli'nin savunulmasında kritik bir rol oynarken, Venedik'in müttefik arayışları ve haçlı seferi planları, bu dönemin siyasi perspektifini şekillendiren önemli unsurlardan olmuştur.

Bu konuda Uzunçarşılı, yapılan bu çağrıya karşılık olarak 1500 senesinde Venedik, Papa ve Macaristan arasında bir antlaşma yapıldığını ve buna göre müttefik olmuş Venedik ve Papalık kuvvetlerinin denizden, Macar kuvvetlerinin ise karadan saldıracağını ifade eder.¹⁶⁷ Nabil Al- Tikriti ise, saldırının Midilli'ye yapılacağını duyan İspanya'nın müttefik kuvvetlere katılmadığını, kardinal Petrus d'Aubusson komutasındaki Rodos Şövalyelerinin ise müdahalede geç kaldığını belirtir.¹⁶⁸ 1500 yılında bir araya getirilen bu haçlı donanmasında, Venedik amirali Benedetto da Cha' da Pesaro'nun, Osmanlıların hakimiyetinde olan EGINE adasını ele geçirdiği sırada, Venedik donanması ise Kefalonya adasını ele geçirmiş bulunmaktadır. Fransızlar ise on beş bin asker ile Zanta adasında demirlemişlerdir. Aragon ve Sicilya krallarına ait donanmalar ise Korfo adası civarlarında bulunmaktadır.¹⁶⁹ Nihayetinde Amiral Ravenstein komutasındaki Fransız kuvvetleri ile Venedik donanması birleşerek¹⁷⁰, 17 Ekim 1501'de Midilli Adası'nı kuşatmışlardır.¹⁷¹ Nabil Al-Tikriti, birleşen bu donanmada Fransızlara ait 60 gemi ve 2.000 asker, Venedik kuvvetlerinde ise 20 gemi ve 1000 asker olduğu bilgisini vermektedir.¹⁷²

¹⁶⁵ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: M. E. Mallett, J. R. Hale. *The Military Organization of a Renaissance State: Venice C. 1400 to 1617*, Cambridge: Cambridge University Press.

¹⁶⁶ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 75.

¹⁶⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı. *Osmanlı Tarihi*, c. II, (Ankara: Tarih Kurumu Basımevi), 220.

¹⁶⁸ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 75.

¹⁶⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, 220.

¹⁷⁰ Firdevsi'nin Kutbname isimli eserinde Midilli Adası hakkında özellikle Venedik-Fransız ittifakına vurgu yapan ifadeler alması, Osmanlı kuvvetlerine karşı oluşturulan ittifakın gözlemlenebilmesi bakımından önemlidir. Eserde şu ifadeler yer alır;

"Rin Papun himmetiyle çün Frenf, Düzdü leşker Türk ile itmeğe ceng, Keştiye girdi çerisi Magribün, Yelkeni бүridi bahrı igrübün, Barçadadur ne var ki Efreng ulus, Girdi eren, zen dolu kaldı Endülüs." *Firdevsî-i Rûmî, Kutbnâme*, Hz. İbrahim Olgun, İsmet Parmaksızoğlu, (Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara: 2011), 147.

¹⁷¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, 220.

¹⁷² Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 75

Müttefik kuvvetlere ait bu verilere bakıldığında, Fransız donanmasına ait oldukça fazla sayıda gemi ve asker göze çarpar. Sydney Nettleton Fisher, Fransız kuvvetlerinin oldukça etkili olabilecek bu varlığını yorumlarken, Midilli Adasına yapılacak bu saldırının, Osmanlı kuvvetlerinin ciddi bir yenilgiye uğrayarak Akdeniz’de etkilerini kaybedeceğini, dolayısı ile Fransa’nın da işgal etmeyi planladığı Napoli’ye Sultan II. Bayezid tarafından yardım götürülmesinin önünün kesileceğini ifade etmektedir.¹⁷³

Midilli Adası’nın kuşatıldığı haberi ise ilk olarak, adaya en yakın sancak bulunan Saruhan Sancakbeyi şehzade Korkud tarafından duyulmuştur. Hemen akabinde şehzade, adanın savunulması ve kuşatma hareketinin engellenmesi adına kendi sancak askerlerinden oluşan ve Silahdar Ağası Hamza Bey’in komuta ettiği sekiz yüz kişilik kuvvet ile Karesi sancakbeyi Firuz Bey hizmetinde bulunan tımarlı sipahi kuvvetlerini de birleştirerek Edremit tarafından adanın yardımına göndermiştir. Korkud’un gönderdiği bu kuvvetler, Midilli’de direniş gösteren Osmanlı askerlerine katmıştır. Korkuda ait kuvvetlerinin adaya müdahalesi devam ederken, II. Bayezid tarafından, Hersekzade Ahmed Paşa komutasında üç yüz parça gemi Midilli’ye gönderilmiş ve Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa emrindeki sipahilerin Ayazment (Altınona) limanında toplanarak adaya doğru harekete geçtiği haberini alan Venedik ve Fransız kuvvetleri, Osmanlı donanması Midilli’ye varmadan evvel ani bir hücumla adayı ele geçirmeye çalışmışlardır. Yaşanan çatışmalarda Korkud’un Silahdar Ağası Hamza Bey dahil birçok asker şehit düşmüş, birçokları da yaralanmıştır.¹⁷⁴ Osmanlı kuvvetleri, kaybettikleri bu kayıplara rağmen ada kuşatmasını zayıflatarak kaleye ulaşmış, savunma hattında güçlü bir direnç oluşturmayı başarmış ve destek için gelen askerlerden 5’te 3’ü muhasarayı delmeyi başarmıştır.¹⁷⁵

Şehzade Korkud’un Midilli’yi oldukça başarılı bir şekilde savunması sonucunda, yapılan hücum başarısız olmuştur. Uzunçarşılı, bu hücum esnasında Fransız kuvvetlerine komutanlık eden Fransa Kralı’nın yeğeninin öldürülmesi üzerine, Fransız donanmasının, Midilli’ye doğru gelmekte olan Rodos şövalyelerine ait yirmi dokuz destek gemisini beklemeden Midilli açıklarından ayrıldığını ve daha sonra fırtınaya

¹⁷³ Sydney Nettleton Fisher, *Foreign Relations*, 80

¹⁷⁴ Kemalpaşazade, Sitahdar Ağa Hamza Bey’in hayatını kaybetmesi hakkında bilgiler verir. Ona göre, Osmanlı kuvvetlerinin direncini kırmak isteyen kuşatma birlikleri, Hamza Bey’i ele geçirdikten sonra öldürmekle yetinmemiş, vücudunu parçalara ayırarak sııkların uçlarına takmışlardır. TAO, VIII. Defter, 223.

¹⁷⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, 221.

yakalanarak tamamen battığını ifade etmektedir.¹⁷⁶ Nabil Al-Tikriti ise, Fransız kuvvetlerini yöneten kişinin Revenstein olduğunu ve amiralin savaşta öldürülmediğini belirtmektedir. Ona göre, Osmanlı kuvvetlerinin başarısı, Korkud'un zamanında ve yerinde müdahalesinin yanı sıra, kış mevsiminin başlaması, Venedik ve Fransız askerlerinin yorgunluğu, mühimmat eksikliği ve Rodos Şövalyelerinin müdahalede geç kalması gibi faktörlere dayanmaktadır.¹⁷⁷ Nicolas Vatin ise benzer bir görüşü savunarak, Venedik ve Fransızların Midilli'de karşılaştıkları başarısızlığın sebebini, Papalık kuvvetlerinin yetersiz desteğine bağlamaktadır. Bu durum, Venedik'in stratejik planlamasında önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.¹⁷⁸

Görüleceği üzere Korkud'un Midilli'yi savunması, Osmanlı tarihindeki önemli askeri başarılar arasında yer alırken, bu başarıyı etkileyen faktörler üzerine farklı görüşler bulunmaktadır. Uzunçarşılı, Fransız kuvvetlerinin liderinin öldürülmesinin, donanmanın Midilli'den kaçmasına yol açtığını öne sürerken, Tikriti, Ravenstein'in savaşta ölmediğini belirterek, Korkud'un müdahalesinin yanı sıra mevsimsel koşulların ve müttefik askerlerin yorgunluğunun da rol aldığını vurgulamaktadır. Bu durum, askeri stratejilerin yalnızca liderlik becerilerine değil aynı zamanda çevresel ve psikolojik faktörlere de bağlı olduğunu göstermektedir. Nicolas Vatin'in Papalık kuvvetlerinin yetersiz desteğine dair eleştirisi ise, Venedik'in stratejik planlamasında ciddi bir eksik olduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Venedik'in 1501 senesinde Midilli'de yaşadığı bu başarısızlığın, 1499 yılında başlayan deniz savaşlarının sonuçlarını belirleyen mücadelelerden biri olarak öne çıktığını söylemek mümkündür. Bu mücadele, Osmanlı İmparatorluğu'nun denizlerdeki hakimiyetini ise arttırmakla kalmamış, aynı zamanda bölgedeki güç dengelerinin de değişime uğramasına neden olmuştur. Böylece, Osmanlı İmparatorluğu'nun stratejik konumu güçlenmiş ve bölgedeki siyasi etkinliği yeniden şekillenmiştir.

¹⁷⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, 222.

Ayrıca bkz: Midilli Adası önüne gelen altmış parça Venedik gemilerinin karaya asker çıkardıkları, bunlarla günlerce muharebeler yapıldığı, Karesi Beyi Firuz Bey'in yaralandığı ve düşmanın bozguna uğrattığı firar ettiklerinin Hibetullah ve Mahmud adlı şahıslar tarafından bildirildiği. TSMA NO: E 5027/1

¹⁷⁷ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 75.

¹⁷⁸ Nicolas Vatin, 154.

2.6. Korkud'un Siyasetinin Yön Değiştirmesi: Antalya Yılları (1502 – 1509)

Korkud'un Manisa'da bulunduğu 1501 senesinde haslarının elinden alınarak Hadım Ali Paşa'ya verilmesi durumu ile karşı karşıya kaldığını daha önce belirtmiştik. Yine de Korkud, belirtilen İzmir haslarının kendisinin limanı ve av alanı olduğunu vurgulayarak II. Bayezid'den bu bölgelerin idaresini geri istediği halde bu talep dikkate alınmamış ve 907 (1502) senesinde Manisa'dan Teke Sancağına tayin edilmiştir. II. Mehmed'in 1481'deki vefatından hemen sonra saltanat makamına vekâlet etmek üzere tahta çıkarılan Korkud'un siyasi yönetim deneyimi, babası II. Bayezid İstanbul'a gelene kadar oldukça üst düzey bir noktadan başladığı düşünülürse, 1502 senesinde Antalya sancağına atanması Manisa'da istikrarlı bir görünüm arz eden sancak beyliğinin bir kırılma noktasıdır denilebilir.

Antalya'nın, Akdeniz'de önde gelen liman kentlerinden biri olduğunu hatta ekonomik ve stratejik açıdan önemli bir konuma sahip olduğunu ayrıca ifade etmek gerekir. Dahası, sancağın Akdeniz'deki ticaret yolları üzerinde kritik merkezlerden biri olmasından hareketle hem iç hem de dış ticarete açılan kapılardan biri olarak bölgenin ekonomik çeşitliliğini zenginleştirdiğini söylemek mümkündür. Bu durum, Antalya'nın şehzade sancaklarından biri olarak tercih edilmesinin nedeni olarak gösterilebilir. Nitekim Korkud'dan önce Yıldırım Bayezid, sancağın merkezi konumunda bulunan Teke'yi önce oğlu İsa Çelebi'ye ardından Mustafa Çelebi'ye vermiştir. Korkud'a kadar geçen süre zarfında ise Teke'de herhangi bir şehzade görev yapmamıştır.¹⁷⁹

Kemalpaşazâde Korkud'un Antalya'ya gönderilmesini “Şâhzâde-i keyvân-mekân Sultan Korkud Han Teke nâhiyetine sâye salduğunu, keff-i kifayetiyle ol zabt idüb, kabza-i himâyetine alduğunu beyân eyler” başlığı ile anlatmaktadır ve bölgede meydana gelen “sufî” hareketlilik üzerine ortaya çıkan karmaşanın giderilmesi yönünde Korkud'un, düzeni sağlamak adına görevlendirilmesinin kendi kararı olduğunu ve zaten Manisa sancağını istemediğinden Antalya'ya nakledildiğini yazar.¹⁸⁰ Bununla

¹⁷⁹ Abdüllatif Arman, “XVI. Yüzyılda Teke Sancağı'nın Yönetimi ve Yöneticileri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 18, 1 (2011) 273-293

¹⁸⁰ Nabil Al-Tikriti, “Şehzade Korkud”, 81. Kemalpaşazâde, *VIII. Defter*, 233-234.

Kemalpaşazade konuyu şu şekilde anlatır; “Saruhân diyârından ferâgat gösterdi. Antalya'da olmağa râğbet gösterdi. Cenâb-ı kâm-yâb-ı hazreti hilâfet-mişâbdan, mes'ûli mezbûl buyrılub, mezbûr Teke vilâyeti ol hüma-himmetün sâye-i ri'âyetinde ve havza-ı himâyetinde dâhil olmadı. Riyâset-i kâmilesinün siyâset-i şâmileleriyle ol diyâr mazbut olub, etrâf-u eknâfına bâl-i ikbâli mebsût olub, âsâr-ı envâr-ı 'adliyle deycûr-ı şerr u şûr zâyıl oldu. Ayağ üzerine gelen serkeşleri yürütmeyüb, fi'l-hâl pâymâl eyledi.”, 234.

birlikte bölgede özellikle Şah İsmail taraftarlarının faaliyetlerine atıfla bölgedeki istikrarı sağlamak ve karmaşanın bir isyana dönüşmesini engellemek maksadıyla Korkud'un Antalya civarına gönderilmesinin zorunlu bir eylem olduğunu ifade eder. Ancak, Korkud'un Manisa sancağını bırakarak Teke civarına gitmesinin kendi tercihi olduğunu görüşü, sonraları ısrarlı bir şekilde ve her fırsatta II. Bayezid'den Manisa sancağını geri istemesinden hareketle tutarsız gibi gözükmemektedir. Yine de Kemalpaşazade'nin Korkud'un Teke'ye tayinini ele alması, dönemin siyasi ve sosyal etkileşimini anlamak açısından önemlidir. Üstelik Korkud'a atfettiği bir anlamda kurtarıcı misyonu ile güvenlik zafiyetlerinin bir sonucu olarak bölgede belirli oranda bir düzen oluşturma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ancak, Korkud'un ısrarlı bir şekilde yaptığı Manisa sancağı talebi dikkate alınacak olursa, Kemalpaşazade'nin görüşünün aksine Korkud'un bölgede sancakbeyi yapılması, şehzadenin kendi tercihi olarak değil II. Bayezid'in tâlimatı ile gerçekleştiği şeklinde değerlendirilebilir.

Korkud'un Antalya sancakbeyliğine atanmasının ardından boş kalan Saruhan Sancağına ise Menteşe Sancakbeyi olan Alemşah atanmış, mevcut Menteşe hasları da Antalya haslarıyla birlikte Korkud'a verilmiştir. Haslarının arttırılmasına rağmen, Ege'de yer alan etki alanlarına uzaklığı sebebiyle durumdan memnun olmayan Korkud, haslarının tekrar arttırılması talebinde bulunmuştur. Bu anlamda II. Bayezid, Korkud için durumun artık hassas bir hal aldığını fark etmiş olmalı ki, 1 Zilkade 908 (1503) tarihli bir beratla Korkud'un haslarını arttırmış ve Antalya ve Menteşe haslarına ek olarak, Hamidili hasları ve Lazkiye (Denizli) zeametini de kendisine vermiştir.¹⁸¹

Alemşah'ın 908 (1503) senesinde vefat etmesinin ardından Manisa sancakbeyliğine atanan Mahmud'un¹⁸² da 913 (1507) tarihinde vefat etmesi, Korkud'un tekrar Manisa'ya atanmak talebini gündeme getirmiştir. Ancak, bu talep II. Bayezid tarafından bir kez daha reddedilir. Uzunçarşılı, Korkud'un Manisa sancağına gönderilmemesinin nedenini, Hadım Ali Paşa'nın Ahmet taraftarı olmasına ve Manisa gibi İstanbul'a yakın bir şehirde, geçmişte babasına tahtta vekalet etmiş bir şehzadenin

¹⁸¹ Şehzade Korkud'a gönderilen berat için bkz: TSMA NO: E 6356. Ayrıca tıpkıbasımı için bkz EK 6. "...zıkr olunan Hamidili Sancağı'nı sekiz yüz kırk bir bin üç yüz altmış üç akçelik hâss ile tefvîz kılub ve bunların üzerine mezîd-i himmet-i şâhâne ve müretteb-i inâyet-i şehinşâhânemden Lazkiye ze'âmetini yüz bin yedi yüz yirmi bir akçe yazar ben dahi ilhâk idüb cümle yirmi iki kere yüz bin dahi otuz beş bin dokuz yüz akçelik hâss ile lâıyk ve evlâ ve sezâvâr ve ahrâ görüp virdim..."

¹⁸² Aralık 1503 tarihli elçi raporunda Şehzade Alemşâh'ın vefatı sonra Manisa Sancakbeyliği'ne Şehzade Mahmud'un atandığı bilgisini vermektedir: "Sultan tarafından desteklenen ve deneyimli bir adam olan Kastamonu Sancakbeyi Mahmud Çelebi, Alemşah Çelebi'nin ölümüyle birlikte Manisa'ya geldi." Sanuto, *i Diarii*, Vol V, 462.

bulunmasını istememesi olarak değerlendirir.¹⁸³ Bu durum Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşanan siyasi çekişmelerin ve güç dengelerinin yönetsel atamalarda etkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Burada siyasi bağılıkların ve ittifakların önemi bir kere daha ortaya çıkar. Dolayısı ile Korkud'un Manisa konusunda ısrarı sadece bireysel bir atama meselesi olmanın ötesinde iktidar mücadelelerinin de bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Korkud ise, Hadım Ali Paşa'nın II. Bayezid'i Ahmed'in hükümdarlığı tarafına çekmek istediğini düşünmesi sebebiyle babasına gönderdiği mektuplarla valilik istemediğini, ilmi uğraşlarla meşgul olmak üzere kendisine tahsisat verilmesini ve bu paranın da gayrimüslimlerden alınan cizye hasılatından olmasını rica etmiştir.¹⁸⁴ Ruhi Çelebi bu anlamda Korkud'un babası II. Bayezid'den talep ettiği tahsisatın nakit şekilde olmasını istediğini, Antalya nahiyesinin beş kere yüz bin dahi kırk bin akçe olduğunu, fakat bundan başka Korkud'a on sekiz kere yüz bin nakit akçenin de haraçtan verildiğini ifade eder.¹⁸⁵ II. Bayezid, Korkud'un sancak gelirlerini arttırdıktan sonra kendisine mektup göndererek sancağıyla ilgilenmesini tavsiye etmiş, fakat sonuç alamayınca Korkud'a nasihatçi olarak sabık Anadolu Kazaskeri Alaüddin Ali'yi Antalya'ya göndermiş fakat gösterilen bu çabalarda bir sonuç vermemiştir.¹⁸⁶ Gelibolulu Mustafa Âlî'nin aktardığına göre Korkud bundan böyle kendisine nasihat edenlere “bana saltanat ve eyalet gerekmez” demekten başka bir cevap vermemiştir. Ruhi Çelebi'nin aktardığına göre ise Korkud, kendisine nasihat maksadıyla gönderilen Mevlana Alaeddin'in sözlerini kabul etmeyerek “Ben saltanattan geçdim, benden ne dilersiz?” dediğini ifade etmiştir.¹⁸⁷

Korkud, 1508 tarihinde tamamlayarak babasına gönderdiği *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha ile'l-A'mâli's-Sâliha* adlı Arapça eserinde bulunan bilgiye göre babası II. Bayezid'e yöneticilik görevlerinden ayrılmak istemesi konusunda bir arz göndermiştir. Bu arzı aynen eserinde aktaran Korkud, himayesinde bulunanlara ödeme yapmak üzere salyanese ait ödemelerin gayrimüslimlerin haraçlarından alınmasını, bir kısmının özellikle Sakız Adası haracından, diğer kısmını ise Rum diyarının ehl-i zimmet

¹⁸³ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “II. Bayezid'in Oğullarından Sultan Korkut” 547.

¹⁸⁴ Korkutun Arapça olan bu mektubunun metni için bkz: Şehzade Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*,

¹⁸⁵ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 182b-183a.

¹⁸⁶ Kemalpaşazade, vrk 120b

¹⁸⁷ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 182b.

haklının haracından olmasını, Antalya ve Elmalı kazalarının da tasarrufunda olmasını talep etmiştir.¹⁸⁸

Eserin Mayıs 1508 senesinde tamamlandığı göz önünde alındığında II. Bayezid'in Korkud'a gönderdiği Kasım 1508 tarihli berat, Korkud'un arzuhalinde ortaya koyduğu taleplerin karşılık bulduğunu göstermesi bakımından önemlidir. İçerdiği bilgiye göre II. Bayezid, Korkud'un talep ettiği Sakız, Anadolu ve Rumeli halkının cizyesinden yıllık ödemelerinin yapılmasını kabul etmiş dahası Antalya ve Elmalı civarında bulunan bazı köy ve kasabaların gelirlerini de şehzadenin haslarına dahil etmiştir.¹⁸⁹

1508 senesinde aldığı bu berat sonrası Korkud, ilmi araştırmalarda bulunmak üzere Antalya Kalesine çekilmiştir ve talebi üzerine kendi üzerinde olan sancakların yönetilmesi adına bir sancakbeyi görevlendirilmiştir.¹⁹⁰ Kemalpaşazade bu durumu Korkud için "emaret emrinden feragatı ihtiyar eyledi." şeklinde yorumlamıştır.¹⁹¹

Demek oluyor ki Korkud'un hayatındaki kırılma noktalarından birinin Manisa'dan Antalya'ya gönderildiği süreç ile başladığı söylenebilir. Bu dönemde Korkud'un sancak yönetimi dahilinde talep ettiği düzenlemelere bir cevap alamamış oluşu, siyasi kaygılarını arttırmış olmalıdır. Bununla birlikte Hadım Ali Paşa'nın da giderek II. Bayezid'i Şehzade Ahmed'in hükümdarlığı tarafına çekmesine şahit olan Korkud'un mücadele sürecinde bir düşünce değişikliğine gitmiş olduğunu söylemek mümkündür. Korkud'un babasına gönderdiği mektuplarda valilik istemediğini belirttiği ve kendisini ilmi uğraşlara verdiğini ifade etmesi, Korkud'un bilinçli olarak âlim yönünü vurgulamak istediği şeklinde değerlendirilebilir.

Bu durum şehzadenin kişisel tercihlerinin giderek değiştiğini ortaya koyar. Ruhi Çelebi'nin belirttiği ifadeler tamda bu değişimi vurgulamaktadır. Bu anlamda Korkud'un talep ettiği tahsisatın niteliği ve miktarı onun mali olarak bağımsız olmaya çalıştığını gösterirken, talep ettiği bu mali kaynakların cizye hasılatından olması

¹⁸⁸ Şehzade Korkud, Siyasetin Ahlaki Eleştirisi, 460. Ayrıca bknz; Korkud, Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha ile'l-A'mâlî's-Sâliha, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, nr. 1763. vr. 257b. Bundan sonra *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha*.

¹⁸⁹ Söz konusu berat, sancak haslarının değerlerine dair bilgiler de verdiğinden toplamda Korkud'un 3.503.755 akçelik bir gelir elde ettiği görülür. Şehzade Korkud'a gönderilen berat için bknz; TSMA NO: E 6357. Ayrıca tıpkıbasımı için bakınız Ek: 7. "...taleb itdüğü ecilden ben dahi tecvîz idüb Sakız Cezîresi cizyesinden beş yüz elli bin akçe Rumeli ve Anadolu keferesi cizyesinden dahi on beş kere yüz bin dahi elli bin akçe sâlyâne ki cümlesi yirmi bir kerre yüz bin akçe olur bâkî tasarrufunda olan dört kerre yüz bin dahi iki bin yüz elli beş akçe yazar hâslarına ilhâk olunub cümlesi yirmi beş kerre yüz bin ve iki bin yedi yüz elli beş akçelik olup ta'yîn için lâıyk ve evlâ ve sezâvâr ve ahrâ görüb virdim..."

¹⁹⁰ Gelibolulu Mustafa Âlî, vrk 194b.

¹⁹¹ Kemalpaşazade, vrk 119a

gerektiğini vurgulamasının altını çizmekte fayda vardır. Bu bağlamda Korkud'un, siyasi olarak taleplerini ilettiği her durumda giderek ilmi kişiliğinin altını çizmek gayretinde olduğu düşünülebilir. Eserlerinde pek çok defa helal-haram kavramları arasında bir sınır belirlemiş olan Korkud'un aldığı yıllık tahsisatlarda dikkate aldığı bu dini hassasiyet, belki de taht mücadelesindeki mevcut yerini tartması sonucu siyasi kimliğinden ilmî kimliğine doğru bir yönelimin meydana geldiğine dair ipuçları sunmaktadır.

II. Bayezid'in ise Korkud'un sancağı ile ilgilenmesi konusunda yaptığı öneriler bir anlamda padişahın, Korkud'un siyasi etkinliğini artırmak gayretinde olduğunu gösterir. Buna karşılık Korkud'un bu önerilere karşı takındığı ve giderek artmakta olan isteksizliği, onun saltanat ve eyalet yönetimi gibi geleneksel iktidar simgelerine olan mesafesini ortaya koyar. Bu anlamda Mustafa Ali'nin aktardığı üzere Korkud'un kendisine nasihat edenlere karşı “bana saltanat gerekmez” tavrı, onun mevcut siyasi yapıdan uzaklaşmak isteği olarak değerlendirilebilir. Dolayısı ile 1501 senesi itibarıyla Korkud'un siyasi olarak daha pasif bir hale getirilmesi ve nihayetinde 1508 senesinde Antalya Kalesi'ne çekilerek burada ilmi uğraşlara yönelmesi, onun siyasi atmosferden uzaklaşarak kendi entelektüel gelişimini sağlama çabasının bir yansıması olduğunu söylemek mümkündür.

2.6.1. Korkud'un Entelektüel Kişiliği ile Siyasi Kişiliğinin Ayrışması

Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha ile'l-A'mâli's-Sâliha adlı Arapça eserinde bulunan bilgiye göre Korkud, babası II. Bayezid'e yöneticilik görevlerinden ayrılmak istemesi konusunda bir arz göndermiştir. Bu arzda ifade ettiğine göre görevleri sebebiyle zulüm içerisindedir ve II. Bayezid'den kendisinin farklı alanlarda hizmet etmesine izin vermesini ya da Osmanlı topraklarındaki diğer ilim adamları gibi ilim ehlinin yoluna koymasını istemiştir. Bu konuyu gerekçelendirirken, ilimle uğraşmaktan aldığı hazzın artık vazgeçilemeyecek bir seviyeye ulaştığını, emirlik görevleri gibi dünya işlerinin artık kendisi gibi insanların meşgul olmayacağı işlerden olduğunu ifade eder ve “iki karpuz bir koltuğa sığmaz” diyerek, tercihinin ahirete faydalı olacak işlerle uğraşmaktan yana olduğunu vurgular. Bu anlamda Korkud, bir insanın hem başarılı bir yönetici hem de iyi bir Müslüman olmasının mümkün olmadığını söylemektedir.

Talebini temellendirdiği bu gerekçe Korkud'un saltanat adaylığından çekilmesinin esasını temsil eder.¹⁹²

Duha Suresi'nin dördüncü ayetinde “Şüphesiz senin için âhiret, dünyadan daha hayırlıdır.” ve Nisa Suresi'nin 77. Ayetinde “Onlara de ki: “Dünya menfaati önemsizdir, Allah'tan korkanlar için âhiret daha hayırlıdır ve size zerre kadar haksızlık edilmez.” ifadelerinden yola çıkan Korkud, emirlik görevini bırakmasının hem şer'an hem de aklen gereklilik olduğunu ifade eder.¹⁹³ Belirttiğine göre İslam hukukuna her anlamda uymak gerekir ve emirlik görevinde bulunan bir kişinin bu amacı gerçekleştirmesi mümkün değildir. Şehzade Korkud, bu hususu beş gerekçeye bağlar;

1. *Siyasi konularda örfi hukukun şeriata aykırı olabileceği*: Korkud'a göre; siyasi konularda örfi hukukun uygulanması sebebiyle, şeri hukuka uymak imkansızdır.¹⁹⁴ Burada özellikle vurguladığı en önemli konu, kendisine göre örfi siyaset uygulamalarının en çirkinini olarak nitelendirdiği ve şer'an hiçbir gerekçeye bağlanmadan uygulanan ölüm emirleridir. Korkud bu anlamda siyaseten katli uygulamalarının şeriata tamamen aykırı olduğunu ifade eder. Bu çeşit katlin en bilineni özellikle kendisini de yakından ilgilendiren kardeş katli meselesidir. Bu noktayı açıklarken, dedesi II. Mehmed'in meydana getirdiği kanunnameye yer alan kardeş katli maddesine yönelik bir eleştiride bulunduğunu düşünmek yanlış olmaz.¹⁹⁵

2. *Devlet işlerinin yürütmesi adına insanlardan alınan vergilerin şeri hukuka uygun olup olmadığı*: Korkud'a göre, emirlik görevindeki kişinin insanlardan toplamak zorunda olduğu vergiler şer'i hükümlere tamamen uyamayacak oluşu kabul edilemez. Ona göre; halktan alınan vergilerin bir kısmı şeriatın izin vermediği vergiler, diğer bir kısmı ise şeriatın izin verdiği vergilerle karışmış bazı haksız vergilerdir. Bazı insanların; şeriata değil emirlerin örfüne göre reayadan “gasp” ettikleri bu çeşit malları beytü'l-mâl'e aktardıklarını, sultanın da hibede bulunan bu malı kullanarak günahkâr

¹⁹² Şehzade Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 460.

¹⁹³ Şehzade Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 461.

¹⁹⁴ Korkud Şer'i ve Örfi hukuk hakkında şöyle bir yorum yapar; “İnsanların çoğu örfi siyasi hukukun kaldırılmasını istemez, sultanlarını bu konuda desteklemezler. Hatta şeriata riâyet ve şer'i siyasi ahkâmı uygulamak adına örfi hukukun kaldırılmasına kalkışsalar âmir ve valilerini valilerini destekleyecek bir kişi bile çıkmaz.” Şehzade Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 47.

¹⁹⁵ Korkud haksız yere cana kıymak konusunda Kuran-ı Kerim'den gösterdiği deliller şunlardır; “Cezalandırmak isterseniz size yapıldığı kadarıyla cezalandırın, fakat sabır gösterirseniz bilin ki sabırlı davrananlar için bu mukakkak daha hayırlıdır.” Nahl 16/126, “Her kim kasten bir müminin canına kıyarsa onun cezası, içinde temelli kalacağı cehennemdir. O Allah'ın gazabına ve lanetine uğramıştır. Allah onun için büyük bir azap hazırlamıştır.” Nisa 4/93. Şehzade Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 47.

olduğu konusunda şüphe ya da bir ihtilafın olmadığını belirtir. Örfî hukuk gereği halktan gasp edilen vergilerin, insanların bu vergileri kendi rızaları ile vermelerini gerekçe göstererek helal olduğunu savunanların aksine Korkud, bunun kötü ve uygunsuz bir görüş olduğunu belirtir. Ona göre vergi verenlerin bunları kendi rızası ile verip vermedikleri açık değildir. Bu hususu ayrıntılı bir biçimde açıklayan Korkud, Gazzâli, Nevevî, Rafîî, Zerkeşî gibi tamamı Şafîî olan âlimlerin yazdıklarına referans vermektedir.¹⁹⁶

3. *Devlet işlerinde dünyevi kirlerden uzak kalınamayacağı*: “Bizler derya misaliengin insanlar değiliz ki bu tür pisliklerden etkilenmeyelim.” diyen Korkud, devlet işlerinde kul ile Allah arasında işlenen günah kirlerine bulaşmamanın mümkün olmadığını söyler. Daha çok nefis kavramı üzerine örneklendirmeler yapar. Daha sonra bu düşüncesini desteklemek üzere dünyanın çeşitli arzularından ve harama yol açması şüpheli olan unsurlardan kaçınmak üzere ahireti teşvik eden nasları, ulema sözlerini ve kendi nasihatlerini sıralamaktadır¹⁹⁷

4. *Devlet işleri ile meşgul olmanın insanı din anlayışından uzaklaştırması*: “Devlet işleri, makam ve mevki ilişkileri insanın meşguliyetlerinin çoğalmasını gerektirir ki bu da kalbin Allah ile dolmasını engeller.” diyen Korkud, yöneticilik görevinden, şan şöhretten ve fazlaca ilgi ve alakadan kaçmak gerektiğini, ahiret yolunda insanın ancak dünyevi bağlantılarını azaltarak başarılı olunacağını belirtir. İnsanın kendi nefsinin kendi elleri ile ehlileşirmesinin gerekliliğini ifade ederken, bunun ancak dünyaya karşı isteksizliğin bulunması ve ilgi alanının kesilmesi şartıyla gerçekleşebileceğini söyler ve bir şehzade olarak hükümdarlık yarışından çekilme tercihinin gerekçelerini tekrarlar. Ona göre; yaşadıkları dönemde makam ve mevki elde etmenin ötesinde onu talep etmeye dönük gayret sarf etmek kaçınılmaz şekilde haramlık vasfını hak eden bir

¹⁹⁶ Korkud, insanların vergileri kendi rızaları ile verip vermedikleri konusunu şöyle sorgular; “İnsanların o vergileri gönül kızası ile verdiklerini kabul etmek mümkün değil. Günümüz insanları, muâmelât ve benzeri uygulamalarda şer’an ödemeleri vacip olan paraları bile -doğal dürtülerine kalacak olsalar- gönül kızasıyla ödemezlerken, üzerlerine vacip olmayan vergileri gönül rızasıyla ödedikleri nasıl söylenebilir?” Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 49-50.

¹⁹⁷ Korkud İma Gazzâli’den şöyle örnek verir; “Bu dünya sevgisi, müzmin bir hastalıktır. Her türlü insana müptela olmuştur. Bunlar hep ma’rifetullah azlığındandır. Çünkü onu ancak tanıyan sever. Bu sebeple Allah şöyle buyurmuştur: “De ki eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım-akrabanız, kazandığınız mallar, durgunluğa uğramasından endişe ettiğiniz ticaretiniz ve hoşlandığınız meskenler size Allah’tan, peygamberlerinden ve O’nun yolunda cihattan daha sevimli ise, artık Allah’ın buyruğu (kıyameti) gerçekleştirilinceye kadar bekleyin. Allah günaha saplanmış kimseleri hidâyete erdirmez. Tevbe 9/24” Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 76.

durumdur. Bu reddedişi aynı zamanda çeşitli örneklerle güçlendiren Korkud,¹⁹⁸ kendi devrinde yaşanan siyasi çekişmelerin hiçbir içtihadı dayanmadığını, aksine bunların inada ve fitne fesadı çoğaltmak yoluyla batılı yaygınlaştırmaya dayalı olduğunu söyler.

199

5. *Yöneticiliğin getireceği ağır yük ve sorumluluklar:* Korkud, “*Bahsedilen hususlar genel anlamda son zamanlarda idarecilikle birlikte büyük günahlardan ve pek çok noktada kul haklarına girmekten kaçınmanın zorluğuna işaret etmektedir.*” diyerek, idareciliğin tehlikeler barındırdığını ve sonuçlarının kötü olacağını kuşkusuz olduğunu ifade eder. “*Baba ve dedelerimizle onların hasımlarının arasında idarecilik talebi ve onu elde etme uğruna tartışma ve savaşlar, vaaz u nasihat almamız için bize yeterlidir. En eski tarihlerden beri insanların durumu budur.*” diyerek döneminde meydana gelen olayları işaret eder. Ona göre, benzerler ve akranlar arasında (kardeşlerini kastediyor olmalı) tartışma ve çekişmenin, şiddetli fitnenin ve karışıklığın meydana gelmesi kaçınılmazdır.²⁰⁰

Korkud’un ifade ettiği bu düşünceleri, dönemin siyasi ikliminde bireyin manevi ve ahlaki sorumlulukları ile yönetsel görevleri arasındaki çatışmayı derinlemesine ele almaktadır. Onun saltanat adaylığı ve yönetim görevlerinden çekilme kararı sadece kişisel bir tercih değil, aynı zamanda dönemin dini koşullarına karşı bir duruş olarak da değerlendirilebilir. Bu bağlamda Korkud’un fikirleri XVI. yüzyıl başlarında Osmanlı Hanedan ailesinden bir şehzadenin İslamî düşüncesinin ne olduğunun önemli bir yansıması olurken, aynı zamanda bireyin manevi sorumluluklarının ön planda tutulması gerektiğine dair güçlü mesajlar vermektedir. Dolayısı ile Korkud’un ilmi uğraşlara yönelmek isteğine ek olarak, yönetim görevlerinin getirdiği ahlaki ve dini

¹⁹⁸ Korkud burada Muhammed İbn Cerîr Taberî’nin *et-Tarih* isimli eserinden bir örnek verir. “İskender hayat suyu arayışının dönüş yolunda ölünce askerleri onu Yunan’a taşıyıp buraya defnettiler. Onun aynı İskender adında bir oğlu vardı. Aristo tarafından eğitilmiş, ondan ilim ve hikmet öğrenmişti. Askerler tarafına toplanıp kendisine krallık ve iktidar teklif ettiklerinde oğul İskender kabul etmedi ve şöyle dedi: “Ben krallığı değil, Rabbime ibadetle meşgul olmayı istiyorum. Bu ülke yönetiminde babamla boy ölçüşemem, onun yaptıklarını yapamam. İşin sonu ölümdür. Ne mal ne iktidar bu yolda insana dost olabilir. Sonunda dinin harap olmasından ve şahsiyet yorgunluğundan başka bir şey ele geçmez.” Bu şekilde kendisine teklif edilen krallığı kabul etmemiş, çevresinden ayrılarak Rabbine ibadete çekilmiştir.” Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 81.

¹⁹⁹ Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 80 – 83.

²⁰⁰ Korkud burada kendi düşüncelerine eklemeye yarar; “Bugüne kadar asırlar boyunca tarihçiler bunun aynen tahakkuk ettiğini açıklamışlardır. Akıllı insanın bu sonuç yaşanmadan önce ondan sakınmaya hazırlıklı olması ve gerçekleştirecek her şeyin yakın olduğunu anlaması gerekir.” dedikten sonra, Muhammed Şehristani’nin *el-Minel ve’n-Nihal*’de naklettiği ve Hipokrat’a ait olduğunu belirttiği şu cümleti kurar; “Fakirlik içinde güvenlik, korku içinde zenginlikten daha değerlidir.” Korkud, *Siyasetin Ahlaki Eleştirisi*, 94.

yükümlülükler üzerindeki vurgusu da İslam düşüncesinin siyasi boyutunu ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte Korkud'un eleştirileri, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi çekişmelerinin ve iktidar mücadelelerinin dinî bir perspektiften sorgulanmasına olanak tanımaktadır. Örneğin, kardeş katli gibi meseleler, sadece tarihsel bağlamda değil dinî sınırlar içerisinde de ele alınmıştır. Dolayısı ile Korkud'un bu düşünce bağlamında ortaya koyduğu tavırların, ahlaki ve dini değerlerin yönetim pratiği içerisindeki yerini göstermesi bakımından önemlidir. Ortaya koyduğu bu düşüncelerden sonra olayların pratikte nasıl tezahür ettiğini gösteren önemli dönüm noktalarından bir diğeri ise Korkud'un belki siyasi çekişmelerden uzaklaşma belki de ilmi çalışmalarda bulunmak amacıyla Osmanlı sınırları dışarısına çıkmasıdır. Bu hareket, Korkud için yalnızca fiziksel bir yer değişikliği değil, aynı zamanda siyasi hayatı içerisinde ruhsal ve entelektüel arayışının da göstergesi olarak değerlendirilebilir.

2.7. Mısır'a Yolculuğu (1509)

Şehzade Korkud, mizacı itibari ile daha çok ilim ve sanat adamı olmasının farklılığını hayatı boyunca hissettirip, özellikle kaleme aldığı ilmi eserlerde, saltanat davası gütmeye her fırsatta dile getirse bile, kimi zaman böyle bir arzusu olduğunu düşündürecek siyasi faaliyet ve temaslarda bulunmuştur. Özellikle Osmanlı şehzadelerinin her ne sebeple olursa olsun memleket dışına çıkmaları yasakken, Şehzade Korkud, Antalya Kalesine çekilmesinden beş ay sonra ani bir kararla Mısır'a giderek orada 14 ay kadar ikamet etmiştir.

Vesîletü'l- ahhâb isimli eserinde Korkud, Mısır'a gerçekleştirdiği bu yolculuğun detaylarını kapsamlı bir şekilde ele almıştır. İfade ettiğine göre, gördüğü rüyanın etkisiyle hacca gitme arzusunu taşımış ve bu bağlamda babası II. Bayezid'den izin talep etmiş; ancak bu talep cevapsız kalmıştır.²⁰¹ Buna rağmen Korkud, 21 Muharrem 915 (11 Mayıs 1509) senesinde Antalya'dan hareketle Mısır'a gitmiştir.²⁰²

Venedikli Balyos Andrea Foscolo, 18 Haziran 1509 tarihli mektubunda Şehzade Korkud'un Mısır'a gerçekleştirdiği yolculuk hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

²⁰¹ Korkud, *Vesîletü'l-ahbâb*, Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Koleksiyonu, vr. 16a-17a.

²⁰² Korkud'un Mısır'a varışından bir ay sonra 15 Safer 915 (4 Haziran 1509) tarihinde *Vesîletü'l- ahhâb* isimli eserini kaleme alarak Mısır'a gidişinin sebeplerini ortaya koymuş ve hacca gitmesine izin verilmesini istemiştir.

Foscolo'nun ifadelerine göre Korkud, Antalya Limanından dört standart gemi, dört fusta ve dört brigantin türü gemi ile²⁰³ yola çıkmıştır. Foscolo devamında bazı söylentilere atıfta bulunarak, Korkud'un Mekke'ye ya da Sofi'ye (Şah İsmail)'e gitmiş olabileceğini belirtmektedir. Ayrıca, bu yolculuğun arka planında II. Bayezid'in taht mücadelesi çerçevesinde Korkud'un kardeşlerinden birine destek vermesi nedeniyle – adını vermese bile bu şehzadenin Ahmet olma olasılığı yüksektir - duyduğu öfkenin etkili olduğunu vurgulamaktadır.²⁰⁴

Korkud'un Mısır'da geçirdiği günlerin, II. Bayezid ile Kansu Gavri arasında gelişen diplomatik ilişkilerinin soğukkanlılığı ve şehzadenin de - belki de önceden Cem Sultan hadisesinden hareketle – temkinli adımlar atması nedeniyle bir saltanat mücadelesine dönüşmeden tamamlandığı önemle vurgulanmalıdır. Nitekim Nabil Al-Tikriti, “The hajj as Justifiable Self-Exile: Sehzade Korkud's Wasilat al-ahbâb” isimli makalesinde, baba-oğul arasındaki ilişkiyi değerlendirirken, Korkud'un Mısır'a gidişini bir çeşit gönüllü sürgün olarak değerlendirmiştir.²⁰⁵ Bunun yanında *Vesîletü'l- ahhâb*'ın içeriğine bakıldığında Korkud'un, Mısır'a gidişini bir takım dini argümanlar ortaya koyarak meşrulaştırma gayretinde olduğu düşünülebilir. Bu yorumun yanlış olmamakla birlikte aşırı bir değerlendirme olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda, eserin içeriğine bakıldığında Korkud, II. Bayezid'e sabretmesi yönünde telkinde bulunurken, aynı zamanda sabreden insanların kazandığı sevapları belirterek süreci desteklemektedir. Bununla birlikte hac vazifesinin ve Hz. Muhammed'in kabrini ziyaretin önemine vurgu yaparken bir yandan da babaya itaatli olmanın karşılığında kazanılacak sevaplara değinmektedir. Ancak, evladın da babası üzerinde hakkı olduğunu söyleyerek babanın sorumluluklarını dile getirmesi oldukça dikkat çeker. Bununla birlikte güvenilir bir birey olmanın da imanın bir gereği olduğunu ifade ederek, hayrı ve iyiliği artırmaya çalışmanın gerekliliğini belirttiği kısımla eserini noktalar.

²⁰³ Fusta ve Brigantin'in bir çeşit korsan gemisi olduğu söylenebilir.

²⁰⁴ Andrea Foscolo'nun 18 Haziran 1509 tarihli mektubundan; “Türk Lordu (sultan) Amasya'da bulunan ilk oğlu Korkud Paşa (Pasha Corchut), 4 gemi, 4 bot ve 4 küçük bot ile ayrılmıştır; nereye gittiği bilinmemektedir. Mekke'ye ya da Sofi İsmail'e gitmiş olduğu söylenmektedir. Bunun nedeni, kendisinin öfkeli olmasıdır; çünkü egemenlik, ilk doğan olan kişiye aittir.” Foscolo anlatımında Korkud'un ilk doğan olarak Amasya'da bulunduğunu ifade etmektedir. Muhtemelen Ahmed ile Korkud'un sancak bölgelerini karıştırmaktadır. Sanuto, *i Diari*, Vol IX, 12.

²⁰⁵ Nabil Al-Tikriti, “The hajj as Justifiable Self-Exile: Sehzade Korkud's Wasilat al-ahbâb (915-9016/1509-1510)” *Al-Masag*, 17, no. 1 (2005):125-146. Bundan böyle; “The hajj as Justifiable Self-Exile”.

Görüleceği üzere, Korkud'un Mısır'da bulunduğu süreçte değindiği bu konuların, şehzadenin izinsiz olarak ülke dışına çıkışını meşru göstermek gayreti taşıdığını söylemek mümkündür. Hem kişisel arayışı hem de dönemin siyasi mücadeleleri açısından önemli olan bu olay, sadece dinî motivasyon ile sınırlı kalmış olmamalı, rüya gibi kişisel bir deneyimin ötesinde, siyasi mesaj taşıyan bir eylem olarak da değerlendirilmelidir.

Bununla birlikte Korkud'un Mısır'a hareketinin temelinde saltanat beklentisinin ötesinde, Ahmed ve Selim'in giderek artan taht mücadelesi sürecinde Osmanlı topraklarından uzak ve nispeten güvenli bir yerde kendini korumak düşüncesi olabilir. Zira Mısır'dan döndükten sonra II. Bayezid'e "Sultan Korkud Kağıdıdır." başlığı ile gönderdiği hacimli mektubunda Korkud, "Hakk 'âlim dir ki cüll-i himmetim bunun üzerine idi ki varaydım; Kudüs'te veya Dimaşk'da veyahut anların nevahisinde bir şerif mekânda huzur ile ilme ve ibadete müyesser olduğu kadar ve hazret-i hudâvendigârın 'izza nasruhu ve âzima kadruhu ve zade 'umruhu hayr dualarına leylan ve naharan iştilal gösterileydi..." ifadeleriyle niyetinin ne olduğunu sonradan belirtmiştir.²⁰⁶

Vesiletü'l-ahbâb isimli eserinde ise kendi ifadeleri ile Mısır'a gidişini şu şekilde ifade eder;

"Hz. Peygamber'i defalarca rüyamda görmüştüm ve sonuncusunda ise Hz. Peygamber'in bana küskün olduğunu gördüm ve kendisine 'Hangi şeyden dolayı ey Allah'ın elçisi dedim. O da: Eğer bizi sevseydin ziyaret ederdin' dedi. Ve (onun sözünden) anladım ki Hz. Peygamber kendisini ziyaret etmemi ve Harem-i Şerîf'e gelmemi istiyordu. Bende bunun üzerine babama hac ve Hz. Peygamberi ziyaret izni istediğime dair defalarca mektup gönderdim. Ama hiç cevap vermedi. Anladım ki sevgili, şefkatli, önderlerin en büyüğü, yüce kerem sahibi babacığım buna izin vermiyor."²⁰⁷

Bu ifadelerin ortaya koyduğu üzere Korkud, Mısır'a gidişini dinî bir argüman etrafında şekillendirme gayretindedir. Devamında ise, özlem ve sabırsızlığının giderek arttığını belirterek Mısır'a gitmek konusunda bir anlamda plan yapmaya başlamış olduğunu söylemek mümkündür. Öncelikle hizmetinde bulunan kişileri değerlendirerek yanında kimleri götüreceği konusunda bir seçim yapmak yoluna gitmiştir ve bu anlamda

²⁰⁶ TSMA NO: E 6684/8.

²⁰⁷ İbrahim Halil Ayten, "Bir Rüya'nın Peşinde: Bir Ben-Anlatısı Olarak Şehzade Korkud'un *Vesiletü'l-ahbâb*", *Ceride* 1, no. 2 (Aralık 2023): 40.

özellikle *devlet erkânından ve meclisimizin büyüklerinden* herhangi birini yol arkadaşı olarak seçmediğini, saraydan beş memalik dışında yanında kimseyi götürmediğini ifade etmiştir.²⁰⁸

Korkud, yaptığı bu seçimlerin nedenlerini de açıklamaktadır. Öncelikle bu hazırlıkları ne derece gizli yaptığının vurgusu yapar ve çıktığı bu yolda herhangi birinin eziyet görmesini istemediğini “*Allah korkusu ve babamın ülkesinin halkının nizamının salahiyeti için bu yolu tercih ettim*” cümlesi ile ifade etmektedir. Devamında kafilesinde devlet erkanından herhangi birinin olmamasına yönelik tercihini de yine bu yolculuğun gizliliğini *ifşa ve izhar* etmek istemediğine bağlar.²⁰⁹

Korkud’un Mısır’a gidişine neyin sebep olduğuna dair görüşler ise çeşitlilik göstermektedir. Bu anlamda Uzunçarşılı, Korkud’un Mısır’a gidişi hakkında, bu durumu kimseye sezdirmeden planladığını ve babası ile yaptığı sancak tartışmalarından beş ay sonra Akbaş isimli bir gemi reisi ile anlaşarak, kendisinin mülkü olan beş gemiyle 1509 Mayıs ayı sonlarında kölelerinden seksen ve yakın adamlarından ise elli kişilik bir grup ile Antalya’dan ayrıldığını ifade eder.²¹⁰ Mustafa Âlî ise, Korkud’un Mısır yolculuğuna dair verdiği bilgilerde, rüyasında Hz. Muhammed’i gördüğünü, onun kendisini hacca davet ettiğini bu nedenle Mısır üzerinden hacca giderek daha sonra sancağına geri döneceğini bildirmişti.²¹¹

Benzer şekilde Venedik Elçisi Marin de Molin, İskenderiye’den Ağustos 1509 tarihli mektubunda, II. Bayezid’in oğullarından Korkud’un Mısır’a vardığını, II. Bayezid’den haberciler geldiğini ve muhtemelen bir süre sonra sancağına geri döneceğini belirtmektedir.²¹²

Korkud’un Mısır’a yolculuğu hakkında ayrıntılı bilgi veren kaynaklardan bir diğeri Edirneli tarihçi Rûhî Çelebi’dir. Belirttiğine göre Korkud, 21 Muharrem 915 senesinde (11 Mayıs 1509) Sefîd Reis’e beş gemi hazırlatmasını emretmiştir.²¹³ Hazinesi ve kendisine ait olan ihtiyaçları yükletmiş ve geride kalanları da iki mühürlü mektupla

²⁰⁸ İbrahim Halil Ayten, “Bir Rüya’nın Peşinde”, 41.

²⁰⁹ İbrahim Halil Ayten, “Bir Rüya’nın Peşinde”, 41.

²¹⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “II. Bayezid’in Oğullarından Sultan Korkut” 166.

²¹¹ Mustafa Âlî, 385.

²¹² Marin de Molin’in Ağustos 1509 tarihli mektubundan: “...Sultanın oğlu Korkud oraya vardı. (iki eksik satır) babasından gelen haberciler geri dönmesi gerektiğini söylediler.” Sanuto, *i Diarii*, Vol IX, 27.

²¹³ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b. Âlî ise bu İsmi Akbaş olarak verir, 385.

birlikte babası II. Bayezid'e göndermiştir. Bu mektup ve gönderiler 28 Muharrem Çarşamba günü (18 Mayıs 1509) ikindi vaktinde saraya ulaşmış, vezirler mektupları II. Bayezid'in huzunda okumuş ve Korkud'un hacca gitmek niyetiyle sancağından ayrıldığını, bunun için babasından özür dilediğini, hac vazifesini gerçekleştirdikten sonra Osmanlı topraklarına geri döneceğini ifade etmişlerdir.²¹⁴

Solakzade ise, Korkud'un Mısır'a gidişini "Tasavvurunda iken beş pâre mülk gemilerini ihzâr idüb seksen yedi nefer müşteri kulları ve elli nefer mikdârı bellu başlu adamları ile dokuz yüz on beş muharreminin evailinde gemiler ile cânib-i Mısıra revâne oldu." ifadeleriyle aktarır ve devamında II. Bayezid'in bu duruma üzüldüğünü ve endişelendiğini fakat rıza göstermekten başka çaresi olmadığını ekler.²¹⁵

Görüldüğü üzere Korkud'un Mısır'a gittiği kafiye dair kaynaklar başka bilgiler verirken, Korkud'un ifadelerinde daha az sayıda kişi oldukları ortaya çıkar ve bir genelleme yapmak gerekirse bu kişilerin şehzadenin yakın hizmetkarları olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, Korkud'un *Vesîletü'l-ahbâb*'da ifade ettiği üzere Antalya'dan hareket ederken geride kimleri bıraktığı bilgisine de ulaşılabilir. Korkud bu anlamda, sancağında kendisine ait tüm mal ve mülkleri ile kendi haline bıraktığını, şehirde hizmetinde olan ve divânında bulunanları ise konumu neyse o şekilde bıraktığını belirtir.²¹⁶

Uzunçarşılı ise bu konuda II. Bayezid'in, Korkud'un sancağında bıraktığı lalası İskender Paşa'ya bir mektup yazarak, oğlunun Antalya'da bulunan adamlarının dağılmayarak görevlerine devam etmesini emrettiğini belirtir. Bu durum, *Vesîletü'l-ahbâb*'da anlatılanlar ile örtüşmektedir. Zira Korkud, eserinde sancağında kalan kişileri ifade ettiği kısımda babası II. Bayezid'in maiyetinde geride kalan görevlileri hilmi, adaleti ve ihsanı ile yönettiğini, her birini iyilikle gözeticeğini ve ihtiyaç duyduklarında ne lazım ise göndereceğini belirtmektedir.²¹⁷ Gerçekten de Korkud'un Mısır'da iken İskender Bey'e yazdığı mektuplar dikkate alındığında, sancağı ile hala iletişim içerisinde olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin bu mektuplardan biri,

²¹⁴ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b.

²¹⁵ Solakzade, vr 118b.

²¹⁶ İbrahim Halil Ayten, "Bir Rüya'nın Peşinde", 41.

²¹⁷ İbrahim Halil Ayten, "Bir Rüya'nın Peşinde", 41.

Korkud'un Antalya'da bulunan birtakım eşyalarının gönderilmesini ve sancağında bulunan adamları ve kapı halkının himaye edilmesini istediği kayıtlıdır.²¹⁸

Bununla birlikte Korkud'un birdenbire Mısır'a hareketinin, Memluklerde de yankı bulduğu söylemek mümkündür. O sıralarda II. Bayezid'in hasta olduğu bilindiğinden Korkud'un Mısır'a hareketi ile II. Bayezid'in öldüğü ve Şehzade Ahmet'e gösterdiği yakınlık sebebiyle tahttan mahrum kalacak olan Korkud'un Mısır'a giderek Kansu Gavri'den yardım istediği şeklinde yorumlanmıştır. Memluk tarihçilerinden İbn İyas, bu anlamda II. Bayezid'in öldüğü şayiasının çıktığını ve bunun için Ezher Camii'nde gıyabi cenaze namazı kılındığını, daha sonra bu konudaki haberlerin asılsız olduğunun ortaya çıkması üzerine Kansu Gavri'nin ikinci devadâr Emir Allan'ı II. Bayezid'e elçi olarak gönderdiğini ve iyileşmesini tebrik ettiğini yazar.²¹⁹

Rûhî Çelebi, Korkud'un Antalya'dan ayrıldıktan beş gün sonra yani 26 Muharrem 915 (16 Mayıs 1509)'de Mısır'ın Tûr²²⁰ Limanına ulaştığını, yapılan kontroller sırasında Korkud'un gemi kaptanının "Bu tâcir değüldür, pâdişâh-ı Rûm'un oğlu Sultan Korkud'dur. Hac niyetine gelmişdür. Çıkup sultan ile buluşub anlardan izin alub, yoluna gitmek diler. İmdi tedârükünde olun." dediğini belirtir.²²¹ Bunun üzerine liman çavuşları, durumu liman emirlere haber vererek Korkud'un Memluk topraklarında olduğunu bildirmek üzere Kansu Gavri'ye haberci göndermişlerdir.²²² Bu esnada emirler, Korkud'la görüşmek maksadıyla izin istemiş, Korkud ise Kansu Gavri'den haber gelene kadar görüşmenin uygun olmadığını şu cümlelerle ifade etmiştir;

"Bu ma'niler biz müstakıl olduğumuz takdîrcedür. Bu zaman re'y sultân-ı Mısır'undur. Sizler gelüp buluşmak anların maksûdları mıdur, bilmezüz. İmdi, kaziyyeyi mâ-vâkı' arz eylen. Eger çıkup kendülere varmak câyiz ise, hoş. Eger lutf edip izin

²¹⁸ Korkud'un lalası İskender Bey'e yazdığı mektuplar hk. Bknz; TSMA NO 6684/1-3. "Lütf edib onda olan esbâbımızın ve oğlanlarımızın vesâir halkımızın belki re'âyâmızın dahi üzerinden nazar-ı merhametiniz diriğ etmesiz bâkî vesselâm." TSMA NO: E 6684/3

²¹⁹ İbn İyas, Memluk Devletinin Son Yılları, Kansu Gavri ve Osmanlılar, çv: Ramazan Şeşen, Yeditepe Yayıncılık: 170.

²²⁰ Bu iskelenin aslında Dimyat Limanı olduğu hk. Bknz; V.L. Menage, "Edirneli Rûhî'ye atfedilen Osmanlı Tarihinden İki Parça." Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı Armağanı, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, 317, dipnot 28.

²²¹ Mustafa Âlî aynı konuyu şöyle aktarır; "Vaktâ ki ol ma'berdeki emînler zümre-i tüccârdan kıyâs itmeğîn 'alâ mâcerâ bili'l-âde reisini getirdüb resm almak recâsın itdiler lâkin mezbûr Akbaş, sırr-ı mektûmı fâş id,p, bu gemiler ve içindeki yükler pâdişâh-ı mülk-i Rum oğlu Sultan Korkud'undur." 385.

²²² Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b.

buyuruluyorsa, geçüp murâd olunan yer ki Cidde'dür, anda gidelüm. Biz yolcularuz, bizde gayrı sevda yoktur.”²²³

Mustafa Âli ise, Korkud'un Mısır'a gelişinden endişe eden liman görevlilerinin bu durumu şaşkınlıkla karşıladıklarını fakat Kansu Gavri'ye bildirmek üzere ne tarafa gideceğini sorduklarını aktarır. Bu anlamda Korkud, kendisini karşılayan görevlilerden gelişinin haber verilmesini istemiş ve Kansu Gavri'den bir cevap gelinceye kadar Mısır topraklarına adım atmayacağını ifade etmiştir.²²⁴ Rûhî Çelebi devamında, 27 Muharrem 915 (17 Mayıs 1509) tarihinde Mısır beylerinin Gavri'nin sarayına giderek, Korkud'un geldiği haberini verdiklerini ifade eder.²²⁵ Mustafa Âli ise Dimyat'tan gelen habercinin mektubu divan vezirlerine ilettiğini, mektubun okunduktan sonra Korkud'u karşılamak üzere emirler görevlendirildiğini ve çeşitli hazırlıkların yapıldığını yazar.²²⁶ Bu anlamda, Korkud'un yüklerini taşımak üzere dokuz at, dokuz katar katır, yirmi katar deve ile mutfak ve kiler malzemelerini taşımak üzere kırk katar deve temin edilmiştir. Bunlara ek olarak, dokuz bin eşrefî para, dokuz hil'at ve kıymetli eşyalar taşıyan dokuz nefer hazırlanmıştır.²²⁷ Bu karşılama heyetinin başına Mustafa Âli'nin *Devîtdâr-ı kebîr olan vekîl-i harc-ı sultânî* olarak nitelendirdiği bir kumandan atanmış ve bir karşılama heyeti oluşturulmuştur. Âdetleri üzere bir alem ve tuğ ile kırk çift tabl ve nakkâre de taşıyan bu heyet Korkud'a doğru yola çıkmış ve önden gönderilen bir haberci ile durumdan haberdar edilmiştir. Ardından Mısır heyeti sahile ulaşmış²²⁸ ve sultanın davet mektubunu Korkud'a ileterek kendisi için hazırlanan otağa geçmesi istenmiştir.²²⁹

Rûhî Çelebi'nin aktardığına göre, Korkud'u merakla bekleyen Kansu Gavri, Devîtdârına, “Hoş geldi ve safâ getürdi; oğlum ve cânumdur, gelsün, göreyim.” demiş ve heyet ertesi gün Mısır'a hareket ederek, 9 Safer 915 (29 Mayıs 1509)²³⁰ tarihinde Kansu Gavri'nin sarayına ulaşmıştır.²³¹ Kansu Gavri'nin Korkud hakkında kullandığı

²²³ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b.

²²⁴ Mustafa Âli, 385.

²²⁵ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b.

²²⁶ Mustafa Âli, 385.

²²⁷ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b, Mustafa Âli ise hapılan hazırlık hakkında şu bilgileri verir; “tokuz tâvil at ve tokuz katar katır ve yirmi katar deve bend ü hararları ile ve üç katâr hecîn ve iki katâr müzeyyen zib ü zîynetleri muayyen develer dahi ki şehzâde'nün has yükleri tahmil oluna deyü gönderildi.”, 386.

²²⁸ Mustafa Âli, Korkud'u karşılamaya giden heyetinin 915 senesi *Safer ayının evâyilinde* / 1509 senesi Mayıs ayının sonlarında limana vardıkları bilgisini verir. Mustafa Âli, 386.

²²⁹ Mustafa Âli, 386.

²³⁰ Mustafa Âli, Korkud'un saraya vardığı tarihi 9 Safer 915 olarak verir. Mustafa Âli, 386.

²³¹ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b

bu ifadeler, Mısır'daki Memluk Sultanı'nın Korkud ile aralarındaki ilişkiyi güçlendirmek isteyerek, saygı ve güvenini ifade etmek maksadıyla kullanılmış olabilir. Bu tür samimiyet ifadeleri, sadece bir dostluk göstergesi değil, aynı zamanda siyasi bir stratejinin parçası olarak da değerlendirilebilir. Dolayısı ile Kansu Gavri, Korkud'un potansiyelini göz önünde bulundurarak onu kendisine yakın tutmayı hedeflemiş olabilir. Ayrıca, Osmanlı topraklarındaki taht mücadelesinin varlığından haberdar olan Kansu Gavri, Korkud'u bir sonraki Sultan olarak görerek, ileride çıkarlarına hizmet edebilecek bir müttefik olarak da görmüş olabilir.

Devamında, İbn İyas Safer (Haziran) ayında Dimyat'tan, Osmanlılardan Korkud'un Memluk ülkesine vardığı haberinin ulaştığını, 18 Safer 915 (7 Haziran 1509) tarihinde ise Şebra'ya gelerek kendisi için hazırlanan ve Nil nehrinin batı kıyısında yer alan Bulak şehrindeki Benabihiye köşküne yerleştiğini ifade eder.²³² Korkud ikamet edeceği köşke yerleştikten sonra on gün dinlemesi sağlanmış, bu süreçte Memluk ülkesinin dört başkadısı, yüksek kademe devlet görevlileri ve şehrin ileri gelenleri tarafından ziyaret edilmiş ve kendisi için ziyafetler düzenlenmiştir.²³³ Nihayetinde Sultan Gavri, Korkud ve yanındaki heyet için yirmi at göndererek kendisini resmi olarak saraya davet etmiştir.²³⁴ Kaynakların aktardığına göre Sultan Gavri, Korkud'un kabul merasimi için oldukça özen göstermiştir. Merasimin yapılacağı yerde çeşitli süslemelerin yapılmasını istemiş ve emirlerine merasim kıyafetlerini giymelerini emretmiş ve mihmandarına ise Korkud'u ikamet ettiği köşkten alarak tören yerine kadar ona eşlik etmesini istemiştir.²³⁵

Mustafa Âlî'nin aktardığına göre Korkud 14 Safer 915 Cuma günü, kendisine eşlik eden emirlerle birlikte konakladığı köşkten ayrılmış ve tören alanına doğru hareket etmiştir. Sultan Gavri de bu anlamda Korkud'u karşılamak üzere sarayından çıkıp, meydanda beklemiş, buluştuklarında da "Hayr-makdem nûr-ı dîdem hayr-makdem sevdüğüm. Ru'yet-i dîdârına cân-ı gönülden övdüğüm oğlum, safâlar getirdün." diyerek Korkud'a övgüde bulunmuştur.²³⁶ Sultan Gavri, saraya geldiklerinde

²³² İbn İyas, 171.

²³³ Mustafa Âlî, a.g.e. s. 387. Ayrıca Korkud'u evinde ziyaret edenler hakkında İbn İyas şu bilgileri verir; "Sonra Atabek Korkmaz ve mukaddem emirlerin hepsi gidip ona selam verdiler. Sonra dört başkadı, memurlar, ileri gelen sofrâ sahipleri ona ziyarete gittiler. Hepsini ayakta karşıladı. Bu şekilde 23 Safer (12 Haziran) Pazartesi gününe kadar devam etti."

²³⁴ İbn İyas, 172.

²³⁵ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b

²³⁶ Mustafa Âlî, 387.

Korkud'u tahtta yanında oturmasını istemiş, Korkud ise bu isteği reddetmiş ve beylerin arasında oturmak istediğini ifade etmiştir. Karşılaştığı ısrar neticesinde ise “Eger beni ri‘ayet etmek sultanun maksudu ise, ben taht sevdâsından geçmişimdür, bana bir kürsî kifâyet ider.” demiş ve getirilen kürsüde oturmuştur.²³⁷

Ardından Korkud, Sultan Gavri'ye Mısır topraklarına geliş sebebini açıklamış, Hz. Muhammed'i rüyasında gördüğünü ve onun kendisini hacca davet ettiğini, bu sebeple izinsiz olarak geldiğini ifade etmiştir. Bunun üzerine Sultan Gavri, Korkud'a tüm ihtiyaçlarının karşılanacağını fakat Sultan II. Bayezid'e gelişinin haber verileceğini, onun da izni alındıktan sonra hac vazifesini icra edebileceğini belirtmiştir.²³⁸ Yapılan görüşmelerden sonra Korkud'a günde beş yüz *eşrefî ulufe* tahsis edilmiş²³⁹ ve maiyetinde bulunanlara da aylık olarak tahsisat bağlanması kararlaştırılmıştır.²⁴⁰

Korkud'un Mısır'a varışı ve Sultan Kansu Gavri'nin yanında oluşu hakkında Venedik kaynaklarında da bilgiler bulunmaktadır. Örneğin Eylül 1509 tarihli mektupta yer alan ifadeye göre Korkud Mısır'da, Memluk Sultanının yanında bulunmaktadır ve Mekke'ye gitmek istemektedir. Buna karşılık Sultan Gavri bu durumu danışmak üzere II. Bayezid'e bir elçi göndermiştir.²⁴¹ Bununla birlikte Venedik Balyosu Lodovico Valdrin Valdrim'in gönderdiği 3 Ağustos 1509 tarihli mektubunda ifade ettiğine göre, Kansu Gavri'nin gönderdiği Mısır elçisi İstanbul'a varmış ve Sultan II. Bayezid'e Korkud'un Kahire'de olduğunu ancak sancağına geri döneceğini belirtmiştir. Bununla birlikte, II. Bayezid'in duyduğu bu haberi sevinçle karşıladığı ve Korkud'un sancak haslarını yirmi dört kere yüz bin akçeden otuz kere yüz bin akçeye çıkardığını ifade etmiştir.²⁴²

Buna karşılık Sultan Gavri'nin, Mısır'da kaldığı sürece Korkud'a oldukça ilgili davrandığı, mümkün oldukça birlikte zaman geçirdikleri ve adına birçok ziyafet

²³⁷ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b. Mustafa Âlî, Korkud'un karşılaştığı ısrar neticesinde şöyle dediğini aktarır; “ben taht u tâc sevdâsından ferâgat itmişem, ana binâen mülk-i mevrûsımı koyup gitmişem.”, 387.

²³⁸ Mustafa Âlî, 387.

²³⁹ Rûhî Tarihi, Berlin Nüshası, 183b-188b

²⁴⁰ Mustafa Âlî, 388. Ibn Iyas, bu anlamda Sultan Gavri'nin Korkud'a yirmi bin dinar gönderdiğini, değerin ise on bin dirhem olduğunu belirtmiştir. Ibn Iyas, 174.

²⁴¹ Sanuto, *i Diarii*, Vol IX, 126. “...İskenderiye'ye giden Türk Lordu [sultan]'ın oğlu Korkud, Mamluk sultanının onu burada tuttuğunu ve Mekke'ye gitmek istediğini, ayrıca Türk'e bir elçi gönderdiğini bildirdi...”

²⁴² Sanuto, *i Diarii*, Vol XI, 294 – 295. “...Ayrıca, 26'sında Mamluk Sultanı'nın bir elçisi, sultana Kahire'de bulunan oğlu Korkud'un sancaklarına geleceğini bildirmek için gelmiştir. Sultan memnun kalmıştır; hayvanlarını ve kölelerini satmış ve elde ettiği tüm gelirleri sancakları için harcamıştır. Bu sancak, daha önce 24 kat 100,000 akçe gelir getirirken, şimdi 30 kat 100,000 akçe vermektedir.”

düzenlendiği söylenebilir. Bu anlamda İbn İyas, eserinde pek çok örnek verir. Belirttiğine göre 8 Rebiülevvel Salı günü, Sultan Gavri, Korkud'u meydanda ziyaret etmiş ve önünde emirlerle polo oynamıştır. Aynı gün meydana yakın bir bahçede ziyafet tertip edilmiş ve Korkud'un bu ziyafete adamlarıyla katıldığını ifade edilmiştir. İbn İyas, burada Korkud ve Sultan Gavri arasında geçen bir sohbeti aktarır; Buna göre Korkud, Atabek kayıt er-Recebî olayısıyla Dimyat'a sürülen Humbaracı Emir Özbek'in affedilerek Mısır'a dönmesi konusunda Sultan Gavri'den ricacı olmuş ve Sultan da Korkud'un bu ricasını kırmayarak Emir Özbek'in Mısır'a getirilmesini emretmiştir.²⁴³ 11 Rebiülevvel Cuma (29 Haziran) günü ise, Sultan Gavri mevlid merasimi düzenlemiştir. Mısır'da merasim adeti gereğince o gün emirler ve dört başkadiya ek olarak Korkud'da hazır bulunmuştur. Sultan Gavri, Korkud'u görünce ayağa kalmış ve onu sağ tarafına, Şâfiî kadısından yüksek bir yere oturtmuştur. İbn İyas, Sultan Gavri'nin özelleikle mevlid merasiminde adet olmadığı halde oldukça özendiğini ifade eder. Korkud, aynı şekilde 19 Rebiülevvel, 9 Cemâziyelâhîr ve 16 Şaban 915 tarihlerinde de Sultan Gavri tarafından düzenlenen etkinliklere katılmıştır. Bu etkinlikler genellikle polo ya da mızrak oynamak ve düzenlenen ziyafetlere katılmak olarak belirtilebilir.²⁴⁴

Havaların soğumasıyla birlikte Sultan Gavri, Korkud'a Bulak'ta bulunan Berabihiyye Köşkü'nden ayrılarak, Kadı Abdülbâsit Mahallesindeki Eşref Canbolat'ın evine taşınmasını tavsiye etmiş, Korkud ise bir süre kaldığı bu konaktan tekrar Bulak'a geri taşınmıştır.²⁴⁵ İbn İyas'ın, Sultan Gavri'nin Korkud'a gösterdiği hürmeti anlatırken, Eşref Kayıtbay'ın Cem Sultan'a gösterdiği yakınlıkla mukayese yoluna gittiğini de ayrıca belirtmek gerekir. Örneğin, Kayıtbay'ın Cem'in gelişinde onu karşılamadığını, hürmeten ayağa kalkmadığını ve Korkud'a gösterilen şekilde ziyafet, ikram ve hediyelerin verilmediğini aktarır.²⁴⁶ Öyle ki, Kansu Gavri Korkud'un Dimyat'a varışı esnasında ilgisiz davranmakla suçladığı Dimyat Naibi Sevdun'u saraya çağırıp, dayak attırmış ve para cezasına çarptırmıştır.²⁴⁷

Korkud, her ne kadar Mısır'da kaldığı zaman boyunca hürmet görmüş olsa bile, hac görevini icra edememiştir. Hac zamanının yaklaştığı Şevval ayı içerisinde kalkacak

²⁴³ İbn İyas, 174.

²⁴⁴ İbn İyas, 175.

²⁴⁵ İbn İyas, 175.

²⁴⁶ İbn İyas, 173.

²⁴⁷ İbn İyas, 177.

olan hac kafilesine katılmak üzere Osmanlı ümerasından Molla Arapoğlu Bey Çelebi, Kahire'ye gelmiş ve beraberinde II. Bayezid tarafından Mekke ve Medine ahalisine dağıtılmak üzere 40000 dinar getirmiştir. Aynı hac kafilesine Korkud'da katılmak istemiş fakat Sultan Gavri buna izin vermemiştir. Uzunçarşılı, Arapoğlu'nun getirdiği haber üzerine Korkud için hac izni çıkmamış olabileceğini aktarır.²⁴⁸

Sonuç olarak Korkud'un ansızın Mısır'a gidişi, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi ve sosyal dengeleri içinde çok boyutlu bir anlam taşıyabilir. Öncelikle bu hareket, Korkud'un siyasi tehditler ve taht mücadelesi sürecinden kaçış arayışının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ayrıca, Korkud'un ilmi ve manevi bir arayış içerisinde olduğu göz önüne alındığında, Mısır'ın kültürel ve ilmi bir merkez olmasından hareketle bu seyahati, eğitim öğretim faaliyetlerine katılmak isteği ile ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte, İslami değerlere bağlılığı ve ahlaki sorumluluklarını her fırsatta ön planda tutma arzusunda olması Mısır'a gitmek kararının derin motivasyonlarını ortaya koyabilir. Dolayısı ile Korkud'un Mısır'da geçirdiği zamanı onun düşünsel gelişimini destekleyecek bir fırsat gibi gördüğünü söylemek mümkündür. Bununla birlikte Korkud'un Mısır'daki varlığı, Osmanlı İmparatorluğu'nun dış politikası açısından da önemli bir strateji olarak değerlendirilebilir. Mısır'ın hem ekonomik hem de askerî açıdan kritik bir eyalet olduğu düşünülürse, burada siyasi ilişkiler geliştirmek ve yeni ittifaklar kurmak, Korkud'un siyasi kariyeri için önemli bir adım sayılabilir. Her ne olursa olsun, Korkud'un Mısır'da geçirdiği süreç onun düşünsel ve manevi dünyasında derin etkiler bırakmıştır. Bir anlamda Korkud'un bireysel bir arayışının da tamamlanması olarak da görülebilecek olan bu seyahat Osmanlı İmparatorluğu'nun iç dinamikleri üzerinde de belirleyici etkilere sahip bir olay olarak değerlendirilebilir.

2.7.1. Karşılıklı Pazarlıklar ve Antalya'ya Dönüş.

Korkud'un Mısır'da bulunduğu süre zarfında Sultan Gavri, Osmanlı – Memluk ilişkilerinin istikrarını korumak amacıyla II. Bayezid'i tedirgin edecek eylemlerden kaçındığı söylenebilir. Bu bağlamda, bölgede güçlenmekte olan Safevîler karşısında Osmanlılarla iş birliği yapma gerekliliği, Kansu Gavri'nin stratejik kararlarını şekillendirmiştir. Özellikle Şah İsmail'in Osmanlılara karşı birleşme teklifini reddetmekle kalmayıp, aynı zamanda Safevîlere karşı bir sefer hazırlığına girişmesi,

²⁴⁸ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "II. Bayezid'in Oğullarından Sultan Korkut", 171.

bu durumun somut bir göstergesi sayılabilir. II. Bayezid ise planlanan askeri hazırlıklara destek sağlamak amacıyla bölgeye top ve çeşitli mühimmatlar göndermiştir.

Bu süreçte, Venedik Baylosu Lodovico Valdrin'in Edirne'den gönderdiği 16 Temmuz 1509 tarihli mektubu, Memluk elçisinin İstanbul'da bulunduğunu ve burada İskenderiye'ye götürmek üzere odun ve diğer gerekli mühimmatın yüklü olduğu gemilerin hazırlandığını bildirmektedir. Mektupta ayrıca, Kemal Reis'in iki gemi ile İstanbul'a ulaştığı ve bu gemilerin, Mısır'da bulunan Korkud için gönderilen paralarla birlikte (dinar) II. Bayezid'in her yıl Mekke'ye gönderdiği zekâtı taşıyacağı belirtilmektedir.²⁴⁹

Bu durum, Osmanlı yönetiminin, Mısır'daki siyasi dengeyi koruma çabasını ve aynı zamanda bölgedeki askeri ve ekonomik stratejileri güçlendirme amacını açıkça ortaya koymaktadır. Kansu Gavri'nin ise Osmanlılarla olan ilişkisi hem iç hem de dış politikada önemli denge unsuru olarak öne çıkmakta, bu süreçte Korkud'un varlığı ise, Osmanlı-Memluk ilişkilerinin seyrini etkileyen kritik bir faktör haline gelmektedir. Bu bağlamda, Korkud'un Mısır'daki varlığı, yalnızca şehzadenin şahsi bir tercihi olarak değil, aynı zamanda devletler arası geniş bir stratejiyi etkileyen unsurların bir parçası olarak değerlendirilmelidir.

Bu noktada Sultan Gavri, Korkud'un Mısır'a varışından birkaç ay sonra II. Bayezid'e bir mektup yazmış ve 6 Cemaziyelevvel 915 (22 Ağustos 1509) Perşembe günü Emir Allan'ı elçi olarak İstanbul'a göndermiştir. Emir ise, gidişinden yaklaşık on bir ay sonra Mısır topraklarına dönmüş (30 Rebülevvel 916) ve Osmanlı topraklarına yaptığı seyahat hakkında Sultan Gavri'ye bilgi vermiştir. Aktardığına göre, Korkud, sultan Gavri'nin aracılığı ile affedmiştir.²⁵⁰ Alınan bu haber üzerine sultan Gavri, Korkud'u çağırarak durumu aktarmış ve herhangi bir talebi olup olmadığını sormuştur.²⁵¹

²⁴⁹ Lodovicho Valdrin'in 16 Temmuz 1510 tarihli mektubunun ayrıntıları için bkz: "...16 Temmuz tarihli aynı kayda göre, Mamluk Sultanı'nın elçisinin Konstantinopolis'e geldiği, İskenderiye'ye gönderilmek üzere odun ve diğer eşyalarla yüklü gemilerin bulunduğu bildirilmektedir. Ayrıca, burada iki kadirgasi ve Gallipoli'de bulunan bir kalyon Kemal Reis'e (Camalli) ulaşmıştır. Bu kadirgalar ve sultanın filosu birlikte Mamluk Sultanına Kahire'deki sultan Korkud'a para [danari] götürmek üzere İskenderiye'ye gidecektir; bunun yanı sıra gemilerde sultanın her yıl Mekke'ye göndermek için kullandığı zekât [elemosina] da bulunmaktadır."

Sanuto, *i Diarii*, Vol XI, s. 164, 8/10, f. 78a.

²⁵⁰ İbn İyas, 175.

²⁵¹ Uzunçarşılı, 172.

Sultan Gavri'nin II. Bayezid'e yolladığı bir sonraki mektuptan anlaşıldığı üzere Korkud Antalya, Alaiye ve Manavgat'ın kendisine verilmesini teklif etmiş ve taleplerini iletmek üzere Emir Kebir Kesibay'ı²⁵² İstanbul'a göndermiştir.²⁵³ Sultan Gavri, yine aynı mektupta Korkud'un ilim, siyaset ve din gibi alanlarda başarılı olduğunu, Mısır'a gelişinden memnuniyet duyduklarını fakat şehzadenin yerinin Osmanlı toprakları olduğunu belirtir.²⁵⁴ Bu durumda görevli olduğu Antalya sancağına dönmeye karar veren Korkud, 4 Rebûlâhir 916 (11 Temmuz 1510) senesinde sultan Gavri'nin huzuruna çıkmış ve müsaade istemiştir. Kansu Gavri ise bunun üzerine Korkud'a altın işlemeli bir hilat giydirmiş ve ülkesine dönmesine izin vermiştir.²⁵⁵

Ardından, Bulak'ta yaşadığı köşke kadar Atabey Korkmaz ve diğer emirlerle birlikte giden Korkud, kendisi için hazırlanan gemiye binerek Antalya'ya doğru hareket etmiştir. Bununla birlikte, Korkud'un Antalya'ya dönüşü süresince şehzadeye eşlik etmesi amacıyla Memlük donanmasından yirmi adet gemi hazırlanmıştır. Uzunçarşılı, bu gemilerin Rodos Şövalyelerinin tehditi altında ilerlediğini fakat herhangi bir saldırıya maruz kalmadan Antalya'ya vardıklarını ifade eder.²⁵⁶ Oysa, Korkud'un Mısır'dan döndükten sonra yazdığı iki mektupta tersi ifadeler bulunur. Divan vezirlerine yazdığı iki mektupta Korkud, Mısır'da izzet ve ikram gördüğünü fakat geri dönüş yolunda ilerlerken Rodos Şövalyeleri ile karşılaşp mücadele ettikleri, döndükten sonra ise hastalandığını ve bir tabibe ihtiyacı olduğunu belirtmektedir.²⁵⁷ Bir diğer mektup ise, Korkud'un, kendisini Antalya'ya bırakıp dönen Memluk donanmasının Şam sınırında ki Bakras civarında bulunan Cin Körfezinde Rodos Şövalyeleri tarafından saldırıya uğrayıp, zarara uğradıklarını rapor etmesi üzerine bu durumun vezir-i azam tarafından padişaha arz edildiği mektuptur.²⁵⁸

Benzer şekilde Venedik kaynaklarında da Korkud'ın Mısır'dan dönüş sürecinde Rodos Şövalyeleri tarafından gerçekleştirilen bir saldırıya maruz kaldığına dair bilgiler bulunmaktadır. Sir Piero Liom, 17 Ekim 1510 tarihli mektubunda, Korkud'un

²⁵² Kansu Gavri tarafından Emir Kesibay'ın elçi olarak İstanbul'a gönderildiği bilgisi Venedik kaynaklarında da geçmektedir. Sanuto, *i Diarii*, Vol XI, 471 – 418.

²⁵³ Sultan Gavri'nin II. Bayezid'e mektubu için bakınız: TSMA NO: E 5664.

²⁵⁴ Sultan Gavri'nin Korkud'a mektubu, aynı yer, TSMA NO: E 5664.

²⁵⁵ İbn İyas, 175.

²⁵⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "II. Bayezid'in Oğullarından Sultan Korkut", 172.

²⁵⁷ Korkud'ın Mısır'dan dönüşünde Divan üyelerine gönderdiği mektuplar için bkz: TSMA NO 6684/6-7

²⁵⁸ Vezir-i azamın Korkud'un verdiği bilgileri padişaha aktardığı arzı için bkz: TSMA NO: E 7661/1

kafilesinin 20 Ağustos'ta bu saldırıya uğradığını belirtmektedir. Venedikli diplomat Sir Piero Liom'un aktardığına göre, Rodos şövalyelerinin saldırı sırasında 22 adet gemisi bulunmaktadır. Buna karşılık Korkud'un kafilesi 17 gemiden oluşmaktadır.²⁵⁹ Sir Antonio'nun 3 Eylül 1510 tarihli mektubu da yine benzer ifadeler içermekte olup, Korkud'un Kahire'den Antalya'ya hareketi sürecinde Memlük donanması tarafından korunduğunu belirtmektedir. Ancak, Memlük donanması Mısır'a dönüş sürecindeyken, Rodos şövalyelerinin bir başka saldırısına hedef olmuştur.²⁶⁰ Bu durum, Rodos Şövalyelerinin Korkud'un Mısır'daki varlığını öğrenerek, şehzadeyi ele geçirmek amacıyla fırsat kolladıklarını göstermektedir. Özellikle, daha önce Cem Sultan olayı aracılığıyla önemli çıkarlar elde eden Rodoslular, bu kez Korkud üzerinden maddi ve siyasi kazanç sağlama hedefiyle benzer stratejiler geliştirmişlerdir. Bu bağlamda, Rodos Şövalyeleri'nin Korkud'u hedef alması, yalnızca bir askeri müdahale değil, aynı zamanda dönemdeki güç dengeleri açısından da önemli bir stratejik bir hamle olarak değerlendirilebilir.

Osmanlı Kronikleri ise Korkud'un Mısır'a gidişine dair olayları daha temkinli bir bakış açısıyla ele alarak detay vermekten kaçınmışlardır. Bu kaynaklar genellikle Korkud'un taht ve taç sevdasından vazgeçerek ilimle meşgul olmaya karar verdiği yönünde yüzselsel bir yorum benimsemişler, Korkud'un Mısır'a gidiş hadisesini de dolayısıyla dini argümanlarda etrafında şekillendirmişlerdir. Mustafa Ali, Korkud'un hacca gidememesinin nedenini hem II. Bayezid hem de Kansu Gavri'nin olumsuz görüşü ile ilişkilendirirken, Mısır Sultanının arabuluculuğu sebebiyle II. Bayezid'in Korkud'a ait sancak gelirlerini kırk kere yüz bin akçeye çıkarıldığını belirtir.²⁶¹ Diğer yandan Kemalpaşazade ise, II. Bayezid'in Korkud'un ömrünü kabul ederek ona “evlâd hususunda vüfûr-ı şefkati ve mezîd-i merhamameti” gösterdiğini ifade etmekte ve Korkud'a yeniden Teke Sancakbeyliğini verdiğini vurgulamaktadır.²⁶²

²⁵⁹ Sir Piero Liom'un 17 Ekim 1510 tarihli mektubu; “...Bu filo, sultanın oğlunu Schandelorum [İskenderun?]'da karaya çıkardıktan sonra, 20 Ağustos'ta bahsedilen Körfez'e ulaştığında, aniden 17 gemiden oluşan Rodos filosu tarafından saldırıya uğradı. Bu gemiler arasında 4 kadirga ve daha önce Rodoslular tarafından ele geçirilen 4 Fransız botu [barze] bulunmaktaydı. Rodoslular, Mamluklara top atışları yapmaya başladılar ve bir anda Mamluklar karaya doğru kaçmaya başladılar...”

²⁶⁰ Sir Antonio'nun 3 Eylül 1510 tarihli mektubundan; “...Kahire'ye giden Çelebi (Korkud), Mamluk Sultanı'ndan 16 gemi ile onurla eskort edilerek Satalya [Antalya]'ya geri dönmüştür. Bu gemiler daha sonra odun yüklemek üzere Giaza Körfezi'ne gitmek zorundaydı...”

²⁶¹ Gelibolulu Mustafa Âli, 196b.

²⁶² Kemalpaşazade, IX. Defter. vr.10b.

Sonuç

Şehzade Korkud'un sancakbeyliği dönemleri ve siyasi faaliyetlerinin ilk olarak nerede başladığı konusu üzerinde yapılan akademik çalışmalar, şehzadenin 1483 senesinde Manisa Sancağına çıktığını konusunda hemfikir gözüktür. Ayrıca Korkud'un siyasi etkinlik alanlarının Manisa ve çevresindeki bölgelerde yoğunlaşması, burada yönetim ve askeri organizasyon konularında önemli tecrübeler edinmesine olanak sağlamıştır. Siyasi faaliyetleri de, Osmanlı taht mücadelesi çerçevesinde şekillenmiş, kardeşleri Ahmed ve Selim ile olan rekabeti Korkud'un taht stratejilerini etkilemiştir. Korkud'un yönetim anlayışına bakıldığında askeri seferleri ile Osmanlı Devleti'nin genişleme politikalarına bir anlamda katkı sağladığını söylemek mümkündür. Korkud'un Tire Sancağında görev alıp almadığı konusu ise halen belirsizliğini koruyan bir unsur olarak dikkat çekmektedir. Tire stratejik öneme sahip ve entelektüel olarak önemli bir kültür merkezlerinden birisi oluşu nedeniyle Korkud'un etki alanlarında yer almış olabilir.

Korkud'un haslarının yeterli olmadığını ifade ederek arttırılması taleplerinin bir karşılık görmemesi üzerine takındığı sitemkâr tavır Korkud'un siyasi duruşunun değişerek bir strateji değişikliğine gittiği şeklinde yorumlanabilir. Her Osmanlı şehzadesinin tahtı elde etmek üzere çeşitli stratejiler geliştirdiği görüşü etrafında şehzadelerin sancak tercihleri ve taleplerinin gelişi güzel olmadığı ve bir plan dahilinde yapıldığı düşünülebilir. Yine de şehzadelerin sancaklarındaki otoritelerinin payitahta bağlı ancak kendi içerisinde belirli sınırlar sahilinde serbest olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısı ile şehzadelerin sancaklarında görev ve yetkilerinin sınırlı olduğu ancak kendi içlerinde bir idari yapılanmaya sahip oldukları, kendi içerisinde yetkin ancak karar mekanizması bakımından merkezi otoriteye bağlı oldukları ahkam defterlerindeki hüküm kayıtları ile ortaya çıkmıştır. Korkud hakkında ortaya konulan ahkam defteri hükümlerinin prtaoya koyduğu yetkinlik sınırı ve durumu da tam olarak bu görüşü destekler bir nitelik taşır.

Korkud'un 1501 senesinde Manisa'da bulunduğu süreçte Midilli adasının Venedik kuvvetleri tarafından kuşatılması esnasında şehzadenin sancağından yerinde ve hızlı şekilde askeri müdahalesi sonucu adanın kaybedilmesi tehlikesinin ortadan kalkması, Osmanlı şehzadelerinin sancaklarındaki siyasi yetkinliklerini ve gücünü göstermesi bakımından önemli bir örnektir. Midilli'de gösterdiği bu başarı ile Korkud, sadece

askeri beceri anlamında bir kazanım değil, aynı zamanda bölgedeki ticari ve askeri dengelerin sağlanması açısından da büyük bir katkı sunmuştur. Yine de merkezi otoritenin etkinliği, Korkud'un Midilli'de gösterdiği bu başarı sonrası 1502 senesinde Manisa sancağından Antalya Sancağına gönderilmesi Korkud'un siyasi stratejilerinde bir kırılma noktasıdır. Özellikle Hadım Ali Paşa ile daha önce haslar meselesindeki anlaşmazlığın, sancak değişimi ile hemen hemen aynı zamana denk geliyor oluşu bir anlamda Korkud'un etkin olduğu bölgelerdeki gücünü kırmak maksadıyla bilinçli olarak yapılmış olduğunu düşünmek mümkündür. Yine bu haslar konusunda Korkud'un mektuplarından açıkça ortaya çıktığı üzere ısrarlı tutumu da şehzadenin kendi kontrol bölgelerindeki üstünlüğünü kaybetmemek adına uyguladığı taht stratejisinin bir parçasıdır.

Korkud'un Antalya'ya atanmasının ardından Manisa'da dönmek konusundaki taleplerinin kesilmemiş oluşu ise önemlidir. Zira, Korkud Manisa'da görev yapan kardeşlerinin vefat etmesi sonucu oluşan otorite boşluğundan yararlanmak isteyerek eski sancak yerine dönmek konusunda ısrarcı tavrı öne çıkar. Bu durum, Korkud'un özellikle Manisa ve çevresindeki liman şehirlerinden bir strateji geliştirdiğini düşünmemize olanak tanır.

Etki alanlarından kasıtlı şekilde uzak tutuluyor oluşunu fark eden Korkud'un bu defa taleplerinin içeriğini değiştirerek haslarının kendisine yeterli gelmediğini öne sürerek farklı lokasyonları talep etmeye başladığı görülür. Bir strateji değişikliği olarak görebileceğimiz bu manevra ile Korkud, II. Bayezid'den 1503 tarihli bir berat ile Antalya ve Menteşe haslarına ek olarak Hamidili hası ve civar zeametlerin kendisine verilmesi ile oldukça geniş bir alanda yetki sahibi olmuş olur. Yine de 1507 senesinde vefat eden kardeşi Mahmud'un yerine Manisa'ya yeniden atanmak istediğini beyan etmiş olsa bile, Manisa ısrarı yeniden reddilir ve bu defa Korkud, 1508 senesinde Antalya kalesine çekilir ve sancağını yönetmek konusunda görevli bir sancakbeyi atanır. Bu durum, Korkud'un taht stratejisini Manisa ve civarında tasarladığı fikrini düşünmemize olanak tanır. Antalya Kalesine çekilen Korkud'un 6 ay içerisinde babası II. Bayezid'den habersiz ve izinsiz olarak Mısır'a gidişi ve ikamet ettiği 14 ay sürecinde diplomatik temaslarda bulunması ve entelektüel gelişimini destekleyecek görüşmeler yapmış olması ise Memlûk devletinden taht mücadelesi sürecinde destek sağlamaya çalıştığı şeklinde yorumlanabilir.

Korkud'un kaleme aldığı eserleri ise Mısır'a yaptığı bu yolculuğun ve siyasi temaslarının nedenleri hakkında daha çok dini gerekçeler ortaya koyar ve yaptığı ziyareti daha çok Şafi oluşu ve Hacca gitmek isteği ile gerekçelendirir. Korkud'un ortaya koyduğu bu dini argümanlar esasında siyasal kimliği ile entelektüel kişiliği arasında karşılaştırmalı bir analiz yapmamıza olanak tanır. Bir çeşit siyasetname ve nasihatname özelliği taşıyan eserlerinde Korkud'un yönetsel unsurları da ele alarak, hanedanın içerisinde eleştirel bir bakış açısı ile yansıtıyor oluşu dikkate almaya değer.

Her ne kadar çoğunlukla dini argümanlar etrafında şekillendirdiği ve yorumladığı meselelerde Korkud'un, dönemin siyasi uygulamalarını zaman zaman oldukça sert şekilde eleştirdiği görülür. Korkud'un Mısır'a gidişi hakkında ortaya koyduğu gerekçeler ise kendi içerisinde tutarlı olmakla birlikte ileriye yönelik olarak stratejik bir araç olarak planlandığını ve bunu Şafi oluşunu beyan etmesi ile desteklediğini düşünmek mümkündür. Yine de Korkud, Mısır'da geçen 14 ay sonunda II. Bayezid'in yönlendirmesiyle Teke'ye geri dönmüş ve sancağını yönetmek vazifesini yeniden devralmıştır.

3. BÖLÜM – AKDENİZ’İN GÖLGELERİ: ŞEHZADE KORKUD, RODOS ŞÖVALYELERİ VE KORSANLAR

3.1. Korkud ve Rodos Şövalyeleri

On altıncı yüzyılın hemen başlarında, Vatikan’ın aracılık ettiği bir Hristiyan ittifakı ile Osmanlılar arasında, Midilli limanını kuşatmak üzere büyük bir savaş patlak vermiştir. Bu kuşatmanın hemen ardından, Midilli’ye yerinde ve zamanında müdahale ederek savaşın seyrini değiştiren Manisa Sancakbeyi Korkud, aynı yıl içerisinde Antalya’ya gönderilmiştir. Bu görev değişikliğinin bir terfi mi yoksa bir rütbe düşürme mi olduğu belirsizliğini korusa da Korkud’un Osmanlı İmparatorluğu ile St. John Şövalyeleri arasındaki son derece hassas olan bu ilişkiyi yönetmekle görevlendirilmiş olması muhtemeldir.

Korkud’un denizcilik konularında etkin olduğunun en eski göstergesinin ise Malta Ulusal Kütüphanesi’nde bulunan ve 12 Haziran 1497 tarihli bir belgeye göre, devam eden Osmanlı – Rodos barış müzakereleri kapsamında kararlaştırılan anlaşmaya uymayanların cezalandırılmasını içeren talebi olduğunu söylemek mümkündür.²⁶³ Buna ek olarak 18 Mart 1499 tarihli Venedik elçi raporu, Osmanlılar ile Venedik’in liderlik ettiği bir pan-Avrupa ittifakı arasında düşmanlığın patlak vermesinden hemen sonra II. Bayezid’in oğulları Ahmed, Korkud, Mahmud ve Alemşah’a sancak güçleri ile Rodos’a doğru hareket etmeleri emri verdiğini ifade eder.²⁶⁴ Bu söylentiye dayalı sefer hiçbir zaman gerçekleşme bile, şövalyelerin olası Osmanlı tehdidine karşı koyabilmek adına bir dizi girişim başlattığını söylemek mümkündür.²⁶⁵

²⁶³ National Library of Malta: Archives of the Order of Malta, (AOM) dökümanları arasından Korkud ve Rodos Şövalyeleri hakkındaki mektupları benimle paylaşma nezaketinde bulunan Nabil Al-Tikriti Hocama teşekkür ederim. AOM, 78: 75a-76a. Ayrıca ayrıntılı bilgi için bkz: Urs Göskén, Nabil Al-Tikriti, “The 1502-1504 Correspondence between Şehzade Korkud and the Knights of St. John of Jerusalem” *Mediterranea - Ricerche Storiche* dergisi içinde, n.34, 2015, 409. Bundan böyle; “The 1502-1504 Correspondence”.

²⁶⁴ Sanuto, *i Diarii*, Vol II:626. Rodos’a karşı sefer düzenleneceğini belirten Venedik elçisi 18 Mart 1499 tarihinde şu bilgiyi verir: “Lord bizzat Anadolu’ya hareket edecek ve Bursa’da bulunan insanlara Bogada adlı bir yere geri çekilmelerini emretmiştir. Romanya halkının ise Yunanistan’ın Galipoli yakınlarındaki Chipsachi’ye geri çekilmesi istenmiştir. Lord, dört oğlunun ve beraberindeki kişilerin sefer için yola çıkmalarını emretmiştir. Bunlar arasında, diğerlerinden daha çok sevilen Amasya lordu ikinci doğan Ahmed, burada yaşayan ve Sultan tarafından çok sevilen kişidir. Ayrıca, ikinci olarak Kastamonu lordu, üçüncü olarak Manisa lordu ve dördüncü olarak Rodos sınırındaki Mentese’de bulunan, hepsinden daha cesur olan kişi de bulunmaktadır. Bu kişiler Rodos’a hareket edeceklerdir; çünkü seferde oğulların bulunması hiçbir gelenek olmamıştır. İnsan sayısını bilmiyorum ama büyük olacaktır...”

²⁶⁵ Nabil Al-Tikriti, “Şehzade Korkud”, 106.

Antalya'ya atanmasından bir süre sonra ise Korkud, Rodos'taki St. John şövalyeleri ile Ağustos 1502 ve Temmuz 1504 arasında bir dizi mektup alış-verişinde bulunmuştur. Korkud'un Rodos Şövalyelerinin temsilcileri ile yaptığı bu görüşmeler, II. Bayezid'in Rodos Şövalyelerine karşı yürüttüğü diplomasiden ayrı değildir. Mektupların geneli değerlendirildiğinde Korkud, II. Bayezid ve Şövalyeler arasında üçlü bir müzakere olduğu görülebilir. Dolayısı ile Korkud'un mütareke sürecindeki rolü dönemin siyasi atmosferini yansıtması açısından önemli bir noktadır. Bu süreçte, her iki taraf da siyasi ilişkilerini düzenlemeye yönelik aktif çaba göstermiş ve özellikle karşılıklı mahkûm değişimini gerçekleştirmek amacıyla mektup alış-verişinde bulunmuşlardır. Dolayısı ile söz konusu mektupların, iki taraf arasında diplomatik bir diyalogun tesis edilmesine olarak sağlayarak hem siyasi hem de askerî açıdan önemli olduğunu söylemek mümkündür.

İlk olarak Piere d'Aubusson'a hitaben yazdığı 26 Mayıs 1502 tarihli mektubunda Korkud, kardeşi Alemşah yerine Antalya'da, bölgede bozulan istikrarı yeniden sağlamak amacıyla görevlendirildiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte Antalya gibi stratejik bir sancağa atanan Korkud, Rodos Şövalyelerine ticari anlamda serbest olduklarını belirterek, görevli olduğu bölgeleri Rodos Şövalyeleri'nin kullanımına sunmakta ve ticaret özgürlük vaadinde bulunmaktadır.²⁶⁶ Rodos Üstâd-ı âzâmı ise Korkud'un mektubunu aldıktan yaklaşık bir buçuk ay sonra cevap vermiştir. 2 Temmuz 1502 tarihinde yazılan mektup "Büyük Türk'ün oğlu Korkud Çelebi'ye" ve "En şanlı ve mükemmel Lord Çelebi (Schialapî) Sultan'a, Sultan Bayezid Han (Bagiazit Chan)'ın en bilge oğluna..." ifadeleri ile başlar. Bu noktada Şehzade Korkud'a hitaben yaptığı girizgâhta "II. Bayezid'in en bilge oğlu" ibaresini kullanmış olması göze çarpar. Dolayısı ile Korkud'un âlim kişiliğinin yalnızca Osmanlı ve Memluk topraklarında değil, aynı zamanda diplomatik ilişkiler kurdukları diğer devletler tarafından da bilindiği gibi bir yargıya ulaşılabilir. Özellikle Korkud'a Rodos'tan gelen mektupların hemen hemen hepsinde âlim kişiliğine vurgu yapılıyor oluşu bu yargıyı kanıtlar bir nitelik taşır.

²⁶⁶ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 106. Ayrıca, Korkud'un Rodos Üstâd-ı âzâmına gönderdiği mektup için bknz: AOM 79, 71v/72r: "Babam [Sultan Bayezid II], kardeşim [Şehzade 'Alemşah]'ı buradan uzaklaştırarak beni bu bölgeye atadı; böylece, bahsi geçen kardeşimin neden olduğu birçok şikâyet kaynağından bu yerin kurtulmasını sağladı." "Bu nedenle, sizin yüce Lordluğunuzu şimdi bilgilendirmek istiyorum: Sizin yüce Lordluğunuzun tebaası, benim yönettiğim tüm topraklara geçebilir. Onlar, sizin yüce Lordluğunuzun bulunduğu yerlerde olduğu gibi, tam olarak Padişahın tebaası olarak burada yaşayabilirler."

Bununla birlikte, Üstâd-ı âzâm, Korkud tarafından önerilen karşılıklı ticaret serbestisinden ve bunun bir çeşit antlaşmaya çevirme fikrinden memnun olduğunu ifade etmiş olsa bile metin içerisinde “agresif” sayılabilecek bir üslup kolaylıkla fark edilmektedir. Bu anlamda, aralarındaki ticaretin güven içerisinde yapılmasını sağlamak üzere yapılacak olan barış anlaşması hakkında görüşlerini belirtir. Buna göre bir tarafın diğer tarafa ait olan gemilere saldırmaması, geleneklerine göre âlim-satım yapabilmesi ve aynı şekilde gemilerin serbest şekilde dolaşım hakkına sahip olması gerektiğini belirtir. Eğer, anlaşmaya varıldıktan sonra ateşkesi bozan bir taraf olur ise, gemilere verilen zararı tazmin edilmesi zorunluluğu olacaktır.²⁶⁷ Üstâd-ı âzâm, mektubun devamında aralarında yapılması planlanan anlaşmanın şartları hakkında daha fazla ayrıntı bilmek istediğini belirtir. Bu anlamda Papa, Venedik ve kendisine bağlı diğer krallıklar ve prensliklerin tüm sorumluluğu ve temsiline kendisinde olduğunu dolayısı ile bu antlaşmanın daha evrensel bir hale getirilip getirilemeyeceğini bilmek istediğini ve bu konuda ne düşündüğünü öğrenmek üzere, güvendiği adamlarından Venedikli Diplomat Chiriaco Curi’yi Osmanlı topraklarına göndereceğini ifade eder.²⁶⁸

Aynı dönemde Venedik elçisi Domenico Dolfın, 29 Ağustos 1502 tarihli mektubunda, Rodos Şövalyeleri’nin, Ege ve Akdeniz’de Osmanlı denizcilerine karşı eylemlerine devam ettiği bilgisini vermektedir. İfade ettiğine göre, Rodos’un kontrolü altındaki kadirgalar, Osmanlılara ait üç fusta ve iki pergendeyi ele geçirirken, öldürülenler ve boğulanlar dışında sağ olarak yakaladıkları kırk altı Türk’ü esir almış, on beşini ise daha sonra Rodos’ta idam etmişlerdir. Aynı mektubunda Dolfın, Korkud’un diplomatik ilişkilerdeki etkinliğini göstermesi bakımından önemli bilgiler verir. Bu

²⁶⁷ National Library of Malta: Archives of the Order of Malta, AOM 79, 79v/80r numaralı ve 2 Temmuz 1502 tarihli mektuptan: “ve gemilerin bir taraftan diğerine serbestçe gidip gelerek alışveriş yapabilmeleri için, her biri kendi yerlerinde olduğu gibi, iyi ve sevgi dolu komşuların geleneğine uygun bir şekilde hareket etmeleri gerekmektedir. Bu konuda, bahsi geçen Conochiari [Sultan] tarafından, sizin en seçkin Lordluğunuzun tam serbest tasarrufuna sahip olduğunuzu belirtmek isterim. Bu tür teklifler için en seçkin Lordluğunuza içtenlikle teşekkür ederim. Karşılığında, bir dost olarak sizin için yapabileceğim her şeyi tüm samimiyetimle sunuyorum...”

²⁶⁸ AOM 79, 79v/80r numaralı ve 2 Temmuz 1502 tarihli mektuptan: “...Bu vesileyle, sizin Lordluğunuza bizim halkımızdan birini göndermeye karar verdik. Bu meseleleri açıklamak üzere, Chiriaco Curi adında bir elçimizi size göndereceğiz. Kendisi, bu konuyla ilgili olarak, en seçkin Lordluğunuzun iradesini öğrenmek isteyecek; böylece, en seçkin Lordluğunuza daha ayrıntılı bir yanıt verebiliriz. Ayrıca, benden, sizin için özel olarak yapabileceğim bir şeyin olup olmadığını öğrenmekten memnuniyet duyacağım. Eğer böyle bir şey varsa, bunu bir dost ve komşu olarak zevkle yerine getireceğim.”

anlamda, Korkud'un anlaşma çerçevesinde üstâd-ı âzâma yazdığı mektubun İtalyanca tercümesini vererek müzakere süreçleri hakkında daha fazla ayrıntı ortaya koyar.²⁶⁹

Korkud'un, 1502 senesi Haziran ayında Rodos üstâd-ı âzâmına cevaben yazdığı mektupta, bahsi geçen elçi Chiriacho'nun Osmanlı topraklarına vardığı bilgisi bulunmaktadır. Bununla birlikte mektubun içeriğinden hareketle konunun II. Bayezid'e bildirildiği belirtilmiş, barış antlaşmasında yer alacak bölgeler ve bunların kapsamı hakkında alınacak olan kararları bir mektup ve elçi aracılığı ile ulaştıracaklarını ifade etmektedir.²⁷⁰ Ayrıca Korkud, mektubun devamında, Portekizli bir kaptanın Türk gemilerinden birini ele geçirerek bazı Müslümanları esir aldığını ve Rodos elçisi Chiriacho'nun arabuluculuğu sayesinde bu esirlerin kurtarıldığını, elçiye bu arabuluculuk emrini ise kendisinin verdiğini belirterek elçinin bu anlamda suçlanmamasını rica etmektedir.²⁷¹

Nicolas Vatin, Korkud'un barışın sürdürülmesine dair bu girişimlerini "status quo" ya geri dönüş olarak değerlendirmektedir.²⁷² Bu kavramın, çatışma veya müzakere süreçlerinde mevcut durumu korumaya yönelik önemli stratejik hamlelerden biri olduğu düşünürse, Korkud'un Rodos Şövalyeleri'ne sunduğu karşılıklı ateşkes teklifi, bir çatışma ortamı yerine daha barışçıl bir çaba olarak görülebilir. Esasen, 1482 senesinde olduğu gibi, Üstâd-ı âzâm'a yapılan bu teklif, iki güç arasında yapılan geniş kapsamlı bir anlaşma değil, bir sancak beyi ile Rodos şövalyeleri arasında yerel bir mutabakat talebi gibi görünmektedir. Vatin'in belirttiği üzere, bu tür teklifler genel anlamda yerel düzeyde kalmakta ve daha geniş siyasi bir çözüm arayışından ziyade anlık çözümler sunma amacını gütmektedir. Bu anlamda sancağının konumu

²⁶⁹ Sanuto, *i Diarii*, Vol IV, 404-408, Domenego Dolfin'in mektubundan: "Ayrıca, Hristiyan dinine mensup galyonlar, üç Türk teknesi [fusta] ve iki Brigayı ele geçirmiştir. Bu saldırıda 46 Türk canlı olarak yakalanmış, ölü ve boğulanlar dışında; aralarından 15 kişi bugün asılmıştır, geri kalanlar ise hâlâ hayattadır."

²⁷⁰ Sanuto, *i Diarii*, Vol IV, 406-407. Korkud'un mektubundan: "'Mevcut mektubunuzdan her şeyi anladık ve bunu Payitahta iletmek üzere gönderdik. Allah'ın izniyle, tartışılan konularla ilgili olarak verilecek her cevabı, hem mektuplar hem de bir elçi ile size ulaştıracağız. Sizin menfaatlerinize hizmet edecek olan her şeyi yapmanızı önereceğiz ve sizin adamınız Chiriacho, onurlu bir şekilde başarılı bir iş gerçekleştirmiştir; bunu size bildiriyoruz."

²⁷¹ Sanuto, *i Diarii*, Vol IV, 405-406. Korkud'un mektubundan; "Son zamanlarda, Portekizli kaptan bir Türk gemisini ele geçirmiştir ve bu gemiyle birlikte bazı Müslümanlar da yakalanmıştır. Bu esirleri kurtarmak ve serbest bırakmak amacıyla, benim emrimle bahsedilen elçi arabulucu olarak görevlendirilmiştir ve bu Müslümanları serbest bırakmayı başarmıştır. Bu eylemle ilgili olarak, bizim hatırımız için başka bir şey söylememesini rica ediyoruz; bu konuda bilginiz olsun."

²⁷² Nicolas Vatin, *Rodos Şövalyeleri ve Osmanlılar - Doğu Akdeniz'de Savaş, Diplomasi ve Korsanlık*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2004, 254.

dolayısıyla şövalyeler ile Korkud'un diplomatik ilişkiler kuruyor olması da siyasetin doğası gereği normal gözükmemektedir.

Bununla birlikte Vatin, Korkud'un elçisi Mehmed ile 4 Temmuz 1502'de Rodos'tan ayrılan elçi Chiriaco'nun, yalnızca bir araştırmacı görevi üslendiğini belirtir. Özellikle Üstâd-ı âzâm Pierre d'Aubosson'un 11 Temmuz 1502 tarihinde, bu durumu bildirmek üzere Papaya yazdığı mektubunda Korkud'un teklifini değerlendiren üstâdın düşüncesini daha net ortaya koyar.²⁷³ Tikriti ve Vatin, bu konuyu değerlendirirken, Üstâd-ı âzâm Pierre d'Aubosson'un Korkud'un bu talebinin esasında Hristiyan güçlerine karşı düzenlenmiş bir hile olduğunu düşündüğü bilgisini verir. Venedik elçisi Domenico Dolfin ile bu konuyu görüşen üstâd, elçiye tamda benzer bağlamda düşünceler ilettiği görülür.²⁷⁴ Tüm bu girişimlere rağmen 1502 senesi Temmuz ve Ağustos aylarında Osmanlı deniz güçlerinin, şövalyelerin toprakları üzerine saldırıları devam ettiği görülür.²⁷⁵ Vatin bu durumu, Osmanlı diplomatlarının Rodos'ta önemsenmeyen barış önerileri yaparken, korsanların eylemlerini arttırmalarını, ateşkes yapmanın gerekliliğini Pierre d'Aubosson'a anlatmak olduğunu yazar. II. Bayezid ise, Rodos şövalyeleri ile anlaşmazlığa düşmek istememektedir. Özellikle Anadolu'da artan Kızılbaş hareketinin endişesiyle yakın komşuları ile barış yapmak yoluna gitmek, Safevî tehlikesi ile mücadelede önemli bir fayda sağlayacaktır.²⁷⁶

Üstelik, Anadolu'da artan Safevi tehlikesini şövalyelerin de farkında olduğunu söylemek mümkündür. Üstâd-ı âzâm, 23 Ağustos 1502 tarihli Papaya yazdığı mektubunda Osmanlı topraklarında ilerleyen Kızılbaş kuvvetlerine de değinmiştir. İfade ettiğine göre, Antalya'ya gönderdikleri Rodos elçisi, bölgenin büyük bir karmaşa ve korku içerisinde olduğunu gözlemlemiştir. Bu durumun nedenini ise, yeni bir ordunun lideri olduğunu belirttiği Sofi'nin, halkı kendi mezhebine çekmek maksadıyla elçiler gönderdiğini ve şimdiden birkaç vilayeti silah zoruyla fethetmiş olduğunu,

²⁷³ Nicolas Vatin, 257.

²⁷⁴ Nicolas Vatin, 257, Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 106.

²⁷⁵ Sanuto, *i Diarii*, Vol IV, 404-408 numaralı ve 14/9/1502 tarihli mektuptan: "...Filo komutanı Sir Hironimo Contarini tarafından Santa Maura'daki kalyon gemisinde, 9 Ekim tarihinde yazmıştır. Türk botlarının Zia açıklarında Schia'dan kalyon gemisini ele geçirdiğini doğrulamaktadır. Kemal Reis (Camalli), İstanbul'dan 60 gemiyle çıkmış, bunların 30'u küçük kalyon gemileridir. 18 Eylül'de fırtınalı rüzgârlar nedeniyle oradan Midilli'ye dönerken, üzerine bir yıldırım düşmüş ve 30'dan fazla gemisi yanmıştır. Filonun geri kalan kısmı da dağılmıştır ve kimse nereye gittiğini veya onun kendisinin kurtulup kurtulmadığını bilmiyor."

Aynı şekilde Rodos'tan 8 Ağustos 1502 tarihli olarak Korkud'a gönderilen mektupta, Türk donanmasının yaptığı saldırılar sonucunda Rodos'un zarar gördüğü ve ganimetlerin götürüldüğüne dair şikâyet bulunmaktadır. Bilgi için bkz: AOM 79, 102v/103r.

²⁷⁶ Nicolas Vatin, 258.

nihayetinde Karaman Krallığını geri getirmek ve Osmanlı Devleti'ni yok etmek amacı güttüğünü belirtmektedir.²⁷⁷ Aynı şekilde Venedik elçisi Domenego Dolfin'in Rodos'tan yazdığı 29 Ağustos 1502 tarihli mektubunda, Kızılbaş ayaklanmasının Osmanlı İmparatorluğu'ndaki etkileri ve bu süreçteki gelişmeler detaylı şekilde ele alınmaktadır. Elçi, özellikle Erdebil'den gelen tehlikenin ciddiyetine dikkat çekerek, Safevilerin Osmanlı topraklarında giderek güçlendiğini vurgulamaktadır.²⁷⁸

1503 senesi itibariyle Korkud ve Rodos Şövalyelerinin arasındaki iletişimin artarak devam ettiği görülür. 27 Temmuz 1503 tarihli Rodos'tan Şehzade Korkud'a gönderilen mektup, Üstâd-ı âzâm Petrus D'Amboussan'ın 3 Temmuz 1503 tarihindeki ölümünün ardından yerine Lord Emerikon D'Amboise'nın atandığı ve yeni üstâdın Fransa'dan Rodos'a gelene kadar yerine Gidos De Blanquefort'un geçtiği hakkında bilgi vermektedir. Aynı zamanda şövalyeler, Rodos'ta yaşanan bu son gelişmeler hakkında II. Bayezid'e de bir mektup yazdıklarını ve bu mektubun hızlı bir şekilde Sultana ulaştırılması anlamında ricacı olarak Korkud'un adamlarından birine teslim edildiğini ifade etmektedirler. Bu anlamda Rodoslular, Lord Emerikon'un hızlıca Rodos'a gelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Belirttiklerine göre II. Bayezid'e yolladıkları bu mektubun ulaşp ulaşmayacağı konusunda endişeleri bulunmaktadır. Mektupların bulunduğu geminin komutanına, mektupları Osmanlı Subaşı'na teslim ederek geri bir cevap alana kadar Foça Limanında beklemesi tâlimatının verildiğini ve bu süreçte Korkud'un yardımlarını beklediklerini ifade etmektedirler.²⁷⁹

1504 senesi itibariyle ise Şehzade Korkud, II. Bayezid ve Rodos Şövalyeleri arasında Kapıcıbaşı Kemal Bey'in bir gemi seferi sırasında esir edilmesi üzerine Osmanlılara iade edilmesi süreci hakkında pek çok yazışma olduğu görülmektedir. Bu anlamda 23 Şubat 1504 tarihinde Korkud'a gönderilen mektubun içeriğine göre hem uzun zamandır söz konusu ateşkesi müzakere etmek hem de Kemal Bey'in iade edilmesini

²⁷⁷ AOM 79, 103r: "...Bu elçimiz, Antalya'da Türkleri büyük bir kargaşa ve belirgin bir korku içinde buldu. Bunun nedeni, yeni bir ordunun lideri olan Sofi'dir; bu kişi, mesajcılar aracılığıyla insanları kendi mezhebine çekmekte ve silah zoruyla birkaç eyaleti fethetmiştir. Ayrıca, Karaman'ı krallığına yeniden getirmeyi ve Osmanlılar'ın evini yok etmeyi planlamaktadır. 240'tan fazla süvari şövalyenin Türk eyaletlerinde dolaştığı söylenmektedir."

²⁷⁸ "...ve bunu, Sofi'nin başkenti Ardevil'den gelen tehlike nedeniyle yapmaktadır; bu nedenle Sofi'nin davası sürekli olarak güçlenmektedir. Söylenene göre, 120,000 piyade ve süvari savaşçısı, faydalı ve güçlü insanlar bulunmakta ve Sofi, Türk sınırlarına yakın bir konumdadır. Ayrıca, ordusunun bir kısmının ülkeye girdiği ve Türk'ün o bölgelerde kalan oğluna doğru ilerlediği dedikodusu yayılmaktadır."

Sanuto, *i Diarii*, Vol IV, pp. 404-408 14/9/1502.

²⁷⁹ AOM 80:52-53.

sağlamak üzere Korkud'un gönderdiği müzakereci Rodos'a varmıştır. Konseyde görüştükleri üzere Kemal Bey serbest bırakılarak Şehzade Korkud'a gönderilecektir.²⁸⁰ 8 Mart 1504 tarihli Korkud'a yazılan bir başka mektup, Osmanlı elçisi Mehmed Bey'in Rodos'a vardığı ve mektupları teslim ettiğini bildirmektedir. Rodoslular, iki taraf arasında tüccarların serbest şekilde ticaret yapacak olmalarından duydukları memnuniyetlerini ifade etmekte ve bu ilişkilerin her geçen gün daha da iyileşmesini umduklarını dile getirmektedirler. Mektup ayrıca Kemal Bey'in durumu hakkında da bilgiler vermektedir. Sourassari (?) sularında esir alınan Kapıcıbaşı Kemal Bey'in rahat ettirilmesi için ellerinden geleni yaptıklarını, ancak bir süredir hasta olduğunu ve iyileşmesi için çaba gösterdiklerini belirtmektedirler. Mektubun devamında Rodos Şövalyelerinin de Korkud'dan benzer bir talepleri bulunmaktadır. Buna göre Şövalyeler Korkud'tan, Kurdoğlu tarafından esir alınan vasallarının serbest bırakılmasını aynı şekilde gaspedilen mallarında Rodos'a gönderilmelerini rica etmektedirler.²⁸¹

Korkud'un bu talep üzerine Mart 1504 senesinde Rodos'a gönderdiği mektup ise oldukça tehditkâr bir üslup taşır. Belirttiğine göre, Osmanlılar ile Rodos Şövalyeleri arasında dostluk ilişkileri çerçevesinde her iki tarafta hiçbir engel olmaksızın ticaret yapabilecek ve bu ateşkese uymayanlar cezalandırılacaktır. Kapıcıbaşı Kemal Bey konusunda ise Korkud, iyileşmesini sağlamak üzere üç hekim görevlendirdiklerini duyduğunu ve bundan memnun olduğunu belirttikten sonra Kurdoğlu meselesine gelir. Kemal Bey iyileşip Osmanlı topraklarına döner dönmez kendisinin de Hristiyan eserleri serbest bırakacağını ifade eder. Bu konuda Korkud'un üslubunun giderek sert bir hal aldığı gözlemlenebilir. Belirttiğine göre elçi olarak gönderilen Mehmet Bey Menteşe'ye döneceği zaman, iadesi talep edilen Hristiyan esirlerin teslim edilme sürecine eşlik etmesi bakımından Şövalyelerin seçeceği bir görevliyi Mehmet Bey'le birlikte göndermeleri istemektedir. Korkud bu anlamda Menteşe Subaşı'na ve civar kadılıklara kölelerin teslim edilme süreci hakkında emir verdiğini aktarır. Ancak, Korkud tüm bunların Kemal Bey'in Osmanlı topraklarına teslim edilmesi sonrası yapılacağını yineler. Dahası bu defa, Turabî ve Nizamî isimli iki İranlı dervişin tutsak

²⁸⁰ AOM 80:81-81

²⁸¹ AOM 80:82.

edildiğini öğrendiğini ve onların da Kemal Beyle iade edilmesi gerektiğini belirtmektedir.²⁸²

Korkud'a Rodos'tan gönderilen Mart 1504 tarihli cevap mektubu ise, karşılıklı ilişkilerin esirlerin iadesi konusunda giderek bozulduğunu göstermektedir. Belirttiklerine göre Kemal Bey hala hastadır, hekimlerin gözetimindedir ve iyileşme süreci devam etmektedir. İki İranlı derviş Turabî ve Nizamî'nin ise Rodos'ta tutsak olmadığını ancak bahsi geçen bu iki kişinin Rodos'a getirilmesi için aracı olduklarını ve iade edilmelerini talep ettiklerini belirtmektedirler. Devamında ise Şövalyeler, bu defa Bosna Sancakbeyi olan İskender Paşa'dan şikayetlerini dile getirmiş ve haksız yere elde ettiği mallarını Rodos'a iade etmesini istemişlerdir.²⁸³

Korkud'un bu mektuba Mayıs 1504 senesinde Denizli'den verdiği cevabı ise karşılıklı pazarlıkların giderek daha karmaşık bir hale geldiğini göstermektedir. Belirttiğine göre Kemal Bey'in Osmanlılara iadesi hala yapılmamıştır. Aralarında yapılan ateşkes çerçevesinde her iki taraf halkının denizlerde serbestçe gidip gelebileceği üzerine daha önce anlaşmaya varmışken, Sakız Adasına giden Kemal Bey'in bu ateşkes yok sayılarak tutsak edildiğine bir anlam veremediğini, oysa daha Şehzade Korkud'un adamı olduğunu söylediği anda Sakız Adasına gönderilmesinin gerektiğini, aralarındaki antlaşmanın esasında bunu gerektirdiğini belirtmektedir. Korkud'un burada ortaya koyduğu siyasi hareketi ve diplomatik bakış açısı oldukça nettir. Korkud bu anlamda Kemal Bey'in tutsak edildiğini ilk öğrendiğinde, endişeye kapılmayarak antlaşma gereğince iadesinin yapılacağını düşündüğünü, bu nedenle bir elçi bile göndermeye gerek duymadığını, ancak bu gerçekleşmeyince en sonunda zorunlu olarak Mehmed Bey'i iade talebiyle Rodos'a göndermek zorunda kaldığını belirtmektedir. Ona göre burada anlaşmaya uymayan taraf Rodos Şövalyeleridir. Dahası, Hristiyan tutsaklar konusunda Kemal Bey'in iadesi tamamlanır tamamlanmaz serbest bırakılacaklarını ve bu süreci yürütmek üzere bir elçi göndermelerini istediği halde Mehmed Bey'in yalnız başına Menteşe'ye döndüğünü sert bir dille eleştirmektedir. Korkud'un buradaki diplomatik profesyonelliği oldukça göze çarpar. Hristiyan kölelerin iadesi süreci ile meşgulken Mehmed Bey'in Rodos'tan yalnız başına dönmesi üzerine iade sürecini durdurduğunu belirtir. Dahası bu defa daha kalabalık bir talep listesi oluşturarak seyyid ve derviş esirlerin hatta son zamanlarda

²⁸² AOM 80: 98v-99r-99v.

²⁸³ AOM 80:99v-100r-100v.

Rodos'un esir aldığı ne kadar Müslüman esir varsa hepsinin kendisine gönderilmesini, ancak bu şekilde Kurdoğlu'nun ele geçirdiği Hristiyan esirleri serbest bırakacağını söylemektedir.²⁸⁴

Korkud'un sıraladığı seyyid ve dervişlerin iadesine yönelik taleplerini ilettikten sonra, bu durumun gerçekleşmemesi halinde ortaya çıkacak olumsuz sonuçların sebebinin Osmanlılar olmadığını vurgulaması ve "ya düşünceli dostlar olunuz ya da açık düşmanlar" ifadesini kullanması oldukça anlamlıdır. Görüleceği üzere Korkud, Müslüman esirlerin iadesi konusunda geri adım atmama kararlılığını sürdürmektedir. Ayrıca, tüm bu diplomatik ilişkileri II. Bayezid ile yürüttüğünü göstermesi bakımından önemli bir işaret teşkil etmekte ve Rodos Şövalyeleri'ne bu konuda yapacaklarına karar vermek ve II. Bayezid'e son gelişmeleri iletmek üzere zamana ihtiyaç duyduğunu belirtmesi dikkat çekmektedir.²⁸⁵

15 Haziran 1504 tarihli mektubunda Korkud'un bu taleplerine cevap veren Rodoslular, şartlarını yineleyerek, ancak Hristiyan esirlerin serbest bırakılması durumunda Korkud'un taleplerini gerçekleştireceklerinin bir kez daha altını çizmektedirler.²⁸⁶ Korkud ise buna karşılık Temmuz 1504 tarihinde gönderdiği mektubunda, esirleri önce bırakanın kendisi olmayacağını yeniden dile getirir.²⁸⁷ Nihayetinde Rodos'tan gelen 23 Temmuz 1504 tarihli mektupta Korkud'a Kemal Bey'in Rodos'tan kaçmaya çalışırken 20 Temmuz günü öldüğü bilgisi verilmektedir. Bu konuda oldukça üzgün olduklarını belirten Rodoslular, Kemal Bey'in tedavi olduğu konaktan gizlice kaçtığını ve bir İspanyol gemisine zorla binmeye çalışırken meydana gelen arbedede denize düşerek boğulduğu bilgisini vermektedirler. Dolayısı ile Kemal Bey'in ölümü hakkında herhangi bir sorumlulukları olmadığını, onun serbest bırakılması için iki bin duka ödediklerini, ona iyi bakıp iyileştirdiklerini ancak onun buna karşılık kaçmaya karar verdiğini ve başına bu gelenlerin tek sorumlusunun kendisi olduğunu belirtmekte ve Korkud'un elindeki Hristiyan esirlerin tekrar iade edilmesini talep etmektedirler.²⁸⁸

²⁸⁴ AOM 80: 101r-101v. Korkud mektupta bahsi geçen seyyid ve dervişler şöyle sıralanmaktadır: Seyyid Abdullah, Muhammed Pervîn, Yakub, Seyyid Muhammed, derviş Turabî, derviş Salih, derviş Jânjâd, Hacı Abdullah, Tunuslu Hacı Ali, Trabluslu Kazım, Hacı Muhammed, Hacı Ebubekir ve Kudüslü Muhammed.

²⁸⁵ AOM 80: 101r-101v

²⁸⁶ AOM 80: 101v-102r-102v.

²⁸⁷ AOM 80: 102v-103r-103v.

²⁸⁸ AOM 80: 103v-104r-104v-105r-105v.

Bu mektupların ortaya koyduğu üzere Korkud, deniz ticareti, karşılıklı esir değişimleri ve ticari antlaşmalar gibi pek çok konuda yetki sahibi bir sancakbeyidir. Rodos Şövalyeleri ile kurduğu diplomatik ilişkilerde kullandığı dil incelendiğinde, siyasi adımlarda ne derece planlı, disiplinli ve istikrarlı olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca, mektuplarını yetki bölgesinin farklı merkezleri olan Teke, Menteşe ve Denizli gibi yerlerden yazıyor olması, Korkud'un sancağında oldukça aktif bir seyahat gerçekleştirdiğini göstermesi bakımından önemlidir. Tüm bu detaylar, Korkud'un sancağına bağlı olan bölgelerde pek çok siyasi ilişki içinde bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla, bahsi geçen bu mektuplarda sergilenen siyasi duruş ve imajın, eserlerinde vurguladığı kişiliği ile pek benzemediği düşünülebilir. Sancak yönetimi ve siyasi meseleleri çözme konusundaki isteksizliğine dair ifade ettiği durumların aksine, ticaret ve esir pazarlığı konusundaki kararlı duruşu ve istikrarlı tavırları, taht mücadelesi içerisinde yer almadığını belirten “alîm” şehzade imajından oldukça uzaktır. Bu çerçeveyi bakıldığında Korkud, sancağına bağlı birçok bölgede varlığıyla ağırlığını hissettiren, çalışan, denetleyen, inceleyen ve süreç içerisinde II. Bayezid ile istişarede bulunarak diplomatik ilişkiler kuran bir şehzade olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2. Korkud ve Deniz Gazileri-Korsanlar

Korkud ile Müslüman deniz akıncılarının ilişkilerine değinmeden önce, II. Bayezid döneminde Korsanlık ve denizci levend anlayışına kısaca değinmek, siyasi atmosferi anlamak açısından faydalı olacaktır. Kemal Reis, II. Bayezid döneminin önde gelen levendlerinin başında gelmektedir. 1495 senesinde II. Bayezid'in hizmetine giren Kemal Reis, Osmanlıların diğer devletlerle yaptığı deniz mücadelelerinde önemli bir rol oynayarak, donanmanın ihtiyaç duyduğu pek çok levend toplamış ve onlara komutanlık etmiştir.²⁸⁹ Nicolas Vatin, II. Bayezid'in Akdeniz korsanlarından birini himaye ediyor oluşunu, sultanın deniz akıncılığı siyasetinin bir parçası olarak değerlendirmektedir.²⁹⁰ Özellikle Osmanlı donanmasının nitelikli deniz mürettebatını tedarik etmede yetersiz oluşu, II. Bayezid'i korsanlarla iş birliğine itmiş olabilir.

²⁸⁹ Volkan Dökmeci, *Akdeniz'de Devletler ve Korsanlar; Venedik Kaynaklarına Göre II. Bayezid ve I. Selim Dönemlerinde Osmanlı Denizciliği ve Korsanlık*, İstanbul: Babil Kitap, 2020, 239.

²⁹⁰ Nicolas Vatin, 125.

Palmira Brummet'te benzer şekilde Osmanlı donanmasındaki insan gücünün eksikliğinin daimî bir sorun olduğunun altını çizmektedir.²⁹¹

Bu bağlamda Nicolas Vatin, 15. yüzyılın sonları ile 16. yüzyılın başlarında Ege Denizi'nde ortaya çıkan bazı önemli korsanların envanterini çıkarmıştır. Bu korsanların en önemlilerinden biri olan Kemal Reis, İzmir'e bağlı Karaburun'dan gelmektedir ve yeğeni olan ünlü denizci Piri Reis ile seferlere katılmıştır. Kara Durmuş ve Kara Hasan kardeşler, 1501'de Osmanlılar ile Venedikliler arasında gerçekleşen Zanchio Savaşı'na katılmış ve İzmir çevresindeki Seferihisar'dan gelmişlerdir. Müslihiddin Kurdoğlu, Aydın'a bağlı olan kıyı kasabaları Seferihisar ve Milet'i korsanlık faaliyetlerinde üs olarak kullanmıştır. Hızır ve Oruç Reis kardeşlerin ise Midilli'de doğmuş olup II. Bayezid döneminde Kuzey Afrika'nın kıyı bölgelerinde etkinliklerini sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Bu anlamda Hızır daha çok Selanik ve Egriboz civarlarına seferler düzenlerken, Oruç Reis ise daha çok Mısır, İskenderiye, Trablus, Şam gibi bölgelerde etkinlik göstermiştir.²⁹²

Şehzade Korkud ise Manisa ve Antalya sancağında bulunduğu süre zarfında Akdeniz boyunca gerçekleştirilen akınlara destek vermiş ve bölgede aktif olarak faaliyet gösteren pek çok denizciye hem ekonomik hem de siyasi fayda sağlamıştır. Akdeniz'de uzun süredir var olan korsanlık faaliyetlerinin daha da belirgin hale geldiği bu dönemde Korkud'un katkıları, devletlerarası rekabet ve diplomasi ile birleşerek geniş bir coğrafyada önemli siyasi rollere sahip olmasına yol açmıştır.

Korkud'un destek verdiği denizciler arasında Kurdoğlu, Kara Durmuş, Hızır (Barbaros) ve Oruç Reis gibi korsanlar bulunmaktadır. Cezayir, Tunus, Trablusgarb ve Cerbe gibi stratejik Kuzey Afrika limanlarından Batı Akdeniz'deki Hristiyan sahillerine kadar etkinlik gösteren bu Osmanlı korsanları, bazen Osmanlı donanmasına katılmış, bazen de Akdiyatık'teki Osmanlı limanlarına demirlemişlerdir.²⁹³

Örneğin Sanuto'nun günlüklerinde Kara Durmuş ve Kara Hasan kardeşlerin bir dönem Manisa'da Korkud'un himayesinde olduklarına dair bilgi bulunmaktadır.²⁹⁴ Ancak, bu

²⁹¹ Palmira Brummett, *Osmanlı Denizgücü: Keşifler Çağında Osmanlı Denizgücü ve Doğu Akdeniz'de Diplomasi*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009, 142.

²⁹² Nicolas Vatin, 77-79.

²⁹³ Emrah Safa Gürkan, "Batı Akdeniz'de Osmanlı Korsanlığı ve Gaza Meselesi." *Kebikeç: İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi*, 33 (2012): 173-204.

²⁹⁴ Sanuto, *i Diarii*, Vol III, 128, 03/10/1499.

iki kardeşin başına buyruk hareketleri sebebiyle Korkud ve II. Bayezid ile karşı karşıya geldikleri anlaşılmaktadır. Örneğin, Venedik'in Sakız konsolosu Giovanni di Tabia tarafından Komutan Piero Dolfın'e gönderilen ve 15 Ekim 1499 ile 5 Aralık 1499 tarihleri arasındaki haberleri içeren mektubunda, Kemal Reis, Kara Hasan, Kara Durmuş ve Enrichi isimli Osmanlı korsanlarından bahsetmektedir. Bu anlamda, Vorla/İzmir (Urla) denen yerde 12 Osmanlı kalyatasının bulunduğunu ve bu gemilerin Domisli'de bulunan şehzadeye ait olduğunu, Kara Hasan ile şehzadeye ait gemiler arasında ise çatışma yaşandığını aktarır. Bununla birlikte Rodos civarında dolaşan ve şehzadeye ait olduğu söylenen bu 12 kalyatanın, Seferihisar taraflarına gelerek Kara Durmuş'a ait beş kalyatayı yaktığını ve bunun üzerine Kara Durmuş ve adamlarının kaçtığı bilgisini vermektedir. Konsolos Giovanni, isimini belirtmediği bu şehzadenin 12 kalyatasına dair ayrıntılı bilgi de vermektedir. Buna göre, iki büyük kalyatadan biri 22 diğeri, 18 oruraklıdır. Diğer 10 kalyata ise daha küçüktür.²⁹⁵ 1499 senesinde Korkud'un Manisa Sancakbeyi olduğu ve mektupta geçen bölgelerin şehzadenin yetkisi dahilinde olduğu düşünülürse, Konsolos Giovanni'nin ismini vermediği şehzade, Korkud olmalıdır. Eğer konsolosun verdiği gemi sayısı doğru ise, Korkud'un denizlerde büyük bir güç ve etkiye sahip olduğunu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Bununla birlikte Kara Durmuş, 1501 tarihinde Kemal Reis ile Venedik ve Fransız kuvvetlerince işgal edilmiş olan Midilli Adasının savunmasında yer almış ve II. Bayezid tarafından adaya erzak taşımak ve Kemal Reis'in gemilerini olası saldırılardan korumakla görevlendirilmiştir.²⁹⁶ Kara Durmuş'un Midilli'de görevlendirilmesi ve aynı kuşatmada Şehzade Korkud'un da yer alıyor oluşu, 1499 yılında meydana gelen çatışmanın affedilmiş olduğunu düşünmemize olanak tanır. 1503 senesinin Aralık ayında Venedik Senatosuna sunduğu ve Osmanlı donanması hakkında pek çok bilginin de yer aldığı raporunda, Kara Durmuş'un Manisa'da bulunan şehzade tarafından korunduğunu ifade etmiştir. Ancak bir süre sonra Kara Durmuş'un Milos adasındaki bir kasabayı yakıp yağmalaması ve Anadolu'ya yakın bölgelerden olan Kastri'den pek çok esir alması II. Bayezid'i rahatsız etmiş ve hakkında yakalanma kararı verilmiştir. Andrea Gritti, sultanın yakalama kararı verdiği

²⁹⁵ Volkan Dökmeci, *Akdeniz'de Devletler ve Korsanlar*, 273.

²⁹⁶ Volkan Dökmeci, *Akdeniz'de Devletler ve Korsanlar*, 288.

bir korsanın, bir şehzade tarafından desteklenmesine pek inanmadığını ve bu desteğin yalnızca yağma yapmak konusunda olmadığını düşündüğünü belirtmektedir.²⁹⁷

Kara Durmuş hakkında Andrea Gritti'nin verdiği bilgiler ile, Sanuto'nun günlüklerinde yer alan veriler benzerlik göstermektedir. Aralık 1503 tarihli rapora göre, Sivrihisarlı Kara Durmuş, Manisa'da bulunan şehzadenin gözde korsanlarından biridir. Ancak bu korsan, Milos kalesini yakıp yağmalamış ve adalarına ciddi zararlar vermiştir. Sultan II. Bayezid, Kara Durmuş'un Osmanlı topraklarına da zarar verdiğini düşüncesiyle bu korsanı yakalamak ve cezalandırmak istemektedir. Dahası, söz konusu raporda, Andrea Gritti ile benzer şekilde, Manisa'da bulunan şehzadenin korsandan kâr sağladığı için desteklediğini, bu durumun II. Bayezid'in ölümü halinde bir fırsat ve yardım edebileceğini umduğu için tercih ettiğini belirtmektedir.²⁹⁸ Her ne kadar 1502 senesinde Manisa Sancakbeyi olan Korkud, Antalya Sancağına gönderilerek yerine Şehzade Mahmud atanmış olsa bile, uzun bir süre Manisa'da bulunan Korkud'un etkisi ve bağlantılarının devam etmiş olduğu düşünülebilir. Bu durum, bölgede Korkud'un bir başka sancakta olsa bile hala Manisa'nın yerel yönetim üzerindeki nüfuzunu sürdürmesi olarak değerlendirilebilir.

Akdeniz'de bulunan Osmanlı Korsalarına “deniz gazisi” sözünün kullanıldığını ise ayrıca belirtmek gerekir. Deniz gazalarını yalnızca dini bir şevkle yapılan kutsal savaş bağlamında değerlendiren bu sınırlı bakış açısı ne Osmanlı korsanlarının motivasyonlarını anlamamıza ne de Kuzey Afrika serhaddinin çok kültürlü yapısını kavramamıza yardımcı olabilir. Ancak, Akdeniz'deki Osmanlı korsanlarına yapılan bu gazi yakıştırması modern dönem Osmanlı tarihçiliğinin bir ürünü değildir. Bu korsanlar, Osmalı donanmasına dolayısı ile Osmanlı idari sistemine eklemlendikten ve Kuzey Afrika sınırlarından Osmanlı payitahtına yaklaştıklarında kendilerini gazi gibi lanse etme çabası içerisinde olduklarını söylemek mümkündür.²⁹⁹

Örneğin, İstanbul ile Cezayir arasındaki iş birliğini kuran Hızır Reis'in İstanbul'a geldikten sonra yazdığı *Gazavât-ı Hayreddîn Paşa* isimli eseri gaza vurgusunun ve İslami tonun bariz olduğu bir eserdir. Bahsi geçen bu Gazavâtname de Korkud'un Hızır ve Oruç beyler ile arasındaki ilişkiyi göstermesi bakımından önemli bilgiler

²⁹⁷ Volkan Dökmeci, *Akdeniz'de Devletler ve Korsanlar*, 293.

²⁹⁸ Sanuto, *i Diarii*, Vol V, 465-466, Aralık 1503 tarihli rapordan; "Çelebi'nin kendisi, kısmen yukarıda belirtilenlerden ganimet açısından kazanç sağladığı için, kısmen de belki de bu yolla, babası sultanın ölümünden sonra fırsat ve yardım elde edebilmeyi umduğu için onu (Kara Durmuş) kayırıyor."

²⁹⁹ Emrah Safa Gürkan, "Batı Akdeniz'de Osmanlı Korsanlığı ve Gaza Meselesi", 117.

bulunmaktadır.³⁰⁰ Oruç Reis ve kardeşi İlyas Şam Trablus tarafına sefer yaptıkları esnada Rodos şövalyeleri ile karşılaşmış ve meydana gelen mücadelede Rodoslular Oruç Reis'in kuvvetlerini yenerek İlyas Bey'i şehit etmiş, Oruç'u ise esir almışlardır. Bu durumdan haberdar olan Hızır Reis, Oruç'u kurtarmak maksadıyla bir dizi girişimde bulunduysa bile bir sonuç alamamıştır.³⁰¹

Bu esnada Korkud Antalya'da bulunmaktadır ve Rodos şövalyeleri ile esir değişimi konusunda görüşmeler yapmaktadır. Bu anlamda şehzade, her yıl bir miktar altın ve gümüşü Rodos'a gönderir, karşılığında ise esirlerin serbest bırakılmasını sağlamaktadır.³⁰² *Gazavâtnâme*'de bu anlamda şu bilgiler bulunmaktadır:

“Sultân Korkud nevverâllâhü merkadehu Hazretleri ol zamânda Antalta'da olur idi ve hem merhum sultân Korkud Hazretlerinin ‘âdeti bu idi kim vaktühâ nice nice altûn ve akçe ihrâc idüp sadaka için Rodos'a âdem gönderüb bir nice üsârâyı hasbeten-lillâhi'l-'azîm ve taleb li-merzâni rabbü'r-rahîm azâd iderdi.”³⁰³

Yapılan anlaşmaya göre, Rodoslular esirleri Antalya Limanına götürmek üzere üç kadirga temin etmişlerdir ve bu kadirgalardan birinde Oruç Reis'in de bulunmaktadır. Hazırlanan kadirgalar Korkud'un kapıcıbaşı refakatinde Antalya sahillerine doğru yola çıkmıştır. *Gazavât*'da bu gemilerden ikisinin Rum'a gittiği, içerisinde Oruç'un bulunduğu geminin ise Antalya yakınlarında demir attığı fakat bir süre sonra çıkan fırtınanın oluşturduğu karmaşadan yararlanan Oruç'un gemiden kaçtığını bilgisi bulunmaktadır.³⁰⁴

Yüklü Antalya'ya vardıktan sonra Ali Reis isimli bir gemici ile görüşerek, sahip olduğu kalyonda yelken reisi olarak çalışmaya başlamıştır.³⁰⁵ Gemilerle sonra Ali Bey ile Mısır donanmasına katılarak Hindistan taraflarına yapılacak olan sefer hazırlığı çerçevesinde kereste yüklü gemilerle Payas körfezine geldikleri sırada Rodos

³⁰⁰ Abdullah Gündoğdu, Hüseyin Güngör Şahin ve Dilek Altun, *Barbaros Hayreddin Paşa Gazavâtnâmesi ve Zeyli*, Ankara: Panama Yayıncılık, 2019, 29. Bundan böyle *Gazavâtnâme*.

³⁰¹ *Gazavâtnâme*, 30.

³⁰² *Gazavâtnâme*, 90. “Merhûm Sultan Korkud Hazretlerinin ‘âdeti bu idi kim vaktühâ bir nice nice altûn ve akçe ihraç idüp sadaka için Rodos'a âdem gönderüb bir nice üsârâyı hasbeten-lillâhi'l-'azîm ve taleb li-merzâni rabbü'r-rahîm azâd iderdi.” vr 12b.

³⁰³ *Gazavâtnâme*, 90.

³⁰⁴ *Gazavâtnâme*, 92. vr. 14b.

³⁰⁵ “Meğer ol zamânda anda bir reis var idi., adına Ali Reis dirler idi, gayretiyle eyü kişi idi ve kendünün bir büyük melik kalyonu var idi, ol kalyon ile dahi daimâ Mısır seferin eyler idi.” *Gazavâtnâme*, 95. vr. 18a.

şövalyelerinin saldırısına uğramış, gemisini kaybeden Oruç, Antalya'ya geri dönmüştür.³⁰⁶

Antalya'ya vardıktan sonra Korkud ile görüşen Oruç, şehzadeden on sekiz oturaklı bir gemi yapmak amacıyla izin ve destek alarak Rodos'a doğru hareket etmiş ve kısa sürede şövalyelerin etki alanlarına zarar vermeye başlamıştır. Bunun üzerine Rodos Şövalyeleri "sâhil-i deryâda kimesne komadı aldı ve andan havfından bâki kalânı dahi hep dağladı ve Cezâir içinde gemüler yürümeğe kâdir olmaz oldular" şeklindeki şikayetler sebebiyle Oruç'un yakalanmasını sağlamak üzere "birkaç pâre gemü donâdub" peşinden göndermiş ve çok geçmeden limanlardan birinde denk gelmiş ancak Oruç Reis adamları ile kaçmayı başarmıştır.³⁰⁷

Bu gelişmelerin ardından tekrar Antalya'ya dönen Oruç Reis burada Korkud ile görüşmek istemiş ancak şehzadenin Manisa'da bulunduğu bilgisini almıştır. Bunun üzerine Oruç, Manisa'ya hareket etmiş ve burada şehzadenin adamlarından Piyale Bey aracılığı ile şehzade ile görüşme imkânı bulmuştur. Bunun üzerine Korkud, Rodos Şövalyeleri'nin yaptıklarından rahatsızlık duyarak, İzmir Kadısına Oruç'a gemi tedarik edilmesi konusunda emir vermiş ve böylelikle yirmi dört oturaklı bir gemi hazırlanmıştır.³⁰⁸

Burada Oruç Reis ile Korkud arasındaki ilişki Osmanlı Devleti'nin siyasi dengeleri bakımından dikkat çekici bir örnek teşkil etmektedir. Oruç için Korkud'un sunduğu destekler, stratejik bir işbiliği olarak değerlendirilebilir ve bu durum, Korkud'un taht mücadelesi sürecinde siyasi iklimi nasıl şekillendirmek istediğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Bir anlamda Korkud, Oruç'un deniz mücadelelerinde bir müttefik olarak önemli bir rol üstlenirken, Oruç'ta Korkud'a sunduğu dört köle ile bu ilişkiyi pekiştirmek istemiştir. Dolayısı ile Oruç'un korsanlık faaliyetleri ile Korkud'un şehzade kimliği birleşerek, her iki tarafında çıkar sağlayacağı bir doğrultuda ilerlediğini söylemek mümkündür.

Korkud'dan aldığı emirname ile İzmir'e giden Oruç Reis burada kendi için hazırlatılan gemiyi teslim almış ancak daha önce şehzade ile görüşmesi esnasında kendisine bildirildiği üzere gemisi ile Foça'ya gitmiş, oradan kara yolu ile Manisa'ya varmıştır.

³⁰⁶ *Gazavâtnâme*, 96. vr. 19a.

³⁰⁷ *Gazavâtnâme*, 97. vr. 20a.

³⁰⁸ *Gazavâtnâme*, 97. vr. 20b.

Burada Korkud ile tekrar görüşen Oruç Reis, Gazavâtnâme'nin aktardığına göre, şehzadenin divanına çıkmış ve hilat giydirilerek Frengistan diyarında faaliyet göstermesi söylenmiştir.³⁰⁹ Şehzade divanında yapılan bu görüşmenin altını özellikle çizmek gerekir. Mart 1511 tarihinde Korkud'un Manisa'da oluşu,³¹⁰ Gazavâtnâme bunu belirtmiyor olsa bile, dönemin siyasi krizlerinden biridir. Korkud, Sancakbeyi olduğu Antalya'dan Manisa'ya aniden ve II. Bayezid'den herhangi bir atama beratı almadan gitmiş olduğu düşünüldüğünde burada denizlerdeki güçlü korsanlardan birine destek vererek hilat giydirmiş olması, taht mücadelesi sürecinde değerlendirildiğinde oldukça anlamlıdır. Üstelik tam da bu sıralarda kız kardeşi Sofu Fatma Sultan'a yazdığı ve Selim'e Manisa sancağının verilmesinden rahatsızlık duyarak sitemini dile getirdiği mektubunda³¹¹ bulunan “varup gine Mısır'a mı gideyim? Yahut Rodos'a mı kaçayın?” ifadelerinden hareketle kendi yetki bölgesindeki limanlardan birinden her ihtimale karşı kaçma planları yaptığı ve bu anlamda önemli korsanlar ile ilişkiler geliştirdiğini düşünmek mümkündür.

Gazavâtnâme'de Oruç Reis'in bu anlamda birtakım kaygılar taşıdığını düşündürecek ifadeler yer almaktadır. Bu anlamda Korkud'un Selim'den korkarak kaçtığını duyan Oruç Reis'in şehzade ile aralarındaki ilişkinin herkesçe bilinmesi sebebiyle “*Korkudlu*” olarak görülebileceği düşüncesiyle Mısır'a gittiğini belirtmektedir.³¹² Dahası bir süre sonra Selim'in, Korkud'un deniz yolu ile Osmanlı toprakları dışına kaçabileceği düşüncesi ile Kaptan-ı Derya İskender Paşa'ya denize çıkarak gemilerin hareketine engel olmasını ve kendi izni olmadan hiçbir geminin bir vilayetten diğerine gitmesini yasakladığını ifade etmektedir.³¹³ Görüleceği üzere Korkud'un kaçması şüphesi ile Akdeniz'de bulunan gemiler seferden alıkonulmuştur. Oruç ise Korkud'un firarından sonra kışı Mısır'da geçirerek ardından Cerbe'ye geçmiştir. Aynı şekilde Hızır Reis'te, “Korkud'a tâbî'dür” diye rencide edilmekten çekinerek Oruç Reis'in yaptığına benzer şekilde iki gemisine buğday yükleyerek Mağrip tarafına (Trablus) gelmiştir.³¹⁴

³⁰⁹ *Gazavâtnâme*, 98. vr. 21a.

³¹⁰ Çalışmanın “4.1.2. Korkud'un Manisa'ya Hareketi” başlığı altında ayrıntılar ileride verilecektir.

³¹¹ Korkud'un kız kardeşi Fatma Sultan'a yazdığı mektup için bkz: TSMA NO: E 5587.

³¹² *Gazavâtnâme*, 100. vr. 23a.

³¹³ *Gazavâtnâme*, 100-101. vr. 24a.

³¹⁴ *Gazavâtnâme*, 101. vr. 24b.

Sonuç olarak Gazavâtnâme’de yer alan bu ifadeler, Oruç Reis’in Korkud ile olan ilişkisi ve dönemin siyasi kaygıları hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Korkud’un arka planda kaçışına zemin hazırlayacak şartları sağlamaya çalışması taht mücadelesinde elde edebileceği avantajlar için kritik adımlar olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte, Korkud’un Selim’in giderek güç kazanmasından duyduğu endişe ile hareket ettiği ve bu nedenle denizlerdeki güçlü figürler ile ilişkilerini derinleştirmeye çalıştığı öne sürülebilir. Korkud’un özellikle kendi hasları arasında bulunan limanlara yönelmesi, onun stratejik bir kaçış planı olduğunu düşünmemize neden olmaktadır.

Sonuç

Korkud’un Rodos Şövalyeleri ve deniz gazileri ile olan ilişkileri, Osmanlı Devleti’nin II. Bayezid devrinde denizlerdeki ticaret, siyaset ve diplomasi dengelerini anlamak açısından kritik bir öneme sahiptir. Korkud, hem Rodos Şövalyeleri ile yürüttüğü diplomatik müzakerelerde hem de Akdeniz’deki korsan ya da deniz gazileri ile olan işbirliklerinde, dönemin karmaşık siyasi atmosferine uygun bir strateji geliştirmiştir. Özellikle Rodos özelinde, Osmanlı kuvvetlerinin Akdeniz’deki etkisini arttırmaya yönelik bir iç siyaset tarzı benimsediği görülür. Rodos’un stratejik konumu ve askeri gücü düşünüldüğünde Osmanlılar için önemli hedeflerden biri olmuş ve iki taraf arasında yalnızca ticaret serbestisi değil, esir takası gibi daha spesifik alanlarda da ilişkiler geliştirilerek iki taraf arasında düzenli ve olağan bir siyaset ortaya koymak amaçlanmıştır.

Mahkûm değişimi ve ticaretin güvenli şekilde yapılması konularındaki müzakereleri, Korkud’un diplomatik yeteneklerini ve liderlik vasıflarını ortaya koyması bakımından oldukça önemli veriler edinmemize olanak tanır. Zira, Rodos Şövalyeleri ile olan yazışmalarda kullandığı dil ve üslub, şehzadenin siyasi duruşunu net bir şekilde yansıtmaktadır. Mektuplarında ortaya koyduğu üzere, Rodos Şövalyelerinin ticari faaliyetlerini destekleyerek iki taraf arasında dostluk ilişkilerini güçlendirmeye çalışsa bile, anlaşmazlık durumlarında oldukça tepkili ve öfkeli bir tavır takınarak Osmanlı yönetiminin üstünlüğünü mutlak suretle koruma çabasında olduğu göze çarpar. Mektuplarında ortaya çıkan gerektiğinde uyumlu ancak gerektiğinde tehditkâr tavrı, Osmanlı Devleti deniz gücünü ve uluslararası ilişkilerini yönlendiren bir figür olduğunu ortaya koymaktadır. Mektuplarında özellikle taleplerinden taviz vermiyor

oluşunun altı çizilmelidir. Zira, ikili ilişkiler dahilinde ortaya koyduğu tüm şartları açık bir şekilde II. Bayezid ile istişare ederek aldığı ve deniz ticaret politikaları bağlamında babasından destek gördüğü mektuplarından anlaşılabilir.

Korkud'un deniz gazileri ile olan ilişkileri de yine çalışmada ortaya konulduğu üzere oldukça önemlidir. II. Bayezid döneminde, Osmanlı donanmasının nitelikli deniz mürettebatını tedarik etmede yetersizlikleri, Korkud ile korsanlar arasında bir iş birliğinin oluşmasına neden olmuştur. Akdeniz'de uzun süredir var olan korsanlık faaliyetlerinin daha da belirgin bir hale geldiği bu dönemde, Korkud'un denizcilerle olan işbirlikleri diplomasi ile birleşerek geniş bir coğrafyada önemli siyasi rollere sahip olmasına yol açmıştır.

Korkud'un destek verdiği denizciler arasında Kurdoğlu, Kara Durmuş, Hızır (Barbaros) ve Oruç Reis gibi önemli figürler bulunmaktadır. Bu korsanlar, Cezayir, Tunus, Travlusgarb ve Cerbe gibi stratejik Kuzey Afrika limanlarından Batı Akdeniz'deki Hristiyan sahillere kadar etkinlik göstermiş, zaman zaman Osmanlı donanmasına katılmış ve Akdeniz'deki Osmanlı limanlarına demirlemişlerdir. Korkud'un bu denizcileri desteklemesi, söz konusu bu limanların genellikle Korkud'un sancak bölgelerinde olmalarından ileri gelmektedir. İkili ilişkilerinin gösterdiği üzere Korkud'un denizciler üzerinde büyük bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin, Deniz gazilere ihtiyaçları halinde gemi tedarik etmesi, şehzadenin siyasi duruşunu ve uzun vadeli stratejik düşünme yeteneğinin birer kanıtı sayılabilir. Sağladığı bu destek ile Korkud, sorumluluk alanlarında yer alan deniz gazileri ile yerel ve bölgesel güç dengelerini kontrol etme olanağına sahip olmuş ve taht mücadelesi sürecinde olası bir kaos durumunda ani saldırılara ve beklenmedik durumlara karşı hazırlıklı olmak anlamına gelebilir. Sancakbeyi olduğu limanlardan kolayca ayrılabilceği gemilerin bulunması, Korkud'un taht mücadelesi sürecinde stratejik esnekliğini artırmıştır. Dolayısıyla Korkud denizlerde kurduğu bu güçlü ilişkiler sayesinde taht mücadelesi sürecinde askeri güç artışı, hızlı manevra kabiliyeti, müttefik kazanma, ekonomik destek ve istikrar sağlama gibi faktörler ile taht mücadelesindeki pozisyonunu güçlendirmek istemiştir.

4. BÖLÜM: MÜCADELE DÖNEMLERİ: TAHT YOLU

Osmanlı İmparatorluğu'nun II. Bayezid dönemi, taht mücadeleleri ve iç karışıklıkların yoğun olarak yaşandığı bir süreçtir. Bu dönemde şehzadelerin sancaklarında sergiledikleri etkinlik mücadelesi, siyasi stratejilerinin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Tezin bu bölümünde ilk olarak, sancak tartışmaları bağlamında Şehzade Selim'in sancak talepleri ile Şehzade Süleyman'ın Kefe sancağına atanması süreçleri ele alınmaktadır. Ardından Korkud'un ani bir şekilde Antalya sancağından Manisa sancağına hareketi, Anadolu'da İsyan ikliminin bir yansıması olarak değerlendirilebilecek olan Şahkulu İsyanı (1511) ile ilişkilendirilmektedir. Korkud'un Mısır'dan dönüşü sonrasında görev yeri olan Antalya sancağından duyduğu memnuniyetsizliği dile getirerek İzmir, Bermaga ve Aydın gibi bölgelerde ikamet etme talebinin bir taht stratejisi olup olmadığı sorgulanmaktadır. Bu taleplerin, Korkud'un sağlık durumunu gerekçe olarak öne sürmesinin ötesinde, Ahmed ve Selim ile onların oğullarının sancak atamalarından bağımsız olarak gelişmediği düşüncesiyle, Korkud'un belirli bir strateji çerçevesinde kendi mücadele sürecini planlamış olduğu görüşü ele alınmaktadır. Ayrıca, bu bölümde Şehzade Selim ile II. Bayezid'in Çorlu Muharebesi sonrasında gelişen olaylar neticesinde Selim, Ahmed ve Korkud'un İstanbul'a geliş süreci ele alınmıştır. Ahmed'in yeniçerilerin karşı koyması nedeniyle İstanbul'a girememesi sonucu Anadolu'da çeşitli isyan girişimlerinde bulunması, buna karşılık Korkud'un İstanbul'a kolaylıkla girerek yeniçeri ortalarında konaklaması dönemin siyasi dinamiklerini yansıtan önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Selim'in tahta çıkış süreci ve Korkud'un İstanbul'da Selim ile ilişkisi, II. Bayezid'in İstanbul'dan ayrılması ve vefat etmesi olayları birlikte değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, Selim'in şehzadelere olan bakış açısında gözlemlenen değişiklik, vefat eden kardeşlerinin hayattaki oğullarının idam edilmesi emri ile Korkud'un endişeye kapılmasına neden olmuştur. Bu süreçte Korkud ile Ahmed'in kaçış, yakalanma ve idam süreçleri anlatılarak, dönemin çatışmalı ve karmaşık taht mücadelesi sürecinin nasıl son bulduğu ortaya konulacaktır.

4.1. II. Bayezid'in Durumu ve Şehzadelerin Sancak Tartışmaları

II. Bayezid'in vezirlerinden Hadım Ali Paşa ve Koca Mustafa Paşa'ya tanıdığı geniş yetkiler Osmanlı kaynaklarında sultanın devlet yönetimini bahsi geçen devlet

adamlarına devrettiği gibi bir algı oluşturmıştır.³¹⁵ Dönemin kaynakları II. Bayezid'in bu tercihinin sebebini ağır olarak geçirdiği Nikris hastalığına tutulması şeklinde yorumlamışlardır. Nitekim, Matrakçı Nasuh, 1503 tarihinde Venedik'le yapılan anlaşma sonrasında padişahın durumunu "Andan sonra Sultan Bayezid İstanbul'da karar idüb oturak oldu. Hiçbir tarafa hareket itmeyüb kendü hâli üzre sâkîn oldu. Zirâ mübârek ayakları nikrîs zahmetine müstevli olduğu ecilden hiç harekete kâdir olmayub kûşe-i ferâgatde huzûrî ihtiyâr eyledi." diyerek anlatır.³¹⁶

Bu durum Kemalpaşazâde'nin Selim'in Trabzon'dan Kefe'te geçiş sürecini anlattığı kısımda da yer almaktadır. Bu anlamda Kemalpaşazâde; "Sultan Bayezid'ün nikrîs zahmeti ki maraz-ı mevrûsiydi, hudûs bulmuş, mizâcına tamâm müstevlî olmuş idi." ifadeleriyle padişahın hastalığının boyutuna dikkat çekmektedir.³¹⁷ Bununla birlikte Sakız Adası Büyükelçisi Chios (?) 3 Eylül 1510 tarihli mektubunda II. Bayezid'in sağlık durumu hakkında bilgi vermektedir. İfade ettiğine göre II. Bayezid Edirne'de bulunmaktadır, sağlık durumu oldukça kötüdür ve sarayından çıkamayacak bir durumdadır.³¹⁸

Benzer şekilde Mustafa Ali, "Zîrâ ki Hudâvendigâr pîr u za'îfî'l-iktidâr olmağın hiçbir hâlde ber-karâr degüldür. Her nereye sevk isteseler ol tarafa meyl iderdi." ifadeleriyle II. Bayezid'in devlet otoritesindeki zayıflığını vurgulamaktadır.³¹⁹ İshak Çelebi'nin aktardığına göre ise padişahın adalet anlayışının zayıfladığı ve "sû'ul-mizâc tahsîl iden erbâb-ı ihtiyâcun 'ilâcında tabîb-i müşfik" olma yeteneğinin kayb olduğu, dolayısı ile devlet işlerinin ihmal edilmesiyle halkın "perîşân hâl ü muaribü'l-ahvâl" durumu, yönetim etkinliğini sorgulattır hale getirmiştir.³²⁰ Bu durum, aynı şekilde Şehzade

³¹⁵ "...vüzerâ ve sâ'ir erkân-ı devlet dahi kendü hevâlarına tâbî' oldukları ecilden her tarâfdan a'dâ baş kaldırub re'âyâ ve memleket ahvâlî hâlel pezir olduğundan..." Mehmed Hemdemî Solakzade, Bibliothèque Nationale de France, MS, Turc66, vr. 123b -124a.

³¹⁶ Matrakçı Nasuh, *Târîh-i Âl-i Osmân*, 294.

³¹⁷ Kemalpaşazâde, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, VIII. Defter, 38-39.

³¹⁸ "...Sakız Adası büyükelçisi, Türk Lordunun [Sultan] Edirne'de olduğunu, sağlık durumunun kötü ve ateşi olduğunu, evden çıkamadığını bildirdi." Sanuto, *i Diarii*, Vol XI, 704-705.

³¹⁹ Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbâr*, 399.

³²⁰ Bu konuda İshak Çelebi şu bilgileri aktarır; "Ol pâdişâh-ı sâhib 'adl ü dâdun ve ol husrev-i i'tikâdun zât-ı şerîfi şol fezâlât-ı âmâlle mümteli olub sû'ul-mizâc tahsîl iden erbâb-ı ihtiyâcun 'ilâcında tabîb-i müşfik idi, meger ol zamânda mübârek mizâclarında emrâz-ı müzmineden bir maraz vâkı' olub usûl-i erba'anun ictimâ'ından hâsıl olan keyfiyet-i mutavassita hadd-i i'tidâlden çıkmış idi, ve ol dâ-i beliiye-i müzî mâbeyne balgam bıragub ahlât arasında olan irtibâtı hâlel-pezir itmek ile birbirinden tebrîd itmîş idi. Zikrolan murâd bu fi'l ve bu infi'âlden muztarib olub ol pâdişâh-ı 'adâlet destgâhun pâyine düşmüşdi." İshak ibn İbrahim el-Uskubi. Selimname. Bibliothèque Nationale de France, MS, Turc141, vr. 7a. Ayrıca bkz: "Sultân-ı kuvânun mülk-i bedene te'allukunda kesret-i iştigâl vâkı' olmagla tedbîr-i umûr-ı saltanat da ihmâl olub re'âyâ perîşân hâl ü muaribü'l-ahvâl olmuşdi. Hazret-i Hudâvendigârın silk-i hizmetinde olan erkân-ı ri'âyet âdâb-ı saltanata kendü muktezâyât-ı nefsi-i hod-gâmların takdîm

Selim'e gönderilen raporlarda da vurgulanmakta, İstanbul yönetimindeki düzensizliğin halk üzerinde de olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir.³²¹

4.1.1. Şehzade Selim, Süleyman ve Kefe Pazarlıkları

1509 senesinde Şehzade Selim, sancağa çıkma yaşı gelen oğlu Süleyman için uygun bir sancak tahsisi amacıyla çeşitli girişimlerde bulunmaya başlamıştır. Ancak bu talepler, Şehzade Ahmed ile Selim arasında giderek derinleşen bir krize yol açmıştır. Selim, II. Bayezid'den Süleyman için talep ettiği sancak yeri hakkında, Sultanönü, Giresun, Kürtün veya Şiran sancaklarından birinin verilmesi önerisiyle karşılaşmış ve bu duruma itiraz etmiştir. Bu itiraz, yalnızca kişisel bir memnuniyetsizlik çerçevesinde değil, yukarıda daha önce bahsi geçen vezirlerin Şehzade Ahmed taraftarı olarak bilinmesi sebebiyle, taht mücadelesi sürecinde bilinçli bir hamle olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda Feridun Emecen, II. Bayezid'in yaşlanması ve Anadolu'da hüküm süren karmaşanın Şehzade Ahmed'in taht için daha da öne çıkmasına neden olduğunu belirtmektedir.³²² Bu bağlamda, Selim'in mücadele sürecinde yeni bir strateji geliştirmeyi düşündüğü ve bu sancak taleplerinin siyasi bir manevra olarak değerlendirilerek iktidar mücadelelerini tetikleyen bir unsur olarak ortaya çıktığı sonucuna varmak mümkündür. Bununla birlikte, Selim'in bu talepleri şehzadeler arası güç dengesini ve bu sancakların taht mücadelesindeki rekabetin bir aracı haline nasıl geldiğini göstermesi bakımından önemlidir.

Buna karşılık, Selim'in II. Bayezid tarafından önerilen bu sancaklara itiraz etmek maksadıyla yazdığı mektubunda; Sultanönü'nün coğrafi olarak uzak olduğu vurgulamış, geçmişte oğullara verilen sancakların genellikle babalarının sancaklarına yakın olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Giresun ve Şiran bölgesinin verimsiz topraklara sahip olduğunu, bu bölgelerdeki halkın ise büyük çoğunluğunun Kızılbaşlara katıldığını ifade ederek, bu bölgelerin stratejik olarak boş durumda olduğunu dile getirmiştir. Selim bu bağlamda, Karahisar veya Kefe sancaklarının daha

idüb tevessün-i hâtır-ı tüzgâmlarına irhâ-i 'inan itmekle men câveze haddehû zidduhâ mesâfesinün serhaddinden tecâvüz itmîşlerdi, ol sebebdan erkân-ı refî'û'l-benân-ı saltanat harâba müteveccih olmuş idi, ehl-i vilâyet dest-i sitem ü zulmîle pâmâl ve her birinün hâtır-ı mehâ'if -i gün- â-gün ile pür-melâl idi." İshak ibn İbrahim el-Uskubi, vr. 8a.

³²¹ İstanbul'da yönetimde zayıflık ve düzensizlik olduğuna dair Selim'e gönderilen rapor; TSMA NO: E 5695/1. Şehzade Selim'in devleti yönetenleri kötü yönetim ve çaba eksikliği ile suçlayan sözlerinin yer aldığı Vezir-i azam'a yolladığı mektup için bkz; TSMA NO: E 6185/2.

³²² Feridun Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, Kapı Yayınları, 2018, 43.

uygun alternatifler olduğunu öne sürmüş³²³ ancak II. Bayezid, bir kez daha Süleyman için teklif edilen Karahisar sancağını vermeyi reddetmiştir.³²⁴ Selim'in bu süreçte II. Bayezid'e yazdığı mektuplardaki kararlılığı, mücadele sürecindeki stratejik düşünme yeteneğini ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir.

Bu durum II. Bayezid'in otoritesi ve karar verme süreçlerindeki sınırlılıkların neler olduğu konusunun sorgulanmasına yol açmıştır. Osmanlı kronikleri, Şehzade Süleyman'a hangi sancağın verileceğinde Şehzade Ahmed'in etkisi olduğunda hemfikirler. Celalzade Mustafa ise, Selim'in önce Karahisar sonra ise Bolu sancağı talebi üzerine vezirlerin bu durumu Ahmed'e bildirdikleri ve Ahmed'in belirtilen bu sancak yerlerine karşı çıkması sonrası II. Bayezid'in Selim'den yeni bir sancak yeri talep etmesini istediğini ifade eder.³²⁵ Bu durum hem Selim'in stratejik taleplerinin hem de Ahmed'in siyasi etkisini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Vakâyi'-i Sultan Bayezid ve Selim Han isimli eserde ise; II. Bayezid'in Şehzade Süleyman'ı Bolu sancağına ataması hakkında bu sancağın Şehzade Ahmed'in sancağı olan Amasya'dan İstanbul'a giden yol üzerinde bulunması sebebiyle Ahmed'in bu atamaya rıza göstermediği ifade edilmektedir. Nihayetinde II. Bayezid, Şehzade Süleyman'a Kefe, Şehzade Ahmed'in oğlu Murad'a ise Bolu sancakbeyliğini vermiştir.³²⁶ Bununla birlikte Selim, böyle bir ortamda iktidar mücadelesini Trabzon'dan gerçekleştirmek istemeyerek kendi sancağının durumu hakkında da şikâyetle bulunmuş ve değiştirilmesini talep etmiştir. Bu durum Selim'in stratejik düşünme yeteneğini bir kez daha ortaya koyarken, aynı zamanda II. Bayezid'in otoritesinin de yeniden sorgulanmasına yol açan bir konu haline gelmiştir.

Sancak değişimi için talep ettiği bölgelere bakıldığında, Şehzade Selim'in Rumeli'ye geçme çabasında olduğu, İstanbul'a gönderdiği mektuplarından anlaşılabilir.³²⁷ Yine de tüm bu talep ve mektuplara rağmen, II. Bayezid Selim'e sancağının

³²³ Şehzade Süleyman'a Sultanönü, Giresun, Kürtün veya Şiran sancaklarından birinin tevcih edilmesine itiraz edip, Karahisar ya da Kefe sancaklarından birinin verilmesinin daha uygun olduğunu ifade ettiği Selim'in Divana yazdığı mektubu için bkz: TSMA NO: E 5970/1

³²⁴ Şehzade Ahmed'in Şebinkarahisar sancağının Selim'e verilmesini kabul etmeyeceği ve bu konuda taviz vermeyeceğini bildirdiği mektup için bkz: TSMA NO: E 3062/23

³²⁵ Celalzade Mustafa, *Selim-name*, Haz: A. Uğur, M. Çuhadar, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990, 287.

³²⁶ Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han, Emanet Hazinesi, nr. 1416. Ayrıca Bknz: Solakzade "...bu oğlan benim yolum üzerinde neyler diyü serir-i sa'âdete 'arz idince..." Mehmed Hemdemî Solakzade, Bibliothèque Nationale de France, MS, Turc66, vr 123b.

³²⁷ Şehzade Selim'in sancak talepleri hakkında Divan-ı Humayun'a yazdığı mektuplar için bkz: TSMA NO: E 6185/2

değiştirilmesinin mümkün olmadığını bildirmiş ve Trabzon Sancağı'ndaki görevine devam etmesini istemiştir.³²⁸ Nihayetinde bu durum, bir kez daha II. Bayezid'in otoritesini koruma çabasını ve Selim'in iktidar mücadelesindeki ısrarını gözler önüne serer.

Ardından, Rumeli'de istediği sancağı alamaması üzerine Selim, oğlu Süleyman'ı yeni sancağında görmek veya götürmek bahanesiyle II. Bayezid'den izin almaksızın Kefe'ye gitmiştir.³²⁹ Venedik Balyosu Lodovico (ya da Lodovicho) Valdrin'in Edirne'den yazdığı Aralık 1510 tarihli mektubunda, Trabzon Sancakbeyi olan Selim'in Kefe'ye geldiğini ve II. Bayezid'in ölümü halinde tahta hızlıca çıkabilmek maksadıyla İstanbul'a yakın bir sancak istediğini ifade etmektedir.³³⁰ Aynı şekilde, Venedik Balyosu Andrea Foscolo'da kardeşi Piero Foscolo'ya yazdığı 18 Haziran 1511 tarihli mektubunda Selim'in Trabzon'u terk ederek Kefe'ye gittiğini ve Kefe'nin İstanbul'a Trabzon'dan daha yakın olması sebebiyle böyle bir tercih yaptığını aktarır.³³¹

Selim ise Kefe'ye varışından bir süre sonra babası II. Bayezid ve veziriazama mektuplar göndermeye devam etmiş gözükmektedir.³³² Özellikle divân-ı hümayuna yazdığı mektuplarında memleketin kötü idare edildiğini vurgulamış ve Trabzon sancağının kendisine uygun olmayışının sebeplerini açıklamıştır.³³³ Bu arada Şehzade Ahmed'in de İstanbul'daki destekçilerinden, babası II. Bayezid ve diğer şehzadeler hakkında haberler aldığına dair arşiv kayıtları bulunmaktadır. Örneğin bu mektuplardan birinde, Şehzade Ahmed'e İstanbul'da padişahın sağlığında bir

³²⁸ Şehzade Selim'in Silistire sancağı talebine aldığı red üzerine Kili'ye gittiğini ve bundan vazgeçmeyeceğini bildirdiği mektubu için bkz: TSMA NO: E 5443/1. Ayrıca bkz; "...şehzâdelere Rumilinde sancak virilmek kânûn degildir virildüğü takdirce nice fesâda müedda olur..." Mehmed Hemdemî Solakzade, Bibliothèque Nationale de France, MS, Turc66, vr. 124a.

³²⁹ Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, 45.

³³⁰ "Üstelik, sultanın oğlu Trabesondan (Trabzon) Caffa'ya (Kefe) geldiğini ve Konstantinopolis'e yakın olmak, hatta sultanın ölümü bile gelirse, kendisini sultan yapmak için o sancağa sahip olmak istediğini..." Sanuto, *i Diarii*, Vol XI, 674.

"... ve babaları Sultan Amasia'ninkine (Amasya) meyillidir, Capha (Kefe) lordunun Trabesonda'yı (Trabzon) terk etmesinin ve oraya daha yakın olmak için Capha'ya (Kefe) gelmesinin nedeni budur..." Sanuto, *i Diarii*, Vol XII, 507-510.

³³² Şehzade Selim'in devletin yönetilemediğini ifade eden mektubu için bkz; TSMA NO: E 6185/9.

³³³ Şehzade Selim'in Trabzon sancağının durumu hakkında II. Bayezid'e mektubu için bkz; TSMA NO: E 5437. Trabzon şehrinin ekonomik olarak geri kalmışlığı, sağlıksız bir havasının bulunduğu, buğday temin etmede zorluk çekildiği, düşman karşısında ekonomik zorluk yaşamamanın doğru olmadığı ve lütfunu esirgememesini dilediği.

değişiklik olmadığı fakat Şehzade Selim'in Kefe'ye geçmesine üzüldüğü bilgisi yer almaktadır.³³⁴

Bununla birlikte 1511 senesi Mart ayında Şehzade Korkud'un görev yeri olan Teke sancağını izinsiz olarak terk ederek Manisa'ya gidişi ve Şehzade Ahmed'in ise tahta çıkarılmak üzere İstanbul'a davet edilebileceği düşüncesiyle oğlu Mustafa'nın yönetici olduğu Bolu'da oluşu, Şehzade Selim'in, II. Bayezid'den sancağına dönmesine dair aldığı emirlere uymayarak Trabzon'a dönmemesi için dayanak olmuş denilebilir.

Bunun üzerine, II. Bayezid tarafından Şehzade Selim'i Trabzon sancağına dönmeye ikna etmesi amacıyla Mevlâna Nureddin Sarıgürz (ya da Sarıgörez) görevlendirilmiş ve Selim'e elçi olarak gönderilmiştir.³³⁵ Mustafa Âlî'nin aktardığına göre Mevlana Nureddin, Selim'i Trabzon'a dönmek konusunda ikna etmeye çalışmış, bu anlamda "münâsîb olan fermân-ı sultana itâat itmektür." uyarısında bulunmuş fakat bir sonuç alamamıştır.³³⁶ Mevlâna Sarıgürz'in II. Bayezid'e Selim ile yaptığı görüşme sonrasında gönderdiği arz, bu görüşmeyle hakkında önemli bilgiler verir. Bu anlamda Selim, Mevlâna Nureddin'e amacının sadece babası ile görüşmek olduğunu ifade etmiş ve Trabzon'a asla dönmeyeceğini, gökten Cebrail inse ya da Hz. Peygamber bunu istese bile vazgeçmeyeceğini söylemiş hatta ağabeyi Şehzade Korkud gibi bir yere gidip sonra o işten dönenlerden olmayacağını, bu amaç uğruna başını bile vermeye hazır olduğunu aktarmıştır.³³⁷ Venedik Balyosu Lodovico (ya da Lodovicho) Valdrin'in 18 Şubat 1511 tarihli mektubunda bulunan bilgiye göre ise Selim hala Kefe'de bulunmaktadır ve İstanbul'a yakın olmak maksadıyla bu bölgeden ayrılmak istememektedir.³³⁸

Selim talep ettiği bu sancak değişiklikleri taht mücadelesinde stratejik bir hamle olarak değerlendirilebilir. Bu durum, Selim'in Ahmed tarafında oluşan siyasi ortamı dağıtarak kendi lehine daha avantajlı bir pozisyon elde etme çabasını göstermektedir. Özellikle Ahmed'in, Süleyman ve Selim'in sancak yerlerine doğrudan müdahale

³³⁴ Şehzade Ahmed'in İstanbul'daki adamından gönderilen mektup için bkz; TSMA NO: E 7666.

³³⁵ Şehzade Selim'in Mevlâna Nureddin'in Kefe'ye nasihatçi olarak gelişi hakkında divan-ı hümayuna gönderdiği mektup için bkz; TSMA NO: E 6185/9

³³⁶ Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbâr*, 396.

³³⁷ Mevlâna Sarıgürz'ün II. Bayezid'e yolladığı arz, TSMA NO: E 6322/1.

³³⁸ "...Ayrıca, Türk Sultanının oğlu (Selim) ve Trabesondakinin oğlu (Süleyman) Caffa'dadır. (Kefe) ve babalarının ölmesi durumunda Konstantinopolis'e daha yakın olmak için oradan ayrılmak istemedikleri için aralarında sıkıntılar vardır..." Sanuto, *i Diarii*, Vol XII, 507-510.

ediyor oluşu, sadece kendi konumunu güçlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda II. Bayezid ve diğer devlet adamları üzerindeki etkisini de gözler önüne serer. Bu noktada, Selim'in izinsiz olarak Şah İsmail'e yönelik girişimlerde bulunması ya da Trabzon sancağına ısrarla dönmek istememesi, Korkud'un Antalya Sancağını bırakarak izinsiz şekilde Mısır'a gidiş-dönüşü ile birleştiğinde, Ahmed tarafında yer alan hizbin bu durumu Ahmed'in lehine kullanarak diğer şehzadeleri gözden düşürme çabalarını da ortaya koymaktadır. Dolayısı ile, şehzadelerin yaptıkları bu sancak talepleri ve siyasi manevralar kurulan ittifakların önemini ortaya koyması bakımından önemlidir.

Genel bir çerçeveden bakıldığında ise taht mücadelesinin başlangıcında Ege ve Akdeniz'de Korkud'un, Anadolu'da ise Ahmed'in varlığı, başlangıçta Selim'i bu mücadelede kardeşlerine göre daha zayıf bir konumda bırakmaktadır. II. Bayezid'in Selim'in Trabzon sancağında kalmasına yönelik ısrarı, Selim'in stratejik hamlelerini kısıtlayarak, Ahmed'in taht yolunda güçlenmesine zemin hazırlayabilir. Ancak, Şehzade Süleyman'ın Kefe sancağına atanması ile Selim'in siyasi dengeler içerisinde daha avantajlı bir konum elde etmiş olduğu sonucuna varılabilir. Dolayısı ile bu atamanın, Selim'in siyasi manevralarını güçlendirerek, taht mücadelesindeki yerini yeniden konumlandırabileceğini söylemek mümkündür.

Mustafa Âlî bu anlamda, II. Bayezid'in tahtı şehzade Ahmed'e bırakacağı söylentilerinin artmaya başlaması ile tahtta hakkı olduğunu iddia eden üç şehzadenin de çeşitli girişimler içerisinde olduklarını söyler.³³⁹ II. Bayezid için "her bir şehzadesi bir taraftan hurûc u hücumu geçti" diyerek, bu mücadeleyi ilk olarak Korkud'un Vezir Ali Paşa ile haslar konusunda anlaşmazlığa düşerek izinsiz şekilde Mısır'a giderek başlattığını ifade eder. Devamında ise, II. Bayezid'in tahtı Ahmed'e bırakacağına yönelik girişimlerini duyan Selim'in Trabzon sancağını terk ederek, Karahisar sancağını zorla zapt ettiğini ve Süleyman'a verilecek olan sancaklara müdahale ettiği sebepten Ahmed ile arasının açıldığını belirtmektedir.³⁴⁰

Dolayısı ile, bu süreçte ilk olarak yapılabilecek şey, başkent üzerindeki hakimiyeti sağlamak olduğundan üç şehzadenin de bir şekilde İstanbul'a doğru yola çıkmak niyetine sahip olduklarını söylemek mümkündür. II. Bayezid cephesinde ise, İstanbul'a giderek şehzade Ahmed'e tahtı bırakma hazırlığında olduğuna dair kanıtlar

³³⁹ Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbâr*, 394.

³⁴⁰ Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbâr*, 394.

bulunmaktadır. İtalyan Kaynaklarından Sanuto, eserinde II. Bayezid'in oğulları arasında en çok Ahmed'i sevdiğini ve tahtını ona bırakmak isteğinde olduğunu ifade eder.³⁴¹ Menavino ise; Selim'in katiplerinden birinin II. Bayezid'e bir mektup yazdığını ve Selim'in kendisini zorla padişah ilan ettirmek üzere İstanbul'a gelmek niyetinde olduğunu bildirdiğini, bunun üzerine II. Bayezid'in de tüm hazinesini yükleterek Edirne'den İstanbul'a doğru yola çıktığını anlatır.³⁴² Bu anlamda Bayezid'in mi yoksa Selim'in mi İstanbul'a önce hareket ettiğini kesin bir şekilde söylemek zordur.

4.1.2. Korkud'un Manisa'ya Hareketi

Korkud'un 1509 yılında Antalya sancağından Mısır'a giderek Osmanlı topraklarından uzak kaldığı 14 ay, II. Bayezid dönemi taht mücadelesindeki önemli dönüm noktalarından birisidir. Bu anlamda Korkud'un Antalya sancağına geri döndüğünde kardeşleri Şehzade Ahmed ve Selim'in sancak talepleri etrafında süregelen mücadeleyi fark ederek, eski sancağı olan Manisa merkezli bir strateji geliştirip hem kendi konumunu güçlendirmeyi hem de kardeşleriyle olan rekabetinde avantaj sağlamayı hedeflediğini düşünmek mümkündür.

Korkud'un Mısır'da bulunduğu süre zarfında Sultan Kansu Gavri tarafından İstanbul'a elçi olarak gönderilen Emir Allan, yaklaşık on ay sonra Memluk topraklarına geri döndüğünde II. Bayezid'in Korkud'u affettiği bilgisini vermiştir.³⁴³ Ardından, Antalya'ya geri dönüş hazırlığına başlayan Korkud adına Sultan Kansu Gavri, II. Bayezid'e bir mektup yazmış ve şehzadenin de telkinleriyle bazı sancak taleplerinde bulunmuştur.³⁴⁴

Mektubun aktardığına göre Kansu Gavri, Korkud'un Mısır'da bulunmasından şeref duymasına rağmen, babasının hizmetinde bulunması gerektiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda, Korkud'a Antalya Kalesi, Manavgat diyarı ve Alaiye Kalesinin verilmesini, sakız haracından gelen on iki bin florinin otuz kere yüz bin akçeye çıkarılmasını, eğer bu uygun görülmez ise İstanbul civarındaki Hristiyan halkın haracından temin

³⁴¹: "from Sir Andrea Foscolo, envoy to Constantinople, dated 24th July":

"Ayrıca, Sultanın, Amasya'da bulunan oğlunu yaşamı boyunca onun yerine sultan olarak atamak istediği söyleniyor." Vol V, 453, "...güçlü olan Amasya'daki ikinci oğuldur." Sanuto, *i Diarii*, Vol XI, 294-295.

³⁴² Giovan Antonia Menavino, *Türklerin Hayatı Adetleri Üzerine Bir İnceleme*, Dergâh Yayınları; İstanbul: 2011, 126.

³⁴³ Ibn Iyas, 200.

³⁴⁴ Ibn Iyas, 202.

edilmesini talep etmiştir. Ayrıca, Korkud için talep ettiği bu yerlere merkezden lala ve defterdar atanmamasını ve tüm yetkinin Korkud'a verilmesini, kalelere dizdarlarının azl ve tayinlerinin yine sadece Korku'un elinde olmasını, "koyduğunu koya, giydirdiğini giydire, kimesne mâni ve muarız olmaya" diyerek, idarenin tam yetki ile şehzadeye bırakılmasını rica etmiştir.

Mektubunda ayrıca Korkud'u çok dindar, bilgili ve iyi huylu bulduğunu belirten Kansu Gavri, şehzadenin bilgisinden oldukça faydalandıklarını, bu ziyaretten çok memnun olduğunu fakat Mısır'da kalma düşüncesinin doğru olmadığını söylemiştir. Oğulların babaya itaat etmesi gerektiğini ifade eden Kansu Gavri, bu anlamda Korkud ile konuşarak onu ikna ettiğini vurgulamıştır. Korkud'u kendi evladı gibi gördüğünü de belirten Kansu Gavri, şehzadeye yapılacak her türlü ikramın kendisine yapılmış sayılacağını özellikle belirtmiştir.³⁴⁵ Mısır Sultanı tarafından Korkud'a gösterilen aşırı denilebilecek bu ilgi dikkat çekicidir. Bu anlamda, Korkud'un sancak taleplerinin karşılanması konusunda Kansu Gavri'nin ortaya koyduğu diplomatik bu tavır, taht mücadelesi sürecinde II. Bayezid'in üç şehzadesi arasında Korkud'un şansının daha yüksek olduğunu düşündüğü anlamına gelebilir.

Korkud'un Mısırdaki başlayan bu sancak talepleri Ağustos 1510 senesinde Antalya'ya döndüğünde de devam etmiştir. "Hazret-i paşayân-ı 'azim" cümlesi ile başlayan mektubunda Korkud, Antalya haslarına önce Alaiye'nin eklenmesini istemiş olduğunu, Antalya'ya geldiğinden beri hastalıklardan kurtulamadığını gerekçe göstererek Alaiye'de ikamet etmek istediğini belirtmiş, ancak bahsi geçen yeri teftiş ettiğinde o bölgenin de kendisine uygun olmadığını ifade etmiştir. Devamında Korkud, Alaiye'nin yerine Aydın'ın daha uygun olduğunu, Tire'nin Antalya'ya, Ayasluğ, İzmir ve Menemen'in de Alaiye haslarına eklenerek kendisine verilmesini istemiştir. Burada özellikle Menemen'i neden istediğinin altını çizer ve orada kendi mülkünden evler bulunması sebebiyle ikametine uygun olduğunu ve havasının sağlığına daha iyi geleceğini belirtir. Bu mektubunda Korkud, Manisa'yı özellikle istemediği "ve ma'lûmunuz ola ki kat'â Manisa'yı kabul etmezem; ve lutf edesiz bundağı takâ'üd veçhile ol yerlerde otumağı muhibbinize nâ münâsib görmeyesiz, zîrâ ne tarîkde olursam hazret-i hudavendigâr hizmetinden yüz çevirmezem..." sözleri ile ifade eder.

³⁴⁵ Sultan Kansu Gavri'nin II. Bayezid'e Korkud'un talepleri hakkındaki mektubu için bkz: TSMA NO: E 5664.

Mektubun sonlarına doğru ise bu bölgeleri idare etmek üzere bir sancakbeyi talebinde bulunur.³⁴⁶

Korkud'un bu mektubunda Manisa'yı özellikle istemediğini vurgulaması dikkat çekicidir. Bu durum, Korkud'un II. Bayezid'e olan bağlılığını üstü kapalı bir biçimde ifade etme yolu olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda, kendisini mevcut siyasi durumdan endişe duyduğu izlenimini vererek çatışmalardan uzak durmaya çabalayan biri olarak göstermek niyetinde olduğu da düşünülebilir. Bu bağlamda, Korkud'un ifadeleri, babası II. Bayezid'e olan sadakatini sorgulatmadan siyasi risklerden kaçınarak kardeşleri ile çatışma olasılıklarından uzak bir konumda kendi güvenliğini sağlama çabası olarak da yorumlanabilir. Ancak, Korkud'un Manisa'dan Antalya sancağına gönderildiği süreçte, kardeşleri Alemşah ile Mahmud'un vefatı üzerine yeniden boş kalan Manisa sancağını ısrarla talep etmesi ancak bu isteğin II. Bayezid tarafından defaatle reddedilmesi mektubundaki ifadelerinden farklı bir nitelik taşımaktadır.

Yukarıda ifade edilen mektubun, Korkud tarafından aynı içerikle iki defa daha fakat bu sefer farklı kişilere gönderildiği arşiv belgelerinde göze çarpmaktadır. Korkud, bu mektupları "Hazret-i paşayı 'azîm Ali Paşa lâlâm kâmrân ve kâmyâb" başlığı ile Ali Paşa'ya, "Hazret-i Mustafa Paşa lalam-ı kâmyâb" başlığı ile ise Mustafa Paşa'ya yazmıştır. İçeriğinin tamamen aynı olması talep ettiği sancaklarda ortaya koyduğu ısrarın gözlemlenmesi bakımından oldukça önemlidir.³⁴⁷

Korkud, bahsi geçen mektuplarda haslarından şikayetlerine devam etmekte ve Antalya ile Alaiye'nin beden sağlığına iyi gelmediğini gerekçe göstererek değiştirilmesi talebini yinelemektedir. Mektuplarda dikkat çeken en önemli husus, Korkud'un İzmir hasları konusundaki ısrarlı tutumudur. Daha önce kendi yetki bölgesine dahil olan ancak Hadım Ali Paşa'nın talebi üzerine elinden alınarak Veziriazam'a verilen İzmir haslarını bir kere daha bu mektuplar aracılığı ile hem Hadım Ali Paşa hem de Mustafa Paşa'dan talep etmektedir. Bu bağlamda Korkud'un taht mücadelesi sürecini Antalya'dan değil İstanbul'a daha yakın olan bölgelerden sürdürme gayreti içinde olduğu düşünülebilir. Dahası, Korkud'un Antalya ve Alaiye'nin sağlığı açısından

³⁴⁶ Korkud'un divâna gönderdiği ve sancak taleplerini içeren mektubu için bkz: TSMA NO: E 2597.

³⁴⁷ Korkud'un sancak taleplerini içeren Ali Paşa'ya mektubu için bkz: TSMA NO: E 6684/4, aynı mektubun Mustafa Paşa'ya gönderilmiş olanı için bkz: TSMA NO: E 6684/14.

uygun olmadığını vurgulaması, kişisel sağlığını ön planda tutarak nispeten daha saklı bir siyaset güttüğü şeklinde yorumlanabilir.

Üstelik İzmir haslarını geri istemesi yalnızca kişisel bir talep olmanın ötesinde, bölgenin stratejik önemini vurgulayan bir hamle olarak da değerlendirilebilir. İzmir, coğrafi konumu itibarıyla hem ticaret yollarının kesişim noktasında yer almakta hem de deniz gücü açısından kritik bir liman işlevi görmektedir. Dolayısı ile İzmir limanlarının kontrolünü elde etme çabası, Korkud'un deniz gücünü arttırarak kendisini desteleyen Türk korsanlarının varlığından faydalanmak istediği şeklinde de yorumlanabilir. Bu durum, Ahmed ve Selim'in sancak tartışmalarını dikkatlice değerlendiren Korkud'un, konumunu güven altına alarak kendi taht stratejisini uyguladığını düşünmemize olanak sağlar.

Bununla birlikte Sultan Kansu Gavri'nin Mısır'dan Korkud için talep ettiği Alaiye sancağını istediği şartlar ile daha sonra Antalya'ya döndüğünde Korkud'un bizzat kendisinin talep ettiği şartlar arasında bir çelişki bulunur. Öncesinde Antalya ve Alaiye yönetiminin sadece kendisinde olmasını, defterdar ve lala tayin edilmemesini istemesine karşılık, Antalya'ya döndüğünde gönderdiği mektuplarda bu düşüncesinden vazgeçmiş gözükmekte, sancakbeyi olarak tayin edilmesini istediği Hüseyin ve Haydar Beylerin isimlerini vermekte, görevlendirilecek olan kişilere de Aydın bakiyesinin verilmesini talep etmektedir. Korkud'un Mısır'dan döndükten sonra değişen bu fikri, Ahmed ve Selim'in sancak faaliyetleri ile bağlantılı olmalıdır. Özellikle Selim'in Kefe'ye geçişi ve Ahmed'in II. Bayezid'i etkileyerek diğer şehzadelerin sancak atamalarına müdahale ediyor oluşu, Korkud'u da İstanbul'a yakın bir noktada bulunmak düşüncesine itmiş olabilir. Yukarıda izah edilen tüm bu teşebbüsler, Korkud'un İstanbul'a daha hızlı ulaşmak niyetiyle yaptığı girişimler olarak değerlendirilebilir. Üstelik, sancağını yönetmek konusunda sancakbeyi ve lala tayin edilmesine yönelik talepleri, Korkud'un sancak yönetmek konusunda istekli olmadığı dolayısı ile taht mücadelesi sürecinde yer almadığı şeklinde bir imaj çizmek gayreti ile üstü kapalı bir taht stratejisi planladığını akla getirebilir.

Korkud'u bu sancak değişikliği taleplerine iten diğer bir sebebin ise II. Bayezid'in Şehzade Ahmed'i veliahd tayin ederek Osmanlı tahtına bir an evvel çıkarmak niyetini iyice açığa çıkarması olduğunu söylemek mümkündür. Bu konuda Mustafa Ali, Sultan II. Bayezid'in yaşlılığını sebebiyle “şikâyet-künân vüzerasına bu sırrı ‘ayân eyledi”

diyerek, Ahmed'e tahtı bırakmak isteğini aşikâr hale getirdiğini, ancak bu duruma Mustafa Paşa'nın karşı çıkarak "bu vaz'ı irtikâb idesüz hâl-i hayâtta kıyâmet ü gavgâlarını müşâhede kılasuz" dediğini belirtir.³⁴⁸

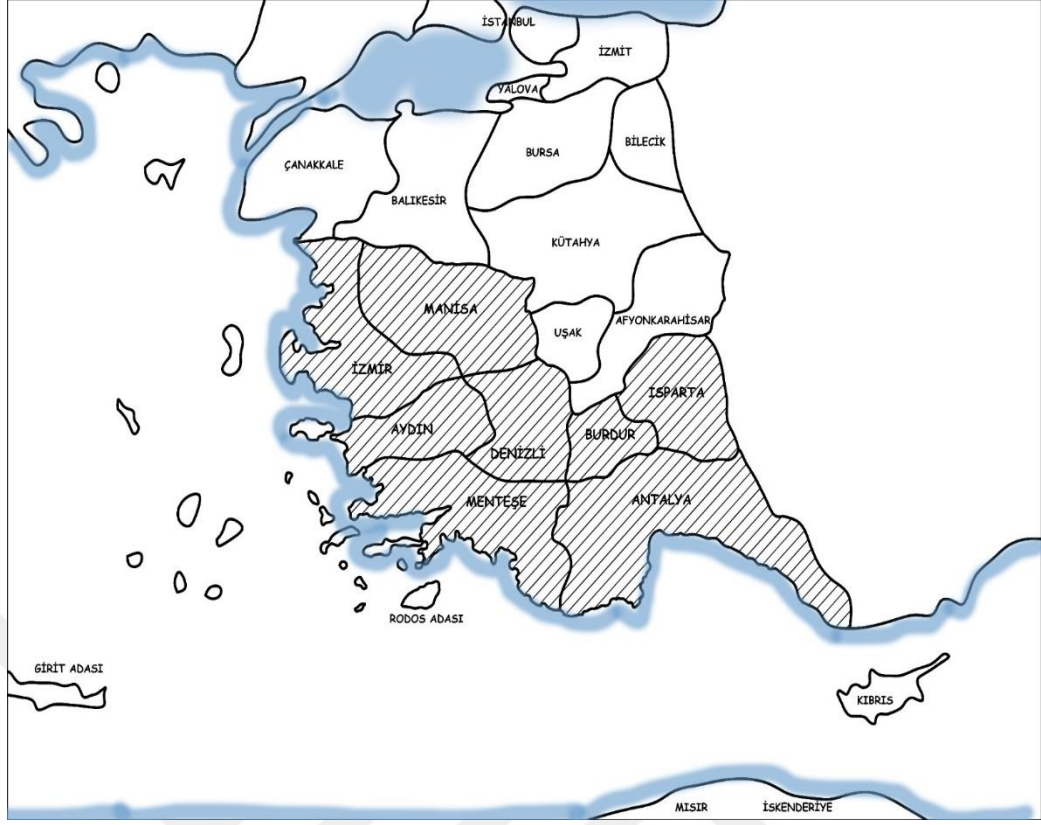
Venedik elçisi Andrea Foscolo'nun 6 Ocak 1510 tarihli mektubunda ise, şehzadeler arası dengeler hakkında önemli bilgiler bulunmaktadır. Buna göre; II. Bayezid'in oğulları arasında büyük bir anlaşmazlık bulunmaktadır ve birbirlerine ölümcül bir nefret beslemektedirler. Üstelik, her biri II. Bayezid'in yerine tahta çıkmak istemektedir bu nedenle aralarında büyük bir kıskançlık bulunmaktadır. Osmanlı topraklarında ise II. Bayezid'in Amasya Sancakbeyi olan oğlu Ahmed'i desteklediği söylenmektedir. Bununla birlikte Foscolo, Korkud ile Selim'in aynı anneden doğduklarını ifade ederek, ikisinden birinin tahta çıktığı durumda diğerinin memnun olacağını ve Ahmed'e karşı bir çeşit ittifak içerisinde olduklarını belirtmektedir.³⁴⁹

Ancak Korkud, bahsi geçen talepleri karşılanmadığı gibi Şehzade Selim'e Manisa'nın verileceğini haber almıştır. Bu anlamda kız kardeşi Sofu Fatma Sultan'a yazdığı mektubunda üzüntüsünü ve sitemini ortaya koyar. Selim'e Manisa'nın verilmesine karşılık, kendisini Antalya'ya terk etmek amacıyla olduklarını, yine de artık Antalya'da durma ihtimalinin kalmadığını ve dört beş güne kadar Tire'ye gideceğini, Selim'in kayırıldığını ve yapılanların farkında olduğunu belirtir. Devamında kendisine saygı duymamaya devam ederlerse "varup gine Mısır'a mı gideyim? Yahut Rodos'a mı kaçayın. Cümlesinden evlâ bu görünür ki varam Tire'de takaüd idem. Şundan eger istediğim gibi vermezlerse rücu'um yok." diyerek içerisinde bulunduğu durum hakkında bir çıkarım yapar. Korkud'un bu tavrı, II. Bayezid'e karşı kırgın, endişeli fakat bir o kadar da tehditkâr bir tavır takındığını göstermekle birlikte, üstü kapalı bir ima ile kaçacağını ifade etmesi bakımından önemlidir.³⁵⁰

³⁴⁸ Mustafa Ali, *Künhü'l-Ahbâr*, 394.

³⁴⁹ "...Kahire'de bulunan Churchut (Korkud) ile Trabexun'daki (Selim) tek bir anneden geliyor ve görüldüğü gibi, birbirleriyle anlaşıyorlar ve ikisinden biri hükümete atanırsa biri ve diğeri memnun olacak ve her ikisi de Amasya'dakine karşı." Sanuto, *i Diarii* Vol XII, 170.

³⁵⁰ Korkud'un kız kardeşi Fatma Sultan'a yazdığı mektup için bkz: TSMA NO: E 5587.

Harita 1: Şehzade Korkud'un Yönetici Olduğu Sancaklar

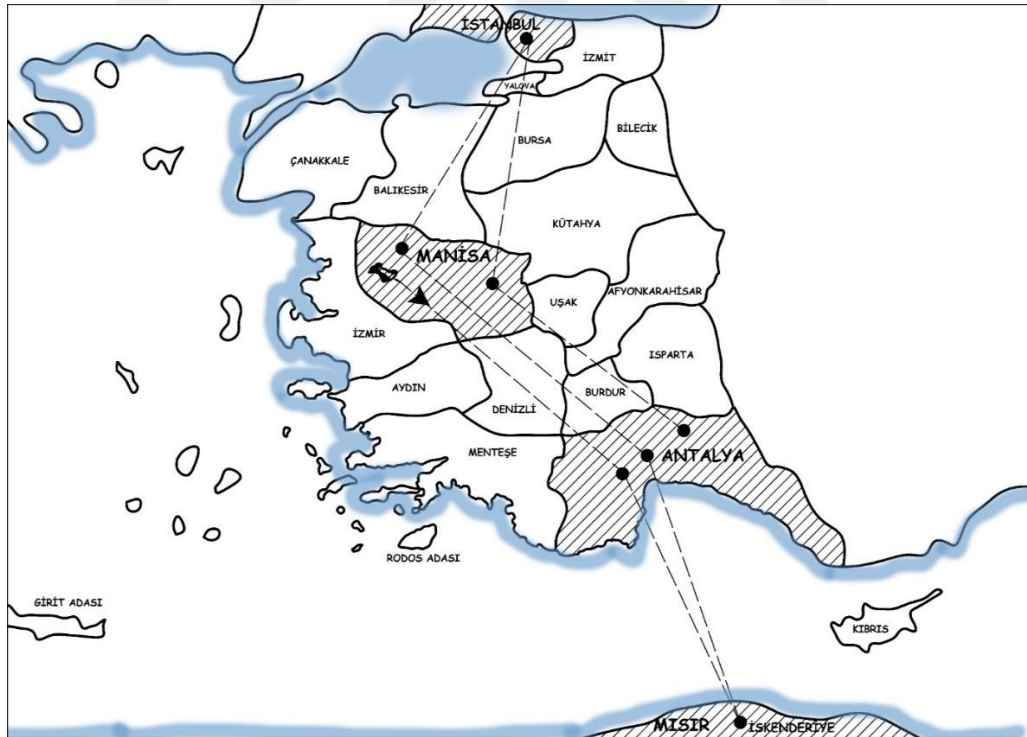
Görüleceği üzere Korkud'un sancak talepleri hep belirli bir strateji dahilinde talep ediliyormuş gibi bir izlenim vermektedir. Alaiye ve Antalya sancaklarına ek olarak Aydın, Tire, İzmir, Menemen gibi İstanbul'a daha kolay ulaşabileceği bölgeler ve liman kentleri olmasından hareketle olası kaçıışı bakımından uygun lokasyonları tercih ediyor gibi durmaktadır.

Korkud lalası Ayas Ağa'ya tarihsiz olarak gönderdiği mektubunda Divân-ı Hümayûn'a defalarca ilettiği taleplerinin göz ardı edildiğinden yakınmaktadır. Mektubunda Korkud, geçmiş dönemlerde lalaları aracılığı ile II. Bayezid'e ulaştırılan taleplerine, her ne kadar tam olarak karşılık bulamasa bile, belirli ölçüde yanıt alarak teselli bulunduğunu belirtmektedir. Ancak mektubunda belirttiğine göre Korkud son zamanlarda Divân-ı Hümayûn'a sunduğu hiçbir talebinin dikkate alınmadığı ve karşılık bulmadığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Korkud, lalası Ayas Ağa'dan, onun aracılığı ile II. Bayezid'e ulaşan taleplerinin daha etkin bir şekilde ele alınması ve gerekli girişimlerin yapılması yönünde yardım talep etmektedir. Korkud'un bu

şikayetinin odağında, önceki dönemlerde lalaları sayesinde padişaha ulaşabilen taleplerinin artık dikkate alınmaması ve bir sonuç alamaması yer almaktadır.³⁵¹

Hüsam Paşa'nın "Sultan Korkud kağıdıdır" başlığıyla divâna yazdığı bir başka mektup, yukarıda ifade edilen sancak taleplerinin tekrar kabul edilmediğini gösterir. Bu anlamda Hüsam Paşa mektubunda, şehzadenin Antalya'nın havasına uyum sağlayamaması sebebiyle hastalandığını, doktoru Alaaddin Bey'in bu yolculuğun sağlığını daha da kötü durumu getireceği yönündeki uyarılarına rağmen beklediği izin gelmediği halde mecburen Aydın'a hareket ettiğini rapor etmiştir.³⁵²

Korkud ise, bu anlamda talep ettiği gibi Tire'ye ya da Aydın'a değil, doğrudan Manisa'ya gitmiştir. Bu hareket, bir emrivaki olarak değerlendirilebilecek nitelikte olup, babası II. Bayezid'in İzmir ve Manisa'yı ısrarla vermemesi üzerine Korkud'un kendi seçtiği sancağa atanmasını zorlayıcı bir durum olarak yorumlamak mümkündür. Korkud'un, Selim ve Ahmed'in sancak değişim taleplerine kayıtsız kalmayarak kendi eylem ve stratejilerini devreye sokması, onun siyasi etkinliğini ve iradesini ortaya koymaktadır.

Harita 2: Şehzade Korkud'un Taht Mücadelesi Sürecinde İzlediği Rotalar

³⁵¹ Korkud'un "Hazret-i Ayas Ağa lalam-ı Kâmyâb" başlığı ile tarihsiz olarak gönderdiği mektubu için bkz: TSMA NO: E 6684/2.

³⁵² Hüsam Paşa'nın Divan-ı Hümayun'a yazdığı mektup için bkz: TSMA NO: E 10160/53

Yukarıdaki haritadan Korkud'un Manisa'da başlayan sancakbeyliği görevinin Antalya'ya atanması ile devam ettiği oradan izinsiz bir şekilde Mısır'a giderek 14 ay gibi uzun bir süre ikamet ettiği ardından Antalya sancağına geri döndüğü görülebilir. Devamında Antalya'dan yeniden ayrılarak yine habersiz şekilde Manisa'ya oradan İstanbul'a gitmesi önemlidir.

Mart 1511 tarihinde gerçekleştirdiği ani Manisa yolculuğunda, Korkud Antalya'ya kıyasla daha hâkim olduğu Manisa sancağından taht mücadelesini sürdürmeyi amaçladığı düşünülebilir. Bununla birlikte, Korkud'un Manisa Sancağına olan ilgisi, bu bölgenin stratejik önemi ile doğrudan bağlantılıdır. Tahta çıkan pek çok sultanın Manisa sancağından geldiği düşünüldüğünde Korkud'un Manisa sancağı konusundaki ısrarı anlamlıdır.

Ayrıca, olası bir krize karşı coğrafi olarak son derece hâkim olduğu bir bölgede olmanın sağladığı avantajlarla olası kaçış planını yürütmek daha kolay olacağından ani bir hareketle Manisa'ya gitmeyi tercih etmiş olmalıdır. Ancak, görev yeri olan Antalya Sancağını terk eden Korkud, halihazırda karmaşa içerisinde olan Antalya – Teke bölgesinde iç karışıklık çıkarmak gayesinde olan Şah kulu kuvvetlerine de bu hareketi ile zaman ve neden yaratmış olduğunu da ayrıca belirtmek gerekir.

4.2. Anadolu'da İsyan İklimi: Şah Kulu İsyanı (1511)

1511 senesi Anadolu toplumunun huzurunu kaçıran ve sosyoekonomik problemleri arttıran çeşitli isyan olaylarının görülmeye başladığını bir dönemdir. Bu dönemde merkezi otoritenin zayıflaması, yerel güçlerin ve tarikatların etkisini arttırmış ve bu da toplumda huzursuzluklara yol açmıştır. Bu örneklerden biri olan Şahkulu Ayaklanması, II. Bayezid ile Şehzade Selim'in Rumeli'de karşı karşıya geldikleri dönemde meydana gelmiş ve başında Şah Kulu isimli bir Kızılbaş şeyhinin bulunduğu bu karmaşa büyüyerek Anadolu'da bir isyan iklimine dönüşmüştür. Osmanlı kaynaklarında ve arşiv belgelerinde “Şeytankulu, Sofu, Karabıyıkoglu” gibi unvanlarla da anılan Şahkulu'nun, Antalya yakınlarında Kızılkaya, Yalınlu köyü civarında bir tekke kuran Hasan Halife'nin oğlu olduğu ifade edilir. Aslen Tekeli Türkmenlerinden olan babasının ise önceden Safeviyye tarikatından Şeyh Cüneyd ve Şeyh Haydar'ın yanında bulunduğu ve daha sonra Teke bölgesine geldiği belirtilir.³⁵³

³⁵³ Feridun Emecen, “Şahkulu Baba Tekeli”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 38, 284-286.

Tekkenin bulunduğu Yalınlu köyünde doğan Şahkulu 1501 dolaylarında bu tarikatın görüşlerini yaymaya başlar ve 1510 senesinde isyanı açık bir hale getirmiştir.³⁵⁴

Ana merkezleri olan Kızılkaya'da Safevî yanlısı dinî görüşleri yayan ve etrafına birçok Türkmen yandaş toplamayı başaran Şahkulu'nun böyle bir isyanı neden başlattığına dair pek çok sebep sıralanabilir ancak bunlardan ikisi bilhassa önemlidir. Bunlardan ilki, Şehzade Korkud'un sancakbeyi olduğu Teke'den önce Mısır'a ardından Manisa'ya hareketi sonrası Teke sancağı valisiz kalarak Şahkulu taraftarlarının propaganda faaliyetleri için iyi bir fırsat ve elverişli bir zemine sahip olmuşlardır. Diğeri ise, uzun süredir serbest bir hayat süren civardaki Türkmenlerin merkezi otorite olan Osmanlıları tanımak istemeyip Şahkulu etrafında tanımlanmasıdır.

Bu nedenle Safevîlerin kendilerini Akkoyunlu coğrafyasının varisi olarak görmesi ve bu anlayışı yalnızca coğrafi değil aynı zamanda inançlarının da mirasçısı olarak kabul etmelerinden hareketle Osmanlı Devleti'nin doğu sınırlarında, Akkoyunlu coğrafyasının ise batısında kalan bölgelerde yaşayan Türkmenlere yönelik propagandalar yaptıkları ifade edilir. Konargöçer olan bu Türkmenlerin; Osmanlı Devleti'nin merkezileşme sürecinin bir parçası olarak vergiye bağlanarak yerleşik düzene geçirme çabasına karşı çıkmaları ve Osmanlı yönetimine her fırsatta isyan etmeleri, onları kendi inançlarına daha yakın buldukları Safevîler ile iş birliği yapmaya yöneltmiş olabilir.³⁵⁵

Nitekim, Şahkulu öğretilerinin sadece Anadolu ile sınırlı olmadığını ifade etmek yanlış olmayacaktır. Şahkulu halifelerinin, şeyhlerinden aldıkları mektupları Osmanlıların Balkan vilayetlerinde örneğin Serez, Selanik, Yenice, Filibe gibi bölgelere götördüklerine dair kanıtlar bu isyan hareketinin sistematik bir yönü bulunduğunu akla getirir.³⁵⁶ Erdem Çipa'ya göre Şahkulu halifelerinin bu mektupları; Anadolu'daki

Ayrıca bkz; "Filibe Sancağı Beyi Sufi Şahkulu'nun casusu Pir Ahmed namın itdiği ikrarın beyanıdır ki zikr olunur ve Şahkulu Antalya kurbunda Yalunlu nam karyenin yanında bir mağarada olurdu." TSMA NO: E 6636.

³⁵⁴ Şahkulu'nun casusu Pir Ahmed'in, Şahkulu'nun yanından dört kişinin ayrılarak her birinin yirmişişer kağıtla muhtelif kimselere gönderildiği suretle bu etkileşimi kanıtlayan ifadeleri için bkz; TSMA NO: E 6636.

³⁵⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.2, 244.

³⁵⁶ Şahkulu'nun casusu Pir Ahmed'in, Şahkulu'nun yanından dört kişinin ayrılarak her birinin yirmişişer kağıtla muhtelif kimselere gönderildiği suretle bu etkileşimi kanıtlayan ifadelerini içeren mektubu için bkz; TSMA NO: E 6636.

faaliyetlerden bir yıl önce planlanmış, Rumeli'deki gerçek ya da olası yandaşlara iletilerek, imparatorluğun bütününde bir isyan planlandığı düşündürülebilir.³⁵⁷

Nitekim Osmanlı kaynaklarında, Antalya'dan aniden ayrılan ve Manisa'ya doğru ilerleyen şehzade Korkud'un kafilesine saldırımları, II. Bayezid'in öldüğü ve Korkud'un bu sebeple aniden sancağından ayrıldığı gibi bir kanaat oluşturmuştur.³⁵⁸ Andrea Foscolo'da 24 Haziran 1511 tarihli mektubunda, Anadolu'ya gizlice girip çıkan ve Şahkulu'nun yanında yer alan bazı kimselerin, Şehzade Korkud'un acele bir şekilde bir yerden diğerine doğru gittiğini gördükten sonra, II. Bayezid'in öldüğüne kanaat getirildiğini ve böylece 4000 civarında adam toplayarak ayaklandıklarını yazmaktadır.³⁵⁹

Bu söylentilerin esasında Şah Kulu tarafından yapıldığına ve ülkenin başıboş kaldığının ima edildiğine dair kanıtlar bulunmaktadır.³⁶⁰ Antalya kadısının Şehzade Korkud'a yolladığı mektupta bu anlamda önemli bilgiler yer alır. Mektuba göre kadı, Şahkulu destekçilerinin, liderlerinin ilah derecesinde görüldüğü mesajını etrafa yaydıklarının haberini verir.³⁶¹ Aynı şekilde İstanbul'a gelen çeşitli raporlarda, Şahkulu'nun mehdi olduğu iddialarının etrafta dolaştığı bilgileri bulunmaktadır.³⁶² Tüm bu mehdilik ve ilahlık iddialarının üzerine, Şehzade Korkud'un tam da isyanın çıkış noktasında bulunan sancağını terk ederek, sorumluluk bölgesini boş bırakması Şahkulu'nun propagandasına uğrayan bölgede yaşayan halk üzerinde derin bir etki yaratmış ve Osmanlı kuvvetleri açısından zaten hayal kırıklığına uğramış sipahileri ve halkı kendi yanlarına çekmeyi başarmışlardır.³⁶³

³⁵⁷ Erdem Çıpa, *Yavuz'u Yaratmak, Osmanlı Dünyasında Saltanat Veraseti, Meşruiyet ve Tarihi Hafıza*, İstanbul: Kitap Yayınevi, Mayıs 2019, 70.

³⁵⁸ Şehzade Korkud'un Şah Kulu eşkiyalarından kaçarak Manisa Kalesi'ne sığındığı bilgisini veren Bursa Kadısı Zengani'nin yeniçeri ağasına mektubu için bkz; TSMA NO: E 5451.

³⁵⁹ "... Anadolu'nun içinde ve dışında, gizlice Sofi'nin yanında yer alan bazı Türkler, Satalia (Antalya) lordu Sultan Curchut'un (Korkud) çok aceleyle bir yerden diğerine kıyıya doğru gittiklerini gördükten sonra, [bundan] babası sultanın öldüğüne karar verdiler ve sayıları 4000 civarındaydı..." Sanuto, *i Diarii*, Vol XII, 510-512.

³⁶⁰ Şah Kulu tarafından çıkarılan fesatlara ve bunlara karşı alınabilecek önlemlere dair saraya gönderilen bir rapor için bkz: TSMA NO: E 6187/1 Ayrıca bkz; Sultan Korkud tarafından gönderilen Sofi'nin verdiği bilgiler; Şahkulu İsyanında "Memleket boştur, geliniz memleketi zabt edelim" diyerek Kapılıkaya'da Döşeme Derbendinde toplandıkları, etrafa dağılıp zahire topladıkları, asilerin kimlerle, nerelere gidip neler yaptıkları hakkında rapor için bkz; TSMA NO: E 5035.

³⁶¹ "Allah budur, peygamber budur." TSMA NO: E 6321.

³⁶² Şehzade Osman tarafından İstanbul'a gönderilen mektup için bkz; TSMA NO: E 2829. "...mehdilik davası idüb" Ayrıca başka bir belgede; "...mehdilik davasın ider" kaydı bulunur. TSMA NO: E 6187/1

³⁶³ TSMA NO: E 6321/1, TSMA NO:6187/1

Bu ayaklanma ile şehzadeler arasında meydana gelen taht mücadelesinin son askeri evresinin başladığını düşünmek mümkündür. Özellikle bu durum, Selim’e karşı rakiplerinin yetersizliklerini göstermesi bakımından oldukça şeffaf bir durum ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan dengelere bakıldığında saltanat yolunda Selim’in avantajlarının daha görünür bir hal aldığı söylenebilir.³⁶⁴ Söz konusu bu ayaklanmanın 1511 senesinde şehzade Korkud’un sancakbeyliği yaptığı Teke’de başlaması ve Mart – Temmuz ayları arasında Günaybatı Anadolu’da bir isyan iklimine kolaylıkla dönmesi bu süreçteki istikrarsızlıklarla açıklanabilir.³⁶⁵ Gelibolulu Mustafa Âlî, iktidar mücadelelerinin sebep olduğu otorite boşluğunu şu şekilde tarif eder;

“Şehzâde Sultan Korkud hıffet-i aklla ibn-i vakt olanlar gibi harekât-ı nâ-mahmûd idüp Hazreti Hüdâvendigarun Sultan Ahmed cânibine meyl-i tâmmını ve birâder-i kihteri Sultan Selim’in Kefe sahilinden Rumili’ne geçüp nasb-ı a’lâm itdüğünü işitdi, hıffet-i dimâg peydâ eyleyüp bir gice Antalya’dan göçdi, Saruhan Sancağı’na varup sadr-ı hükümete geçdi. Etrafindaki erbâb-ı fesâd miyân-ı şebde sefer itmesini bazı nâ-sezâ-ahvâle tuyurdılar.”³⁶⁶

Bununla birlikte isyancıların içerisinde bir hayli tımarlı sipahi bulunmaktadır. Bu sipahiler için kaynaklarda “Kızılbaş rengine boyananlar” şeklinde bir niteleme bulunur.³⁶⁷ Tımarlılar arasındaki genel huzursuzluğun sebebi, merkeze gönderilen raporlarda ortaya konulduğu üzere tımarların para ile alınıp satılması ve devlet adamlarına yakınlarına dağıtılması olarak gösterilir.³⁶⁸ Tımarları devralan kişilerin niteliksiz ve yetersiz kişiler olduğunun saraya rapor edilmesi, bu anlamda sarayında bu konuda bilgisi olduğu gerçeğini ortaya çıkarır.³⁶⁹ Aynı şekilde Haniwaldanus Kroniğine göre; Şahkulu’na katılanlar arasında ellerinden Tımarları alınmış Tekeli ve Karamanlı sipahilerde bulunmaktadır. Örneğin Ustaçlıoğlu adında bir subaşı kendisine tabi sipahiler ile isyan tarafında yer almıştır. Bununla birlikte Şahkulu’nun bölgede

³⁶⁴ Gelibolulu Mustafa Âli, vr. 198b. Ayrıca bkz; Erdem Çıpa, 68.

³⁶⁵ Şehzade Korkud’un Şahkulu Ayaklanmasının Antalya civarlarına yayıldığına dair verdiği bilgiler için bkz; TSMA NO: E 5882/1 (Belgenin üst kısmı bozuk fakat alt kısmı okunabilmektedir.)

³⁶⁶ Gelibolulu Mustafa Âli, vr. 198b.

³⁶⁷ Sadullah Gülten, *Osmanlı-Safevî Kışkırtıcılığı Kızılbaşlar*; İstanbul: Timaş Tarih, 2022, 93.

³⁶⁸ Çağatay Uluçay bu raporlardan biri hakkında şu bilgileri verir; “Nerede maldar etrak taifesi varsa, bezirgân oğulları varsa, kadı oğulları, mütevellî oğulları varsa cümlesi ehl-i tımar oldular. Padişahın ne kadar açısı, seyisi, mehteri vesair hüddamı varsa cümlesi ehl-i tımar oldular, yoldaşa dirlik kalmadı. Görsünler, imdi tımarı na-mahalle verüb sipahi taifesini zulmetmekten ne fitneler zahir olsa gerektir.” “Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu”, *Tarih Dergisi*, C. 6, S.9, 1945, 55.

³⁶⁹ Şahkulu tarafından çıkarılan fesatlara ve buna karşılık alınacak tedbirlere dair bir şahsın arızası hk. bkz: TSMA NO: E 6187. “

Ayrıca bkz; Şehabattin Tekindağ “Şahkulu Baba Tekeli İsyanı” (1967), 35-36.

büyük bir itibara sahip olması nedeniyle, Şehzade Korkud'un tarikat üyelerini zaman zaman Antalya'da ziyaret ettiği hatta II. Bayezid'in zaviyelerini bizzat yaptırarak, kimi zaman nakdi yardımda bulunduğu ifade edilmektedir. Buna karşılık müritlerinin önünde yaptığı bir konuşmada Şahkulu, Osmanlılar için belirlenen sürenin dolduğunu, artık insanlığın başında kalamayacaklarını, bundan böyle yeryüzünün hakimiyetinin kendilerinde olduğunu ve kendisine gökten incek olan bir kılıçla tüm milletleri itaati altına alacağını ilan etmiştir.³⁷⁰

Tamda Osmanlı tahtı ile ilgili karışık bir dönemden geçen Osmanlıların bu çeşit bir dini söylem ile karşı karşıya kalmaları, bu hareketi yakından takip eden Antalya idarecilerini tedbir alamaya yöneltmiş gözükmektedir. Şehzade Korkud'un adamlarından Antalya Subaşı Hasan, henüz güçleri ve etki alanları büyümeden Şahkulu'nun yirmi kadar adamını yakaladıysa da elebaşları kaçmayı başarmıştır.³⁷¹ Muhtemelen bu kaçıştan sonra Şahkulu, Osmanlı kuvvetlerinin kendisine yönelik tehditlerinin devam edeceğini düşünerek etrafına adam toplayıp gücünü arttırmaya devam etmiş gözükmektedir.

Gücünü giderek arttıran Şahkulu kuvvetleri Hasan Subaşı'nın kendilerine müdahalesinden sonra 3000 kişilik bir kuvvete ulaşmıştır. Bu defa, bazı yerel halk ve sipahilerin taraf değiştirmesi sebebiyle Hasan Subaşı'yı bozguna uğratmış ardından Antalya önlerine gelip şehrin pazarını ve şehzade Korkud'un çadırlarını yağmalayarak karşı koymak isteyen Osmanlı kuvvetlerinin çoğunu öldürmüşlerdir. Daha sonra, Antalya civarında İstanos ve Elmalı gibi bölgeleri tahrip ederek Osmanlı kuvvetlerini dağıtmış, Teke-ili'nin tamamına hâkim olduktan sonra ise bu sefer Hamîd- ili (Isparta-Burdur) tarafına yönelmiş, özellikle Burdur'a baskın düzenleyerek karşı koymaya çalışan Osmanlı kuvvetlerini bozguna uğratarak Kütahya'ya doğru harekete geçmişlerdir.³⁷²

³⁷⁰ *Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bâyezid-i Veli* (1481-1512), haz. Richard Kreutel, çev. Necdet Öztürk, İstanbul 1997, 48, 49, 53. Ayrıca bkz; Tımarlarını kaybeden Teke'li sipahilerin Şahkulu'nun yanında yer aldıklarına dair belge için bkz; "...vilâyet-i Tekenin ekseri sipahileri bile anlara mütâbaat idüb zaman-ı kalilde bir iki bin melâlin cem' olub mezkûr bedbaht ki reisleri Şahkulu'dur..." TSMA NO: E 2829.

³⁷¹ Antalya Kadısının 30 Mart 1511 tarihinde şehzade Korkud'a yolladığı mektubunda Şahkulu kuvvetleri üzerine Hasan Subaşı'nın sevk edildiği bilgisi bulunmaktadır. "Subaşı Hasan gönderilüb, mezkûr Şahkulu ele girmeyüb yigirmi nefer mikdarı kimisne ele girüb dutulup habsolundu." Bknz; TSMA NO: E 6321.

³⁷² Feridun Emecen, "Şahkulu Baba Tekeli", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 38, 284-286.

Şahkulu kuvvetlerinin Osmanlı güçlerine karşı kazandıkları bu başarılar, etki bölgelerinde, özellikle Teke bölgesinde, ünlerini arttırmış olsa bile, bu durum II. Bayezid'in Anadolu Beylerbeyi Karagöz Paşa'yı bu kuvvetler üzerine göndermesi ile sonuçlanmıştır. Ancak, Anadolu Beylerbeyliğinin merkezi olan Kütahya önlerinde kendilerine karşı koyan Karagöz Paşa'ya karşı Şahkulu kuvvetleri planladıkları taktik çerçevesinde mallarını ve eşyalarını bırakarak geri çekilmişlerdir. Karagöz Paşa'nın adamları bu malları yağmalamakla meşgulken, Şahkulu kuvvetleri geri dönerek Osmanlı kuvvetlerini bozguna uğratmış ve Karagöz Paşa'yı esir etmişlerdir.³⁷³ Bu esnada, II. Bayezid, Karagöz Paşanın kuvvetlerinin zor durumda olmasından hareketle hem Korkud hem de Ahmed'e kuvvetleri ile yardıma gitmeleri emrini vermiş, fakat o sıralarda iki şehzadenin de görevli oldukları sancaklarda bulunmamaları, Karagöz Paşa'nın 22 Nisan 1511'de Kütahya Kalesi'nde infaz edilmesi ile sonuçlanmıştır.³⁷⁴

Feridun Emecen'in aktardığına göre Kütahya'dan sonra Şahkulu kuvvetleri Manisa'da bulunan Şehzade Korkud'un üzerine yürümüştür.³⁷⁵ Alaşehir Ovasında meydana gelen mücadeleden sonra Korkud Manisa kalesine sığınmış ve Şahkulu kuvvetleri bu sefer Bursa'ya doğru harekete geçmiştir. Osmanlı arşivinde yer alan ve Bursa Kadısı Ahmet Zengani tarafından yeniçeri ağasına yazılan bir mektup bu anlamda önemli bilgiler verir. Anlattığına göre, Alaşehir ovasında yenilen Şehzade Korkud kaçarak Manisa Kalesine sığınmış, Şahkulu kuvvetleri ise Bursa'ya doğru ilerlemeye devam etmiş, eğer yeniçerilerden yardım gelmez ise memleketin elden gideceğini ifade edilmiştir.³⁷⁶ Manisa'da kazandığı bu başarılarından sonra Şahkulu kuvvetleri Antalya/Kızılkaya'ya geri dönmüş, II. Bayezid ise bu yenilgiler üzerine şehzade Ahmed ile Hadım Ali Paşa'yı Şahkulu isyanını bastırmakla görevlendirmiştir.³⁷⁷

Osmanlı arşivinde yer alan şehzade Ahmed'in mektuplarından biri, Ali Paşa ile şehzadenin Kızılkaya'da buluştuklarını ve civar bölgelerde Şahkulu kuvvetlerini

³⁷³ Necdet Öztürk, *Selef ile Halef Gölgesinde Sultan II. Bayezid (1481-1512)*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayın, 2023, 272.

³⁷⁴ Vefat eden Anadolu Beylerbeyi Karagöz Ahmed Paşa'nın yerine Yusuf Sinan Paşa'nın tayin edilmesi hakkında II. Bayezid'in kararı.

³⁷⁵ Feridun Emecen, "Şahkulu Baba Tekeli", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 284-286

³⁷⁶ Teke İli eşkiyasının, beylerbeyi Karagöz Ahmed Paşa'yı yenmesinden sonra Sultan Korkud üzerine vararak Alaşehir ovasında mücadele ettiği, Sultan Korkud'un kaçıp Manisa Kalesine sığındığı, Eşkiya'nın Bursa'ya yaklaştığı, yeniçerilerden yardım olmazsa memleketin elden gideceği hakkında Bursa Kadısı Ahmet Zengani'nin yeniçeri ağasına mektubu hk. Bknz; TSMA NO: E 5451.

³⁷⁷ Şahkulu isyanını bastırmak için sefere çıkacak olan Veziriazam Hadım Ali Paşa'nın sefer ihtiyacı için verilen eşyaların listesi için bknz; TSMA NO: E 6204/1

bozguna uğrattıkları bilgisini verir.³⁷⁸ Buna rağmen hala İstanbul'a, isyan bölgesinde şiddet, talan, cinayet, kutsal değerlere saygısızlık gibi davranışların varlığına dair raporlar gelmeye devam etmektedir.³⁷⁹

Bu görevlendirme tahtın bir sonraki sahibi hakkındaki mücadelede önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Özellikle Ali Paşa'nın Şehzade Ahmed yanlısı bir hizbin önemli bir üyesi olduğu düşünürse, söz konusu isyanı bastırmak konusunda iş birliği yapmaları Ahmed'i tahtın varisi olarak İstanbul'a getirmek konusunda güçlü bir dayanak olabileceğini akla getirir. Kaynakların aktardığına göre, Hadım Ali Paşa'nın kuvvetleri dört bin bölük halkı ile dört bin yeniçeriden oluşmaktadır. Osmanlı kuvvetlerinin toplandığı haberini alan Şahkulu asileri ise bu sefer Karaman taraflarına doğru çekilmişlerdir. Bu bölgelerde Karaman Beylerbeyi Haydar Paşa ile Kayseri sancakbeyi Kemal Beyin kuvvetlerini yenerek, paşaları idam ettirmiş bu defa Beyşehir bölgesine geçmişlerdir. Burada Ali Paşa, Şehzade Ahmed kuvvetlerinden ayrılarak Şahkulu kuvvetlerinin peşinden gitmiş ve onları Sivas yakınlarında yakalamıştır.³⁸⁰

Asker sayısının fazlalığına rağmen Hadım Ali Paşa, Şahkulu kuvvetlerine yenilmiştir. Osmanlı kuvvetlerinin bu yenilgisi, bir anlamda Korkud ve Ahmed'in, Ali Paşa'nın bu kuvvetlerine yeterince destek olamamalarının bir sonucu olarak gerçekleşmiş olabilir. Böylelikle, Şahkulu ayaklanmacılarına son darbe vurulamamış ve bunun sonucunda Şahkulu kuvvetleri kaçmayı başarmıştır. Şehzade Ahmed'in İstanbul'a gelişmeleri haber vermek üzere yazdığı mektubundan anlaşıldığına göre Ali Paşa ile yanında bulunan 170 yeniçeri,³⁸¹ giriştikleri çatışmada birtakım sipahilerin yine taraf değiştirmesinin de etkisiyle Şahkulu kuvvetleri ile Sivas yakınlarında karşı karşıya kalarak 2 Temmuz 1511 tarihinde hayatlarını kaybetmişlerdir.³⁸²

³⁷⁸ Şehzade Ahmed'in Ali Paşa ile buluşarak Kızılkaya ve diğer yerlerde düşmanla çarpıştıklarına dair mektup için bkz: TSMA NO: E 3062/4

“Kızılbaz melahid bunda Sivas kurbünde Hafik kal'asına konup göçtükten sonra bu bendeniz halkımız ile ve şehirluden bir mikdar bulunan atlu katırlu ademler cem' edüp üç yüzden artuk âdem olup ardlarına düşüb yukarıdan çıkınca kondukların göçtüklerin irakdan gözliyerek gittük hatta şol kadar oldu ki Sivas nâhiyesinde Yenice nâm kariyede aşikârı olup görünüp alay bağladık âdem ademlerimiz ileri varup anlardan dahi çıkup orada hayli ok savaşı dahi oldu.”

³⁷⁹ TSMA NO: E 5035.

³⁸⁰ “Dört bin mikdârı bölük halkıyla ve dört bin yeni çeri ile Gelibolu maberinden öte yakaya geçip...” İshak ibn İbrahim el-Uskubi. Selimname. Bibliothèque Nationale De France, MS, Turc141, vr. 31b-32a.

³⁸¹ Haniwaldanus Anonimi'ne göre Hadım Ali Paşa'nın beraberinde üç yüz sipahi ve üç yüz yeniçeri bulunmaktadır. *Haniwaldanus Anonimi*, 52.

³⁸² Şehzade Ahmed'in Divan-ı hümayuna Vezir Ali Paşa'nın vefat ettiğini bildirdiği mektup için bkz; TSMA NO: E 3062/5

Hadım Ali Paşa'nın Şahkulu kuvvetleri ile gerçekleştirdiği bu savaşta aldığı yenilgi sonrası askerleri dağılmıştır. Hacı Mustafa isimli biri yazdığı mektubunda, Şahkulu'nun Sivas'tan Hafik Kalesine doğru yöneldiğini ve bu süreçte civardan topladığı üç yüz kişi ile Şahkulu kuvvetlerinin peşine düştüğünü anlatmaktadır. Şahkulu asilerini gizlice takip eden Osmanlı kuvvetleri Sivas'a bağlı Yenice Köyü civarında karşılarına çıkmış ve burada bir ok savaşı gerçekleşmiştir. Şahkulu kuvvetleri, beklenmedik bu müdahale sonrası panikleyerek geri çekilmiştir. Ancak, bu mücadele sürecinde Şahkulu'nun öldüğü rivayet edilmektedir. Hacı Mustafa, Şahkulu kuvvetlerinin geri çekilmesi ile Osmanlı kuvvetlerinin ciddi bir zarar görmeden çatışmanın son bularak, Şahkulu asilerinin dağıldığı bilgisini vermektedir.³⁸³

Görüleceği üzere, Osmanlı Devleti'nin merkeziyetçi bir yönetim anlayışı oluşturma çabaları ile Safevîlerin Anadolu'ya yayılma politikaları aynı tarihsel döneme denk gelmektedir. Bununla birlikte, şehzadeler arasında taht mücadelelerinin olduğu ve sancak dengelerinin bozulduğu bu dönemi Şahkulu asileri bir fırsat olarak değerlendirip, ortaya çıkan otorite boşluğundan faydalanmışlardır. Osmanlı Kaynaklarından Hadîdî, II. Bayezid'in başta veziriazam olmak üzere yetkilerini devrettiği vezirlerin ülkenin durumu hakkında kendisini yeterince bilgilendirmediklerinden yakındığını ifade etmektedir. Bununla birlikte, II. Bayezid, Şehzade Korkud ve Ahmed'e de ağır ithamlarda bulunmuştur. Buna göre Ahmed, emrindeki elli bin kişilik ordu ile altı bin asinin hakkından gelemediğini ve cenk meydanlarının adamı olmadığını söylemektedir. Şehzade Korkud hakkında ise, yanında Karasi, Menteşe ve Aydın beyleri olduğu halde Manisa sancağını korumak yerine asilerden korkup kaçtığını belirtir.³⁸⁴

Şahkulu ayaklanması hakkında Hadîdî'nin ortaya koyduğu bu tablo 1511 senesinde meydana gelen otorite boşluğunun Anadolu'da oldukça belirgin bir hal aldığını

³⁸³ Şahkulu kuvvetlerinin Sivas'ın Hafik kalesi civarında oldukları ve yapılan müdahale sonrası Şahkulu'nun öldüğüne dair Hacı Mustafa'nın mektubu için bkz; TSMA NO: E 6664. "... arz-ı bende-i fakir oldur ki şimdiki halde Kızılbaş melahid bunda Sivas kurbundan Hafik kal'asına konup göçtükten sonra bu bendeniz halkımız ile ve şehirluden bir mikdar bulunan atlu ve katırlu ademler cem' edüp üç yüzden artuk adem olup ardlarına düşüb yukarıdan çıkınca kondukların göçtüklerin irakdan gözleyerek gittük hatta şol kadar oldu ki Sivas nâhiyesinde Yenice nâm kariyede aşikârı olup görünüp alay bağladık bir kaç ademlerimiz ileri varup anlardan dahi çıkup orada hayli ok savaşı dahi oldı. Bizi gördüğü vakit hayli vehmedüb karışup göçünü döndürüp alay bağladı ardından mübalağa asker yetişti, mülhaza etti. Gördü ki nesne yok çekildi gitti yürüyüverdi... bu yerlere zerrece ziyani dokunmadı. Cithan'a değin ardınca gittik, hazır helva idi, elden çıktı gitti. İş Allah'ındır ne diyelim. Amma aralarında reisleri olan Şahkulu Halife dedikleri mülhide cenkde tüfenk dokundu öldü deyu mesavi dahi var imiş..."

³⁸⁴ Necdet Öztürk, *Hadîdî Tarihi*, 332-334.

göstermesi bakımından önemlidir. Bununla birlikte tımar sisteminde kayda değer bozulmaların meydana geldiği ve devletin, vatandaşın güvenliğini tesis etmekte zorlandığını gözler önüne sermektedir. Özellikle Şehzade Korkud'un, asilerle mücadele etmek yerine kaçmayı tercih etmesi, sancak yeri savunmasız kalan Antalya, Manisa, Kütahya, Burdur gibi yerlerin idari yönden nasıl kontrolsüz olduğunu göstermesi bakımından önemli bir bilgi gibi görünmektedir.

4.3. Şehzade Selim ve Çorlu Muharebesi

Her ne kadar bu çalışma, Şehzade Korkud'un tarihsel anlatının merkezinde yer aldığı bir süreci ele alıyor olsa bile, dönemin siyasi dengelerini anlamak açısından Ahmed ve Selim'in taht mücadelesine dair stratejileri ile II. Bayezid ile olan ilişkileri de dikkate alınmaktadır. Bu bağlam, Korkud'un siyasi duruşunu, kardeşleriyle olan ilişkilerini, sancak bölgelerindeki etkinliğini ve gücünü çok boyutlu bir şekilde analiz etmemize olanak tanır.

1511 senesi Mayıs ayında, Osmanlı topraklarında Şahkulu ayaklanması devam ederken, Şehzade Selim'in taht mücadelesini bir adım daha ileriye taşıdığı söylenebilir. Semendire Sancakbeyi Bali Bey'in II. Bayezid'e gönderdiği mektubu, Selim'e ait kuvvetlerin 4 Rebiülevvel 917'de (1 Haziran 1511) *Kamçı suyu* diye bilinen bir nehrin civarında olduklarını, Selim'in Trabzon'dan yanında altı yüz adamını getirdiğini ve diğer kuvvetlerin ise Dobruca yöresi sipahisi olduğunu aktarır. Bununla birlikte Selim'in beraberinde üç yüz tatar askeriyle Tatar Hanının küçük oğlu Saadet Giray'ın bulunduğunu ifade eder.³⁸⁵ Aynı şekilde Bali Bey'in Akkirman'da bulunan adamlarından Mehmed'in mektubuna göre ise Selim Kefe'den yüz gemi ile hareket etmiş ve Akkirman yakınlarındaki *Sarıyer* mevkiine gelmiştir. Mektubun aktardığına göre Selim'in yanında ayrıca bin tatar askeri bulunmaktadır fakat sahip olduğu tüm kuvvetlere rağmen Selim'in Akkirman şehrine giremediği, Kili'ye yolladığı dört kayığın da topa tutulduğu anlatılır. Bu bilgilerden hareketle Selim önce Akkirman'a varmış oradan da Kili'ye gelmiş fakat karşılaştığı direniş üzerine toplamda 3000 kişilik askerî bir kuvvet ile Edirne'ye doğru hareket etmiştir.³⁸⁶

³⁸⁵ Semendire Beylerbeyi Bali Bey'in II. Bayezid'e mektubu için bkz; TSMA NO: E 6329/1

³⁸⁶ TSMA NO: E 8917/1 Bali Bey'in adamlarından Mehmed'in mektubu. Mektuba göre Selim 100 parça gemi ile Sarıyer'e gelmiştir. Yanında 1000 adet Kazak askeri bulunur. Kili'de toplandıkları bilgisini verir.

Andrea Foscolo'nun 24 Haziran 1511 tarihli mektubunda aktardığına göre Selim babası II. Bayezid'den Silistre sancağının kendisine verilmesi için talepte bulunmuştur.³⁸⁷ Ancak, Edirne'ye doğru yolda olduğu bu süreçte iki yayabaşının getirdiği hüküm ile Kefe sancağına atandığını öğrenmiş, eğer buradaki gelirlerin yeterli gelmeyeceğini düşünür ise kendisine Akkirman ve Kili sancakları vergilerinden de eklemeler yapılacağını bilgisini almıştır. Aynı hükümde dikkat çeken en önemli unsurun ise, talep ettiği Silistre sancağına cevaben, şehzadelere Rumeli'de sancak verilmesinin kanuna aykırı olduğunun vurgulanmasıdır.³⁸⁸

Tüm bunlar devam ederken Selim'in İstanbul'da kendisine karşı oluşturulan ve şehzade Ahmed yanlıları tarafından yayılan olumsuz havanın farkında olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada edildiği bilgiler doğrultusunda divan-ı hümayuna yazdığı mektuplarında Selim, kendisine yöneltilen ve isyancılıkla suçlandığı tutumu hoş karşılamadığını belirtmektedir. Bu anlamda Selim'in kendisine yöneltilen bu suçlamalara karşı eleştirel bir tavır takınarak bu davranışları eleştirmeye devam ettiği dönemin kaynakları arasında yer alan mektuplarda yer almaktadır. Özellikle Ahmed yanlısı hizbin, Selim'in asker toplayıp, babasının üzerine geldiği yönündeki düşüncelere ithafen, babası II. Bayezid'e kendisini asi gibi göstermeye çalıştıklarını ve bunu önlemek için Edirne'ye geldiğini ifade etmektedir.³⁸⁹

Edirne'de de Selim'in gelişine yönelik birtakım tedbirler alındığı söylenebilir. Emecen bu anlamda Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'nın Selim'i karşılamak üzere görevlendirildiği halde, yola çıktıktan bir süre sonra Edirne'ye geri döndüğünü ifade eder ve bunun saltanat açısından çeşitli dedikodulara yol açtığını ve Selim'in gücü açısından delil teşkil ettiği söylentilerinin yayıldığını belirtir.³⁹⁰

Tansel de bu anlamda; Selim'in önce Akkirman'a gittiğini fakat şehre girişte direniş ile karşılaştığından oradan Kili'ye hareket ettiğini fakat yolda dört gemisinin topa tutularak batırıldığını, bu sebeple Kili'ye giremeyerek Edirne'ye doğru hareket ettiğini belirtir.

³⁸⁷ “Çelebinin Edirne sınırındaki Silistire sancağını istediği söyleniyor. Ancak görüldüğü gibi sultan ona o sancağı vermek istemiyor.” Sanuto, *i Diarii*, Vol XII, 510-512.

³⁸⁸ Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, 52. Ayrıca bknz; Selim'in sancaklarla ilgili durumu defalarca babasına bildirmesine rağmen bir sonuç alamadığı, babasıyla görüşmek niyeti ile Kili'ye geldiği, Silistre Sancağı talebine şehzadelere Rumeli'de sancak verilmesinin kanuna aykırı olduğu cevabını aldığı halde yemininden dönmeyerek sancağına geri dönmeyeceğini hakkında Sadrazama gönderdiği mektup için bknz: TSMA NO: E 5443/1

³⁸⁹ Selim'in divan-ı hümayuna yazdığı mektuplar için bknz; TSMA NO: E 6185/5-6

³⁹⁰ Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, 53.

İshak Çelebi ise Selimnamesinde bu meseleyi şöyle anlatır, “Ol gün Rumeli Beğlerbeğisi Hasan Paşa'ya emr oldu ki, Hüdâvendigârın tûğünü bir menzil ilerü iledüb hasbeyle ol hidmet eğerçi kapucu başlarına müveffâd idi, amma çün kendü zu'm-i fâsıdlerince mahall-i hâtır mülâhaza etmişlerdi, hazar eylediler, Paşa-yı mezbur emr-i 'âli mucicince tuğ alıp giderken mavdi'-i ma'hudâ karîb geldikte mukabeleden

Bu gelişmeler üzerine II. Bayezid harekete geçerek ve *Çukurçayırı* civarına gelmiştir. Bu esnada Selim'in kuvvetleri de aynı bölgeye varmış bulunmaktadır fakat baba – oğul arasındaki bu gergin havaya rağmen Selim, babası II. Bayezid'e haber göndererek kendisi ile görüşmek istediğini söylemiş, II. Bayezid ise Ahmed taraftarlarının etkisiyle bunu reddetmiş fakat yine de daha önce Selim'e Kefe'de nasihatçı olarak giden Sarıgörez'i durumu değerlendirmesi açısından Selim'in yanına yollamıştır.³⁹¹

Sarıgörez ve Selim'in görüşmesi sonucu Selim'in Rumeli'de yer alan Semendire Sancağına atanması konusunda anlaşmaya varıldığı ifade edilir.³⁹² Buna ek olarak Selim'in sancaklarına Niğbolu, Silistre, Vidin ve Alacahisar eklenmiştir.³⁹³ Bu anlamda Selim ve Bayezid cephesinde kriz yatışmış gibi gözükse bile, Selim'e Rumeli'den sancak verildiğini duyan Ahmed'in bu duruma tepki gösterdiği görülür. Lalasına yazdığı mektuplarda isyankâr kardeşi Selim'in sonunda Rumeli'ye geçtiğini üstelik Niğbolu ve Vidin sancaklarını da aldığını,³⁹⁴ eğer babası II. Bayezid izin verirse Selim'in üzerine yürüyüp hakkından gelmek istediğini ve onun Selim gibi babasının hayatta olduğu sürece tahtta gözü olmadığını ifade etmiştir.³⁹⁵

Bu gelişmeler üzerine Ahmed'in, İstanbul'da tahta çıkmak üzere birtakım hazırlıklar yapmaya başladığı söylenebilir. II. Bayezid'in ise Edirne'den İstanbul'a gidişi Selim'i yeni sancağı olan Semendire yolunda ağır ilerlemesine sebep olmuşa benzer. Bu anlamda Selim'in II. Bayezid'in İstanbul'a giderek tahtı Ahmed'e bırakacağı endişesi taşıdığı sonucuna varılabilir. Tamda bu sırada Şah kulu ayaklanması sırasında Hadım Ali Paşa'nın vefat etmesi üzerine meydana gelen kaotik ortamda Selim'in tahtın Ahmed'e bırakılacağı yönündeki endişesi daha da artmıştır. Bu anlamda babasına

Hadret-i Şehriyarun tûğ-ı sa'ade-fürûğî zahir oldu. Anun müşahedesinden Paşaya degşet ve hayret gelüb, akdâm akdâm ve cür'eti kendüye çekdi, bir kadem ileri varmağa ihtiyât eyleyüb ıskât-ı ahsen ve sulûk-ı meslek-i reca'a'l-kahkarayo emr-i müstahsen 'addeyleyüb gerü döndi." Vr. 33b

³⁹¹ Selim daha önce de sancak taleplerinde aldığı red cevaplar üzerine babasına yazdığı mektuplarda asi olmadığını kanıtlamak üzere Sarıgörez'in ya da başka bir mollanın teftiş için gönderilmesini talep etmiştir. TSMA NO: E 6185/ 12 -13

³⁹² Şehzade Selim'in Semendire sancağını kabul ettiğinin Veziriazam Koca Mustafa Paşa tarafından Sultan II. Bayezid'e arzı. TSMA NO: E 6265/1

³⁹³ Giovanni Maria Angiolello, eserinde Selim'e Semendire, Niğbolu ve Stiri (muhtemelen silistre) sancaklarının verildiği bilgisi hk bkz; 255.

³⁹⁴ Şehzade Ahmed'in lalasına hitaben yazdığı ve Selim'in yeni sancaklarına gösterdiği tepki için bkz; TSMA NO: E 6043, akt. Uluçay, Yavuz Nasıl Padişah Oldu, 68, dipnot: 55

³⁹⁵ Ahmed'in lalasına yazdığı mektup için bkz; TSMA NO: E 3062/7

yazdığı mektupta Selim bahsedilen bu endişeleri sıralamış, Ali Paşa'nın ölümü üzerine İstanbul'a giderek tahttan feragat edeceğine yönelik haberler aldığını ifade etmiştir.³⁹⁶

Bununla birlikte Şahkulu ayaklanmasının devam ediyor oluşu sebebiyle oluşturduğu kaos ortamında Selim, Ahmed'in artık tahta çok daha yakın durduğuna iyice kanaat getirmiş olmalı ki, yeniden Edirne'ye doğru harekete geçmiştir. Emecen'in ifade ettiğine göre kaynakların daha fazla göstermesine rağmen, yanında 20.000 kadar kuvveti bulunmaktadır.³⁹⁷

Venedik kaynaklarından Menavino'da Macarlara savaş ilan etmek niyetinde olan Selim'e, kendi tarafına çektiği babasının iki paşası tarafından gönderilen mektuplarda İstanbul'dan fazla uzaklaşmamasını, babasının zaten yaşlı olduğunu ve öldüğü takdirde onun yakında bulunursa kolayca tahta çıkabileceği tavsiye ettiklerini belirtir.³⁹⁸

Bu anlamda Bayezid'in mi yoksa Selim'in mi İstanbul'a önce hareket ettiğini söylemek zordur. Haniwaldanus Anoniminde Selim'in önce Edirneye gittiği ve hükümdarlığını ilan etmek amacıyla çeşitli hazırlıklar içerisinde olduğunu bilgisi bulunmaktadır.³⁹⁹ Benzer şekilde Menavino'da Selim'in, babası II. Bayezid'in İstanbul'a doğru yola çıktığı haberini alması üzerine, Edirne'yi ele geçirdiğini ve kendisini Türkiye'nin Sultanı ilan ettiğini belirttikten sonra tüm kuvvetleriyle babasından önce İstanbul'a varmak için harekete geçtiğini aktarır.⁴⁰⁰

Nihayetinde Selim, Edirne'de hazırlıklarını tamamlayarak şehrin kontrolünü sağlar sağlamaz İstanbul'a doğru yola çıkmış ve Çorlu yakınlarında Uğraş ya da Karışdıran mevkinde babası II. Bayezid'in ile ordusu ile karşılaşmıştır.⁴⁰¹ Karşısında Selim'in kuvvetlerini gören Bayezid, onun iyi bir niyet taşımadığına kanaat getirerek oğlunun kuvvetlerine müdahale edilmesi emrini vermiş, böylece iki ordu mücadeleye başlamıştır.⁴⁰²

³⁹⁶ Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 90. Dipnot 57 bu mektupların tıpkıbasımlarını verir. Ayrıca bkz: Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, 55

³⁹⁷ Emecen, *Yavuz Sultan Selim* 55.

³⁹⁸ Menavino, 126.

³⁹⁹ Haniwaldanus Anonimi, 53.

⁴⁰⁰ Menavino, 126.

⁴⁰¹ Selim ile Bayezid'in birliklerinin karşı karşıya geldiği yer hakkında çeşitli görüşler yer alır. Osmanlı kaynaklarında uğraş, karışdıran ya da Çukurçayır denilen yerde olduğunu ifade edilir. Trakya'da yer alan Çorlu ile İstanbul arası 120 km civarındadır ve imparatorluk kuvvetlerinin böyle bir mesafeyi altı günde alabileceğinin belirtildiği çalışmalar bulunmaktadır. Bknz; Murphey, *Ottoman Warfare*, 65-83.

⁴⁰² Emecen, *Yavuz Sultan Selim* 56.

Bu bilgilere rağmen 16. yüzyıl Osmanlı tarih yazımında Çorlu civarında meydana gelen bu mücadeleyle ilgili anlatılar belirsizdir denilebilir. Örneğin önce kimin saldırıya geçtiği net değildir. Yine de Trabzon'dan Kefe'ye ardından Balkan şehirlerine doğru gelirken, yol boyunca ordusuna katmak üzere asker toplamasına bakılırsa, Selim bir şekilde ve bir yerde babası II. Bayezid ile çatışacağını düşünmüş olmalıdır. Sonuç olarak, II. Bayezid ve Şehzade Selim'in ordusu 28 Temmuz 1511 tarihinde karşılaşmış ve Selim'in kuvvetleri II. Bayezid tarafından hezimete uğramıştır.

Çorlu Muharebesinden sonra Selim'in destekçilerinin nerede olduğu ya da onlara ne olduğu konusunda çeşitli yorumlar bulunmaktadır. Selim'in ordusunun bir hezimete ile karşılaşmış olsa bile, şehzadenin mağlubiyetinde ne gibi etkenler olmuş olabilir? Sonradan Veziriazam olacak Ferhat Bey ile Rumeli beylerinin bunda etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Bu anlamda, Selim ve beraberindeki kuvvetlerin 3 Ağustos 1511'de Ahyolu'na, oradan da tekne ile Kefe'ye ulaştığı kaynaklarda yer alır.⁴⁰³

Selim'in öncesinde Ahyolu'da toplanan ardından Kefe'ye varan askerlerinin sayısının azlığı da oldukça dikkat çeker. Her ne kadar savaş sırasında pek çoğunun ölmüş olduğu varsayılsa bile, arşivlerde askerlerden ziyade bazı beylerin Selim'e tercihen eşlik etmemeyi seçerek, kendi görev bölgelerine döndüklerine dair kanıtlar bulunmaktadır.⁴⁰⁴ Aynı şekilde bazı beylerin de Selim'in peşinden gitmemeleri adına II. Bayezid'in sadık adamları tarafından ikna edilmiş olduklarına dair raporlar bulunmaktadır.⁴⁰⁵

Kefe'de bir süre kalan Selim'in gerekli hazırlıkları yaparak Rumeli'ye zaman kaybetmeden döndüğüne dair kaynaklarda bilgiler bulunmaktadır. Buna bağlamda Selim, Kefe Kalesi dizdarı Kemal Ağa'dan bir miktar hazine sağlamıştır.⁴⁰⁶ Tüm bunlarla birlikte muharebeden sonra Selim'in babası II. Bayezid'e de yazdığı ve bu davranışı hakkında bilgiler veren bir mektubun varlığı bilinmektedir.⁴⁰⁷ Yaptığı tüm hazırlıklar sürerken, Selim'in mektubunda kullandığı itaatkâr anlatım oldukça göze çarpar. II. Bayezid'in ise oğluna karşı tavırlarının daha yumuşak bir hal aldığı

⁴⁰³ Kemalpaşazade, *VIII. Defter*, 58. Hoca Sadeddin, *Tâcû't-Tevârih*, C. 2, 150.

⁴⁰⁴ Kara Hüseyin Ağa'nın mektubu için bkzn: TSMA NO: E 10161

⁴⁰⁵ Şehzade Selim ile birlik olan devlet adamlarının avdet etmek şartı ile affedildikleri ve pişman olup geri döndüklerini bildiren rapor için bkzn; TSMA NO: E 3703/2

⁴⁰⁶ Anonim Tevarih, 101a.

⁴⁰⁷ TSMA NO: E 12276

söylenbilir. Yine de bu tavır sorgulanabilir; zira, Selim'in Kefe'de oturarak, sancakları yönetmesine izin vermesi, Ahmed'i tahta çıkarana kadar Selim'i uzakta tutmak çabası olarak düşünülebilir.⁴⁰⁸ Selahattin Tansel bu anlamda, II. Bayezid'in şehzade Ahmed'i Şahkulu kuvvetlerine karşı gösterdiği başarısız tutumlarına rağmen yine de İstanbul'a çağırarak zorunda kaldığını ifade eder. Görünen o ki II. Bayezid'in taht adayında bir değişiklik olmadığı gibi, izlediği stratejide de herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir.⁴⁰⁹

Ancak Selim'in hem II. Bayezid'e gösterdiği itaatkâr tutum hem de sancağından mücadele sürecinde kullanmak üzere kaynak sağlama çabası, onun siyasi olarak ortaya koyduğu stratejileri göstermesi bakımından önemlidir. Ancak, bu itaatkâr tutumun arkasında yatan motivasyonlar sorgulanabilir. Nihayetinde Selim, tahtın Ahmed'e bırakılacağına dair yapılan planları farkında olarak kendi stratejilerini uyguladığını söylemek mümkündür.

4.4. Şehzade Ahmed'in İstanbul'a Davet Edilmesi ve İstanbul Olayları

Taht mücadelesi sürecinde Ahmed'in İstanbul'a davet edilmesi dönemin siyasi dengelerinin bir başka faktörünü oluşturmaktadır. Her üç şehzadenin de aynı dönemde İstanbul'a doğru harekete geçtiği düşünüldüğünde, yapılacak olan karşılaştırma Korkud'un taht mücadelesi sürecinin İstanbul ayağını daha net ortaya koymamıza olanak tanır.

Bu dönemde, Sultan Bayezid, Şehzade Şehinşah ile Veziriazamı Hadım Ali Paşa'nın vefatı ile oldukça sarsılmış bir durumdadır ve Şehzade Ahmed taraftarları II. Bayezid'in bu hassas durumundan faydalanarak onu Ahmed'in İstanbul'a davet edilmesi hususunda ikna etmişlerdir.⁴¹⁰ Bu anlamda II. Bayezid'in ikna edilmeye ihtiyacı olup olmadığı sorgulanabilir. Bu anlamda, İdris-i Bitlisi'ye göre, divan erkani II. Bayezid huzurunda bir araya gelerek Ahmed'in saltanatı hakettiğini ileri sürmüşlerdir. Bu bağlamda, II. Bayezid'in nikris hastalığını öne sürerek Ahmed'in tahta çıkması talep edilmiştir.⁴¹¹

⁴⁰⁸ II. Bayezid'in, Selim'e Rumeli'de sancak verilmesini sakıncalı bulduğu fakat Kefe'de oturmasına izin verdiğine dair Selim'in adamlarının birinin raporu hk. Bknz; TSMA MO: 7967

⁴⁰⁹ Tansel, *II. Bayezid*, 287-288.

⁴¹⁰ Hoca Sadeddin, *Tâcü't-Tevârih*, C. 2, 183.

⁴¹¹ İdris-i Bitlisi, *Heşt Behişt*, VIII, 916.

Mustafa Âli, bu anlamda “zümre-i münâfıkîfîn hayli dirgîr oldılar ve Sultan Ahmed cânibine bu haberleri bildürdiler: Rûm-ili askeri rikâb-ı pâdişâhîde ictimâ ile hâzırîn iken sizün ber-vech-i isti‘câl pâyitahta gelüb, serîr-i nişîn olmanız lâzımdur, diyu i‘lâm eylediler.” diyerek Rum eyaleti askerlerinin padişahın huzurunda toplandıkları sırada, Ahmed’in İstanbul’a gelerek tahta çıkması gerektiğinin bildirildiğini ifade eder.⁴¹²

Şehzade Ahmed’in ise Üsküdar’da tahta çıkmak üzere planladığı hazırlıklar sırasında, Lalası Yularkasdı Sinan Paşa’yı İstanbul’a göndermesine Selim yanlısı hiziplerden olan yeniçeriler karşı çıkarak tepki göstermişlerdir.⁴¹³ Ahmed’in tahta çıkarılmak üzere İstanbul’a davet edilmesi ve Selim taraftarı olan yeniçerilerin de buna karşı çıkışları, İstanbul’da bir kargaşa ve kaos ortamı oluşturmuştur. Özellikle Ahmed’in Şahkulu ayaklanması sırasında gösterdiği yetersiz müdahale, yeniçerilerin Ahmed’i basiretsizle suçlamaları için bir sebep olarak görülür. Hadım Ali Paşa’nın tüm kuvvetleri ile isyancılara müdahale edişi ve bu süreçte Ahmed’in elindeki kuvvetleri, o bölgeye müdahale için göndermeyişi, bu anlamda saltanata layık olmadığı gibi bir algının oluşmasına sebep olmuştur. Bu anlamda Mustafa Âli tercihlerinin Selim’den yana olmalarından hareketle Ahmed’i İstanbul’a geldiğinde karşılamakla görevlendirilen Mustafa Paşa’nın çeşitli saldırılara maruz kaldığını aktarır.⁴¹⁴

Ahmed yanlısı hizbin, yeniçerileri köpeğe benzeten yorumlarının duyulması ise, payitahttaki havayı giderek daha gergin bir hale getirmiştir. Şehzade Selim’in hocası Hâlîmî Çelebi’ye gönderilen ve yeniçerilerin Selim’i desteklediği ifade edilen mektup; Ahmed’i destekleyen paşaların, “*Yeniçeriye it ağzından üstühân tutar, üstühân virelüm deyü*” konuştuklarını aktarır.⁴¹⁵ Yeniçerilerin şehzade Ahmed yanlısı hizbe verdikleri şiddetli tepkiler, Selim ile aralarındaki bağı göstermesi bakımından önemlidir. Bu anlamda kendilerine hakaret ettiği söylenen ikinci vezir Mustafa Paşa, Kazasker Abdurrahman Efendi, Mir-i Miran Hasan Paşa ve Nişancı Tacizade Cafer

⁴¹² Gelibolulu Mustafa Âli, *Künhü'l-Ahbâr*, 203b.

⁴¹³ Ahmed’in payitahta davet edilme süreci hk. Bknz; Kemalpaşazade, C 8, s. 234. Hoca Sadeddin, C 2, 185.

⁴¹⁴ Gelibolulu Mustafa Âli, *Künhü'l-Ahbâr*, 203b.

⁴¹⁵ Selim’in hocası Hâlîmî Çelebi’ye yazılan; şehzade Ahmed’in Üsküdar’a gelmesi üzerine II. Bayezid’in yeniçeri ve Rumeli beylerini davet ettiği ve Ahmed lehine karar vermelerini istemiş olduğu halde, yeniçerilerin bunu kabul etmedikleri bilgilerini içeren mektup TSMA NO: E 3197.

Çelebi'yi tehdit eden yeniçeriler, şehzade Ahmed'in tahta çıkmak üzere hazırlıklarının değişmediğini görerek, bazı görevlilerin evlerine saldırıda bulunmuşlardır.⁴¹⁶

İfade edilen bu isimleri ele geçiremeyen yeniçeriler, bu defa İstanbul'dan sürgün edilmelerini talep etmişlerdir. Yeniçerilerin gözünde bu paşalar, II. Bayezid'e bağlılıkları ile tanınan kişiler olmaları nedeniyle Ahmed yanlısı olarak değerlendirilmiştir. Yeniçeriler nihayetinde Şehzade Ahmed'in taht için hazırlıklara devam etmesi halinde daha şiddetli yıkım yapacaklarına dair uyarılarda bulunmaya devam etmişlerdir.⁴¹⁷

Bu tehditler, Ahmed'in stratejik kararlarını doğrudan etkilemiş ve Üsküdar önlerindeki çadır ve otağını toplayarak sancağına geri dönmek zorunda kalmasına neden olmuştur.⁴¹⁸ Görüldüğü üzere İstanbul'a doğru hareket eden üç şehzade içerisinde tahtın en güçlü adayı sayılan Ahmed, yeniçerilerin karşı koyması sonucu taht mücadelesi sürecinde ciddi bir darbe almıştır. Bu durum, yeniçerilerin tahta hangi şehzadenin çıkacağı konusunda ne derece etkili olduğunu göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

4.5. Şehzade Ahmed'in Anadolu'da Çeşitli Girişimleri

Tahtı elde etmek konusunda Üsküdar'da yaptığı girişimlerde başarısız olan Ahmed'in önce kendi sancak bölgesinde ardından civar yerlerde yönetimi elde etmeye dair girişimlerde bulunmaya başladığını söylemek mümkündür. Bu anlamda Ahmed'in tahtı elde etmek konusunda farklı bir strateji geliştirerek mücadelesine devam ettiği görülür. Özellikle Anadolu'da bir çeşit hakimiyet kurmak çabasında olduğuna dair kayıtlar bulunmaktadır. Özellikle Anadolu'da bir sultanmış gibi davranarak önemli sancaklara kendi adamlarını atama yoluna gitmiş, oğullarına şehir sâlyânelerinden çeşitli ödenekler tayin etmiştir.⁴¹⁹ Örneğin, Ahmed'in; oğlu Mehmed için Bursa sâlyânesinden 400.000 akçe tayin edildiğine dair Ahmed tuğralı bir ferman

⁴¹⁶ Yeniçerilerin Selim'i desteklediklerinin bahsedildiği aynı mektup için bkz; TSMA NO: E 3197. Ayrıca bkz; Mustafa Paşa ve Hamdi Paşa'nın karışıklık çıkararak Ahmed'i tahta çıkarmak için uğraştıkları ve bunların ber-teraf edilmesinin gerekliliğini bildiren isimsiz fakat yeniçeri ocağından birinin mektubu için bkz; TSMA NO: E 3297/1

⁴¹⁷ Nihalî Çelebi, Selim'in hocası Halîmî Çelebi'ye yazdığı mektubunda Ahmed'in Üsküdar'dan saraya gelemeyişi ve İstanbul'da meydana gelen olayları anlattığı mektubu için bkz; TSMA NO: E 3197. Akt. Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 72, dipnot 64.

⁴¹⁸ Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 72.

⁴¹⁹ Şehzade Ahmed'in bu girişimlerine dair Anadolu'daki aşiret reislerine desteklerini talep ettiği mektup için bkz; TSMA NO: E 3062/1. Ayrıca Ahmed'in Niğde Sancakbeyliğine Ali Bey'i atadığını gösteren belge için bkz: TSMA NO: E 3062/2.

bulunmaktadır.⁴²⁰ Aynı şekilde bir başka tuğralı fermenda Ahmed, Niğde sancağına kendi adamlarından Ali Bey'i atamıştır.⁴²¹

Şehzade Ahmed'in güvendiği adamları ve kendisini destekleyen devlet adamlarının yanı sıra, Anadolu'da da önemli sayıda taraftar topladığını söylemek mümkündür. Şah Kulu ayaklanması sebebiyle yanındaki Anadolu kuvvetlerine ek olarak, güvendiği aşiret reislerine de mektuplar göndererek kendisine katılmalarını sağlamaya çalışmıştır. Örneğin Turgutoğullarından Musa ve Mehmed beye ardından da Babayoldaşların beylerine⁴²² gönderdiği mektuplarda silahlı askerleriyle kendi kuvvetlerine katılmasını istemiştir.⁴²³

Ahmed, Anadolu'daki faaliyetleri içerisinde Konya ile özel olarak ilgilenmektedir.⁴²⁴ II. Bayezid'den daha önce birçok kez Karaman sancağının yönetiminin kendisine verilmesini talep ettiyse bile II. Bayezid vefat eden oğullarından Şehzade Şehinşah'ın oğlu Mehmed'in valilik yaptığı bu sancağı Şehzade Ahmed'e vermeyi reddetmiştir. Yine de Ahmed yanındaki kuvvetlerle kardeşinin oğlu Mehmed'e saldırmış ve Konya'nın yönetimini ele geçirmiştir.⁴²⁵ Kemalpaşazade Ahmed'in sancaktaki meşru bir şehzadeyi görevinden zorla indirerek bir çeşit itaatsizlik tavrı takındığını ifade eder.⁴²⁶ Aynı şekilde Mustafa Âli'de Ahmed'in Konya civarında sergilediği bu tutum sonucunda destekçilerinin pek çoğunu kaybettiğini yazar. Ona göre; padişahın vali atadığı bir şehzadeye saldırmak ve sancağını kuşatmak devlete isyan sayılmaktadır ve Ahmed bu hareketleriyle artık asi bir şehzade durumuna düşmüştür.⁴²⁷

Andrea Foscolo'nun, kardeşi Piero Foscolo'ya İstanbul'dan 28 Mart 1512 tarihinde gönderdiği mektubunda da yine Ahmed'in Karaman civarında çıkardığı olaylar

⁴²⁰ Şehzade Ahmed'in oğlu Mehmed'e Bursa Salyanesinden verdiği ödeneğin ayrıntıları için bkz: TSMA NO: E 3062/10.

⁴²¹ Ali Bey'in şehzade Ahmed tarafından Niğde Sancakbeyi edildiği ferman için bkz; TSMA NO: E 3062/2.

⁴²² Ahmed'in Babayoldaşlar beylerine gönderdiği mektuplar için bkz: TSMA NO: E 3062/13, 3062/14, 3062/17, 3062/18.

⁴²³ Ahmed'in Turgutoğulları Beylerinden Musa ve Mehmet'e gönderdiği mektuplar için bkz; TSMA NO: E 3061/1, 3062/8, 3062/11.

⁴²⁴ Şehzade Ahmed'in isyan ederek Konya'yı harap ettiği hk bkz; TSMA NO: E 7072/1

⁴²⁵ Amasya Valisi Şehzade Ahmed'in Karaman'a gelmesinden dolayı Şehzade Mehmed'in mustarip olduğu Kızılbaş kuvvetlerinin Teke vilayetinde bulunduğu anlaşılmaması üzerine o tarafa gittiğinin Veziriazam Hadım Ali Paşa tarafından padişaha arzı. TSMA NO: E 6276/143

Ayrıca bkz; şehzade Mehmed ile Ahmed arasında olan savaşta Sultan Ahmed'in mağlup olduğu fakat çoğunluğun Selim'i istediği bilgisini veren Mehmed isimli birisinin II. Bayezid'e arzı. TSMA NO: E 6221

⁴²⁶ Kemalpaşazade, *VIII. Defter*, C.8, 61.

⁴²⁷ Mustafa Âli, *Künhü'l-Ahbâr*, 226b.

hakkında bilgi bulunur. Mektuba göre, Ahmed, Anadolu'da bulunan kırk bin kişilik kuvvetlerine öncülük etmektedir ve bu kuvvetlerle Karaman bölgesine gidip yeğeni Mehmed'in elinden sancak yönetimini zorla almış ve kendisini Karaman bölgesinin hâkimi ilan etmiştir. II. Bayezid ise Ahmet'e Konya'da yaptığının yanlış olduğunu söylemek üzere iki elçi göndermiş fakat elçilerle görüşen Ahmet onları dinlememiştir. Dahası Korkud'un üzerine gitmeye hazırlandığını belirtmiş, bu anlamda Korkud'un hazırladığı gemilerle dilediği yere gideceğinin haberini aldığını aktarmıştır. Foscolo, aynı zamanda Selim'e Rumeli'de sancak verildiğini de Ahmet'in duyduğunu, Anadolu'da çıkardığı karışıklıkların esas sebebinin de bu olduğunu ifade etmektedir.⁴²⁸

Bu gelişmelerden adamları vasıtasıyla haber alan Selim'in, Ahmed'in isyancı durumuna düşmesiyle taht yolunda önemli bir avantaj elde ettiğini söylemek mümkündür. Bu anlamda Selim'in hocası Hâlimi Çelebiye yazılan mektup, yeniçerilerin Ahmed'e karşı tutumlarını açık şekilde ifade eder. Aktarılanlara göre Ahmed'in Üsküdar'a gelmesi üzerine II. Bayezid, yeniçerileri, Hasan Paşa'yı ve Rumeli Beylerini saraya davet etmiş ve Ahmed'in tahta çıkması anlamında karar vermelerini istemiştir. Bunun üzerine yeniçeriler bu kararı kabul etmemiş ve Selim'den başkasını kabul etmeyeceklerini dile getirmişlerdir.⁴²⁹

Nitekim Ahmet'te İskender Bey'e yazdığı mektubundan anlaşılabileceği üzere bu durumdan oldukça rahatsızdır. Konya bölgesini ele geçirmesi üzerine, Selim ve destekçilerinin kendisi aleyhinde çeşitli girişimler içerisinde olduklarını, hatta bu anlamda Anadolu'dan asker bile topladıklarından haberdar olduğunu, yeniçerilerin zoruyla Rumeli Beylerinin Selim yanında durduklarını, yeniçeriler hakkında söylemediği sözlerin yayıldığını ve tüm bunların Selim'i başa geçirerek kendisini ortadan kaldırmaya yönelik adımlar olduğunu yazmıştır.⁴³⁰

Öte yandan, Ahmet'in, Korkud ve Selim'e gösterdiği tepki lalası Kasım Bey'in Divan-ı Hümayuna gönderdiği mektubun ayrıntılarından da anlaşılabılır. Kasım Bey'in ifade ettiğine göre Ahmet, babası rızasına uymayarak hareket edenleri devlet erkânı yola getirmezse kendisinin yola getireceğini ve bu düşüncesinden Ahmed'i

⁴²⁸ Andrea Foscolo'nun kardeşi Piere Foscolo'ya mektupları, Sanuto, *i Diarii*, Vol XIV, 291-293.

⁴²⁹ Hâlimi Çelebi'ye yazılan mektubun ayrıntıları için bkz: TSMA NO: E 3197/1.

⁴³⁰ TSMA NO: E 3062/26. Emecen ve Uluçay bu belge için TSMA NO: E 2667 verir, akt. Emecen, *Yavuz Sultan Selim* 62.

vazgeçiremediğini rapor etmiştir.⁴³¹ Aynı şekilde bir başka mektupta Ahmet bizzat II. Bayezid'den, İstanbul'a gelerek elini öptükten sonra Selim'in üzerine yürümek maksadıyla izin istemiştir.⁴³² Fakat, bir süre sonra Ahmed'in veziriazama gönderdiği bir diğer mektuptan anlaşıldığı üzere, II. Bayezid'den Selim'in üzerine gitmesi için izin çıkmamış, yine de Ahmed İstanbul'a gelerek babasının elini öpmek istediği konusunda ısrarcı olmuştur.⁴³³

Menavino'nun aktardığına göre ise; Ahmed, İstanbul'a gitmek üzere sancağından yola çıkmıştır. Üsküdar'a vardığında II. Bayezid'in adamlarından Silâhdar Paşanın Ahmed'i karşılayarak neden çağırılmadan İstanbul'a kadar geldiğini sorduğunu, Ahmed'in ise babasının Çorlu'da Selim'e karşı kazandığı zaferi kutlamak ve elini öpmek istediğini ifade etmiştir. Buna karşılık II. Bayezid'in ise Ahmed'e, öz oğluna darbe indirmenin bir zafer olmadığı, eğer sancağına dönmeyecek olursa aynı darbeyi ona da indireceğini söylediğini belirtir ve bunun üzerine Ahmet sancağına geri dönmek için harekete geçmiştir.⁴³⁴

Bu gelişmeler üzerine yeniçerilerin Şehzade Selim'e yönelik destekleri anlamında II. Bayezid'e daha fazla baskı yapmaya başladıkları söylenebilir. Kaynakların aktardığına göre her defasında tahtta daha genç birisini görmek istediklerini ifade etmekte ve yeni padişahın da Selim olması gerektiğini belirtmektedirler.⁴³⁵ Aynı şekilde yeniçerilerin bu ısrarcı tavırları ve İstanbul'da önde gelen vezirlerden Mustafa Paşa, Sinan Paşa'nın da Selim'in tarafına geçmesiyle II. Bayezid Selim'e istediğini vermek zorunda kalmıştır.⁴³⁶

Bu anlamda Selim'e 9 Muharrem 918 (27 Mart 1512)'de bir ferman gönderilerek, ordunun serdarlığı verilmiş,⁴³⁷ daha sonra *evâsıt-ı şehri-i Muharremü'l-haram 918*'de

⁴³¹ Şehzade Ahmed'in lalası Kasım Bey'in Divan-ı Humayuna mektubu için bkz; TSMA NO: E 5447/1.

⁴³² Şehzade Ahmed'in II. Bayezid'e, Selim'in üzerine yürümek için izin istediği mektubu için bkz: TSMA NO: E 6377/1.

⁴³³ Şehzade Ahmed'in İstanbul'a gelmesine izin verilmesi konusunda veziriazama mektubu için bkz; TSMA NO: E 1023/1

⁴³⁴ Menavino, 128.

⁴³⁵ Devlet erkanının Selim'i tahta çıkaracağı haberini alan şehzade Ahmed'in yardım talebi hakkında İskender Beye mektubu için bkz: TSMA NO: E 3062/26. "sen amelden kaldın. Bize padişah gerek eyle olsa biz dahi Selim Beği padişah eyledük dimişler..." Ayrıca bkz; Yavuz Sultan Selim'in gelip yeniçerilerin başına geçmesini istedikleri. TSMA NO: E 7072/1

⁴³⁶ Yeniçerilerin Selim'in ordunun başına geçmelerini istedikleri ve Ahmed'in Konya'yı talan ederek isyan çıkardığı hakkında rapor için bkz; TSMA NO: E 7072. Ayrıca bkz; Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 125, dipnot 17.

⁴³⁷ II. Bayezid'in Selim'i orduların başına geçirdiğinin haber verildiği mektup için bkz; TSMA NO: E 6185/15. "

(Nisan ayı başlarında) bir ferman daha gönderilerek acele şekilde İstanbul'a gelmesini ve askerlerin başına geçerek Ahmed'in üzerine yürütmesini, Korkud'un izinsiz şekilde İstanbul'a geldiği fakat bundan endişe duymaması gerektiği, önceki emir ne ise aynen uyulacağı belirtilmiştir.⁴³⁸ Bu konuda, *evâsıt-ı şehri-i Muharremü'l-haram 918* tarihinde Selim'e gönderilen bir başka fermanla ise Rumeli'deki sancakbeylerinin emrine verildiğini bilgisi yer alır.⁴³⁹

“karındaşın oğlum Ahmed'in men'i hususunda kapım halkı ve yeniçeri kullarımı sana koşam, sen dahi teveccüh edip gelesin deyu emr eyleyüb mefahirü'l-emâcid yeniçerilerim kethüdası İlyas ile hükm-i şerif irsal etmiş idim. Öyle olsa bu esnada karındaşın oğlum Korkut birgün füc'eten bunda İstanbul'a geldi...Mezkûr karındaşın Korkut'un bu veçhile icâzetsiz bunda gelmesinde hatırına şüphe büründürmeyüb emri i hümayunum üzre teveccüh idüb gelesiz.”

Yine de Selim'in İstanbul'a gitmek için acele etmediği ve sadık adamlarından Ferhat Ağa ile haberleşerek İstanbul'daki durumu anlamaya çalıştığı söylenebilir. Bu anlamda Selim'in görüşmek üzere yanına çağırdığı Ferhat ağanın İstanbul'da kalmaya tedbiren devam etmek istemesi henüz Selim lehine tam bir sükûnetin sağlanmadığı şeklinde yorumlanabilir.⁴⁴⁰

4.6. Şehzade Korkud'un İstanbul'a Gelişi

Şehzade Ahmed'in İstanbul'a girmek konusunda karşılaştığı direniş üzerine Konya taraflarına dönmesi ve sancak yöneticisi olan yeğeni Şehzade Mehmed'in elinden Konya'nın yönetimini zorla almış olması onu Selim destekçileri tarafından isyankâr olmakla suçlanmasına zemin hazırlamış olmalıdır. Bu anlamda Yusuf isimli birinin Selim'e yazdığı raporunda Ahmed'in durumu hakkında önemli bilgiler yer alır. Anlattığına göre Ahmed, Konya'da sergilediği tutun nedeniyle II. Bayezid tarafından gönderilen yayabaşılara değer vermemiş, onlarda İstanbul'a döndükten sonra Ahmed'in isyan durumunda olduğunu rapor etmişlerdir.⁴⁴¹

⁴³⁸ Korkud'un İstanbul'a gelişinden şüphe duyulmaması, eski hükmün aynen uygulanacağını ifade edildiği hüküm için bkz: TSMA NO: E 5814/2.

⁴³⁹ Sultan II. Bayezid'in Rumeli'de bulunan sancak beylerine Şehzade Selim'e hakkındaki fermanı. TSMA NO: E 6185/18

⁴⁴⁰ Ferhat Paşa'nın Selim'in gönderdiği ve İstanbul'daki karışıklıkların devam ettiğini belirterek yanına gelemeyeceğini fakat halkın ve askerinin kendisini dört gözle beklediğini ifade ettiği mektubu için bkz: TSMA NO: E 8312.

⁴⁴¹ Ahmed'in isyan durumunda olduğunu anlatıldığı rapor için bkz; TSMA NO: E 7072, ayrıca bkz; Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 125, dipnot 17.

Ahmed'in etki alanında olan bölgelere bakıldığında Korkud'un endişe duyması kaçınılmazdır. Bir anlamda Ahmed, Korkud'un sancağı olan Manisa ve civarı hariç hemen hemen her bölgede çeşitli girişimlerde bulunmak üzere olduğu hakkında kaynaklarda çeşitli bilgiler bulunur. Örneğin Selim'e yazdığı mektuplardan birinde Korkud, Menteşe civarında Ahmed'in adamlarının halka nasıl zulmettiklerini, yöre halkının mallarını nasıl zor kullanarak aldığı ve kendi adamlarını çeşitli kalelere nasıl gönderdiği hakkında çok ayrıntılı bilgiler vermiştir.⁴⁴²

İstanbul'da dengelerin değiştiğini fark eden Ahmed taraftarlarının ise Korkud'u etkilemek yönünde girişimlerde bulunduklarını ifade eden kaynaklar bulunmaktadır. Örneğin İshak Çelebi, *Selimname*'sinde, Ahmed taraftarlarının II. Bayezid'in artık Selim tarafına doğru yöneldiğini hissettiklerinde Korkud'a gizlice haber göndererek acele İstanbul'a gelmesini tavsiye ettiklerini yazar. Dahası, gelip saltanatı kurtarmasını, yeniçerilerin arasına girerek, onların koruması ile II. Bayezid'in huzuruna çıkmasını ve serasker olarak Ahmed'in üzerine gitmesinin gerekliliğini ifade ettiklerini belirtir.⁴⁴³

Ahmed kabul etmek istemese de taht yolunda şimdi üç aday bulunmaktadır ve üçünün de yürüyüş tempoları birbirinden farklıdır. Bir tarafta Selim, ülkenin halini görüşmek üzere pek çok defa II. Bayezid'den izin talep ettiği halde buna ulaşamamıştır. Ahmed ise, saltanatı garanti etmek maksadıyla divana-ı hümayuna sık sık mektup göndererek kardeşlerini şikayet etmekte ve üzerilerine sancak kuvvetleri ile gitmek istemektedir. Korkud ise, Ahmed'in ve Selim'in bu hareketlerinden sonra bir anlamda yedekte tutulan ve artık Ahmed'in padişah olamayacağını anlayan vüzerâ tarafından desteklenen bir adaydır.⁴⁴⁴

Hoca Sadeddin Efendi, diğer kaynaklarda pek rastlanmayan bir mektubun içeriğini aktararak, Selim'in padişah olması halinde mevkilerini hatta hayatlarını kaybedebilecekleri korkusuna kapılan *Ahmedlülerin*, Korkud'a II. Bayezid'in Ahmed'den yüz çevirdiğini bildirdiklerini söylemektedir. Mektubun aktardığına göre Ahmed taraftarları; "Hâliya hudâvendigâr hazretleri Sultan Ahmed'den bi'l-külliye alâka-i iltifâtın kat' idüp, saltanat emri Sultan Selim'e müreffez olmak mukarrer olmuşdur. Eger saltanat da'ıyesi hâtır-ı 'âtıra güzâr iderse semend-i 'azme süvâr olub,

⁴⁴² TSMA NO: E 8339/1

⁴⁴³ İshak Çelebi, *Selimname*, vr. 81a- 81b

⁴⁴⁴ Necdet Öztürk, *II. Bayezid*, 305.

‘ömr-i müsta‘cel gibi şitâb idüp nihânî İstanbul’a giresiz.” diyerek tercihlerinin değiştiğini belirtmektedirler.⁴⁴⁵

Korkud’un sebebi ne olursa olsun başkente bir şekilde geleceği düşünülmüş olduğu ve Mihaliç’ten İstanbul’a gelişinde hal ve hareketlerinin takip edilip rapor edildiği arşiv belgelerinden anlaşılabılır. Örneğin tarihsiz olan fakat içeriğinden anlaşıldığı üzere divan-ı hümayuna yazılan bir mektupta, Korkud’un Mihaliç üzerinden yaptığı yolculukta üç gemi temin ettiği, birisine lalas ve kendisinin bindiği, diğer ikisine ise atları ve nakit olarak üç katar deve yükü sandıkların konulduğu ifade edilir.⁴⁴⁶ Yine aynı mektuptan anlaşıldığına göre, Korkud’un İstanbul’a geldiği ve yanında yeniçerilere dağıtmak üzere 20 bin flori getirdiği belirtilir.⁴⁴⁷

Uluçay, Korkud’un ansızın İstanbul’a gelişinin halkı ve yeniçerileri hayrete düşürdüğünü fakat yine de yayabaşlar ve yeniçeriler ile görüşmesinin kendisine fayda sağladığını hatta ocak halkının bir kısmını yanına çekebildiğini ifade eder. Esasında mevcut duruma Korkud gözünden bakıldığında Selim, babasının ordusu ile mücadele etmiş ve yenilmiş bir şehzadedir. Ahmed ise, Anadolu’da çıkardığı karışıklıklar sebebiyle bundan böyle isyankâr olmakla suçlanmaktadır. Bu anlamda Menavino, Korkud’un Ahmed ve Selim’in düştüğü durumdan yararlanmak niyetiyle İstanbul’a geldiğini ancak Selim’in de aynı zamanda İstanbul’a geldiğinden haberdar olmadığını yazmaktadır. Selim’e seraskerliğin 27 Mart 1512 tarihli bir fermanla verilmesi ve devamında Nisan ayı başlarında gönderilen bir başka fermanla İstanbul’a davet edilmesi fakat bu sırada Korkud’un İstanbul’da olmasından endişe duymaması gerektiğini ifade ediliyor oluşu göz önüne alındığından 30 Mart 1512 tarihinde İstanbul’a varan Korkud’un, Menavino’nun aktardığı şekilde Selim’in İstanbul’a geldiğinden haberi olmadığını söylemek mümkündür.⁴⁴⁸ Bu bağlamda Korkud, Ahmed’in asi bir şehzade oluşu, Selim’in ise yenilmiş ve kaçmış bir şehzade olması durumlarını göz önünde bulundurarak kendisinin taht yolunda kardeşlerinden daha şanslı bir konumda olduğunu düşünmüş olabilir.

⁴⁴⁵ Hoca Sadeddin, *Tâcü’t-tevârih*, II, 197.

⁴⁴⁶ TSMA NO: E 4744/1 numaralı rapor, Korkud’un Mihaliç’ten İstanbul’a gelerek neler yaptığıyla ilgili ayrıntılı bilgiler verir. Belgenin çevirisi için bkz: Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 112 numaralı dipnot.

⁴⁴⁷ “Mübarek şehr-i Muharrem’in dokuzuncu günü idi ki Hazret-i Hüdavendigâr devletlü Bey hazretlerine asâkir-i mensûre serdârlığın himmet eyleyüb ber-vechi isti‘cal gelinmek emreylediklerinden sonra devletiyle anların gelmelerine halk muntazır ve müterakkıb iken Sultan Korkud Mihaliç’ten üç gemi dutub....” TSMA NO: E 4744/1

⁴⁴⁸ TSMA NO: E 5814/2, TSMA NO: E 6185/15.

Bununla birlikte Menavino, Ahmed ve Selim ile karşılaştırılınca Korkud'un babası II. Bayezid'in tahtı kendisine bırakmasının mümkün olduğu düşünüldüğünü, bu davranışı için ise daha önce babası II. Bayezid yerine tahta vekalet etmesinden güç aldığını ifade eder. Dahası Menavino'ya göre II. Bayezid, Selim'i İstanbul'a serdar tayin ederek Ahmed'in üzerine göndermek maksadı ile çağırmıştır. Sonuç olarak iki şehzadenin karşılaşması sonucu meydana gelecek mücadelede muhtemelen ya öleceklerini ya da zarar göreceklerini, bu durumun da Korkud'un tahta çıkmasında avantaj sağlayacağını söyler⁴⁴⁹

Bu durumda Korkud'un, kendince şanslı bulduğu bu durumu değerlendirmek amacıyla yanında getirdiği 20 bin filoriyi, yeniçerileri etkilemek isteğiyle kullanma niyetinde olduğu söylenebilir. Haniwaldanus, Korkud'un yanında getirdiği bu 20 bin florinin, II. Bayezid'in Şehzade Ahmed'i desteklemek maksadıyla gönderdiği para olduğunu ve Korkud'un bu paraları zorla ele geçirerek İstanbul'a getirdiğini ifade etmektedir. Ancak bir süre sonra Korkud yeniçerilerin Selim tarafında olduğunu anlaması üzerine, saltanata talip olmadığını, Selim'i Ahmed'e karşı destekleyeceğini hatta II. Bayezid'in tahtı Ahmed'e bırakmasına elinden geldiğince mâni olmak için İstanbul'a geldiğini söylemektedir. Dahası Korkud, Ahmed'den ele geçirdiği bu paralardan yeniçerilere adam başı iki yüz akçe bahşiş vermiştir.⁴⁵⁰

Bununla beraber, Nicolo Zustignan'ın 2 Nisan 1512 tarihli mektubunda Şehzade Korkud'un İstanbul'a gelişi ve sonraki gelişmeler hakkında detayı bilgiler yer almaktadır. Buna göre; Korkud beraberindeki altı kişi ile İstanbul'a gelmiş, bazı paşalar ve yeniçeri ağaları ile görüşmüş ve ardından konaklamak üzere bir camiye gitmiştir. Zustignan'ın cami olarak belirttiği bu yer yeniçeri ortaları olmalıdır. Ardından II. Bayezid, Korkud'un İstanbul'a geldiğini duyduktan sonra şehzadeyi yanına çağırmıştır. Korkud ise, II. Bayezid'e herhangi bir talebi olmadığını, ölümden kaçmak maksadıyla İstanbul'a geldiğini ifade etmiştir. Mektupta ayrıca, yeniçerilerin Korkud'a olan iyimser tavrından da bahsedilir. İstanbul'da kaldığı müddetçe rahat etmesi adına II. Bayezid ve birtakım paşalar tarafından çeşitli hediyeler gönderilen Korkud, "yeniçerilerin ekmeğinden başka bir şey" yemeyeceğini belirtmiştir. Yeniçerilerle olan bu yakınlığı, İstanbul'da Korkud'un tahta çıkarılacağı endişesi oluşturduğunu söyleyen Zustignan, Korkud'un yeniçerilere oldukça cömert bahşişler

⁴⁴⁹ Menavino, 130-132.

⁴⁵⁰ Haniwaldanus Anonimi, 69.

verdiğini de kaydeder. Bu gelişmeler üzerine Korkud’a sancağına dönmesi emrini veren II. Bayezid’e, yeniçerilerin “Evinize bir kuş gelirse, onu kovalamazsın değil mi? Korkud senin canından ve kanındandır.” diyerek karşı çıktıklarını anlatır.⁴⁵¹

Haniwaldanus Anoniminde de Korkud’un İstanbul’a gelişi ve yeniçerilerle ilişkisi benzer ifadelerle anlatılmaktadır. Belirttiğine göre Korkud İstanbul’a yanında yalnızca güvendiği içoğlanlarından biri ile gelmiş ve yeniçeri odalarındaki zaviyelerden birine gitmiştir. Bu haberi alan yeniçeriler Korkud’un yanına akın etmiş ve elini öpmüşlerdir. Bununla birlikte Korkud’un İstanbul’da olduğunu haber alan II. Bayezid, Korkud’a önce hangi sebepten gelmiş olduğunu sormuş ardından derhal İstanbul’u terk ederek sancağına dönmesine dair haber göndermiştir. II. Bayezid’in kapıcıları yeniçerilerin yanında olan Korkud’a II. Bayezid’in bu emrini oldukça tehditkâr ifadelerle dile getirdiklerinde, yeniçeriler buna tepki göstermiş ve “Bu küçük kuşcağız, yani şehzade, bir fundalığa sığınmış duruyor! Şimdi bunu rahatsız etme ne oluyor?” diyerek Korkud’u şehirden çıkarmalarına izin vermemişlerdir.⁴⁵²

Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa’nın “*el fakir Hasan*” imzalı fakat tarihsiz mektubunda yine Korkud’un İstanbul’a gelişiyle ilgili bilgiler yer alır. Aktardığına göre Korkud, Yeniçeri mescidine gelerek orada bir gece konaklamış, ertesi gün ise Yazıcı Kemal’in evinde misafir edilmiştir.⁴⁵³ Gelişinin ertesi günü, yeniçeri ağası ve on yayabası ile bir toplantı yapmıştır. İstanbul’a ne için geldiği sorulduğunda ise farklı cevaplar verdiği ifade edilmiştir. Onlara bazen Selim ile anlaşmamız var o sebeple geldim derken, bazen de Müslüman kanı dökülmesin diye geldim demektedir.⁴⁵⁴ Bu anlamda Korkud’un Ahmed ya da Selim gibi askerleriyle değil de lalası ile İstanbul’a gelişinin altını özellikle çizmek gerekir.⁴⁵⁵

Aynı şekilde Yunus imzasıyla şehzade Selim’e gönderilen bir mektup Korkud’un İstanbul’a gelişi hakkında önemli bilgiler verir. Mektubun aktardığına göre II. Bayezid, Selim’e kapı halkı ve yeniçeri refakatiyle İstanbul’a gelmesini emretmiş

⁴⁵¹ “Türk Lordunun [Sultan] oğlu Curcut, kendisine eşlik eden sadece 7 atla oraya gelmiş ve orada kalmak için bir camiye girmişti”, “Bu nedenle, Paşalar, Lord [Sultan] ve diğerleri ona hediyeler gönderdiler ve Yeniçeriler de öyle yaptı, böylece Yeniçerilerden başkasının yediklerinden [ekmeğinden] yemedi.”, “Ona [Sultan’a] şöyle denildi: “Sultanım, evinize bir kuş gelirse, onu kovalamazsınız, değil mi? ve bu senin [kendi etin ve] kanındır.” Sanuto, *i Diarii*, Vol XIV, 216.

⁴⁵² Haniwaldanus Anonimi, 66.

⁴⁵³ Şehzade Korkud’un İstanbul’a geldiği bilgisini veren Hasan Paşa’nın mektubu için bkz; TSMA NO: E 6534/1.

⁴⁵⁴ “Gâhi karındaşım ile ittifakım vardır deyüb, gâhi arada Müslümanlar helak olmasunlar deyü geldim, derlermiş...” TSMA NO: E 4744.

⁴⁵⁵ Korkud 30 Mart 1512, (12 Muharrem 918) senesinde İstanbul’a varmıştır. TSMA NO: E 4744.

olduğu esnada Korkud, izinsiz olarak İstanbul'a gelmiş fakat II. Bayezid Selim hakkında daha önce gönderilen emrinin hala geçerli olduğunu ifade etmiştir. Devamında yeniçeriler, Korkud'un İstanbul'da olsa bile, kararlarının değişmediğini, *halis* ve *muhlis* adamları olarak Selim'e bağlılıklarının devam ettiğini belirtmiştir.⁴⁵⁶

Yeniçerilerin Ahmed'e gösterdiği tepkiyi Korkud'a göstermemeleri gerçekten de babası II. Bayezid yerine tahta vekalet ettiğinde yeniçerilerle kurduğu yakınlık sayesinde olmuştur denilebilir. Bu anlamda Mustafa Âli, Korkud'un İstanbul'a tebdil-i suret şeklinde geldiğini, yanında musahiplerinden birinin bulunduğu ve yeniçeri ortalarına gittiğini ifade eder.⁴⁵⁷ "Mine'd-dâi'l-fakîr es-sâdık" şeklinde bitirilen fakat isim yerine M ev F harfleri ile imzalanmış tarihsiz bir mektupta ise, Korkud'un İstanbul'a gelişi hakkında verilen bilgilerin sonunda, Ahmet tarafından Korkud'a gönderilmiş tehdit mektubuna dair ayrıntılar kayıtlıdır. Bu kayıtlara göre Ahmet, adamlarından biri ile Korkud'a mektup göndermiş ve "saltanat sevdasın edermişsin deyü istima' olundu, eğer vaki' ise bilmiş olasın elbette üzerine varuram" ifadeleriyle tehdit etmiştir. Buna karşılık olarak Korkud, mektubu getiren kişiye "beni üç günde yeniçeri ortalarında bulalar" diye cevap verip geri yollamıştır.⁴⁵⁸ Görüldüğü üzere bu ifadelerden Korkud'un yeniçerilere kendisini koruyacakları anlamında güvendiği düşünülebilir.

Kemalpaşazade ise, Korkud'un İstanbul'a gelerek yeniçeri ortalarında bulunmasını daha farklı yorumlar. Ona göre Korkud bir miktar askeriyle önce Mihaliç'e oradan da Davut Paşa iskelesinden İstanbul'a çıkarak yeniçeri ortalarına girmiş ve burada bir divan düzenlemiştir. Bu divanda; daha önce Sultan II. Mehmed vefat ettiğinde babası II. Bayezid yerine tahta vekalet ettiğini belirtmiş ve o zamandan kalma yayabaşılara o dönemi anlattırarak hatırlatmalarını istemiştir. Yine aktardığına göre, Korkud'un yeniçerilere alenen tahtın eskiden beri kendisine ait olduğunu, o zaman babası II. Bayezid'e olan saygısından ötürü saltanatı verdiğini, şimdi saltanattan feragat ediyor ise eski zamandan gelen taht hakkını kimseye vermeyeceğini ifade etmiştir. Devamında yeniçerilerin tahtı Selim'e bırakmak istediklerini duyduğunda, yine de kararın islam askerlerinin elinde olduğunu fakat bu konuda kendisinden özür

⁴⁵⁶ Şehzade Selim'e Yunus isimli biri tarafından yazılan ve bağlılıklarını bildiren mektup için bkz; TSMA NO: E 10160/167.

⁴⁵⁷ "Şehzade Korkud ise tedbîl-i suret bir musâhibini yanına alup pâyitaht dâhilindeki Yeniçeri odalarına dühûl itmişidi. Yani bazı hevâdârları bi'r-ra'y sebep olmuşlaridi." Mustafa Âli, *Künhü'l-Ahbâr*, 204a.

⁴⁵⁸ Korkud'un Ahmet'ten aldığı tehditlerin aktarıldığı mektup için bkz; TSMA NO: E 4744.

dilenmesi gerektiğini belirtmiş ve “niçün tarîka-i hakdan ‘udûl eylersiz” diye sorarak adalet beklediğini ima etmiştir.⁴⁵⁹

II. Bayezid ise, Korkud’un İstanbul’a gelişinden ve yeniçerilerle görüşmesinden memnun olmamıştır. Defterdar Hasan Bey’e yazılmış olan mektuptan anlaşıldığı üzere, Korkud 19 Muharrem tarihinde saraya gelerek paşalar ve beylerbeyleri tarafından karşılanmış ve İstanbul’a neden geldiği sorulmuştur. Korkud buna karşılık, bu anlamda suçlu olduğunu bildiğini, bu sebeple babasından af dileyeceğini fakat Ahmed’in Karaman’ı fethettiğini ve şimdi kendi üzerine geleceğini, bu anlamda kan dökülmesinden endişe ettiğini ve bu sebeple geldiğini açıklamıştır.⁴⁶⁰ Bu anlamda Korkud’un hem kendi üzerine yürüyeceğinden emin olduğu Ahmed’den uzaklaşmak hem de zamanında yeniçerilere karşı cömert tutumu sebebiyle desteklenebileceği düşüncesiyle Manisa’da daha fazla kalmayarak İstanbul’a geldiğini söylemek mümkündür.⁴⁶¹

“Şöyle ma’lûm olsun sultanım ki” ifadesiyle başlayan ve *Ahmed el-Hakir* imzası taşıyan ve muhtemelen Selim’e yazılmış olan bir başka mektup, yine Korkud’un İstanbul’da olduğu zaman hakkında bilgiler vermektedir. İfade ettiğine göre Korkud, 20 Muharrem tarihinde yanındaki on beş yirmi adamıyla divana gelip kazasker ve ağalarla görüşmüş, ardından kendisini bekleyen bir grup yeniçeriyle II. Bayezid’in huzuruna çıkmıştır. Mektup, bu görüşme hakkında içeriden bilgi alınmadığını kaydeder fakat, mektubun sonunda sonradan hızlı bir şekilde eklenmiş gibi duran ifadeye göre Korkud, yeniçerilere yüz elli beşer akçe bahşiş vermiştir.⁴⁶²

Mustafa Âli ise, Korkud’un İstanbul’a geliş sebebinin, kendi destekçilerinin fikri olduğunu ifade etmektedir. Ancak, bu destekçilerin kimliği hakkında bilgi vermeyerek yalnızca Korkud’la buluştuklarını, bu kişilerin Selim ve Ahmed’in durumundan ötürü umutlandıklarını fakat bunun boşuna huzuru bozmak olduğunu belirtir.⁴⁶³ Uluçay bu anlamda, Korkud’un kendi taraftarları haricinde babası ve devlet adamlarından İstanbul’a gelişinin gerçek sebeplerini sakladığını ifade eder. Aktardığına göre

⁴⁵⁹ Kemalpaşazade’nin Selimname’si için bkz: Ali Kökoğlu, Kemalpaşazâde’nin Selim-nâmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri, 1994, 105.

⁴⁶⁰ TSMA NO: E 6577. “Sultan Ahmed hazretleri Karaman’ı feth edüb, kendü üzerine gelmek kasdın anlayub mukabele kasdolunacak nice nefis telef olunmak lâzım gelir, ol ecilden der-i devlete geldim.” Hasan Paşa’ya gönderilen mektup için bkz: TSMA NO: E 6577.

⁴⁶¹ Tansel, *Yavuz Sultan Selim*, 335, Uzunçarşılı, *Sultan Korkud*, 573.

⁴⁶² Selim’e yazıldığı düşünülen mektubun ayrıntıları hk. Bknz: TSMA NO: E 1289/46

⁴⁶³ Mustafa Âli, *Künhü’l-Ahbâr*, 204a.

Korkud, yeniçeri ocağı içerisinde para dağıtmak yoluyla yanına destekçi toplayabilmiş fakat bu durumu ocağın ileri gelen ağalarının karşı çıkışı ve Selim'den yana olduklarına dair kararlı duruşları sebebiyle devam ettirememiş ve Selim'le görüşmek üzere beklemek zorunda kalmıştır.⁴⁶⁴

Kaynakların tüm bu aktardıklarından hareketle Korkud'un İstanbul'a gelişi yeniçeriler tarafından Ahmed'e gösterilen şiddetli tavırların aksine oldukça korumacı bir şekilde ilerlemiştir. Bu durumun en önemli etkeninin Korkud'un vaktiyle dedesi II. Mehmed'in vefatı üzerine babası II. Bayezid yerine bir süre tahta vekâlet etmesi olduğunu düşünmek mümkündür. Nihayetinde Korkud, Ahmed'in Anadolu'da çıkardığı karmaşadan kaçarak daha güvende olacağı düşüncesiyle ya da II. Bayezid'in ve yeniçerilerin desteğini umarak tahta çıkmak niyetiyle geldiği İstanbul'da, Selim'in bir süre sonra tahta çıkacağını anlayarak durumunu kabul etmiş gözükmektedir.

4.7. Selim'in Tahta Çıkışı

Dönemin kaynaklarının aktardığına göre Korkud, İstanbul'a bir konak mesafede, muhtemelen Çekmece mevkinde, Selim'i karşılamak üzere hazır bulunmuştur. Celalzade, Selim'in yaklaştığı haberini alan vezirler ve yeniçerilerin II. Bayezid'in emriyle onu karşılamak üzere hazırlandıklarını ve bu karşılamada Korkud'un da bulunduğunu ifade eder.⁴⁶⁵ Menavino ise, Korkud'un, Selim'i karşılamaya bizzat II. Bayezid tarafından gönderildiğini belirtir.⁴⁶⁶ Makrakçı Nasuh'un aktardığına göre ise Korkud, Selim'i karşılamış ve at üzerinde bir süre sohbet ettikten sonra Yenibahçe'de hazırlanmış olan otağa doğru harekete geçmişlerdir.⁴⁶⁷ Selim Yenibahçe'ye vardığında hazırlanan otağa girerek birkaç gün dinlenmiştir. Tansel, esasında Selim'in Yenibahçe'de kaç gün kaldığının ihtilafı bir konu olduğunu belirtir. İfade ettiğine göre; *Şahi Tarihi* Selim'in Yenibahçe'de bir gece kaldığını ve ertesi gün babasını ziyaret ederek hükümdar olduğunu söyler.⁴⁶⁸ *Cenabi Tarihi*'nde belirtilene göre ise Selim Yenibahçe'de yedi seküz gün kadar kalmıştır.⁴⁶⁹

⁴⁶⁴ Çağatay Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 91.

⁴⁶⁵ Celal-zade Mustafa. (1990). *Selim-name*. (Haz: A. Uğur, M. Çuhadar). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 321. Korkud'un da karşılamaya gitmesi hk bkz: Haniwaldanus Anonimi, 68.

⁴⁶⁶ Menavino, 132.

⁴⁶⁷ Matrakçı Nasuh. (2019). *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Tarih-i Al-i Osman*. (Ed: E. Afyoncu, Haz: G. İnan). İstanbul: İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı Yayınları, 305.

⁴⁶⁸ *Şahi Tarihi*, vrk 445b'ten aktaran Tansel, *II. Bayezid*, 337, dipnot: 249.

⁴⁶⁹ *Cenabi Tarihi*, vrk: 84b'den akt. Tansel, *II. Bayezid*, 337, dipnot:249.

Feridun Emecen, bu noktada Osmanlı kaynaklarının çoğunun hiçbir problem olmaksızın Selim'in ertesi gün Topkapı Sarayı'na giderek babasının huzuruna çıktığını, II. Bayezid'in ise ona dua ederek saltanatı bıraktığını yazdıklarını ifade eder. Öte yandan başka kaynaklarda Selim'in babasını ziyaret ettikten sonra Yenibahçe'ye döndüğünü ve yeniçerilerin kendisini tebrike başladıklarını, vezirlerin, yeniçerilerin bu tutumunu II. Bayezid'e bildirdiklerini, böylece onun da saltanatı Selim'e devrettiğini belirtir.⁴⁷⁰

Selahattin Tansel ise, Bayezid ve Selim arasında geçen konuşmaların sert geçtiğini ifade eder. II. Bayezid tarafından yalnızca ülke genelindeki karışık hali düzeltmek üzere ordu komutanlığına atanarak İstanbul'a çağrılan Selim'in bu kadarla yetinmeyeceğini ve hükümdar olmaya karar verdiğini belirtir.⁴⁷¹

Bununla birlikte Venedik kaynaklarından Nicolo Zugtignan'ın 24 Mayıs 1512 tarihli mektubunda Selim'in İstanbul'a gelişi ve sonraki gelişmeler hakkında önemli bilgiler yer almaktadır. Ona göre, Korkud, İstanbul'a gelmiştir ve yeniçeri mescidinde konaklamaktadır. Selim ise İstanbul'a 10 mil mesafede bulunan bir bölgede bulunmaktadır ve varışından on dokuz gün sonra saraya hareket etmiştir. Ardından II. Bayezid ile görüşen Selim, Ahmed'e karşı gönderilecek orduya serasker yapılmıştır.⁴⁷² Nicolo Zugtignan yine aynı mektupta konu hakkında daha çok bilgi vermek yoluna giderek, Selim'in seraskerlik görevini kabul etmediğini ve destekçisi olan yeniçerilere hitaben babası II. Bayezid'in kendisini öldürtmek niyetiyle serdar yaptığını ileri sürmüştür. Ona göre yeniçeriler; divan paşaları ile görüşüp, Selim'den başka sultan istemediklerini ifade etmişlerdir. Bunun üzerine, paşalar, Selim ve yeniçeriler arasında bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre, Selim sadece II. Bayezid'in ölümü halinde sultan olabilecek, hazinenin kontrolü II. Bayezid'te olacak ve Ahmed'le barış yapılacaktır. Selim bu anlaşma maddelerinden ilk ikisini kabul etmemiş ancak Ahmed'in sancağında oturmasına izin vereceğini ifade etmiştir.⁴⁷³

Yine de, II. Bayezid'in, Selim'e serasker tayin edildiğini bildirdiği ferman⁴⁷⁴ ile Rumeli'de bulunan sancakbeylerine emirlerindeki tüm kuvvetlerle çağırıldıkları

⁴⁷⁰ Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, 68.

⁴⁷¹ Tansel, *II. Bayezid*, 337.

⁴⁷² Nicolo Zugtignan'ın mektunu için bkz: Sanuto, *i Diarii*, Vol XIV, 245-246.

⁴⁷³ Nicolo Zugtignan'ın mektunu, aynı yer.

⁴⁷⁴ II. Bayezid'in şehzade Selim'e serasker tayin edildiğini bildirdiği hüküm için bkz: TSMA NO: E 5814/2

zaman Selim'in emrine itaat etmelerinin bildirildiği bir başka ferman⁴⁷⁵, Selim'in, Anadolu'da isyan eden kardeşi Ahmet üzerine gönderildiği düşüncesini destekler. II. Bayezid'in bu kararına ek olarak yeniçerilerde, Ahmet'in Karaman bölgesini ele geçirmesini öne sürerek, bu durumun idaresizlikten meydana geldiğini ve Selim'i sultan olarak görmek istediklerini ifade etmektedirler. *Yusuf el-hâkir* imzasıyla Selim'e yazılan bir mektup, yeniçeriler ve divan üyelerinin düşüncelerini aktarması bakımından önemli bilgiler içerir. Mektubun aktardığına göre, Ahmed, babası II. Bayezid'in sancağına dön emrine uymamış ve isyan etmiştir. Konya civarında meydana gelen karışıklıkları duyan yeniçeriler, toplanarak yeniçeri ağasına gitmiş ve Ahmed'in hareketlerine müdahale edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun üzerine mektup sahibi Yusuf, II. Bayezid tarafından bizzat huzura çağırıldığını ve bu görüşme sırasında Bayezid'in, Selim'i orduya serasker tayin ettiğini ve bu anlamda hazine ve silah ile destekleneceğini belirtmiştir.⁴⁷⁶ Mektubun içeriği doğru ise Yusuf çok muhtemel yeniçeri ağasıdır ve Selim'in kuvvetli destekçilerinden biri olmalıdır.

Mustafa Âli ise, Selim ile II. Bayezid'in görüşmesi konusunda daha farklı bilgiler verir. Aktardığına göre, II. Bayezid Selim'e, Anadolu'da Şahkulu kuvvetlerinin ilerlemesi konusunda şikayetlerde bulunmuş ve ordunun seraskerliğini üstlenerek Şahkulu kuvvetlerinin üzerine gitmesini istemiştir. Selim ise babasının emrine karşı gelmek niyetinde olmadığını belirtmiş ancak, Şah İsmail gibi bir düşmanla savaşabilmek için saltanat sahibi bir padişahın bu mücadeleyi üstlenmesi gerektiğini vurgulamış, aksi takdirde askerlerin sefere çıkmak istemeyeceklerini ifade etmiştir.⁴⁷⁷

Bu doğrultuda Selim'in Şahkulu İsyanı ve Şehzade Ahmed'in Anadolu'da ki isyan hareketleri sonucu Serasker yapıldığını söylemek mümkündür. Ancak, Selim'in seraskerlik ile yetinmeyerek babası II. Bayezid'i tahttan indirip hükümdar olmaya tam olarak ne zaman karar verdiği belirsizdir. Öte yandan daha İstanbul'a gelmeden kendi tarafında bulunan devlet adamlarının ve özellikle yeniçerilerin onu hükümdar olarak görmek istedikleri ve Selim'i de bu yolda teşvik ettikleri yine birtakım mektupların içeriğinden anlaşılabılır. Örneğin Hacı isimli birinin Selim'e gönderdiği mektupta,

⁴⁷⁵ II. Bayezid'in şehzade Selim'e Rumeli Sancakbeylerine ait kuvvetleri ihtiyacı halinde göndereceğini bildirdiği hüküm için bkzn: TSMA NO: E 6185/18

⁴⁷⁶ Yusuf el-hakir imzasıyla Selim'e yazılan mektubun ayrıntıları için bkz: TSMA NO: E 7072/1.

⁴⁷⁷ Mustafa Âli, *Künhü'l-Ahbâr*, 203b.

İstanbul'daki gelişmelerle ilgili ayrıntılı bilgi verilmesine ek olarak, yeniçeriler ve kapı halkının Selim'e taraftar olduğunu ve onu bekledikleri ifade edilmektedir.⁴⁷⁸

Bazı Osmanlı kroniklerinin Selim'in taht mücadelesinde verdiği bilgiler üzerinde ayrıca durmak gerekir. Örneğin, İshak Çelebi; şehzade Ahmed'in İstanbul'a geldiğinde onu destekleyen devlet adamlarına yönelik yeniçerilerin sert tepkisi üzerinde pek az durmaktadır. Dahası, eserinde yeniçerilerin İshak Çelebi tarafından “*Selim yanlısı*” olarak değil “*Ahmed karşıtı*” olarak ifade bulması anlamlıdır. İshak Çelebi'nin bu anlatımı, yeniçerilerle şehzade Selim'in siyasi davası arasında bir bağ oluşturmama çabası olarak yorumlanabilir. Dahası, II. Bayezid'in veliaht olarak gördüğü Ahmed'den vazgeçerek, Selim'i tercih etmeye başlaması sonucu tahttan zorla indirilmediğini, aksine kendi isteği ile saltanattan çekildiğini ima etmektedir.⁴⁷⁹

Aynı şekilde Keşfi, II. Bayezid'in saltanatı Selim'e bırakması konusunda şu bilgileri verir;

“Sahrâ-yı Saltanatdan bir ejder-i gazanfere yetüre ki salsâl-ı nefis-i heybetle pâ-yı eşirrâyı beste kılub, âsâr-ı salâbet, cebhe-i behcet fezâsında vâzıh ve delâyl-i şecâ'at sîmâ-yı sa'âdet-nümâsına lâyh ola.”⁴⁸⁰

Bu anlamda Keşfi, II. Bayezid'in Selim'i işaret etmesinin akabinde devlet erkanını toplayarak onları çeşitli bahşiş ve hediyelerle onurlandırdıktan sonra ⁴⁸¹ divan heyetinde bulunan vezirler ve yeniçerilere – “sizler dahi ne dersiz?”⁴⁸² sorusunu yönelttiğini ifade eder. Bunun üzerine fikir birliği yapmış heyet, “Bâde ebedâ saltanat-ı mülk-i mübârek” diyerek şehzade Selim'in tahtı devralmasını kabul ettiklerini belirtir.⁴⁸³

⁴⁷⁸ Hacı isimli birinin Selim'e İstanbul'daki durum hakkında gönderdiği mektuplar için bkz: TSMA NO: E 7967 ve TSMA NO: E 6186.

⁴⁷⁹ İshak Çelebi, *Selimname*, vr. 91a'dan akt. Erdem Çipa, 98.

⁴⁸⁰ Keşfi, *Selimname*, vr. 14a

⁴⁸¹ Keşfi, *Selimname*, vr. 16b

⁴⁸² Keşfi, *Selimname*, vr. 16b

⁴⁸³ Keşfi, *Selimname*, vr. 16b, Bir başka anlatım için bkz; İdris-i Bitlisi; “Ulu babasının rızasından, ordunun icmaından ve muhaliflerin sukut itmelerinden sonra sevinç ve mutlulukla 918 yılının hayır ve zafer ayı olan Safer ayının yedisinde (24 Nisan 1512) yıldızların işaret ettiği saatte, takvimin övündüğü talihle kutlu Sultan kendi hilafet makamını ve tahtını emanet etmek ve yerini ve mevkiini devretmek amacıyla kıymetli oğlunu İstanbul'daki devlethaneye çağırdı. Bütün beyler, vezirler, kalabalık bir asker grubu, makam ve mevki sahiplerinin hepsi o Cem mekanlı padişahın yanında yola koyuldular. Büyük bir kalabalık toplandı. Övülesi babasının hizmetine varıp, elini hürmetle öpünce şefkat şiarlı babası da saltanat ve iktidarı üstlenme ve ele alma konusunda çokça vasiyet ve nasihatten sonra kendi kılıcını ona kuşatıp şahlık tacıyla tahtını şer'i olarak ona teslim ederek oğlunun derecesini baba ve atalarının derecesine yükseltti.” vr. 69-70'den akt. Hicabi Kırancı, 110.

Öte yandan, II. Bayezid'in Selim'e tahtı hemen terk etmediği yönünde bilgi veren kaynaklar da bulunmaktadır. Örneğin Muhyiddin Mehmet Cemâlî, *Tevârih-i Âli Osman* isimli eserinde Selim'in önce Küçük Çekme(ce)'ye geldiğini, burada Korkud ile buluşup at üzerinde bir süre konuştuklarını ardından Yenibahçe'ye geldiklerini belirtir. Ardından yeniçeriler tarafından seçilmiş on yayabaşının paşalarla görüşmek üzere saraya gönderildiğini, bu kişilerin de II. Bayezid'in hasta ve sefere çıkamayacak durumda olduğunu ve bu sebeple II. Bayezid'in tahtı Selim'e bırakılması gerektiğini ifade ettiklerini belirtir. Muhyiddin devamında, bu yayabaşılardan, Selim'e yönelik talepleri yerine getirilmez ise paşaları ölümle tehdit ettiklerini aktarır. II. Bayezid'in ise buna karşılık "Nitekim ben sağım beyliğim kimseye virmezim..." diyerek buna yanaşmadığını ve veziriazam Mustafa Paşa'ya "...şimdi ben padişâhlığım virmiyecek beni gelüp katl iderlermi?" yine sorduğunu bunun üzerine Mustafa Paşa'nın "...yok katletmezler, amma harbe (kısa mızrak) ucuyla kaftanınızdan çekip tahttan aşağı indirirler" demesi üzerine II. Bayezid'in tahttan çekilerek yerini Selim'e bırakmaya razı olduğunu aktarır.⁴⁸⁴

Aynı şekilde Celalzade'de bulunan ifadeye göre II. Bayezid, "madem ki dâire-ı sıhhatteyim kimesneye saltanat virmezem" diyerek saltanatı kimseye vermeyeceğini belirtmiş⁴⁸⁵ fakat vezirlerin buna karşılık "...şimdi çıkub asker-i hurşîd-fere, hususa yeniçerilere bu cevâbı deyücek mukarrerdir ol sa'at bu kullarunuzu şimşîr-i hûn-gîr ile bî-cân iderler" demesi üzerine tahtı Selim'e bırakmaya mecbur kaldığını aktarır.⁴⁸⁶ Sonuç olarak Keşfi'nin ifadeleriyle, "sene semâniye aşere ve tisa mie Safer-i mübarekin yedinci günündeki Cum'a ertesi" (24 Nisan 1512) günü II. Bayezid'in yerine tahta çıkmıştır.⁴⁸⁷

4.8. Taht Mücadelesinde Yeni Dönem: Sultan II. Bayezid'in Vefatı

II. Bayezid, Selim tahta çıktıktan bir süre sonra İstanbul'da Dimetoka'ya doğru yola çıkmıştır. Bu hareketin, Selim'in zorlamasıyla mı yoksa II. Bayezid'in talebi üzerine

⁴⁸⁴ Muhyiddin Mehmed Cemâlî, *Tevârih-i Âli Osman*, Millet Kütüphanes, Ali Emîrî, Türk Yaz. Nr:15, vr 91. Eser hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: *Osmanoğullarının Tarihi, Tevârih-i Âl-i Osman*, çev: Hasan Hüseyin Adalıoğlu, İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2021.

⁴⁸⁵ Celalzade Mustafa, *Selim-name*, 98.

⁴⁸⁶ Celalzade Mustafa, *Selim-name* 98, Ayrıca bkz: Feridun Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, 68.

⁴⁸⁷ Keşfi, vr. 17a.'den akt. Tansel, 343. Ayrıca bkz; Celalzade, *Selim-name*, 98. "Bir an içinde Yenibağçe Dâru's-selâm ve Dâru'l-huld olub, âsuman-rif'at felek-bestat otaklar ve sâye-bânlar kurulub, çetr-i Hümayun-ı Osmani tutulub ve 'adet-i sâbika üzre cümle Yeniçeriler hazır ve âmâde olub havlıların kurdular."

mi olduğu konusu ise belirsizdir. Celalzâde Mustafa, Dimetoka'ya gitmenin II. Bayezid'in kendi kararı olduğunu söyler. İfade ettiğine göre II. Bayezid'e yıllık sekiz yüz bin akçe ile, yeniçeri ağası Yunus hizmetine verilmiş ve Dimetoka'ya doğru hareket edilmiştir.⁴⁸⁸ Şehabettin Tekindağ ise, Cenâbi Mustafa Efendi'den naklen onun bu anlamda önce Eski Saray'a gittiğini belirtir.⁴⁸⁹ Şükrî-i Bitlisî ise, belki daha objektif bir yaklaşımla II. Bayezid'in Dimetoka kararını gönüllü bir mecburiyet olarak tarif eder.⁴⁹⁰

İstanbul'da bulunan Venedik elçisi Nicolo Zustignam'ın 24 Nisan 1512 tarihli mektubunda ise bu konuda önemli bilgiler bulunmaktadır. İfade ettiğine göre II. Bayezid üç gün içerisinde hareket edecek ve Dimetoka'ya doğru yola çıkacaktır. Mektubun devamında Zustignam, II. Bayezid'in büyük bir sultan olması sebebiyle Selim tarafından Dimetoka'ya gönderilemeyeceğinin varsayıldığını belirtir ve aynı şekilde Korkud'un da sancağına dönmesine izin vermeyeceğini ifade eder.⁴⁹¹ 1 Mayıs 1512 tarihli bir diğer mektubunda ise yine Zustignam, II. Bayezid'in, Selim'e tahtını bırakmaktan hiç memnun olmadığını, bu durumdan sürekli olarak şikâyet ettiğini ve aslında tahtı bırakmak istemediğini, İstanbul'dan ayrılmasına ise izin verilmeyeceği bilgisini vermektedir.⁴⁹² Zustignam ve Foscolo'nun Mayıs 1512 tarihli mektuplarını özetleyen Sanuto, bu anlamda II. Bayezid'in en sonunda Dimetoka'ya gitmek için Selim'den izin alabildiğini belirtirken, bunu sağlamasının oldukça zor olduğundan bahseder. Aynı şekilde Selim'in, Korkud'un da İstanbul'dan ayrılarak sancağına doğru gitmesine memnun olmayarak, karmaşa çıkacağına inandığını söyler.⁴⁹³

Yine de II. Bayezid 18 Safer 918 (5 Mayıs 1512)'de İstanbul'dan ayrılmıştır. Bernardo Gondola'nın 18 Haziran 1512 tarihli mektubunda ifade edilene göre II. Bayezid İstanbul'dan ayrılarak Edirne'te gitmiştir. Bu mektup, II. Bayezid'in İstanbul'dan ayrılırken yaşadıklarını ifade etmesi bakımından önemli bilgiler içermektedir. Öncelikle, II. Bayezid'in İstanbul'dan ayrıldığı süreçte Selim'in, babasının yanında

⁴⁸⁸ Celalzade Mustafa, *Selim-name* 99.

⁴⁸⁹ Tekindağ, M. C. Ş. (1970). "Bayezid'in Ölümü Meselesi". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24, 9.

⁴⁹⁰ Şükrî-i Bitlisî, *Selîm-nâme*, haz. Mustafa Argunşah, Kayseri 1997, 105-106.

⁴⁹¹ Nicolo Zustignam'ın 24 Nisan 1512 tarihli mektunu için bkz: Sanuto, *i Diarii*, Vol XIV, 245-246.

⁴⁹² Nicolo Zustignam'ın 1 Mayıs 1512 tarihli mektunu için bkz: Sanuto, *i Diarii*, Vol XIV, 287.

⁴⁹³ Sanuto, *i Diarii*, Vol XIV, 303-304. Sanuto bu kısımda Andrea Foscolo ve Nicolo Zustignam'dan çok sayıda mektup aldığını belirtir ve özetle şu bilgiyi verir; "...Sultan, [Sultan Selim], kardeşi Curcut'un (Korkud) İstanbul'dan ayrıldığını duymaktan pek memnun olmadı ve [raporda] kesinlikle karışıklık çıkacağına inanıldığı belirtiliyor."

olduğu ve bir mil kadar yaya olarak ona eşlik ettiğini belirtir. Ancak, esas belirtilmesi gereken nokta, II. Bayezid'in yeniçerilere karşı takındığı tavrın ifade bulmuş olduğudur. Gondola, bu anlamda II. Bayezid'in, şehirden ayrılırken yeniçerilerin kendisine eşlik etmemesini belirttiğini hatta yeniçerilerden herhangi birisini görmeyi kesinlikle istemediğini, Selim'in ise babasının bu isteğini gerçekleştirdiğini söyler. Dahası, yeniçerilerin, II. Bayezid'in İstanbul'dan ayrılmasına razı olmadıklarını, bu anlamda yanında taşıdığı bir miktar hazineyi bırakması gerektiği konusunda ısrar ettiklerini, buna karşılık Selim'in bu konuda "İstediği yere gidebileceğine ve yanında dilediği kadarını taşıyabileceğine yemin ettim" dediğini belirtir. Bu anlamda II. Bayezid'in İstanbul'dan ayrılırken 470 deve, 80 katır ve 24 araba yükü eşyası olduğunu fakat içerisinde ne olduğunun bilinmediği aktarır.⁴⁹⁴

II. Bayezid'e iç oğlu olarak hizmet vermiş olan Cenevizli Menavino'da sultanın İstanbul'dan ayrılışı hakkında önemli bilgiler vermekle kalmaz, II. Bayezid'in İstanbul'dan hareketinde yanına beş yüz adam ve hizmet etmesi için beş genç verildiğini, bunlardan birinin de kendisi olduğunu belirtir. İfade ettiğine göre, Dimetoka'ya gitmek üzere Edirne'ye doğru yola çıkılmış, Selim İstanbul'un iki mil uzağına kadar babasına refakat etmiş ve daha sonra saraya geri dönmüştür.⁴⁹⁵ Venedik kaynaklarında yer alan bu detaylı anlatılara karşılık, Osmanlı kaynaklarında II. Bayezid'in İstanbul'dan nasıl ayrıldığına dair ayrıntılı ifadelerin olmadığını ayrıca belirtmek gerekir. Genel ifade, Sultan Selim'in babasına Dimetoka'ya doğru olan yolculuğunda bir süre eşlik ettiği ve "hayır duasını" alarak geri döndüğü şeklindedir.⁴⁹⁶

Gerçekten de II. Bayezid'in İstanbul'dan ayrılırken oldukça hasta olduğu ve çok geçmeden ağırlaştığı hakkında fenalaştığı hakkında Osmanlı arşivinde bulunan mektuplar, sultanın zayıf bünyesini ifade etmesi bakımından önemli bilgiler vermektedir. Özellikle Hekim Ahi Çelebi'nin saraydan bir zata yolladığı mektubu, II. Bayezid'in Dimetoka'ya götürülüşü ve yolda çekilen sıkıntıları bildirmektedir. Mektupta anlatılana göre, Dimetoka kafesi Çorlu yakınlarına vardığında II. Bayezid'in rahatsızlığı daha görünür bir hal almaya başlamıştır. Sultanın durumu sebebiyle birkaç gün dinlenmesi gerekirken "bazıları razı olmadılar erkenden bir gün

⁴⁹⁴ Bernardo Gondola'nın 18 Haziran 1512 tarihli mektubunda için bkz: Sanuto, *i Diarii*, Vol XIV, 463-465.

⁴⁹⁵ Menavino, 134-135.

⁴⁹⁶ Bu anlatılar için şu kaynaklara bakılabilir; Keşfi, *Selimname*, 22-23, Kemalpaşazade, *Selimname*, 67, Şükrî-i Bitlisi, *Selim-nâme*, 106. İshak Çelebi, *Selim-nâme*, 106.

zarurî oturdular tekrar akdem idüb göçdüler...” demektedir. Ancak, *Burgoz’a* gelindiğinde II. Bayezid’in bünyesi daha da zayıfladığından ve arabasına bile binebilecek bir gücü kalmadığından, mecburen bu konakta iki gün dinlenilmesi kararlaştırılmış, üçüncü gün ise yola devam edilmiştir. Hekim Ahi Çelebi, o esnada Selim’in adamlarından Sinan Bey’in gelerek II. Bayezid’in durumunu kontrol ettiğini belirttikten sonra, sultanın zaten yaşlı ve hasta olduğunu, bu yolculukta durumunun tamamen kötüleştiğini ve korkulacak bir hal aldığını ifade eder. Öyle ki, “mahzı hakkın lütfuna kalmışdır” diyerek durumun endişe verici halini tasvir eder.⁴⁹⁷

Nihayetinde; 25 Rebiülevvel 918’de (10 Haziran 1512) Dimetoka yolunda vefat etmiştir.⁴⁹⁸ Sultan II. Bayezid’in ölümünde Selim’in bir etkisinin olup olmadığı, bu çalışmanın ana kritikleri arasında yer almamaktadır. Ancak, İstanbul’da yaşayan Venedikli Donado da Lezze, II. Bayezid’in Selim tarafından zehirletildiğini, kardeşleri ve babasının hala hayatta olmasının ise Selim’in saltanatı bakımından bir risk unsuru olacağını belirtir.⁴⁹⁹

Sultan II. Bayezid’in vefatı üzerine, I Selim’in hayatta olan kardeşleri ve yeğenleri hakkında sancaklarında oturarak yönetici olabilecekleri düşüncesinin değişmeye başladığını söylemek mümkündür. Bu durumun ilk göstergesi ise daha önceden vefat etmiş kardeşlerinin çocukları olan ve çeşitli sancaklarda yöneticilik yapmaya devam eden yeğenlerini idam ettirmesidir.

Venedik elçisi Nicolo Justinian’ın 20 Ocak 1513 tarihli Bursa’dan yazdığı mektubunda yer alan bilgiye göre, I. Selim, Bursa’da bulunan beş yeğenini idam ettirmiştir. Bununla birlikte Selim, Şehzade Korkud’un eski sancağı olan Antalya’ya giderek oradan Rodos’a kaçmayı planladığının haberini aldığını, Şehzade Ahmed’in ise Amasya’da Selim’in üzerine giderek tahtı ele geçirmek maksadıyla adam topladığını belirtmektedir.⁵⁰⁰

⁴⁹⁷ Hekim Ahi Çelebi’nin II. Bayezid’in durumunu anlattığı mektubu hk bkz: TSMA NO: E 6705/1.

⁴⁹⁸ Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, 70-71, Tekindağ, Ayrıca bkz: Celâlzâde, *Selimname*, 100. “sene-i mezbûre Rebî’ul-evvelin on yedinci günü, ‘âlem-i bakâya irtihâl itdiler” diyerek II. Bayezid’in vefatı için 2 Haziran 1512 tarihini verir.” Belki de bir istisna olarak Keşfi II. Bayezid’in son durumunu *Selimnamesinde* şu cümlelerle aktarır;

“Bir vakt-i sabâh şehriyâr, bimârhâne-i rûşen misbah ya’ni hûrşid-i safrâyî-mizâc maraz-ı yarakânına isteyüb, ‘ilaç kesret-i safrâdan gül ruhsarı nilüfer gibi zerd olub soldı. Safrâu fâkı’un levnûna ...serv-i bâlâsına bid gibi raşe düşüb ve harâret-i garîziyyeden cismi yânuv tutuşun ve lebinde zerrâtdan but-haleler belürdi ve duvâr-ı deverândan ve sudâ’i girdiş-i devrândan dimağı muhteli olub delürdi.” Keşfi, *Selimname*, vr. 14a. Ayrıca bkz: Celal-zade Mustafa, *Selim-name*, 287.

⁴⁹⁹ Erdem Çıpa, *Yavuz’u Yaratmak*, 186.

⁵⁰⁰ Sanuto Diarii, Vol XVI, 44.

Mustafa Âlî'nin aktardığına göre ise, I. Selim, Şehzade Şehinşah'ın oğlu Mehmed'i, Şehzade Mahmud'un oğulları Musa, Emir ve Orhan'ı ve son olarak Şehzade Alemşah'ın oğlu olan Osman'ı idam ettirmiş, ardından Anadolu'da isyan hareketlerini sürdürmekte olan Şehzade Ahmed'in üzerine gitmeden önce, Korkud'a ele geçirmek ve idam etmek maksadıyla Manisa'ya doğru harekete geçmiştir.⁵⁰¹

4.9. Şehzade Korkud'un Kaçış Süreci ve Boğdurulması

İzinsiz bir şekilde İstanbul'a gelerek yeniçeri ortalarında kaldığı süre boyunca saltanatın durumunu değerlendiren ve II. Bayezid ile görüşmesi sonrası tahtın Selim'e bırakılacağını anlayan Korkud, Selim'in İstanbul'a geliş sürecinde onu Yenibahçe'de karşılamış, bağlılığını bildirerek saltanatını tebrik etmiş ve Ahmed'e karşı yapılacak olan mücadelelerde süreci destekler bir tavır takınarak Manisa sancağına geri dönmüştür.⁵⁰² Ancak Korkud, Manisa'ya döndükten bir süre sonra, Selim'den Midilli'nin sancaklarına eklenmesi ve gelirlerinin arttırılması talebinde bulunmuştur. Selim'in, Korkud'un bu talebine karşılık yazmış olduğu mektubundan anlaşıldığı üzere bu talep reddedilmiştir. İfade ettiğine göre, Midilli adası, tehlikeli bir konumda olması sebebiyle verilmemiş, sâlyânesinde ise memnun edici bir arttırmaya gidileceğine dair söz verilmiştir.⁵⁰³

Korkud'un taleplerinin sadece Midilli ile sınırlı kalmadığını söylemek mümkündür. Arşiv kaynaklarında yer alan pek çok mektup, Korkud'un Selim'den sancaklarına yönelik taleplerinin devam ettiğini ortaya koyar. Örneğin bu mektuplardan birinde Korkud, masraflarının fazlalığı ve mevcut gelirlerinin bu masrafları karşılamaya yetmediği gerekçesiyle Manisa sancağına ilaveten Aydın, Menteşe ve Teke sancaklarını da talep etmiştir.⁵⁰⁴ Korkud aynı şekilde "Hazret-i paşayân-ı 'azim" başlıklı bir diğer mektubunda bu defa Alaiye ve Teke sancaklarını istemiş, masraflarına yetmeyecek olursa, Menteşe ve Hamid sancakları ile, Sakız cizyesinin

⁵⁰¹ Mustafa Âlî, *Kühü'l-Ahbâr*, 226b.

⁵⁰² Şehzade Korkud'un Selim'in cülusunu müjdeleyen fermanı sevinçle aldığı ve tebrik ettiği mektubu için bkz: TSMA NO: E 5882/3.

⁵⁰³ Sultan Selim'in Korkud'a Midilli'yi vermeyeceğine dair fermanı için bkz: TSMA NO 6185/17.

"Midilli ki talep eylemiş idiniz, öyle olsa zikrolunan Midilli hususu babam Hüdâvendigar meddallahu zilleha hazretlerine danulılun, anlar dahi Midilli için vasat-ı deryada muhatara mahallindedir dey, vech görmedikleri ecilden tecviz olunmadı. İmdi sizin riayetiniz benim tamam maksud ve muradımdır. Feamma şimdi vakit ne vakit idüğüne hod ilm-i şeifünüz muhittir. İnşaaallahü'l-arz vaktında salyaneniz ve sair hususunuz sizin umduğunuzdan ziyade olub ahvaliniz kemaliyle tedârik olunur. Siz dahi daim ahdinize riayet edüb şol ki cadde-i kemal-i muhabbet ve medevvet ve hüsn-i ihlas ve ihtisastır, anı mesbuk tutub gönlünüzü her vech ile hoş tutasız."

⁵⁰⁴ Korkud'un Selim'e birlik talepleri hakkında mektunu için bkz: TSMA NO: E 6684/9.

eklenmesini ancak tüm bu gelirlerin sâlyâne olarak değil de timar olarak karşılanmasını talep etmiştir.⁵⁰⁵

Yine Korkud'un tarihsiz "Muhibb-i bî-iştibah Korkud-ı devlethah" imzalı bir başka mektubu, Selim'den Manisa sancağına ek olarak Aydın, Menteşe ve Teke sancaklarının eklenmesi talebini içerir. Korkud, yazdığı bu arizayı gerekçelendirirken, Ahmed'in Anadolu'daki faaliyetlerini ileri sürerek fazla kuvvet bulundurmak zorunda oluşunu belirtmiş, bu anlamda gelirlerinin masrafları karşılamaya yetmediğini, kuvvetlerin mevâcip ve mühimmatlarının sadece bu yolla karşılanabileceğini ileri sürmüştür.⁵⁰⁶

Korkud'un, Selim'e yolladığı mektuplarda ayrıca Ahmed'in Anadolu'daki faaliyetleri hakkında da bilgiler verdiği görülür. Bu mektuplardan bir tanesi ise oldukça dikkat çeker. Tarihsiz olarak Selim'e gönderdiği bu mektupta, Menteşe civarında bulunan Ahmed'in adamlarının halka nasıl zulmettiklerini bildirmektedir. Korkud'un anlattığına göre, Menteşe sancakbeyi Ahmed'e sadakatini bildirmiş, bunun üzerine Ahmed'in İskender isimli bir adamının bölgeye gelerek vergi topladığını ve ulufeci kaydedip, zorla Beçin Kalesine girdiğini üstelik kale halkının mallarında gasbettiğini rapor etmiştir. Bu gelişmeler üzerine Korkud, Saruhan Alaybeyi Hüseyin'i kendi adamlarından bir miktar kuvvetle İskender'in üzerine gönderdiğini, Hüseyin beyin ise kendi adamlarından destek kuvvet getirmediğini üstelik sipahilerin de gelmesini engellediğini aktarır. Korkud edindiği bilgiye göre, Hüseyin Bey'in ayrıca oğlunu Ahmed'in hizmetine gönderdiği, Tanrıbilmez isimli subaşı ile İlyas isimli kethüsasının halka zulmettikleri haberini aldığını ve son olarak kendisini aklamaya çalışacak olursa yalan söylediğinin bilinmesi gerektiğini ifade eder.⁵⁰⁷

Korkud tarafından Selim'e bildirilen bir başka konu ise, Ahmed'in Korkud'la iletişime geçerek, birbirlerine saldırmayacakları anlamında uzlaşmaya varmak istediğinin bildirilmesidir. Ahmed'in adamının aktardığına göre, Korkud'dan Rumeli'ye geçmek

⁵⁰⁵ Korkud'un "Hazret-i paşayân-ı 'azim" başlıklı ve dirlik taleplerini içeren mektunu için bkz: TSMA NO: E 6684/10.

⁵⁰⁶ Korkud'un Selim'e arzı için bkz: TSMA NO: E 5852/4.

⁵⁰⁷ Ahmed'in adamlarının halka nasıl zulmettiklerinin Korkud tarafından Selim'e bildirilmesi hk bkz: TSMA NO: E 8339/1.

üzere gemileri talep edilmektedir. Korkud ise gemilerin limanda değil, gazada olacağını bildirmiş ve bu talebi uygun bulmayarak reddetmiştir.⁵⁰⁸

Tüm bu mektuplardan hareketle, Korkud'un siyasi konularda Selim'e takındığı itaatkâr tutum göze çarpar. Ancak 918 senesi Şevval ayı sonlarına doğru (1512 Ocak) Selim'in kardeşlerinin oğulları olan Mehmed, Orhan, Musa, Emirhan ve Osman'ı Bursa'da katlettirmesinin⁵⁰⁹ Korkud'u endişeye düşürmüş olduğunu söylemek mümkündür. Uzunçarşılı'nın aktardığına göre ise Selim, aynı zamanda Korkud'u da kontrol altında tutmak amacıyla Manisa etrafındaki sancakbeylerine emirler vererek denizden ve karadan gözlem altında tutulması emrini vermiştir.⁵¹⁰

Korkud'un yeğen şehzadelerin katledilmesine duyduğu endişe Feridun Bey'in münşeatindeki mektuplardan da anlaşılabilir. Bu anlamda, Korkud, Selim tarafından üzerine asker gönderildiğini ve bir çeşit ablukaya alındığını haber aldığını, oysa bu zamana kadar sadakatten ayrılmadığını, nifak çıkarmak isteyenlerin kendi hakkında ve aleyhinde konuştuklarını fakat kendisinin sadakatten ayrılmadığını yazar. Selim ise Korkud'un endişe dolu bu mektubuna karşılık olarak, hükümdar olarak Anadolu'da Şah İsmail tehlikesine müdahale etmek üzere Doğu'ya gideceğini, ahdına sadık ise, endişe edecek bir durum olmadığını belirtir.⁵¹¹ Mustafa Âlî ise, Selim'in Korkud'la aralarındaki ahde ne derece sadık kaldığını anlamak üzere devlet adamlarının ağzından Selim'i şikâyet eden ve Korkud'u saltanata davet eden sahte mektuplar yazdığını, Korkud'un ise bu mektuplara inandığını belirtir.⁵¹²

Selim'i birdenbire böyle bir denemeye iten yalnızca Korkud'un sadakatini ölçmek olmamalıdır. Korkud'un, Selim'e yazdığı mektuplarda Ahmed'den korktuğunu ileri sürerek emrindeki kuvvetleri dağıtmaması, bu kuvvetlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere ek sancak talebinde bulunması ve talebine olumlu cevap alamayınca hazineye ait Menteşe haslarına el koyması, sahip olduğu Manisa sancağına ek olarak ısrarla Menteşe, Teke ve Alaiye sancaklarını istemesi ve ısrarlı bir şekilde Alaiye'de oturmak istediğini yinelemesi, haslarına dair taleplerinde sâlyâne değil, timar tercih etmesi ve bu tercihini gönderdiği mektuplarda altını çizerek tekrar etmesi dahası kaleme aldığı

⁵⁰⁸ Ahmed'in gemi talebinin Korkud tarafından Selim'e haber verildiği mektup için bkz: TSMA NO: E 6684/13.

⁵⁰⁹ Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 226b.

⁵¹⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "II. Bayezid'in Oğullarından *Sultan Korkud*", 574.

⁵¹¹ Feridun Bey, *Münşeât*, C 1, 345.

⁵¹² Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 226b.

mektuplarda kullandığı dilin ise tehdit edercesine bir ima ile kullanılması Anadolu'da Ahmed tehlikesini ber-taraf etmeye çalışan Selim'in gözüne batmış ve bu sebeple Selim'in kuvvetleriyle Manisa'da bulunan Korkud'un üzerine gitmesine zemin hazırladığını söylemek mümkündür.⁵¹³ Böylece Selim, Ahmed'e karşı hareketinden önce on bin kişilik bir kuvvetle Manisa'ya doğu hareket etmiştir.⁵¹⁴

Selim'in Korkud'a karşı gerçekleştirdiği hareketin en güvenilir bilgisini, Selim'in Manisa'ya hareketi sırasında topladığı kuvvetler arasında bulunan Menavino verir. İfadesine göre, Selim Bursa'da bulunduğu sırada on bin atlı adamına üç gün içerisinde hazırlanmalarını emretmiştir. Hareketin ilerleyişiyle birlikte rotanın Korkud'un bulunduğu Manisa şehri olduğu anlaşılmıştır. Bu noktada, Selim'in kuvvetlerinden gizlice ayrılarak Manisa'ya varan bir hizmetli, Selim'in Korkud'a doğru ilerlediği bilgisini vermiştir. Korkud, aldığı haberi değerlendirerek saraydan kaçmış, Selim ise Manisaya vardığında Korkud'u bulamamıştır. Yaklaşık on beş gün arama faaliyetleri devam ettiği halde bir sonuç alınamamış, Selim ise bu durum üzerine Bursa'ya dönmüştür.⁵¹⁵

Venedik elçisi Nicolo Zustignan'ın İstanbul'dan yazdığı 16 Şubat, 22 Şubat, 4 Mart, 11 Mart ve 18 Mart 1513 tarihli mektuplarında, Korkud'un, Selim'in üzerine geldiği haberini aldıktan sonra Manisa'dan kaçtığını ve nerede olduğu ya da nereye gittiğinin bilinmediği bilgisini vermektedir.⁵¹⁶ Mustafa Âlî de aynı şekilde, Selim'in Manisa'ya vardıktan sonra Korkud'u bulamadığını ve bir süre sonra Bursa'ya döndüğünü kaydeder. Bununla birlikte Korkud ve Piyale Bey, üç hafta kadar Manisa civarında saklanmış, oradan Teke'ye hareket etmişlerdir. Âlî burada, Korkud'un deniz yolu ile Frengistan'a gitmek niyetinde olduklarını ifade eder.⁵¹⁷

Selim'in adamlarından Ahmed'in gönderdiği arz, Korkud'un nasıl kaçtığı hakkında önemli bilgiler verir. Belirttiğine göre, Korkud önce Menemen, Foça ve Yunddağı civarında aranmış fakat bulunamamıştır. Ardından Bergama taraflarında yapılan arama esnasında Korkud'un adamlarından birkaçı yakalanmış, verdikleri ifadeye göre

⁵¹³ Korkud'un Selim'e gönderdiği mektuplar için TSMA NO: E 6684/9-14 arası zarfa, ayrıca TSMA NO: E 5582, TSMA NO: E 9659'a bakılabilir.

⁵¹⁴ Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 226b.

⁵¹⁵ Menavino, 128.

⁵¹⁶ Venedik elçisi Nicolo Zustignan'ın İstanbul'dan yazdığı 16 Şubat, 22 Şubat, 4 Mart, 11 Mart ve 18 Mart 1513 tarihli mektupları için bkz: Sanuto, *i Diarii*, Vol XVI, 176-177 ve Vol XVI, 183.

⁵¹⁷ Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 226b- 227a.

ise Korkud Selim'in üzerine geldiği haberini akşamüzeri alarak kılık değiştirmiş ve sarayın arka kapısından kaçmıştır.⁵¹⁸

Selim ayrıca Korkud'un Antalya taraflarına kaçma ihtimalini düşünerek, Karaman Beylerbeyi Hemdem Paşa'ya hüküm gönderip dikkatli olmasını emretmiştir. Buna istinaden Hemdem Paşa'nın civar bölgeleri araştırması esnasında Hamidili Sancakbeyinden bir mektup alır. Mektubun aktardığına göre Korkud'un halk arasında seyyid kılığında dolaşarak kaybolduğu yönünde söylentiler bulunmaktadır fakat Hemdem Paşa bölgenin kontrol altında tutulduğu bilgisini verir. ⁵¹⁹ Venedik elçilerinden, Nicolo Justinian ise Bursa'dan gönderdiği 20 Ocak 1513 tarihli mektubunda Selim'in bu düşüncesini destekleyen bilgiler bulunmaktadır. Zira, Korkud'a karşı bizzat harekete geçen Selim, Korkud'un kaçarak Rodos adasındaki Castel San Piero'ya gittiğini haber aldıklarını, bunu duyan Selim'in ise oldukça rahatsız olduğunu kaydeder.⁵²⁰

Esasında Korkud ve Piyale, Antalya'nın İstanos (Korkuteli) kazasına bağlı Osman Halife köyünün on beş dakika kuzeyinde yer alan mağarada saklanmışlardır. Piyale Bey, bir süre sonra dikkatsiz davranarak, atını kendilerine erzak temin eden bir Türkmen'e vermiş ve böyle değerli bir ata binen Türkmen, Selim'in casuslarının dikkatinden kaçmayarak yakalanmış ve sorgulanmıştır.⁵²¹

Şükri Bitlisi Selimnamesinde yakalanan bu Türkmenin Korkud'un yerini söyleyene kadar işkence gördüğünü yazar.⁵²² Aynı şekilde Mustafa Âlî'de yakalanan Türkmen'e Mir-livâ olan Kasım Bey'in Korkud'un nerede olduğu bilgisini alana kadar işkence

⁵¹⁸ Korkud'un Manisa'dan nasıl kaçtığına dair Ahmed tarafından Selim'e verilen bilgiler hk. Bknz: TSMA NO:6684/15. Ayrıca bknz: Uzunçarşılı, dipnot 134. "Elhaletü hazihi Korkut Bey adamlarından Piyale nam kimesnenin ü nefer adamları ele girüb ikisi kız karındaşı oğludur ve biri dahi Korkut Bey virdüğü kuldur Piyale'ye. ve Menemen ve Foçalar ve Yunddağı nam yerleri tettebbu ettik nam ve nişan bulmadık, ama bu mezkûrları nevahe-i Bergama'yı tettebbu ederken bulduk öyle malûm ola. Ve Korkut Bey ahvalinden bu mekûrlar öyle dediler ki Beye haber, akşam vaktinden sonra geldi. Biz yanında hazır idik dediler, öylece malûm ola ve Korkut Bey'e haber gelicek sakalını aka boyadı külâh giyib şemle sarındı ve eskiler giydi dediler öyle biline ve bunların ağzından bu mezkurları bendenüz işittik ve bâki ahvali dahi bunlardan istifsar buyurasız ve bu mezkurlar Korkut Bey ahvalin ziyade bilirler. Bunlardan istifsar idesiz..."

⁵¹⁹ Hemdem Paşa'nın Selim'e Korkud hakkında mektubu için bkzn: TSMA NO: E 6315/1. Ayrıca bknz: Uzunçarşılı, *Sultan Korkud*, dipnot: 186. "Arz-ı bendegi budur ki şimdiki halde Hamiteli sancak beyinden mektup ve adam gelip Sultan Korkut'un hususunda gaip olup seyyid süretinde nâbedid oldu deyu efvâhde şâyi oldu deyu ilim eylemiş. Öyle olsa filcümle bu canibler hıfz olunup gereği gibi beklenüb münasip budur ki ol tarafların dahi hıfzına himmet oluna. Gelen adam mektubiyle irsal olundu. Baki ferman der-i muallanıdır."

⁵²⁰ Sanuto *i Diarii*, Vol XVI, 44.

⁵²¹ Süleyman Fikri, *Antalya Livası Tarihi*, 72, dipnot: 73.

⁵²² Şükri Bitlisi, *Selimname*, İsis Yayınları, 104.

ettiğini belirtir. Korkud'un nerede olduğunu öğrenen Kasım Bey, Selim'e adam göndererek durumu bildirmiş, Selim ise aldığı bu haber üzerine Karaçinoğlu isimli adamını, Korkud'u teslim almak üzere Antalya'ya göndermiştir.⁵²³ Bununla birlikte, Mustafa Âlî, yakalanan Korkud ve Piyale'nin bir süre sonra yolda Selim'in İstanbul'dan gönderdiği bir başka grup ile karşılaştığını ifade eder.⁵²⁴ Bu anlamda Selim'in Kapıcıbaşı Sinan Ağa'yı Korkud'u yarı yolda katletmekle görevlendirdiğini belirtir. Böylelikle yola çıkarılan Korkud, Emed kasabası mevkinde Sinan Ağa tarafından karşılanarak civarda bir eve yerleştirilir.⁵²⁵

Osmanlı kronikleri, Korkud'un dinlenmeye çekildiğinde uykusunda öldürüldüğünü kaydeder.⁵²⁶ Olaya şahit olduğu bilinen Menavino ise bu konuda başka ayrıntılar verir. Anlattığına göre, Korkud'un boğulması adına görevlendirilen kişi, uyumakta olan şehzadeyi uyandırarak Selim'in hakkında verdiği katl emrini bildirmiştir. Bunun üzerine bir saat kadar müsaade isteyen Korkud, Selim'e bir mektup yazar. Korkud boğdurulup naaşı Selim'e ulaştırıldığında mektubu alan Selim'in, Korkud'u öldürdüğüne pişman olduğunu ve bir süre yas ilan ettiğini söyler.⁵²⁷

Venedikli devlet adamlarından Donado de Leze'nin, sekreter Zuan Jacomo Caroldo'ya yazdığı 27 Nisan 1513 tarihli mektubunda ise Korkud'un ölümü hakkında Selim'in tutumunu yansıtan bilgiler yer almaktadır. İfade ettiğine göre Korkud, Antalya'da yakalanarak idam edilmiştir ancak Selim, ağabeyinin cenazesini teslim almak üzere Bursa'da bekleyerek onu onurlandırmak istemektedir.⁵²⁸

Şehzade Korkud'un sancakbeyliği bağlamında şehzadelik dönemi üzerinde bir karakter okuması yapıldığında ihtiyatlı bir tavır sergilediğini düşünmek mümkündür. Zira, saltanatta gözü olmadığını ifade ettiği durumlarda, sancak taleplerine ek olarak İstanbul'daki kısa ziyareti ve yeniçerilerin bir anlamda nabzını yoklama çabası, siyasi bir strateji geliştirme arayışında olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte, Selim'in Korkud'u ele geçirmek maksadıyla denizlerde ve özellikle Antalya ve Manisa limanlarında aldığı tedbirlere bakılacak olursa, ortaya çıkabilecek kriz

⁵²³ Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 227a.

⁵²⁴ Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 227a.

⁵²⁵ Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, 227a.

⁵²⁶ Solakzade, *Tevârih*, 130b, Şükri Bitlisi, *Selimname*, 106.

⁵²⁷ Menavino, 129.

⁵²⁸ Donado de Leze'nin, sekreter Zuan Jacomo Caroldo'ya yazdığı 27 Nisan 1513 tarihli mektubu için bkz: Sanuto, *i Diarii*, Vol XVI, 210.

durumlarında Korkud'un Rodos'a kaçmak niyetinde olduğunu bildiği ve tüm sancak taleplerinin de bu doğrultuda yapıldığı farkında olduğunu söylemek mümkündür.

Yeğen şehzadelerin ve ardından Korkud'un boğdurulması ile II. Bayezid'in ölümü sonrasında Selim'in ortaya koyduğu bu yeni tavrı içerisinde, taht mücadelesine son vermek maksadıyla bu feda Selim, birliklerini toplayarak Ahmed'in üzerine gitmeye karar vermiş ve bunun için hazırlıklara başlamıştır.

4.10. Şehzade Ahmed'in İsyan Hareketleri ve Boğdurulması

Selim'in önce serasker sonra da sultan olduğu haberini alan Ahmed, bu durumu kabul etmeyerek Konya'yı hakimiyeti altına almıştır. Bu anlamda, Anadolu topraklarının tek hâkimi gibi davranmakta, kendi isteğine göre mansıplar dağıtmakta ve kendi hakimiyet bölgesine yakın olan sancaklardan asker ve para talep etmektedir.⁵²⁹ Örneğin, 918 Rebûlevvel'in sonunda Ahmed'in Anadolu Beyleybeyi olarak tayin ettiği Mehmet Bey, Biga Alaybeyine gönderdiği emirde, Ahmed için "Sultan-ı selâtiin-i zaman padişâhımız Ahmed Han" olarak bahseder.⁵³⁰ Ahmed ise oğlu şehzade Mehmed'e Bursa sâlyânesinden 400.000 akçe tayin etmiş⁵³¹ ve diğer oğlu Alâüddin'i ise Bursa'ya göndermiştir. Bursa Kadısı Eflâtun-zâde'in Selim'e gönderdiği arz, Alâüddin'in Bursa'da meydana getirdiği karışıklığı ortaya koyduğu gibi, şehzadeye müdahale edilebilmesi için de 1000 kişilik bir kuvvet talep etmektedir.⁵³²

Selim, Bursa'da yaşanan bu kargaşa üzerine Ahmed'in hakimiyet iddialarının giderek arttığını düşünerek Temmuz 1512'de, Kefe'de bulunan oğlu Süleyman'ı taht muhafızı yaparak Anadolu'ya hareket etmiştir.⁵³³ Selim'in bu hareketi üzerine, Alâüddin Bursa'yı terk ederek Afyon'da bulunan babası Ahmed'in yanına gitmiştir.⁵³⁴ Ahmed, Selim'in üzerine geldiği haberini alması üzerine bir diğer oğlu Murad'a da kuvvetleriyle kendisine katılması emrini verdiyse bile Murad "...benim bu yana düşmanım var.." diyerek gelemeyeceğini bildirmiştir. Selim'in casuslarından Mîrâlem Mustafa, ise yolladığı raporda, Murat'ın babası Ahmed'e katılmayacağını şu ifadelerle aktarır;

⁵²⁹ Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 80, Tansel, *Yavuz Sultan Selim*, 3-6, Erdem Çıpa, *Yavuz'un Kavgası*, 67.

⁵³⁰ Mehmet Bey'in Biga Alaybeyine gönderdiği emir için bknz: TSMA NO: E 5876-1

⁵³¹ Şehzade Mehmed'e verilen salyane hk bknz: TSMA NO: E 3062

⁵³² Bursa Kadısı Eflâtun-zâde'in Selim'e gönderdiği arz için bknz: TSMA NO: E 5452.

⁵³³ Selim'in şehzade Süleyman'ı İstanbul'a davet etmesi hk bilgi için bknz: TSMA NO: E 6185/16.

⁵³⁴ Hüseyin isimli birinin, Ahmed'in Afyon'da olduğu ve emrinde bin kadar askeri bulunduğu hk. Selim'e verdiği bilgiler hk. Bknz: TSMA NO: E 6281.

“...ve Sultan Murâd ahvâlinden sorarsanız, defaâtle gelsün deyü ulaklar varub, benim bu yana düşmanlarım vardır demiş ve ammâ Anadolu’ya yazılan azeb ve sipahi ta’ifeleri evleri korkusundan muti’uz derler...”

Buna rağmen Ahmed, Afyon’un hem İstanbul’a hem de Korkud’a yakın olması sebebiyle emrindeki adamlarını Kuzey ve Orta Anadolu’ya doğru göndermiştir. Aynı şekilde hizmetindeki adamları vasıtasıyla kapı halkı ve Rumeli beylerinin de kendi yanında olduğuna dair propaganda yapmaya başlamıştır.⁵³⁵ Ardından, kendi de Afyon’dan Ankara’ya doğru hareket etmiştir fakat Hemdem Paşa’nın Karaman Beylerbeyi olup kuvvetleriyle o bölgede olması sebebiyle, lalası Yularkasdı Sinan Paşa’nın kuvvetleriyle birleşmek maksadıyla Amasya’ya doğru yönelmiştir.⁵³⁶

Ahmed Amasya’ya vardığında bölgeyi savunmakta olan Mustafa Paşa’nın kuvvetlerini yenemediğinden şehre girememiş, bunun üzerine Samsun’a doğru ilerleyişine devam etmiştir. Bu esnada Ahmed ile destekçileri arasında hangi devlete sığınılacağı hakkında görüşmeler yapıldığını söylemek mümkündür. Karaca Paşa’nın “*Ahmedü’l-fakir*” imzalı mektubunun ifade ettiğine göre beylerden bir kısmı Mısır’a, bir kısmı Dulkadir Beyliği’ne bazıları ise Şah İsmail’e gitmeyi teklif etmektedir.⁵³⁷

Nihayetinde kendisini destekleyen aşiret reislerinin görüşüne istinaden Mısır’a gitmeye karar veren Ahmed, sığınma talebiyle oğulları Alaüddin ile Süleyman’ı Lala Hüseyin Bey ile Mısır’a göndermiştir.⁵³⁸ Aynı şekilde Sultan Gavri’ye yazdığı mektubunda, Selim’in tahtını zorla ele geçirdiği, babasının ölümünün sorumlusunun Selim olduğu hakkında söylentilerin dolaştığını, babasının ölümüne büyük üzüntü duyduğunu ancak bundan sonra babası yerine koyduğu Sultan Gavri’nin sağ olması ile teselli bularak, Mısır’a sığınmak istediğini ifade eder.⁵³⁹ Halep Valisi Cabir Bey, Selim’e bu konuda gönderdiği mektubunda; şehzadelerin sığınma talepleri hakkında Mısır’dan cevap beklendiğini bu anlamda Osmanlı Devleti’nin birliğinin

⁵³⁵ Selim’in casuslarından birinin Ahmed’in yaptığı propagandayı anlatır raporu için bkz: TSMA NO: E 7055.

⁵³⁶ Karaca Paşa’nın Ahmed’i takip eden casuslarının verdiği bilgilere göre Ankara civarlarında oluşu ve Yukarkasdı Sinan Paşa ile buluşacak olması hk rapor için bkz: TSMA NO: E 2667.

⁵³⁷ Karaca Paşa’nın mektubu için bkz: TSMA NO: E 6399. Ayrıca bkz: Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 84.

⁵³⁸ Ahmed’in oğulları Süleyman ve Alaüddin’in Mısır’da çıkan veba salgınında öldüğüne dair mektup için bkz: TSMA NO: E 5691. Uluçay, *Yavuz*, 138.

⁵³⁹ Ahmed’in Kansu Gavri’ye mektubu için bkz: TSMA NO: E 3062/22, Ayrıca bkz; Uzunçarşılı, *Memluk Sultanlarının yanına iltica etmiş olan Osmanlı hanedanına mensup şehzadeler.*” Belleten, C.17, S.68, 531.

desteklenerek bağılılığını bildirdiğini belirtir. Sultan Gavri ise Ahmed'ten gelen bu talebe Sultan Selim ile olan ilişkilerinin bozulması endişesiyle sıcak bakmamıştır.⁵⁴⁰

Memlük Devleti'nden istediği desteği göremeyen Ahmed, ardından Selim'e bir mektup göndererek, Karaman topraklarının idaresinin kendisine vermesi talebinde bulunmuş, Şam'a ya da doğuda başka herhangi bir devlete sığınmanın Osmanlı saltanatına yakışmayacağını ifade etmiştir.⁵⁴¹ Selim ise Ekim 1512 tarihinde Ahmed'e verdiği cevapta; eğer Müslüman ülkelerinden birisine gitmeyi kabul ederse aralarında düşmanlık olmayacağını ve ihtiyaçlarının her anlamda karşılanacağını belirtir.⁵⁴² Bu esnada Selim'in casusları da Ahmed'in hareketlerini yakından izlemeye devam etmekte ve her hareketini rapor etmektedirler. Örneğin Ahmed'i takip etmekle görevli Emir Ali Mustafa, şehzadenin Tokat civarında olduğunu ve kuvvetlerine dair bilgiler verdikten sonra Arabistan'a gitmek niyetinde olduğunu yazar.⁵⁴³ Bir süre sonra Tokat'tan Divriği'ye varan Ahmed ile maiyeti arasında şehzadenin nereye sığınacağı konusunda tekrar anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Şükrüllah'ın arizasından anlaşıldığı üzere; Karaman Beyleri Şah İsmail'e, Turgudoğulları, Mıdıkogulları ve Reyhanoğulları ise Kansu Gavri'ye gitmesi gerektiğini söylemektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda, Mısır'a gittikleri vakit hapsedilebilecekleri düşüncesiyle Dulkadiroğullarına sığınmayı daha uygun bulmuşlardır.⁵⁴⁴

Ahmed'in Dulkadir topraklarına gitmesinin ardından Selim, Mustafa Paşa'yı Amasya sancakbeyliğine, Tûr Ali Bey'i de sınır muhafazasına tayin ettikten sonra 23 Kasım 1512'de Bursa'ya gitmiştir. Ahmed ise İstanbul'dan aldığı saltanata davet mektuplarından hareketle, Selim'in Anadolu'dan uzaklaşmasından yararlanmış ve Osmanlı topraklarına geri dönmüştür. Öncelikle, Karamanoğullarından aldığı destekle Kemah ve Niksar yolunu kullanarak geldiği Amasya'yı ele geçirmiştir. Ahmed'in, Kasım 1512 tarihli ve "Ahmed b. Bayezid Han el-mufaffer Daima" tuğralı hükmünden anlaşılabileceği üzere Anadolu'da bozulan düzenini tekrar kurmaya çalışan Ahmed, dağılan kuvvetlerinin tekrar toplanması adına adamlarına haber göndermektedir.⁵⁴⁵

⁵⁴⁰ Halep Valisi Cabir Bey'in Selim'e mektubu için bkz: TSMA NO: E 7143.

⁵⁴¹ Bu mektup, Manisa Muradiye Kitaplığı, 2779 numaralı kitapta 48a varlığında bulunmaktadır. Uluçay, *Yavuz Sultan Selim*, 87, Tansel, *Yavuz Sultan Selim*, 12.

⁵⁴² Selim'in Ahmet'e mektubu için bkz: TSMA NO: E 12277, Tansel, *Yavuz Sultan Selim*, 13.

⁵⁴³ Emir Ali Mustafa'nın, Ahmed'in hareketleri hakkında mektubu için bkz: TSMA NO: E 2667/1 ayrıca bkz: Samsun Kadısının, Samsun, Trabzon ve Tokat civarında Ahmed'in hareketleri hakkında arizası: TSMA NO: E 1144/7

⁵⁴⁴ Şükrüllah'ın arizası için bkz: TSMA NO: E 7052

⁵⁴⁵ Ahmed'in dağılan adamlarını tekrar toplanmaya davet ettiği mektupları için bkz: TSMA NO: E

Bir süre sonra, Amasya'dan Divriği'ye hareket eden Ahmed'in, İstanbul'dan davet mektupları almaya devam ettiğini söylemek mümkündür. Kasım 1512 tarihli ve Ahmed tuğralı olarak yazılan hükümde Ahmed, Defterdar Müslihiddin'e "Badehu, Divriği'ye geldiğimde paşalardan ve cümle beğler ve ağalardan mektub gelüb, saltanat sizin deyu davet ettikleri sebepten..." geldiğini ifade etmektedir. Aldığı bu mektupların gerçek olduğuna inanan Ahmed, Ocak 1512'de Amasya'dan ayrılarak Tosya civarlarına geldiğinde Bıyıklı Mehmed Paşa'nın kuvvetleri ile Osmanlık Kalesi önünde mücadele etmiş fakat bir başarı gösterememiştir.⁵⁴⁶ Bu defa yanındaki kuvvetlerle Çankırı ve Kastamonu taraflarına doğru saldırılarına devam eden Ahmed, önce Ankara'ya oradan da Eskişehir yoluyla İnönü'ye varmıştır.⁵⁴⁷

Emecen, İnönü'ye doğru ilerleyen Ahmed'in bu süreçte kuvvetlerine yeni birlikler kattığını ve birliklerinin sayısının yirmi bine ulaştığını belirtir. Nihayetinde, 8 Safer 919 (15 Nisan 1513) tarihinde Selim'e ait kuvvetlerden Kırım Hanzadesi Saadet Giray ile Dukakinzade Ahmet Paşa komutasındaki birliklerle Yenişehir Ovasında karşılaşan Ahmed, muharebeyi kaybederek İzmir yakınlarında ele geçirilmiş ve ardından idam edilmiştir.⁵⁴⁸ Yenişehir Ovasındaki bu yenilgiyi takiben Selim, şehzade Ahmed'in oğlu şehzade Osman ile şehzade Murad'ın oğlu Mustafa'yı da idam ettirmek sureti ile sekiz yıl sürecek saltanatının taht mücadelesi evresi kapatmıştır.⁵⁴⁹

Sonuç olarak I. Selim'in rakipleri olan ağabeyleri Korkud ve Ahmed'i idam ettirerek tahtını güvence altına alması ve siyasi istikrarı sağlamak adına sergilediği sert ve kararlı yaklaşım, Osmanlı Devleti'nin taht mücadelesi süreçlerinin doğası üzerinde bir analiz yapabilmemize olanak tanımıştır. Bu durum, Osmanlı yönetim anlayışında otoriter eğilimlerin ve taht mücadelesinin nasıl şekillendiğine dair kapsamlı bir anlayış

⁵⁴⁶ Osmancık kalesi önünde meydana gelen mücadelenin ayrıntıları için bkz: TSMA NO: E 6532, ayrıca bkz: TSMA NO: E 1144.

⁵⁴⁷ Cemal imzasıyla Koca Müslihiddin'e yazılan mektup, Ahmed'in Çankırı civarlarındaki ilerlesi hakkında bilgi vermektedir. Bknz: TSMA NO: E 6386.

⁵⁴⁸ Emecen, *Yavuz Sultan Selim*, 89-90. Ayrıca bakınız: Durali imzasıyla Sultan Selim'e gönderilen ve Yenişehir Ovasındaki savaş hakkında bilgiler bulunan rapor için bkz: TSMA NO: E 7062/1. Konu hk ayrıca bkz: Mehmet Akman, *Osmanlı Devleti'nde Kardeş Katli*, (İstanbul: Eren Yayıncılık, 1997), 49.

⁵⁴⁹ Âşıkpaşazâde, konunun önemini aktarırken, bu uygulamanın kadim bir gelenek olduğunun altını şu ifadeler ile çizmektedir: "Kadimden töredir kardeşe kıymak, Atayı anayı gussalı komak, Kabil ki Habil'e kıydı ezelden, Adet oldu ki hanlar buna uymak." Necdet Öztürk, *Âşıkpaşazâde Tarihi, Osmanlı Tarihi (1285-1502)*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2013, 114. Ayrıca Halil İnalçık, meydana gelen taht mücadelelerinde galip gelen şehzadeye güçlü bir egemenliğin kapıları aralanırken, öncesinde askeri desteği, devlet bürokrasisindeki kontrolü ayrıca ulema ve saray görevlilerinin desteğini kazandıkları takdirde sultan olabildiklerini vurgular. Halil İnalçık, *Klasik Çağ*, 65. Taht mücadeleleri hk ayrıca bkz: Haldun Eroğlu, "Osmanlılarda İktidarın Değişim Süreci ve Meşruiyet Sorunu", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 43 (2) (Ankara 2003), 19-39.

geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla, Ahmed ve Korkud'un idam edilmesi bireysel trajediler olmaktan ziyade Osmanlı Devleti'nin sürekliliğini sağlamak amacıyla atılan stratejik adımlar ve alınan kararlar bağlamında değerlendirilerek, hayatları ve ölümleri çerçevesinde analiz edilmiştir.

Sonuç

II. Bayezid döneminde meydana gelen taht mücadeleleri, şehzadeler arası rekabetin yoğun olarak yaşandığı süreçtir. Özellikle II. Bayezid'in nikris hastalığı nedeniyle yönetimdeki otoritesinin azalması, vezirlerini geniş yetkilerle donatmasına yol açmış ve bu durum, şehzadelerin sancak mücadelelerinin daha görünür bir hale gelmesine neden olmuştur. Şehzade Selim, oğlu Süleyman için uygun bir sancak talep ederken, bu taleplerin arkasında siyasi stratejilerin olduğu düşünülebilir. Hatta mücadele döneminin en yoğun zamanlarının sancak talepleri ile başlamış olduğunu söylemek mümkündür.

Ahmed, Korkud ve Selim arasındaki anlaşmazlıklar, daha çok Osmanlı topraklarında güçlü bir konum elde etme çabalarıyla ilgilidir. Selim'in, babası II. Bayezid'in önerdiği sancaklara itirazı, planladığı stratejilere uygun davranma isteğiyle yakından ilgilidir. Selim'in Kefe'de kalmayı ya da Trabzon sancağını istemeyerek Rumeli'de bir sancak talebinde bulunuyor oluşu ile Korkud'un Manisa sancağı konusundaki ısrarı benzerlik göstermektedir. Ayrıca, Ahmed'in diğer şehzadelerin sancak taleplerine müdahale etmesi, kendi konumunu kardeşlerine kıyasla güçlendirmeye yönelik kendi taht stratejisinin bir parçasıdır.

Bayezid'in tahtı Ahmed'e bırakacağına dair söylentilerin artması, şehzadelerin iktidar mücadelesini daha da derinleştirmiştir. Genel anlamda, her bir şehzade, İstanbul üzerinde üstünlük kurmak amacıyla stratejiler geliştirmiştir.

Korkud, öncesinde Manisa sancağına dönmesine yönelik talepleri ve elinden alınan hasları geri istemesi konusunda bir karşılık alamaması üzerine önce Antalya Kalesine çekilmiş, ardından 1509 yılında Antalya sancağından Mısır'a gitmiştir. 14 ay gibi uzun süre süre Mısır'da kalan Korkud'un 1509-1510 seneleri taht mücadelesi evresindeki kırılma noktalarının yaşandığı bir evre olmuştur. Tam da Ahmed ve Selim'in mücadele evresi şiddetlenmişken kendisini nisbeten daha güvenli bulduğu ve gelişmeleri uzaktan takip edebileceği bir noktada oluşu önemli bir gelişmedir. Korkud'un Mısır'a yaptığı bu ani ziyareti, Antalya kalesine çekilerek idari görevlerden affını istediği tarihten

yaklaşık beş ay sonraya denk gelişi ise Korkud'un taht stratejisinin değişime uğradığının bir göstergesidir.

Mısır'a gitmesinin nedenlerini dini argümanlar etrafında gerekçelendiren Korkud'un idari görevlerden çekilme isteğini de benzer sebeplere oluşu ise önemlidir. Nihayetinde hac yapmak niyeti ile gittiği Mısır'dan, babası II. Bayezid'in izin vermemesi üzerine geri dönmüştür. Mısır'dan Antalya'ya döndükten sonra, kardeşleri Ahmed ve Selim'in sancak talepleri etrafında şekillenen mücadeleye dikkat çekerek, eski sancağı olan Manisa'ya yeniden dönmek istemiş, ancak bu isteği bir kez daha reddedilmiştir. Korkud'un Manisa konusundaki ısrarı anlamlıdır; zira daha önce ortaya konulduğu üzere, Korkud, Manisa ve çevresindeki bölgelerde bir üstünlük kurma çabasıyla pek çok sancak talebinde bulunmuştur. Mısır'dan Antalya'ya döndükten sonra, bu defa izin almadan ve habersiz bir şekilde görev yeri olan Antalya sancağını terk ederek Manisa'ya gitmiştir. Korkud'un bu ani hareketi, Selim'in Kefe'ye gelerek Rumeli'ye geçmek istemesi ve Ahmed'in Ankara'ya gelerek devamlı şekilde II. Bayezid'in yaptığı sancak atamalarına müdahale etmesi ile yakından ilişkilidir. Bir anlamda, hareketlenen taht mücadelesi içerisinde Korkud, İstanbul'a daha yakın bir noktada bulunma düşüncesiyle Manisa'da bulunmayı tercih etmiştir. Antalya sancağının boş kalması üzerine ise bölgede Şahkulu ayaklanması meydana gelmiştir. Bu isyanın, Korkud'un sancakbeyi olduğu Antalya civarında patlak vermesi ve çevredeki Türkmenlerin merkezi otoriteyi tanımak istememesi önemlidir. Bu aşamada Safariler, kendilerini Akkoyunlu Devleti'nin varisi olarak görmekte ve Anadolu'da üstünlük kurma amacıyla hareket etmektedirler. Karmaşık bir toplumsal hareketin meydana geldiği bu dönemde, Korkud'un görev alanını boş bırakması ile başlayan bu isyan, II. Bayezid dönemindeki taht mücadelelerinin sonucunu etkilemesi bakımından önemli bir kırılma noktasıdır. Bu durum, Korkud'un bir çeşit itibar kaybına uğramasına ve yetersiz askeri müdahalesi ile isyanın büyümesine engel olamayışına neden olmuştur. Ancak bu isyan, Ahmed açısından saltanat yolunda büyük destekçilerinden Hadım Ali Paşa gibi önemli isimlerin isyancılara müdahale ederken hayatlarını kaybetmesi ve Ahmed'in Osmanlı kuvvetlerine öncülük etmekdeki başarısızlığının daha görünür hale gelmesi, şehzadeler arasındaki mücadele dengeleri değiştirmiştir. Selim ve II. Bayezid arasındaki anlaşmazlık ise zamanla bir çatışma haline dönüşmüş ve Çorlu/Karıştıran Savaşı ile taht mücadelesi başka bir boyuta

taşınmıştır. Yine de meydana gelen tüm bu gelişmeler sonrası II. Bayezid'in Ahmed'e tahtı bırakma isteği değişmemiştir.

Taht mücadelesi sürecinde Ahmed'in İstanbul'a davet edilmesi, dönemin siyasi dengelerinin bir başka faktörünü oluşturmaktadır. Her üç şehzadenin de bir şekilde İstanbul'a doğru harekete geçtiği düşünüldüğünde, başkentte yaşananların önemi bir kez daha öne çıkmaktadır. II. Bayezid, Şehzade Ahmed'i İstanbul'a davet etmiştir. Ancak bu duruma karşı koyan ve Selim'den başka kimseyi kabul etmeyeceklerini ifade eden yeniçeriler, Ahmed'in İstanbul'a girişine izin vermeyerek kargaşa ve kaos ortamı oluşturmuşlardır. Yeniçerilerin bu tepkisinde, Ahmed'in Şahkulu isyanını bastırmadaki başarısızlığı temel bir etken olarak değerlendirilebilir. İstanbul'a giremeyen Ahmed, bu defa zor kullanma yoluyla Anadolu'da bir çeşit hakimiyet kurma yoluna girmiştir. Ahmed'den sonra, Manisa'da bulunan Korkud, İstanbul'a gitmiş, babası II. Bayezid ve yeniçerilerle görüşmüştür. Ahmed'i İstanbul'a almayarak şehirde karmaşa çıkaran yeniçerilerin, Korkud'a ise aynı tepkiyi vermemeleri, şehzadenin II. Mehmed'in vefatı üzerine bir süre tahta vekalet etmesi ile bağlantılıdır. Zira yeniçerilerin Korkud'a olan tavırlarından bir çeşit koruyucu misyon edindikleri hissedilebilir. Yine de II. Bayezid, Korkud'un izinsiz olarak önce Manisa'ya ardından İstanbul'a gelişinden memnun olmayarak, durumu Selim'e açıklayan mektuplar yazma gereği duyması, bir bakıma Selim'in Korkud'un tahta çıkarılabileceği endişesi içerisinde olduğunu düşünmemize neden olur.

Korkud ise, siyasi atmosferin Selim'den yana olduğunu görmesi üzerine, Ahmed'in Anadolu'daki faaliyetlerinden ve üzerine geleceği endişesi taşıdığından İstanbul'a geldiğini ifade etmiştir. Arşiv kayıtlarında yer alan Korkud'a ait bazı mektuplar, bu durumu doğrulamaktadır. Zira Korkud'un etki alanlarından Menteşe bölgesinde Ahmed'in adamlarının çıkardığı karışıklıklar rapor edilmiştir. Dahası, Ahmed'in adamlarının Korkud'a karşı olan tehditkâr tavrı da şehzadeyi nispeten daha güvenli bulunduğu İstanbul'a hareket etmeye zorlamıştır. Yine de Korkud, Selim ve Ahmed'in İstanbul'da olmadığı süreçte, taht için şansını yoklamış olmalıdır.

Sonuç olarak, yeniçerilerden aldığı destek üzerine Selim, İstanbul'a gelerek tahta çıkmış, Ahmed Ankara'ya Korkud ise Manisa sancağına geri dönmüştür. Ancak Ahmed'in saltanatı elde etmek üzere Anadolu'daki askeri hareketleri devam etmekte, bunun yanı sıra Korkud'un da Midilli gibi stratejik noktaları istediği sancak ve

haslarına dair talepleri dikkat çekmektedir. Nihayetinde Selim, Korkud'u, Ahmed'i ve vefat etmiş kardeşlerinin hayattaki oğullarını katletmeye karar vermiştir. Bu süreçte önce yeğen şehzadeleri Bursa'da, Korkud'u Antalya'da, Ahmed'i ise İzmir'de yakalayarak idam ettirmiştir.

5. BÖLÜM: KORKUD'UN ENTELEKTÜEL PORTRESİ

Şehzade Korkud, Osmanlı ilim geleneğinin temsilcilerinden biri olarak, fikhî meseleler konusundaki görüşleriyle döneminin hukuki düşüncesine katkılarda bulunan bir Osmanlı şehzadesidir. Korkud'un fikhî meselelerdeki tutumu ise özellikle belirli konular üzerindeki eleştirel yaklaşımıyla dikkat çekmektedir. Ganimet, cariyelik, siyaseten katl ve siyasetin örfî ve şer'î kurallarla ilişkisi gibi meselelerde şeriata uyulmadığına dair eleştirileri, şehzadenin fikhî perspektifinin özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Bu konuların, yalnızca hukuki değil, aynı zamanda etik ve sosyal boyutları ile ele alınması, Korkud'un bu meselelerde ortaya koyduğu ve şeriatin ilkelerine uygunluk açısından yaptığı değerlendirmeler, dönemin uygulamalarını sorgulayan bir perspektif sunmaktadır.

Bu bölümde, Şehzade Korkud'un entelektüel portresi detaylı şekilde incelenecektir. İlk olarak, Korkud'un fikir dünyası eserlerinde kullandığı kaynakların tahlil edilmesi ve tartışmalı tasavvufî görüşleri ele alınacaktır. Ardından Korkud'un dinî görüşleri bağlamında Şafiî mezhebini tercih etmesi üzerine bir değerlendirme yapılacaktır. Devamında, Din ve siyaset faktörleri izah edilerek, Korkud'un Osmanlı siyaset düşüncesindeki yeri incelenecektir. Son olarak, Korkud'un yazım dünyası sanatsal eserleri bağlamında ele alınacak ve şehzadenin estetik ve anlam çerçevesinde eserleri analiz edilecektir.

5.1. Fikir Dünyası: Korkud'un Düşünsel Mirası

Osmanlı Hanedanı'nda bir devlet adamı kimliğinin yanı sıra ilim ve sanat alanlarında da eserler veren Korkud, fıkıh ve kelâm başta olmak üzere dinî ilimlerde bir âlim seviyesinde çalışmalar yapmış bir hanedan üyesidir. Şehzade Korkud'un hayatını kapsamlı bir şekilde analiz etmek ve çevresindeki bireylerle olan ilişkisini anlamak, beş yüzyıl kadar önce kaleme aldığı eserlerinde ortaya koyduğu olguların günümüz perspektifinde daha anlaşılır bir şekilde incelenmesiyle mümkündür. Özellikle tarihi figürlerin, uzun bir zaman diliminden sonra, arşiv metinlerinin tek referans noktası olduğu gerçeği, Şehzade Korkud için de geçerlidir. Ancak, bu kaynaklar içerisinde Korkud'un kendi anlatısını kontrol etme çabasında olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, Korkud'un yaşam hikayesine dair bilgilerin yalnızca kendi anlatıları ile sınırlı olmadığını da ayrıca belirtmek gerekir. Bu bağlamda, günümüze ulaşmış şiirler, mektuplar, referanslar, raporlar, arşiv belgeleri ve tarihi anlatılar Korkud'un

biyografisi ve yaşadığı çevre hakkında oldukça geniş bakış açıları ve çeşitlilik sunan ayrıntılı bilgiler vermektedir.

Korkud'un tarihi bir figür olarak anlatısının ortaya konulması ise büyük ölçüde bir imaj ve tarihsel mirasın bir parçası olarak geliştirdiği ve teolojik çerçevede belirlediği spesifik konuları sorguladığı çalışmalarına dayanmaktadır. Babası II. Bayezid'in halefi olmak adına meydana gelen taht mücadelesi içerisinde Korkud, 16. yüzyılın ilk on yılı boyunca, kardeşleri Ahmed ve Selim'den farklı bir yaklaşımla ve siyasi arenanın dışında kendisini entelektüel ve etik olarak çok yönlü bir şehzade olarak öne çıkarma gayretinde olduğunu söylemek mümkündür.

Bu anlamda Korkud'u diğer şehzadelere ayıran en önemli unsur, güçlü kişisel ilişkiler kurmak ya da yeniçerilerin desteğini almak anlamında bir strateji belirlemiş olan Ahmed ve Selim'e kıyasla, inanç, meşruiyet, siyaseten katl, ganimet anlayışı gibi yönetsel olgular hakkında fikirlerini ortaya koyduğu risaleler kaleme almasıdır. Bu risaleler, Korkud'u üretken, sorgulayıcı ve İslam siyaset düşüncesi dahilinde siyasi meseleleri ele alması bakımından Osmanlı şehzadeleri içerisinde kendisini farklı bir noktada değerlendirmemize olanak tanır.

Korkud'un divânı⁵⁵⁰ dışındaki tüm eserleri Arapça'dır ve günümüze ulaşan dört eseri bulunmaktadır. Birincisi, Ganimet Hukukuna dair yazdığı *Hallu İşkâli'l-Efkâr fî Hilli Emvâli'l-Küffâr*.⁵⁵¹ İkincisi, *Da 'vetü'n- Nesfi't-Tâlihâ ile'l-A 'mâli's-Sâlihâ*⁵⁵² (aynı zamanda *Kitâbü'l-Harîmî fî't-Tasavvuf* olarak da bilinir.) üçüncüsü, II. Bayezid'e Mısır'a yaptığı seyahatin sebeplerini ve babaya itaatle ilgili hadis ve anektodları içeren *Vesiletü'l-Ahbâb alâ Vechi'l-îcâz*,⁵⁵³ dördüncüsü ise *Şerh-i Eflâz-ı Küfr* diye debilinen ve bu isimden de anlaşılacağı üzere küfre düşülen sebeplere dair bir kitap olan *Hâfizü'l-insân an Lâfızı'l-îmân*'dır.⁵⁵⁴

Günümüze ulaşmamış eserleri ise şu şekilde sıralanabilir; öncelikle, Fetavây-ı Korkudhâniyye şehzadenin özellikle Hanefî ve Şâfiî mezheplerine göre çeşitli fetvaları bir araya getirdiği eserlerinden biridir. Genellikle caiz ve ihtilaflı meselelerin hâline dair yol gösterici olduğu kabul edilir. Eseri nadir yapan özelliği yalnızca kendisine ait fetvaların toplandığı bir eser olmayıp, kapsamlı bir fıkıh kitabı olmasıdır.

⁵⁵⁰ Şehzade Korkud Divânı, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri, 104.

⁵⁵¹ Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 1142.

⁵⁵² Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 1763.

⁵⁵³ Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 3529.

⁵⁵⁴ Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 2289.

Çağdaşlarının ve ondan sonra gelenlerin hemen hemen tüm çalışmalarında bahsettiği bu eser maalesef günümüze ulaşamamıştır. Eserin elimizde olmayışı, Şehzade Korkud'un bir fıkıh âlimi olarak değerlendirilmesi noktasında büyük bir eksiklik olarak görülebilir.

Korkud'un günümüze kadar ulaşamamış *Korkudhâniyye*'den başka üç eseri daha bulunur. Bunlar, *Gâyetü'l-irşâd ilâ Sebîli'r-Reşâdel- Matalibü's-Şerîfe* ve *er-Riyâzu't-Tariyye*'dir. Bu eserlerin isimleri, günümüze ulaşmış eserlerinde verdiği referanslar ile ortaya çıkar. Örneğin, *Gâyetü'l-irşâd ilâ Sebîli'r-Reşâd* isimli eseri *Da'vetü'n-Nefsi't-Tâliha* ve *Hallu İşkâli'l-Efkâr*'da referans gösterilmiştir.⁵⁵⁵ *el- Matalibü's-Şerîfe*'de yine *Hâfizu'i-insan an lâfîzi'l-îmân* ve *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*⁵⁵⁶ isimli eserlerinde ve *er-Riyâzu't-Tariyye* isimli eseri ise *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha* ve *Hallu İşkâli'l-Efkâr*'da geçmektedir.⁵⁵⁷

Bu metinler biyografik bir çerçevede incelendiğinde, Korkud'un ortaya koyduğu bu görüşleri Osmanlı dini kimliğinin bir formülasyonu olarak on altıncı yüzyılın başlarında Osmanlı ulemasının dünya görüşünü, uzmanlığını ve edebiyatını yansıtıyor olsa bile Korkud, kendi döneminin medrese sisteminde yer alan Hanefî görüşün aksine, Şafî mezhebini tercih ederek düşüncelerindeki eğilimleri daha çok bu mezhep çerçevesinde ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, Korkud'un özellikle vurguladığı aktivist rolleri, erken modern dönem şehzadelerinin, belirli ölçüde padişahın yetki alanının ötesinde bağımsız bir inisiyatif geliştirme yeteneğine sahip olduklarını göstermektedir. Bu yetenek, ortalama bir yüzyıl sonra, Osmanlı şehzadelerinin eğitim süreçlerinin yalnızca sarayla sınırlı kalması ve sancağa çıkmamaları sonucunda önemli ölçüde azalmıştır.⁵⁵⁸

II. Mehmed döneminde kurulan “Sahn-ı Semân” medreseleri⁵⁵⁹, Osmanlı ilim dünyası açısından önemli kuruluşlar arasında yer almaktadır ve bu medreselerde Buhârî'nin (ö. 261/875), el-Câmiu's-Sahîh isimli kitabı, Taftazânî'nin *Telvîh'i* ve Şerhu'l-Mekâsıd, Merğînânî'nin *Hidâye'si*, Ferrâ el-Begâvî'nin *Mesâbîhu's-Sünen'i*, Zemahşerî'nin ((ö. 538/1144) *el-Keşşâf*'ı, Cürcânî'nin (ö. 816/1413) *Hâşiyetü't-Tecrid* ve Şerhu'l-Mevâkıf gibi hadis, tefsir ve kelâm alanlarında eserler okutulmaktadır. Burada bilhassa

⁵⁵⁵ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 150a, 159b. *Hallu İşkâli'l-Efkâr*, 46a.

⁵⁵⁶ *Hâfizu'i-insan an lâfîzi'l-îmân*, 116a, 132a. *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 219b.

⁵⁵⁷ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 135b. *Hallu İşkâli'l-Efkâr*, 6a. 29a.

⁵⁵⁸ Leslie Pierce, Harem-i Humayun.

⁵⁵⁹ Fahri Unan, “Sahn-ı Semân” *DİA*, İstanbul 2008, c.35, 532-534.

tefsir alanında Zemahşeri'nin(ö. 538/1144) kullanılması, Osmanlı medreselerinde sert bir mezhep dayatmasının olmadığı şeklinde yorumlanabilir.⁵⁶⁰

Özellikle eserlerinde kullandığı referanslara bakıldığında Korkud'un medrese eğitiminde kullanılan bu eserlere atıf yaptığı görülebilir ancak zamanla Şafî mezhebini tercih etmesi ile Taftazânî ve Cürcânî (ö. 816/1413) gibi âlimlerin çalışmalarını medrese için yetersiz bulmuş ve eleştirmiştir. II. Mehmed'in himayesiyle kurulan bu medrese müfredatını üstü kapalı olarak eleştiren Korkud, zamanının öğrencilerinin Kur'an tefsirini öğrenmek için Zemahşeri'nin (ö. 538/1144) *Keşşâfı* ve onlar hakkında rivayet edilenler hakkındaki iki nüshasını okumak yerine, sadece Cürcânî ve Taftâzânî'nin eserlerini okuduklarını ancak, iki âlim aracılığıyla ilgili tefsir literatürünün çok dar bir bölümünü öğrendiklerini belirtmiştir.⁵⁶¹

Korkud'u on altıncı yüzyıl şehzadelerden belirgin şekilde ayrılmasını sağlayan ilim ve sanatsal bu yetenekleri, Amasya ve İstanbul'da aldığı eğitimle doğrudan ilişkilidir. Özellikle dedesi II. Mehmed'in ilim ve sanat alanlarına verdiği destek kapsamında İstanbul'da kurulan bu medreselerde farklı mezheplerden pek çok âlimi Osmanlı topraklarına davet etmesi, Korkud'un İstanbul'da II. Mehmed'in sarayında bulunduğu süreçte aldığı derslerin nitelikleri hakkında çıkarım yapabilmemizi sağlar. Ek olarak, II. Bayezid'in Amasya'da meydana getirdiği entelektüel çevresi de genç Korkud'un ilmî ve sanatsal yeteneklerinin gelişiminde rol oynadığını söylemek mümkündür.⁵⁶²

Bununla birlikte, Korkud'un entelektüel yolculuğunun kendisi, on altıncı yüzyıldaki teolojik yaklaşımların daha geniş bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Temelde Anadolu kökenli âlimler tarafından eğitilen Korkud Orta Asya etkilerinin hâkim olduğu oldukça tipik bir Anadolu eğitime ek olarak Mısır Eş'arî⁵⁶³ etkileri ile karakterize edilebilecek daha az tipik bir akımın birleşimi sayılabilecek bir eğitim sürecinden geçtiğini düşünmek mümkündür.⁵⁶⁴ Korkud'un aldığı bu eğitim sonucu Mısır Eş'arî etkisi ile olan derin bağı, eserlerinde kullandığı referanslar ve meseleleri

⁵⁶⁰ Hasan Kayapınar, "XVI. Yüzyıl Osmanlı Medresselerinde Fıkıh Eğitimi (Sahn-ı Semân ve Süleymaniye Örneği)" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 10, sy.54, 1014.

⁵⁶¹ *Da'vetî'n-Nefsî't- Tâliha*, 221a.

⁵⁶² Fahri Kayadibi, "Fatih Sultan Mehmed Döneminde Eğitim ve Bilim" *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2013, sy.8, 6-8.

⁵⁶³ Ayrıntılı bilgi için bkz: "Eş'ariyye", Yusuf Şevki Yavuz, *DİA*, İstanbul, 1995, C. 11, 447-455.

⁵⁶⁴ Nabil Al-Tikriti, "A Contrarian Voice: Şehzâde Korkud's (d. 919/1513) Writings on Kalâm and the Early Articulation of Ottoman Sunnism" (pp. 62-100), *Historicizing Sunni Islam in the Ottoman Empire, c. 1450-c. 1750*, ed. Tijana, and Derin Terzioğlu, (Brill, 2021), 62-100. Bundan böyle, "A Contrarian Voice", 72.

ele alış biçimlerinden de takip edilebilir. Eş'arîlik, akıl ve nakil arasında bir denge kurmayı amaçlayan teolojik bir akım olarak, Korkud'un düşünsel gelişiminde belirleyici bir rol oynamıştır. Özellikle inanç anlayışını şekillendiren ve İslâmi ilimlere dair derinlemesine bir kavrayış geliştirmesine olanak tanıyan bu akım, Korkud'un tevhîd anlayışını ve Allah'ın sıfatları konusundaki tutumunu belirlemiş, aynı zamanda sosyal ve politik meseleleri ele alırken, Eş'arî perspektifinin zenginliğinden faydalanmasını sağlamıştır.

Korkud'un eğitim formasyonunu şekillendiren âlimlerin kimliklerine bakıldığında ise, II. Bayezid'in şehzadelik yıllarında, Amasya Sarayı'nda birçoğu İran ya da Orta Asya topraklarıyla güçlü bağlantıları olan âlim ve sanatçıların olduğu göze çarpar. Molla Selahaddin (fl.881/1476), Amasyalı Kasım Çelebi (ö. 926/1520), Mirim Çelebi (ö. 930/1524), Şeyh Hamdullah (ö. 926/1520), Müeyyedzâde Abru'r-rahmân Çelebi (1456-1516) gibi âlimlerden ders aldığı söylenebilecek⁵⁶⁵ Korkud'un felsefi metodoloji, kelâmın felsefe ile bütünleşmesi, Maturidi ve Eş'arî inançlar arasındaki ilişkiler ve hatta okült (doğüstü inançlar) uygulamalar ile bağlantılı mucizevi tartışmalara katıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısı ile bu süreç, Korkud'un düşünsel gelişiminde önemli bir rol oynamış ve dönemin entelektüel iklimini anlamasında derin bir perspektif kazandırmıştır. Özellikle felsefi düşüncelerin kelâm ile nasıl bütünlük kurduğu ve siyasi meselelerde teolojik tartışmaları daha derinlemesine analiz etmesi, Korkud'un Osmanlı siyaset düşüncesi içerisindeki yerini ve etkisini belirginleştirmiştir.⁵⁶⁶

Korkud'un eserlerinde kullandığı kaynakları ise ayrıca izah etmek gerekir. Örneğin, *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha* isimli eserinde Korkud'un, yüz elliye yakın eserden, kitap ve müellif ismi vererek yararlandığı görülür. Eserde kullandığı kaynakların niteliği, ele aldığı konu bağlamında ilgili âyet, hadîs ve alanında ortaya konulmuş çalışmalardır. Hemen hemen her sayfada, en az dört beş kaynağa atıf veren Korkud, gerektiği yerlerde ilgili âyet ve hadîsleri kullanmak yoluna gitmiştir. Bununla birlikte eserde, içerik itibarıyla fıkıh ve kelâma dair görüşlerini ilgili kaynaklardan alıntı yaparak derlemektedir. Kaynakları kullanım şekli çoğunlukla eser adı veya yazar adını vermek şeklindedir. Kaynak göstermeden alıntı yaptığına ise nadiren rastlanır.

⁵⁶⁵ Korkud'un hocaları hakkında ayrıntılı bilgi için bknz: bu çalışmanın 1. Bölümü, Eğitimi ve Hocaları

⁵⁶⁶ Nabil Al-Tikriti, "AContrarian Voice", 77.

Bununla birlikte, kendi görüşlerini aktarırken, “bu fakir kul”, “bu fakir” “ben derim ki”, masasına gelen “ekülü” ya da “el-fakîr” gibi ifadeleri kullanarak kendi düşüncelerini aktardığı bilgilerin bir ben-anlatısı vasfı taşıdığını düşünmek mümkündür.⁵⁶⁷

Örneğin Fıkıh alanında kullandığı kaynaklara, Nevevî'nin (ö.676/1277) *el-Mecmû şerhü'l-Mühezzebe*⁵⁶⁸, İbn Kudâme el-Hanbelî'nin (ö. 620/1223) *el-Muğnî*⁵⁶⁹ ya da Zerkeşî'nin (794/1392) *Şerhu Cem'i'l-cevâmi*⁵⁷⁰ gibi eserler örnek verilebilir. Hadis alanında yararlandığı kaynaklara ise, Sahîhu Buhârî *el-Câmiu's-sahîh*; Müslim b. Haccac (ö. 261/875), *Sahîhu Müslim*; İbn Mâce (ö. 273/887), *es-Sünen*; İbn Hibbân (ö. 354/965), *Sahîhu İbn Hibban*; Kudâî (ö. 454/1062), *Müsned*; İbnü'l-Esîr (ö. 606/1210), *Camîu'l-usûl*; Zeynüddin el-İrakî (ö. 806/1404) *Tahrîc-i ehâdis-i İhyâ*; Ebü'l Abbas Kurtubî, *Şerhu Müslim*, Ebû Muhammed Tîbî (ö. 743/1343), *Şerhu Mişkâtî'l-mesâbih*, *Şerhu't-Tîbî alâ Mişkât-i hüccetü'l-islâm el-Gazâlî*, İbn Hacer (ö. 852/1449), *Şerhu Buhârî*; Hâzîmî (ö. 584/1188), *Kitâbu Nâsih ve'l mensûh*; Ebû Hâtim (ö. 277/890), *İlelî Ebî Hâtem er-Râzî*, Tirmîzî (ö. 279/892), *Kitâbü'l-ilel* gibi örnekler verilebilir.⁵⁷¹

Fezâil, Tasavvuf, Daavât ve Edebî Kaynaklar anlamında ise, İbnü'l-Merzûbân (ö. 309/921) *Fazlû'l-kilâb alâ kesîrin mimmen lebiye's-siyâb*; İbn Abdülberr (ö. 463/1071), *Fazlû'l-ilm*; es-Sülemî (ö. 412/1021), *Târihu's-süfîyye*; Kuşeyrî (ö.465/1072) *er-Risâle*, *Letâifu'l-işârât*; Gazâlî (ö. 505/111), *İhyâu ulûmi'd-dîn*, *Mişkâtü'l-envâr ve el-Munkızu mine'd-dalâl*, *Minhâcü'l-âbidîn*, *Nasîhâtü'l-mülûk*; Muhammed b. İbrâhim b. Sâbit el-Kizânî (ö. 562/1166), *Şiir*; Ruzbihân Baklî (ö. 606/1209), *Seyrû'l-ervâh* (el-Misbâh fî mükâşefât ba's 'l-ervâh); Attâr (ö.618/1221), *Dîvân*; Sühreverdî (ö. 632/1234), *Avarifu'l-maârif*; İbnü'l-Fârız (ö. 632/1235), *Dîvân*; Hz. Mevlânâ (ö. 672/1273), *Divân-ı Şems*; Ebu'l-Hasan Nûreddîn Ali b. Yusuf b. Hariz eş-Şattanûfî (ö. 713/1314), *Menâkıbu kutbü'l-ârifîn Şeyh Muhyiddîn Ebî Muhammed Abdülkâdir el-Cîlî*; Şeyh Yunus Emre (ö. 720/1320), *Şiir*; Abdürrezzâk el-Kâşî (ö. 736/1335), *Istılâhâtü's-süfîyye*; Afîfüddîn el-Yâfî (ö. 768/1367), *Ravzü'r-reyâhîn fî hikâyeti's-*

⁵⁶⁷ Elmin Aliyev, “Siyasetin Ahlâkî Eleştirisi (Da'vetû'n-Nefsi't-Tâliha İle'l-A'mâli's-Sâliha)”.
Ceride: Ben-Anlatıları Araştırmaları Dergisi 1, sy. 2 (Ocak 2024): 170-79.

⁵⁶⁸ Da'vetû'n-Nefsi't-Tâliha, 64b, 65b, 136b.

⁵⁶⁹ Da'vetû'n-Nefsi't-Tâliha, 59b, 65a.

⁵⁷⁰ Da'vetû'n-Nefsi't-Tâliha, 69b, 72a.

⁵⁷¹ Şehzade Korkud'un kullandığı kaynaklara ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: Şeyda Öztürk, Şehzade Korkut'un Kitâbu Da'vetû'n-nefsi't-tâlihâ ilâ a'mâli's-sâlihâ İsimli Eserinde Tasavvufa Dâir Görüşleri, *Mediterranean Journal of Humanities*, IX/2 (2019) 431-451.

sâlihîn; Mağribî (ö.809/1407), *Dîvân*; Hüseyinî, (?), *Dîvân*; Hâce İmâdüddîn, *Dîvân*; Şeyhü'l-Hakîki Baba Yusuf (ö. 893/1487), *Dîvân*; Şeyh Abdülkerim(Hatemi/Kerîmi), *Şiir*; es-Semhûdî (ö. 911/1506), *Cevâhiru'l-ikdeyn fî fazli's-şerifeyn şerefi'l-ilmî'l-celî ve'n-nesebi'l-âlî*; Mevlânâ Kırîmî (ö. 1474), *Şiir*; Ebu'l-Kasem Ali el-Buhârî, *Şerh-i muhtasar li'z-Zâhid Ahmed el-Bûnî el-esmâ ve'd-daavât* gibi örnekler verilebilir.⁵⁷²

Bununla birlikte, Tefsir alanında Zemahşerî (ö. 538/1144), *el-Keşşâf*; Fahreddîn er-Râzî (ö. 606/1210), *Tefsîr-i kebîr*; Bedreddin Zerkeşî (794/1392), *Şerhu Tefsîr-i Tevbe*; Kuşeyrî (ö. 465/1072), *Letâifü'l-işârât*; Abdürrezzâk Kâşânî (ö. 736/1335), *Te'vilâtü Kâşânî* gibi eserlerden yararlanan Korkud, Kelam alanında ise: Cüveynî (İmamu'l-Harameyn) (ö. 478/1085), *el-İrşâd ilâ kavâtü'l-edilleti fî usûli'l-i'tikâd, eş-Şâmil*; Aduddîn el-Îcî (ö. 756/1355), *el-Mevâkıf*; Taftazânî (ö. 792/1390), *el-Makâşid, Şerhu'l-Makâşid, Şerhu'l-Akâid*, Mollâ Hasan Çelebi b. Muhammed Şah el-Fenârî (ö. 886/1481), *Havâşî Şerhi'l-Mevâkıf, Kutbuddîn el-Huneci, Şerh-i Meâlimu'l-usûluddîn fî şerh-i mes'ele't-Tevbe*; Gazâlî (ö. 505/1111), *el-İktisâd fî'l-itikadi'l-kelâm, et-Tefrika beyne'l-İslâm ve'z-zendeke, Kavâidu'l-akaid*; *el-Ebherî, Şerhu'l-Mevâkıf, Kurtûbî (Muhammed b. Ahmed) (ö.671/1273), Tezkiretü'l-Kurtubî*; Beyhâkî (ö. 458/1066), *Şuâbu'l-îmân* gibi eserlerden referanslar verdiğini söylemek mümkündür. Siyasetname niteliği taşıyan eserlerden ise, Gazâlî (ö. 505/111), *Nasîhatü'l-Mülûk*; Takıyyüddîn el-Hısnî (ö. 829/1426), *Qam'u'n-nüfûs*; Taceddîn es-Sübkî (ö. 771/1370), *Muîdü'n-niam ve mübîdü'n-nigam* şeklinde örnekler verilebilir.⁵⁷³

Referansların bu derece çokluğu, Korkud'un ilmî birikimine dair bir çerçeve çizebilmemize yardımcı olurken, şahsi kütüphanesi hakkında da çıkarımlar yapabilmemize olanak tanır. Bu anlamda Korkud, Ahmed b. Hanbel (ö.241/855)'in *el-Müsned* isimli eserinin on iki cildinin, İbn Mâce'nin (ö.273/887) *es-Sünen* isimli eserinin ise dokuz cildinin de kendisinde olduğunu aktarır.⁵⁷⁴

Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha'da şahsi kütüphanesi hakkında da bilgiler veren Korkud, tefsir ve ilişkili kitaplardan yirmiye yakın, hadis kitaplarından ise otuz yedi kitap topladığını belirtmektedir.⁵⁷⁵ Bu hadis kitaplarına dair ayrıntı da paylaşan Korkud, Cemâleddin Zeylânî'ye ait *el-Hidâye*'de bulunan hadislerin gerçeklik durumlarını

⁵⁷² Şeyda Öztürk, aynı eser, 438.

⁵⁷³ Şeyda Öztürk, aynı eser, 437-438.

⁵⁷⁴ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 221b.

⁵⁷⁵ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 201b.

açıkladığı daha sonra diğer mezheplere ait hadisleri ifade ettiği ve onların da gerçeklik bakımından ihticâcın (delil olarak kullanılabilmesi) geçerli olup olmadığını ortaya koyduğu *Tahrîcu ehâdisi'l-Hidâye* başlıklı kitabın kendisinde olduğunu söylemektedir. Bununla beraber ismini verdiği bir diğer hadis kitabı, Sirâceddin İbnü'l-Mülkin'e ait *Tahrîcu ehâdisi'r-Râfî*'dir.⁵⁷⁶

Korkud aynı zamanda hadis şerhlerinden on bir kitap, ilelü'l-hadis (hadislerdeki gizli ve fark edilmesi zor kusurlarla ilgilenen bilim dalı) kitaplarından ise *İlelü't-Tirmizî*, *İlelü İbn Ebî Hâtim er-Râzî* ve *Hâzimî'ye ait Kitâbü'n-nâsîh ve'l-mensuh* kitaplarını toplamıştır. Ek olarak Ulûmu'l-hadis alanındaki kitaplardan yedi, hadis ricali kitaplarından 10'dan fazla kitap, fıkıh kitaplarından otuzdan fazla kitap, Ebû Hânîfe'nin fıkına ait kitaplardan kırktan fazla kitap, Şafî mezhebine ait kitaplardan yüz on dört kitap, Maliki mezhebine ait beş kitap ve içlerinde İbn Kudâme'nin on iki ciltlik *el-Muğni* isimli eserinin de olduğu Hanbelî mezhebine ait üç kitap toplamıştır.⁵⁷⁷ Kütüphanesine dair verdiği bilgilere ya da eserlerinde işlediği konular hakkında gördüğünü veya incelediğini belirttiği kitaplara bakıldığında ilmî literatüre ne derece hâkim olduğu anlaşılabilir.

Korkud eserlerinde ele aldığı konulara bakıldığında bir tasavvuf düşünürü olarak da tanınmaktadır. Korkud'un tıpkı idarecilerin ve ulemanın adalet sağlama ve toplumdaki yeri gibi konularına takındığı eleştirel tavrı, Sufî çevrelerin çeşitli tiplerine ve klişelerine karşı da benzer bir sorgulayıcı yaklaşım sergilemesi ile devam etmiştir. Eserlerinden *Da'vetü'n- Nesfi't-Tâlihâ ile'l-A'mâli's-Sâlihâ*'da tasavvufun çeşitli boyutlarını ele alarak, bu alandaki tartışmalara yeni bir perspektif kazandırmıştır. Özellikle tasavvufun usul ve işleyişi konularına dair geniş bir bakış açısı sergileyen Korkud, Gazâlî (ö. 505/111) ve Kuşeyrî (ö. 465/1072) gibi önemli sufilerin düşüncelerinden faydalanarak tasavvufun köklü geleneklerini ve bir takım tasavvuf zümrelerini eleştirel bir üslupla değerlendirmiştir. Korkud'un bu anlamda ortaya koyduğu eleştirilerinden ilki, dönemindeki bazı Sufî grupların ileri sürdükleri batıl iddialarla yaygın biçimde insanları kandırarak yoldan çıkardıklarını ve bu kimselerin tasavvufu zayıf kalpli insanları avlamak için tuzak olarak kullandıklarını, tuzaklarına

⁵⁷⁶ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 201b.

⁵⁷⁷ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 201b.

düşürdüğü insanları ise sapkın sözlerle İslâm dininden çıkararak helâke sürüklediklerini belirtmektedir.⁵⁷⁸

Korkud, bu eleştirisini desteklemek maksadıyla Gazzâlî'nin *Faysalü't-tefrikâ beyne'l-îmani ve'z-zendeka* isimli eserinden referansla Sûfilik iddiasında olan bazı grupların Allah ile aralarındaki halin, üzerlerindeki namaz sorumluluğu gibi gereklilikleri kaldırdığını, dini yasaklar anlamında serbest olduklarını ve sultanın parasını yemenin helal olduğunu söylediklerini belirtmektedir. İbahiyecek olarak nitelendirdiği bu görüşün, dini dinin içinden yıktığını, Allah'ın genel buyruklarını daralttıklarını ve bu çeşit insanların katlinin vacip olduğundan şüphe duyulmadığını belirtmektedir.⁵⁷⁹

Korkud aynı meseleyi, Taftazanî'nin *Şerhu'l-Akâid* isimli eseri ile aktarmaya devam eder. Belirttiğine göre bazı ibahiyeciler Allah'a muhabbetle bağlı olan, kalbi arınmış ve nifaktan kurtulmuş kimselerin, Allah'ın emir ve yasaklarından muaf olacaklarını, büyük günahlar işleseler bile cehenneme girmeyeceklerini, bu çeşit kimselerden namaz, oruç, zekat ve hac gibi ibadetlerin düştüğünü ve onların ibadetlerinin artık sadece tefekkür olduğunu düşünmektedirler.⁵⁸⁰

Dönemindeki farklı Sûfî gruplar hakkında da bilgiler veren Korkud, özellikle Sühreverdi'nin görüşlerine bağlı kalarak Kalenderîler, Melâmetîler ve Sufiler başlıkları ile her bir grubu ayrı ayrı değerlendirmiştir. Bununla birlikte Korkud'un yalnızca alanın kaynakları ile yetinmeyerek, gerçek sufilerin, sahtelerinden nasıl ayırt edilebileceği ve kerâmet özelinde tasavvufun olağanüstü hallerini ifade ederken, bunun istidrâc'dan farkının ne olduğunu vurgulaması bir Sûfî şehzadenin manevi deneyimlerinin geçerliliği ve bu deneyimlerin nasıl değerlendirilebileceği konusunda önemli noktalar ortaya koymuştur.⁵⁸¹

Özellikle bu grupların inanç, kavram ve uygulamalarını kapsamlı şekilde ele alan Korkud, Sufizmin toplumdaki yeri ve rolü hakkında da argümanlar ortaya koymuştur. Konuları ayrıntılı izaha başlamadan önce, Sûfîyyenin kullandığı kavramları ele alan Korkud, bu anlamda setr ve tecelli, cem' ve tefrikâ, muhâdara, mukâşefe ve müşahâde, gaybet ve huzur son olarak fenâ ve bekâ kavramlarını, Ebül'l-Kâsım el-Kuşeyri'nin (ö. 465/1072) *er-Risale* ve *Lataîfü'l-işârât*, Şihâbeddin Sühreverdi'nin (ö. 631/1234)

⁵⁷⁸ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 9a.

⁵⁷⁹ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 9b.

⁵⁸⁰ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 9b.

⁵⁸¹ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 240a.

Avârifü 'l-maârif isimli eserleri ile açıklamaktadır.⁵⁸² Sufizmin eleştirilmesinde ortaya koyduğu görüşleri ise Afîfüddîn el-Yâfiî'nin (ö. 768/1367) *Ravzü 'r-reyâhîn fî hikâyât el-sâlihîn* isimli esere dayandırmaktadır. Sufizmin farklı türlerine dair yaptığı tartışmaları ise el-Subkî'nin (ö. 765/1355) *Muîdü 'n-niam* ve Şeyh Ebû Abdurrahman es-Sülemî'in (ö. 412/1021) *Tarihu 's-sûfiyye* isimli eserinden yaptığı alıntılarla desteklemektedir.⁵⁸³

Bununla birlikte dini delilleri sıralayarak açıklayıcı tanımlar verdiği Sufi meselelerinde, genellikle konuları menkıbeler ve şiirlerle de desteklemektedir. Konuları açıklamak maksadıyla hikâye anlatmak yoluna da giden Korkud, sözü bu hikayeler ile uzatmasının sebeplerini de aktarmaktan geri durmadığı görülür. Dahası bunu, Cüneyd-i Bağdâdî'nin “Hikayeler Allah'ın ordularından bir ordudur, müridlerin kalplerini onlarla takviye eder.” cümlesini referans göstererek destekler.⁵⁸⁴ Bu menkıbelerde referans gösterdiği sûfiler, Abdulkâdir Geylânî, İbnü'l-Arabî, Hasan eş-Şâzelî, Gazâlî, Hallâc-ı Mansûr, Ebû Süleymân Dârânî, Ebû Abbas Sayyâd olup, menkıbelerde kullandığı birincil kaynağı Afîfüddîn el-Yâfiî'nin (ö. 768/1367) *Ravzu 'r-reyâhîn* isimli eseridir.

Korkud, tasavvufta tartışmalı bulduğu meseleleri aktardığı kısımlarda Sûfiyye'den bazı dervişlerin tekfir edilmesi meselesini de ele almıştır. Bu dervişlerden biri el-Hüseyin b. el-Mansûr el-Hallâc'dır. (ö. 309/922) Bu kısımda Afîfüddîn el-Yâfiî'nin *Mir'atü 'l-Cenân ve 'l-İbretü 'l-Yakzân* isimli eserinden naklen, el-Hallâc'ın “Ene'l-Hak/ Ben Hakk'ım” dediği ve onun da el-Gazzâlî'den naklen “Cübbemin içinde Allah'tan gayrısı yoktur” ifadelerinin tekfirini yapar. Ona göre muttakilerin çoğu Hallâc'ın bu tür sözlerinin Şariatın zahirine muhalif şeyler olduğunu düşünmektedir.⁵⁸⁵

Benzer şekilde tekfir edilenlerden biri de İbn Arabî'dir. Korkud, bu konuyu ele aldığı bölümleri Zehebî'nin (ö. 748/1348) *Mizânü 'l-i'ridâl fî nakdi 'r-ricâl* isimli eserine atıfla yorumlamıştır. Zehebî'nin belirttiğine göre İbn Arabî, felsefecilerin ve vahdet ehlinin tasavvufuna dair eserler kaleme almıştır. Korkud'un tartışma konusu yaptığı meselenin de bu bağlamda İbn Arabî'nin eserlerinde *Fusûsu 'l-Hikem*'de ortaya koyduğu vahdet-i vücud söylemleridir. Korkud, kendi düşüncelerini ifade etmeden

⁵⁸² *Da 'vetü 'n-Nefsi 't- Tâliha*, 207b-208a-208b-209a-209b-210a-210b-211a-211b-212a-212b-213a.

⁵⁸³ *Da 'vetü 'n-Nefsi 't- Tâliha*, 242a, 246b.

⁵⁸⁴ *Da 'vetü 'n-Nefsi 't- Tâliha*, 27b.

⁵⁸⁵ *Da 'vetü 'n-Nefsi 't- Tâliha*, 233b.

önce Zehebî'nin düşüncelerini aktarır. Ona göre; İbn Arabî, eserlerinde yanlış birtakım ifadeler kullanmıştır. Ulemadan bir kesim bu görüşlerin dinden çıkmaya sebep olduğunu ve zındıklık sayıldığını belirtirken, bir başka kesim, bu görüşlerin ariflerin işaretlerinden olduğunu savunmaktadır. Bir diğer kesim ise, İbn Arabî'nin görüşlerinin dış görünüş itibariyle küfür sayılırken, iç yüzünde irfan niteliği taşıdığını, bu sebeple İbn Arabî'nin esasında kıymetli bir zât olduğunu savunmaktadırlar. Korkud ise bu hususta İbn Arabî'nin tasavvufta ortaya koyduğu düşünceler bağlamında âlem-i şuhûdu veya âlem-i misâli gördüğü iddiasının boş şeyler olduğunu, bunlara iltifat, itibar, istinat ve itimat edilemeyeceğini belirtmektedir.⁵⁸⁶

Korkud bu konuyu yalnızca *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*'da değil, bir diğer eseri *Hâfizu'i-insan an lâfizi'l-îmân* isimli eserinde de ele almıştır. “*Şerhu elfâzi'l-küfr*” olarak da bilinen bu eser, iman, küfür, tekfir ve irtidat gibi konularda bütüncül bir görüş içeren ve kendi yaşadığı dönemde iman ve küfür kavramlarının yaygın vaziyette kullanıldığına şahit olduktan sonra bu alanda müracaat edilecek bir kaynak bulamaması üzerine kaleme aldığı bir çalışmadır. Korkud, iman ve küfür meselesinin, ilim talebeleri arasında yeterince bilinmediğini fark ettikten sonra araştırmaya başlamış ve bu konudaki literatürü incelediğinde bu konuda yazılan diğer eserleri yetersiz bulmuş ve bahsi geçen konuları içeren bir eser ortaya koymaya karar vermiştir. Korkud bu eserinde yalnızca iman, küfür konularını ele almamış, aynı zamanda irtidat, ittihad kavramlarını da çok yönlü olarak değerlendirmek yoluna gitmiştir.

Tıpkı *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*'da olduğu gibi, *Hâfizu'r-insan an lâfizi'l-îmân* isimli eserinde de Korkud, el-Hallâc ve İbn Arabî meselelerini ele almış ve benzer şekilde el-Hallâc'ın “Ene'l-Hak” sözü ile İbn Arabî'nin eserlerinde geçen vahdet-i vücut söylemlerini değerlendirmiştir.⁵⁸⁷ Bu hususta, bu kişilerin tekfir edilirken, sekr başka bir ifade ile bir çeşit mânevî sarhoşluk içerisinde olabileceklerini, buna karşılık bilinçli bir şekilde ittihad söylemlerinde bulunanların ise mutlak suretle tekfir edilmesi gerektiğini belirtir.⁵⁸⁸ Korkud'a göre, bazı sûfîlerin vahdet-i vücut söylemlerini kendilerinin şevk sarhoşluğu ile söylediklerine yormak gerekmektedir. Ancak İbn

⁵⁸⁶ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 234a.

⁵⁸⁷ *Hâfizu'i-insan an lâfizi'l-îmân*, 208a, 208b, 209a.

⁵⁸⁸ *Hâfizu'i-insan an lâfizi'l-îmân*, 212a.

Arabî'nin kitapları bu varsayımdan ayrı değerlendirilmelidir ve bu eserlerin üzerine düşünmenin haramlığından şüphe olmadığını ifade etmektedir.⁵⁸⁹

Korkud aynı zamanda Hz. Musa döneminde yaşamış olan Hızır'ın peygamber mi yoksa veli mi olduğuna dair yapılan tartışmalara da yer vermektedir. Bu anlamda el-Yâfiî'nin *Ravzû'r-reyâhîn* isimli eserinden hareketle, Hızır'ın peygamber değil nebî olduğunu ifade etmektedir⁵⁹⁰ ve bu görüşünü Kuran-ı Kerim'den Keyf Suresinde geçen “Derken, kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine bir ilim öğretmiştik.”⁵⁹¹ Ayeti ile desteklemektedir.⁵⁹² Buna karşılık Ibn Atıyye'nin Hızır hakkında “Cumhura göre Hızır, nebîdir. Bir kavle göre ise nebî değildir, sâlih bir kuldur” şeklindeki ifadesi ile aksi görüşleri ortaya koyar. Son olarak bu hususu, el-Buhârî'nin Hz. Peygamber'den aktardığı ifadeler ile delillendirir. Aktardığına göre, Hızır, Mûsâ'ya, sana vahiy gelmesi yetmez mi diye sormuştur. Sahîhayn'daki ifadelere göre ise Hızır: “Ey Mûsâ. Ben Allah'ın ilminden bir ilme sahibim. Onu bana Allah öğretti, sen o ilmi bilmezsin. Sen de Allah'ın ilminden bir ilme sahipsin, onu sana Allah öğretti, ben de o ilmi bilmem.” demiştir. Korkud, İmam Fahrüddin'den naklettiği bu bilgilerden hareketle, Hızır'a vahiy gelmediğini dolayısı ile bir peygamber değil velî olduğu görüşünü aktarır.⁵⁹³

Korkud, kendilerini sûfilere nispet ettikleri halde onlardan olmayan kişiler hakkında es-Sühreverdi'nin *Avarifü'l-Mearif* adlı eserinden düşünceler ortaya koyar. Belirttiğine göre kendilerini kah Kalenderî ve kah Melâmi diye adlandırılan bu iki grup bulunmaktadır. Bu kısımda, esas melâmîlerin özelliklerini ifade eden Korkud, bunların şerefli ve aziz bir hal üzere olduklarını, sünnet üzere yaşayıp geleneklere sıkıca bağlı olduklarını, ihlâs ve sadakat üzere yaşadıklarını belirtir ve esasen fitneye düşmüş kişiler olmadıklarını ifade eder.⁵⁹⁴

Bu bilgiler temelinde, Melâmîlerin manevi değerlere sıkı sıkıya bağlı, şerefli ve aziz bir yaşam süren bireyler olduklarını söylemek mümkündür. Bu kişiler, İslâm'ın temel öğretilerine ve Peygamber sünnetine bağlılık göstererek, dinî ve toplumsal normlara uygun bir yaşam tarzı belirlerler. Melâmîlerin hayatları, ihlâs ve sadakat üzerine inşa

⁵⁸⁹ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 236a.

⁵⁹⁰ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 237a.

⁵⁹¹ Keyf Suresi, 18/65.

⁵⁹² *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 237a.

⁵⁹³ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 237a.

⁵⁹⁴ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 240a.

edilmiştir. Bu durum, onların inançlarını derin bir içtenlikle yaşadıklarını ve bu değerlere sadık kaldıklarını ortaya koyar. Ayrıca, Melâmîlerin fitneye düşmemiş olmaları, başka bir ifade ile toplumsal karışıklıklardan ve çatışmalardan uzak durmaları, manevi olgunluklarını ve içsel huzuru koruduklarının bir göstergesi olabilir.

Kalenderîler ise, kalp sâfâsı sarhoşluğunun bulunduğu bulunmasından ötürü dinî adetleri tahrip eden, sosyal hayatın ahlâki değerlerine bağlı kalmayarak kalplerinin hoş hali üzere yaşamayı tercih eden bir gruptur. Korkud'un belirttiğine göre Kalenderîlerin namaz ya da oruç gibi ibadetleri az miktardadır ve çoğunlukla yalnızca farzları yerine getirirler. Dünya hayatındaki mübah şeyleri ve zevkleri, şeriatın izin verdiği şekilde umursamadan kullanırlar ancak, bu yol ile derin manevî hedeflere ulaşamazlar. Daha yüzselsel bir yaşamı tercih ederek, daha yüksek bir anlam arayışında bulunmamaktadırlar. Dolayısı ile bu çeşit kimselerin manevî olgunlukları gelişmekten uzak kalır. Diğer taraftan, mal biriktirmemeye ve kazanç sağlamamaya özen göstermektedirler. Takva ve zühd ehlinin ya da dindar geçinenlerin şekline bürünmez, Allah ile olduklarını hissettikleri kalplerinin sefasına kanaat ederler.⁵⁹⁵

Bu çerçevede, Kalenderîlerin, takva ve zühd ehli olan bireyler olarak dış görünüşe veya toplumun beklentilerine göre yaşamadıkları vurgulanmaktadır. Takva ve zühd ehli kişilerin, dünya nimetlerinden vazgeçerek manevi değerlere yönelmeleri ve Allah ile olan ilişkilerinde bir çeşit derinlik hissettilerinden, kalplerinin sağlığına ve iç huzurlarına önme vermektedirler. Dışarıdan bakıldığında dindar görünen kimselerin aksine kalenderîler, görünüşe takılmadan , içsel bir tatmin ve huzur arayışındadırlar. Bu bağlamda kalplerin safası, başka bir ifade ile ruhsal ve manevî dinginlikleri onların esas odak noktasıdır.

Korkud, bu iki grup arasındaki farkı ise şu şekilde ifade eder. Belirttiğine göre Melâmîler, ibadetlerini gizlice yapmak eğilimlerindedirler. Kalenderîler ise dini adetleri yıkmak maksadı taşırlar. Melâmeti, bütün hayr ve iyilik kapılarına tutunmak eğiliminde olarak davranışlarını ve içsel hallerini gizlemeyi tercih ederler. Duruşları, kıyafetleri, davranışları ya yaptığı işlerle fark edilmemek üzere kendisini normal göstermek isterler. Kalenderîler ise, hiçbir duruş, davranış ya da şekle bağlı kalmayarak bilinip bilinmemeyi önemsemezler.⁵⁹⁶

⁵⁹⁵ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha, 240b.*

⁵⁹⁶ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha, 240b.*

Bu iki grubu açıklayan Korkud ardından gerçek Sûfinin ne olduğunu belirtir ve her şeyi yerli yerine koyarak vakitlerini ve tüm ruh hallerini ilim ile düzene kişiler olduğunu ifade eder. Ona göre Sufiler, Hakk'ın emrinde olmalı ve toplumsal normlara ve ahlâkî değerlere uygun bir yaşam sürmeleri gerekmektedir.⁵⁹⁷ Bu bağlamda, sûfiler hak ve adalet çerçevesinde bireysel mahremiyete ve içsel durumlara saygı göstererek, gerekli durumların gizli kalması gerektiğini benimserler. Öte yandan, bireyin doğru ve gerekli olan bilgileri, duygu ve düşünceleri açığa çıkarması gereklidir. Dolayısı ile bir sûfinin hem içsel durumlarını gizli tutma hem de toplumsal sorumlulukları yerine getirirken belirli bir denge sağlaması gerekmektedir. Bununla birlikte, aklı başında, sağlam bir tevhiid ile işlerini ihlâsa riayet ederek yapmalıdırlar.

Buna karşılık, fitneye düşen ve kendilerine “Melâmetiyye” adını vermiş ve sûfi olarak anılabilmek amacıyla sûfi elbisesi giymiş kimselerin tasavvuf ile hiçbir ilgili olmadığını savunan Korkud, bu grupların gerçek Melâmîlik anlayışından uzakta, aldanmış bir topluluk olduklarını yalnızca kendilerini gizlemek ve korunmak amacıyla tasavvuf elbisesini giymeyi terh ettiklerini ve tutukları yolun ise ibahiyye olduğunu belirtmektedir. Onlara göre, dinî kurallara riayet etmek avâmın ve anlayışı kısa olanların özellikleridir. Korkud'a göre bu çeşit görüşler, ilhâdın, zındıklığın ve dinden uzaklaşmanın nedenleri arasında gelir. Ona göre şeriatın reddettiği her hakikât zındıklıktır. Şeriate uymak ise kulluğun hakkını vermek demektir.

Sonuç olarak, Melâmîler ve Kalenderîler arasındaki farklılıkları ele alması, tasavvuf düşüncesinin derinliklerine ışık tutmaktadır. Melâmîler, ibadetlerini gizli tutarak içsel hallerini korumayı tercih ederken, Kalenderîler dinî normları sorgulayan ve bu normları yıkmayı amaçlayan bir duruş sergilemektedir. Korkud'a göre bu iki grup arasındaki temel ayırım, bireyin toplumsal normlarla olan ilişkisini ve amellerini nasıl ifade ettiği üzerinden şekillenmektedir. Bununla birlikte Korkud'un gerçek sûfi anlayışını vurgulaması, tasavvuf pratiğinde denge ve bütünlük anlayışının önemini ve bireyin manevi gelişimini ortaya koyar. Korkud, ele aldığı bu tasavvuf grupları hakkında bir çıkarım yaparken, aynı zamanda gerçek sûfliğin ne olduğu hakkında da okuyucusunu düşünmeye teşvik etmektedir. Korkud'un sahte sûfi gruplara karşı ifade ettiği tüm bu eleştiriler, tasavvuf pratiğinin derinliğini ve özünü ortaya koymak, bunu korumak ve batıl olandan gerçeği ayırmak üzerinedir. Bu bağlamda Korkud'un sahte

⁵⁹⁷ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 240b.

sûfî gruplara yönelik eleştirileri, gerçek sûfilerin özünü ortaya koymak istemesinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

5.2. Dini Görüşleri: İnanç ve İdeolojilerinin Kesişimi

Cornell Fleisher, 16. yüzyıl nasihatname geleneğinin, toplumsal düzenin bozulması ve kurumsal işleyişe yönelik başarısızlıkları da değerlendiriyor olması sebebiyle, kendisinden önceki nasihatnamelerden ayrıldığını ifade eder.⁵⁹⁸ Bu anlamda nasihatname ve siyasetname gibi eserlerin sahip olabileceği unsurları eserlerinde yansıtan Korkud, siyasal ve toplumsal vurgular ile çalışmalar yapmıştır. Burada şu soru sorulmaya değer; Korkud, son derece siyasallaşmış ve tehlikeli olan bir taht mücadelesinin içerisinde neden risalelerinde ortaya koyduğu siyasetname temelli teolojik söylemlerin soruları ile meşgul olmuştur? Bu durum, döneminde teolojik bilginin ve bunu kullandığı alanların bir eklentisi olarak, akademik anlamda referans gösterilmenin sosyal konumu etkilediği düşüncesiyle taht mücadelesi sürecinde kardeşlerinden daha farklı bir strateji planladığı sonucuna varmak mümkündür. Dolayısı ile Korkud, potansiyel destekçilerini, babası II. Bayezid'in halefi olmak anlamında en değerli aday olduğuna ikna etmeyi, yalnızca sancak beyliği becerileri ile sınırlamak yerine, teolojik konulara doğrudan hâkim olan bir âlim imajıyla ikna etmeye çalışmış olduğu söylenebilir.

Korkud'un ilim dünyasına olan eğilimi, 13 Kasım 891 (10 Kasım 1486) tarihinde II. Bayezid tarafından gönderilen hediyeler ile daha sancağa çıkışının üçüncü senesinde gözlemlenebilir. Korkud da dahil olmak üzere arşiv kaydında kaydedilen tüm şehzadelere şahinler, cariyeler ve köleler hediye edilirken, sadece Korkud'a ilmî bakımdan geniş bir yelpazedeki edebi, felsefî ve hukuki konuları kapsayan eserlerin sunulduğu görülmektedir. *Kitâb-ı İsfarâ'inî*, *Şerh-i 'akâ'id*, *Kitâb-ı şerh-i metâli*, *Kitâb-ı hâşiye-i metâli*, *Kitâb-ı Muhtasar*, *Kitâb-ı Hamse-i Nizâmî* olarak sıralanan bu eserlerin her biri, Korkud'un içerisinde bulunduğu entelektüel ortamı göstermesi bakımından önemlidir.⁵⁹⁹

⁵⁹⁸ Cornell Fleisher, "From Şeyhzade Korkud to Mustafa Ali: Cultural Origins of the Ottoman Nasihatname", *IIIrd Congress on the Social and Economic History of Turkey*, H. Lowry, S. Hatto (haz.), İstanbul: The Isis Press, 1990.

⁵⁹⁹ TSMA D10017.

Bu altı metinden biri, Nizâmî'nin (ö. takribi – 1209) en bilinen eseri olan *Hamse*'dir. Fars edebiyatının en önemli eserlerinden olan beş şiir ve 30.000 beyit içermektedir. Listede yer alan bir başka eser, anomin Arapça metinlerden biri olan *Kitâb-ı Muhtasar*'dır. Fıkıh ve yönetim anlayışı hakkında bir el kitabı niteliğinde olan bu eser, Korkud'un daha sonra *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha* isimli eserinde yaptığı siyasi eleştirilerinin temelinde referans ya da örnek aldığı çalışmalardan birisi olduğunu söylemek mümkündür.⁶⁰⁰

Listede yer alan diğer dört metin ise dini inançları ele alan eserlerdir. Bunlardan ilki, *Kitâb-ı İsfarâ'ini* olup, Horasan'daki İsfarâ'in'den gelen âlimlerden birinin eseridir. Her ne kadar hediye kaydında hangi metne ne hangi yazara atıfta bulunduğunu kesin olarak belirlemeye olanak tanıyacak bilgiler bulunmamakla birlikte, Korkud'un en çok ilgilendiği konular bağlamında Ebu İshak el-İsfara'ini'nin *el 'akâ'id* isimli eserine işaret ettiğini söylemek mümkündür.⁶⁰¹ Bununla beraber, Ebu İshak el-İsfara'ini'nin *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*'da Üstad diye nitelendirilerek *Edebü'l-cedel* başlıklı eserini referans gösteriyor oluşu, Korkud'un Ebu İshak'ın diğer eserini de kullandığını düşünmemize olanak tanır.⁶⁰²

Şerh-i 'akâ'id isimli eser ise, listede inançlar üzerine yorumları konu alan bir başka çalışmadır. Korkud'un eserlerinde Sadeddin Taftazani'nin *Şerh-i 'akâ'id* isimli eserine yaptığı atıflar sayesinde listede yer alan eser tanımlanabilir. Bu eser, Osmanlı teolojik çalışmalarını önemli ölçüde etkilemiş bir kelâm klasığıdır.⁶⁰³ Hediye kaydında listelenen son iki metin ise, bir tefsir ve aynı tefsir üzerine bir açıklamadan oluşmaktadır. Nabil Al- Tikriti'ye göre *Şerh-i Metâli* ve *Hâşiye-i metâli* olarak listelenen bu metinler büyük olasılıkla Kutbüddin el-râzî et-Tahtânî (ö. 766/1365) *Şerh-i Metâli* ile el-Seyyid el-Şerif el-Cürcânî'nin (ö. 816/1413) *Hâşiye-i metâli* isimli eserleridir.⁶⁰⁴

Korkud'un eserlerinde kullandığı kaynakların kökenleri incelendiğinde, Amasya ve İstanbul'da aldığı eğitimin, dönemi itibariyle etkin ve geçerli olan İran ve Orta etkilerinin görüldüğünü söylemek mümkündür. Bu bağlamda Korkud'un hem siyasi

⁶⁰⁰ Nabil Al-Tikriti, "A contrarian voice", 79.

⁶⁰¹ Nabil Al-Tikriti, "A contrarian voice", 79.

⁶⁰² *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 214a.

⁶⁰³ Korkud eserlerinde Sadeddin Taftazani'den altı kez atıfta bulunmuştur. *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 9b, 239b, *Hâfızü'l-insân en Lâfızü'l-îmân*, 2b, 114b, 118b, 160b.

⁶⁰⁴ Nabil Al-Tikriti, "A contrarian voice", 80.

hem de entelektüel anlamda Mısır ile olan bağlantısının da ayrıca ele alınması gerekmektedir. Mısır ile olan bu bağlantısının kökenleri belirsizliğini korusa bile, Nabil Tikriti, Korkud'un entelektüel ve siyasi hayatında önemli bir rol oynayan Abdüselâm Muhammed el-Ensari'nin, Korkud'un siyasi yazılarında ve müzakerelerinde kilit bir rol oynadığını belirtmektedir. Tikriti aynı zamanda, el-Ensari'nin, Korkud'un Mısır'da iken babası II. Bayezid'e hac ve umreye dair iznini istediği ve düşüncelerini ulaştırması bakımından görevlendirdiği Şeyh Abdüselâm ile aynı kişi olduğunu ifade etmektedir. Bununla birlikte Korkud'un *Da'vetü'n-Nefsi't-Tâliha* eserinin taslağını kalem alan ve eserlerinin "hayalet yazarı" olarak nitelendirdiği kişinin yine Abdüselâm Muhammed el-Ensari olduğunu belirtmektedir.⁶⁰⁵

Bu anlamda Korkud, kaleme aldığı risalelerinden olan ve Mısır'ya yaptığı yolculuğunun gerekçelerini ifade ettiği *Vesiletü'l-ahbâb* isimli eserinde, kitabının taşıyıcısının Şeyh Abdüselâm olduğunu şu cümleler ile aktarmaktadır;

"Senden isteğim ey babacığım. Rızan ve affın ile hac ve umreye dair izn-i şerifinin gönderilmesidir ki, Allah katında makbûl ve mebrûr olsun. Bu (izninin) ve düşüncelerinin ulaştırılması tarafımızdan gönderilen bu kitabımızın taşıyıcısı, ilim ve fazilet sahibi dostumuz eş-Şeyh Abdüselâm ile ilmî müzâkere ve mütâlaadaki dostlarımızdan birinin dostluğu ile olacaktır. Ki bu onların güvenilirliği sebebiyledir..."⁶⁰⁶

15 Safer 915 (4 Haziran 1509) tarihinde Mısır'da iken kaleme aldığı bu eser günümüze dört nüsha olarak ulaşmıştır.⁶⁰⁷ Nüshanın eksiksiz olarak korunmasında, eseri İstanbul'a götürmek ve II. Bayezid'e teslim etmekle görevlendirdiği Şeyh Abdüselam el-Ensari'nin etkisi olabileceğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte Şeyh Abdüselam aynı zamanda, Korkud'un bizzat hukuki konularda görüş talep ettiği ünlü Mısırlı âlim, mutasavvıf ve hukukçu Zekeriya Muhammed el-Ensari ile akraba olduğunun mümkün olduğu söylenebilir.⁶⁰⁸ Özellikle Korkud'un ilmi ve entelektüel duruşunda önemli bir rol oynayan Şeyh Abdüselam el-Ensari ile olan bağlantısı eğer

⁶⁰⁵ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 22.

⁶⁰⁶ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 22. Korkud, *Vesiletü'l-Ahbâb alâ Vechi'l-îcâz*, 103a-104a.

⁶⁰⁷ *Da'vetü'n- Nesfi't-Tâlihâ ile'l-A'mâli's-Sâlihâ* Şehzade Korkud'un çalışmaları içerisinde birden fazla nüshası olan tek çalışmasıdır. Tespit edilen dört *Da'vetü'n- Nesfi't-Tâlihâ ile'l-A'mâli's-Sâlihâ* nüshası mevcuttur. Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr: 1763, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, III. Ahmed Kitaplığı, nr. 1413, Princeton Üniversitesi Kütüphanesi, Garrett, nr. 1098H, İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kütüphanesi, nr: 4874.

⁶⁰⁸ Nabil Al-Tikriti, "Şehzade Korkud", 22.

doğru ise, bu durum yüksek düzeyde bir Osmanlı-Memluk entelektüel etkileşimini doğrulayacaktır. Bu da Korkud'un Memlûk temelli hukuki yönelimi olan Şafîî bakış açılarını, büyük çoğunluğu Hanefî olan Osmanlı tebaasına tutarlı bir şekilde sunmasını da bir şekilde açıklanabilir hale getirebilir.⁶⁰⁹

Klasik Osmanlı uleması içerisinde kabul gören mezhep çizgisinin çoğunlukla Hanefîlik olmakla birlikte, Korkud *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha* isimli eserinde Şafîî mezhebini tercih ettiğini belirtmiştir. Bu eğilimin gerekçelerini anlamak açısından bahsi geçen eseri önem taşımaktadır. Bu çalışma, muhtelif fikhî ve akâidî meselelerde ortaya çıkan güçlüklerin çözümüne dair bir risale niteliği taşır. Aynı şekilde *Hallu İşkâli'l-Efkâr fî Hilli Emvâli'l-Küffâr* isimli eserinde, dönemin klasik İslamî ilimleriyle meşgul olan aydın bir şehzade olan Korkud'un pratikte fıkıh problemlerini kendi mezhep tercihi üzerinden yorumladığını düşünmek mümkündür. Nitekim Korkud, meydana getirdiği eserlerinde kullandığı referansları genellikle Şafîî âlimler arasından seçerek fikhî hükümlerin rasyonel dayanakları ile Kur'an ve sünnet referansları arasında bir bağ kurmak gayretindedir. Bu yaklaşım, Korkud'un ortaya koyduğu mezhep tercihini, salt itikâdî ya da siyasi gerekçelerle değil, aynı zamanda usûlî gerekçelerle de temellendirdiğini göstermektedir.

Korkud, *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*'da aktardığına göre, rüyasında Hz. Muhammed'in kendisine Şafîî âlimlerden olan Ebû Zekerîyya Yahya Nevevî'nin *Şerhü'l-Mühezzebe* isimli eserinden bir bölümünü öğretirken görmüştür.⁶¹⁰ Yaptığı bu mezhep değişikliğini eserinde şu cümleler ile anlatır:

“Bu bilindikten sonra benim daha önceden konusu geçen rüyamın hakikat olduğu ortaya çıkmıştır. Bu rüyanın yorumunun, Şafîî mezhebine sevk ve irşad olduğu açıktır. Geçmişte sûfilik dönemimde ben böyle iki kez rüya gördüm. Bir kere Peygamber'i rüyamda gördüm. Beni emirlik makamını terk etmeye sevk edecek, fakirlik ve kendi halinde olmaya yönlendirecek şeyleri bana anlatıyordu. İkinci rüyada bu konu hakkında Allah Teâlâ'ya yemin ediyordu. Onun bu irşadı üzerinde bir irşadın olmadığına kuşku yoktur. Kim bunu kabullenmezse o kimsenin inadının bir ilacı da bulunmaz. Tevfik Allah iledir, o ne güzel refiktidir.”⁶¹¹

⁶⁰⁹ Nabil Al-Tikriti, “Şehzade Korkud”, 23.

⁶¹⁰ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 202a.

⁶¹¹ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 215B.

Kemalpaşazâde, Korkud'un Şâfiî mezhebine geçme konusunu "tercih" terimiyle nitelendirmek suretiyle Korkud'u birçok görüşünde İmam Şafî'nin öğretilerini benimseyen tercih ehli bir Şâfiî âlim olarak "Mesâil-i kesîrede akvâl-i İmam-ı Şâfiîyi tercih etmiştir." diyerek tanımlar.⁶¹² Bu açıdan şu soru sorgulanmaya değer. Hanefî mezhebini benimsemiş olduğunu varsayabileceğimiz Osmanlı Hanedanı'nın yönettiği bir toplumda hâkim referanslar çerçevesinde atıfta bulunmayı tercih etmeyerek, sadece Şafî âlimlerin görüşlerine yer vererek argümanlar ortaya koyan Korkud'un bu tutumu nasıl açıklanabilir? Bu durum, Osmanlıların Hanefî mezhebini tercih ettikleri yönünde genel bir yargının olmadığı ya da Korkud'un eserlerini kaleme aldığı dönemde henüz toplumda keskin çizgiler ile ayrılan bir mezhep çeşitliliği olmadığını düşünmek mümkündür. Kemalpaşazade'nin, Korkud'un mezhep değiştirmesi konusunu "tercih" olarak değerlendirmesi bu görüşe bir dayanak olabilir.

Yine de Osmanlıların dinî kimliklerinin 16. yüzyılda şekillenmeye başladığı düşünüldüğünde, medreselerden yetişen ve eserler veren âlimlerin Mısır ve Suriye kökenli çoğunluğu Şafî âlimlerin öğrencileri oldukları ve Şafî fakihlerin eserlerinin Osmanlı dünyasında tanınması göz önüne alındığında Osmanlı medreselerinde Şafî mezhebin kabul görmüş olduğu ve Korkud'un da bu bağlamda bu mezhebi tercih etmesinin bir dereceye kadar gerekçelendirilebileceğini söylemek mümkündür. Dolayısı ile Korkud'un bu geniş etkileşim ağı içerisinde fikhî görüşlerin mukayesesi yoluyla Şafî mezhebine intisâp etmesi şehzadenin gerek ilmî ufkunu gerekse dinî arayışlarının çok boyutluluğunu ortaya koyar.

Korkud'un Şafî mezhebini tercih etmesinin altında siyasi nedenlerin de olabileceğini düşünmek mümkündür. Zira mezheplerin esirlerin akıbeti hakkında farklı görüşleri bulunmaktadır. Hanefî mezhebinde özellikle esirlerin takas ya da fidye yolu ile serbest bırakılması caiz görülmezken, Şafî mezhebi, tam tersine fidye ile veya karşılıksız olarak esirlerin serbest bırakılmasını daha esnek bir şekilde yorumlar. Elimizdeki veriler Korkud'un Şafî mezhebini tercih etmesinde bu düşüncenin bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymuyor olsa bile, şehzadenin diplomatik ilişkilerdeki pragmatik yaklaşımı ve esirlerin serbest bırakılması konusundaki esnekliğini anlamak açısından önemlidir. Rodos Şövalyeleri ile yürütülen ikili ilişkilerde konuların pek çok defa ticaret serbestisi ve esir takası olduğu düşünüldüğünde, Korkud'un barış ortamı

⁶¹² Kemalpaşazade, *VIII. Defter*, 267.

sağlamak amacıyla esir takası hususunda Şafî mezhebinin daha hoşgörölü ve esnek görüşlerini benimsemiş olabilir.⁶¹³

Korkud'un Şafî mezhebini tercih etmesinde etkili olan diğler faktörler, öncelikle Şafî ekolünün icma ya da kıyas gibi konularda Hanefiliğle göre daha fazla Kuran ve Sünnet gibi naslara bağılılık vurgusu yapmasıdır. Bu durum, Korkud'un zihni eğilimine ve ilmi söylemlerine daha uygun bir zemin sağlamış olabilir. Şafî mezhebi, metin merkezli bir yaklaşım benimseyerek, dini hükümlerin doğrudan Kuran ve Sünnet'ten alınmasını ön planda tutar. Bu bağlamda, Korkud'un siyasi meseleler dışında dini ve hukuki konularda daha katı bir disiplin arayışında olması, ona Şafî mezhebinin tercihinin daha cazip kılmış olabilir.⁶¹⁴

Ancak, Hanefiliğin Osmanlı medreselerindeki nispeten baskın konumu nedeniyle Korkud'un Şafî mezhebini tercih etmesi ilmi muhitlerde ve saray bürokrasisinde de dikkat çekmiştir. Ne var ki, *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha* içerisinde yer alan argümanlar Korkud'un bu tercihinin salt muhalif bir tavır ile değil, daha entelektüel bir arka plana yaslanan bir seçim olarak ortaya koyar. Bu dönemde Korkud'un Şafî mezhebini tercih etmesi Osmanlı ilmi geleneğinde tek düze biçimciliğle karşı bir tavır olarak da görülmesi mümkündür. Hanefî mezhebi çerçevesinde saray mensubu bir şehzadenin sistemli bir şekilde ortaya koyduğu argümanlarını sıraladığı risalelerinde Şafî mezhebinin tutarlılığını ve pratikteki elverişliliğini savunması Korkud'un medrese kültüründe farklı yaklaşımların da yer aldığını göstermesi bakımından önemlidir. Bu bağlamda Korkud'un Şafîliğle ilişkin tercihi yalnızca fikhî bir tercih değil, aynı zamanda dönemin ilmi özgürlük ve mezhep çeşitliliğini anlamamıza, bununla birlikte Osmanlı'nın 16. Yüzyıl sosyopolitik atmosferi hakkında çıkarımlar yapabilmemize olanak tanır. Dolayısı ile *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha* ya da *Hallu İşkâli'l-Efkâr fî Hilli Emvâli'l-Küffâr* isimli eserlerinde Korkud'un entelektüel derinliği kadar, Osmanlı hukuk düşüncesinin çok sesliliğini de tarihsel olarak yansıtan bir metin özelliği taşımaktadırlar.

Korkud'un Şafî mezhebine duyduğu ilgi, bireysel bir tercih olarak görölmekten ziyade taht mücadelesi süreci ile nasıl ilişkili olduğu konusunu ayrıca ifade etmek

⁶¹³ Mezheplerde esir takası hakkında bkz: Zeki Yaka, "Kitâbü Halli İşkâli'l-Efkâr Fî Halli Emvâli'l-Küffâr" İsimli Eseri Bağlamında Şehzâde Korkud'un Ganimet ve Cârîyeliğle Dair Görüşlerinin İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi." *Şehzâde Korkut Kitabı*, 103-140. Türkiye Diyanet Vakfı, 2020.

⁶¹⁴ Hatice Teber, "Şehzade Korkud (1467-1513)'un Telifatında Kur'an'a Referansları ve Literal-Mistik Yorumları", *Şehzade Korkud Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020, 195-219.

gerekir. Bu anlamda Korkud'un fikhî tercihleri özellikle Hanefilik yerine Şafîliği benimsemiş olması, Osmanlı medrese sistemindeki teamüller göz önüne alındığında dikkat çekicidir. Bu yönelim, çoğu kez entelektüel olarak bir arayış ya da usûl-ı fıkıh tercihleri üzerinden açıklansa bile, siyasi strateji boyutu da düşünülmesi gereken bir olgu olarak karşımıza çıkar. Bu bağlamda sorulması gereken temel soru, Korkud'un Şafîliğe yöneliminin salt ilmî gerekçelerin ötesinde, bir taht mücadelesi stratejsi ya da siyasi bir manevra aracı olarak görülebilmesinin değerlendirilmesi etrafında şekillenir. Bu anlamda Osmanlı Devleti'nde Hanefî mezhebi, medrese müfredatları, kadıların tayinlerinde aranan kriterler ya da şeyhülislamlık makamının fetva geleneğinin büyük ölçüde Hanefî fikhî esas alınmaktadır. Buna karşın Osmanlı coğrafyasında Şafîlik bilhassa Doğu sınırında yaygın olması, saray ve payitaht merkezli oluşan Hanefî geleneğinin dışında yerel ulemâ ve halk nezdinde de Şafîliğin yoğun olarak kabul görmüş ikincil fakat önemli bir ekol olarak varlığını sürdürmüştür. Bu nedenle Korkud'un şafî mezhebini tercih etmesi bir anlamda Mısır ya da Doğu Anadolu coğrafyasıyla daha yakın bir sembolik bağ kurmak isteğini yansıtır olabilir.

Taht mücadelelerinin de hanedan üyelerinin farklı sosyal ve entelektüel ağlar üzerinden meşruiyet kazanabileceği göz önüne alındığında kimi şehzadelerin yeniçeriler veya ulemâ çevreleri ile kurdukları ilişkilerle konumlarını güçlendirme gayreti içerisinde olduklarını söylemek mümkündür. Bu bağlamda Korkud'un Şafî mezhebinin yaygın olduğu bölgelerdeki ulemâ ve halk nezdinde sempati uyandırması, teorik olarak taht stratejisinin bir parçası sayılabilir. Hanefiliğin, merkezi otorite ile özdeş görülmeye başladığı bir yapıda Korkud'un farklı bir fikhî ekolü benimseyerek “resmi çizgiden kısmen bağımsız” bir kimlik sergilemesine zemin hazırlamış olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum hem ulemâ katında yenilik arayan çevreleri hem de saraya daha mesefeli duran grupları kazanmaya yönelik bir taktik olarak değerlendirilmesi mümkündür.

Ne var ki, II. Bayezid döneminde özellikle Safevi tehdidi ve Mısır merkezli Memluk Devleti ile rekabet, Osmanlı siyasetinde mezhep faktörünü hassas bir hale getiren etkenler arasında görülebilir. Bu anlamda Şafîlik, ehl-i sünnet dairesinde kalmakla birlikte Hanefilikten farklılığını ortaya koyan bir ekoldür. Bu açıdan Korkud'un Şafî mezhebine intisâb etmesi “Safevi tehlikesine karşı ehl-i sünnet çerçevesini korumak” ya da Memluk coğrafyasındaki halkın sempatisini kazanmak gibi hedeflere hizmet edebilir. Böylelikle bu durum, Ahmed ve Selim'e kıyasla Korkud'un daha geniş

anlamda bir taht stratejisi ortaya koymak gayretinde olduğunu düşünmemize olanak tanır.

Korkud'un eserlerinde kullandığı referanslar dikkate alındığında ise Manisa ve Antalya sancaklarında bulunduğu dönemde bölgeye gelen Şafî mutasavvıf ve fakihlerden etkilenmiş olabileceği öne sürülebilir. Dolayısı ile bu durum, zamanın ilmî çevreleriyle belirli oranda gelişen bir etkileşim sonucu oluşmuş bir fikhî yönelim olarak da değerlendirilebilir. Dolayısıyla Korkud'un Şafî mezhebini tercihini tek başına bir taht stratejisi olarak görmek, özellikle Korkud'un Şafî eğilimli düşüncelerindeki derinlik göz önüne alındığında meseleyi fazlaca aza indirmek anlamına gelebilir. Ancak, siyaseten bu farklı duruşun hanedan içi rekabete potansiyel bir koz olarak değerlendirilmiş olma ihtimali de bütünüyle göz ardı edilemez. Bu anlamda Korkud'un Şafî mezhebini tercih etmesinin arkasında ilmî-entelektüel gerekçelerin ağır bastığı söylenebilir. Buna karşın, taht stratejisi bağlamında, farklı ulemâ çevrelerini ve halk tabakalarını kendi yanına çekmek ya da Hanefî mezhebine nispetle alternatif bir manevra sahası oluşturmak üzere bu tercihten yararlanmak istediğini de ileri sürmek mümkündür. Böylelikle, Korkud'un Şafî mezhebini tercih etmesi, "taht stratejisi" boyutunu tamamen dışlamayan ancak, esas olarak ilmî bir bakış açısıyla temellenmiş bir yönelim olarak değerlendirilmesi en dengeli yaklaşım olarak görülebilir. Dolayısı ile, Korkud'un ortaya koyduğu mezhep tercihi, hem ilmî eğilimlerinin bir göstergesi olan aynı zamanda siyasi fırsatları bir arada barındıran çok katmanlı bir olgu olduğunu söylemek mümkündür.

Korkud'un muharebe zamanlarında düşmandan alınmış olan esirlerin ve diğer ganimetlerin taksimine dair getirdiği eleştiriler getirdiği *Hallu İşkâli'l-Efkâr fî Hilli Emvâli'l-Küffâr* isimli eseri, şehzadenin fıkıh konusundaki yaklaşımını göstermesi bakımından önemli bilgiler içermektedir. Bu hususu değerlendirirken, çeşitli âlimlerin eserlerinden faydalanmıştır. Onun bu eseri, fıkıh konusunu nasıl ele aldığının görülmesi bakımından önemlidir. Özellikle Şafî bir âlim olarak ganimet hukukunu ele almış olması ve bunu yaparken de yine büyük Şafî âlimlerden İmam Nevevi'nin *Şerhu'l-Mühezzebe*, *el Fetâvâ*, Subkî'nin *Şerhu'l-Minhac*, *el-Fetâve'l-kübrâ*, İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî'nin *et-Tabsıra* gibi eserlerdeki tespitlerinden yararlanması, şehzadenin ilmî birikimi ve fikhî yaklaşımının derinliğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda Korkud'un eseri, mezhep tercihi ile bağlantılı olarak düşünsel evriminin ve ilmî etkileşimlerinin somut bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Korkud'un *Hallu İşkâli'l-Efkâr fi Hilli Emvâli'l-Küffâr* isimli eserinde ele aldığı hususlar yedi bölüm şeklindedir. Öncelikle İlk mesele olarak ganimetin, maslahatın gerektirdiği şekilde paylaştırılıp paylaştırılamayacağına dair görüşlerini içermektedir. Korkud, bu bölümde ele aldığı meselenin büyük çoğunluğunu İmam Nevevî'nin *Meseletü vüçûbî tahmîsî'l-ganîmeti ve kismetî bâkîhâ* isimli eseri ile ve Fezârî'nin *er-Ruhsatu'l-amîme fi ahkâmi'l-ganîme* isimli eserindeki görüşlerini karşılaştırdıktan sonra kendi görüşlerini aktarmak yoluna gitmiştir.⁶¹⁵ Özellikle, Fezârî'nin ganimetin paylaştırılması konusunda Ulû'l-Emr'in tam yetkisi olduğu görüşünü çerçevesinde ortaya koyduktan sonra, tüm bu düşünceleri İmam Nevevî'nin *Meseletü vüçûbî tahmîsî'l-ganîmeti* isimli eserinden hareketle çürütmeye ve delillendirmeye çalıştığını söylemek mümkündür.⁶¹⁶

Korkud bu kısımda özellikle Fezârî'nin; "Devlet başkanının ganimetleri taksim etmesi ve beş dilime ayırması gerekmez. Ayrıca o, ganimeti hak edenlerin bir kısmını diğerlerine üstün tutabilir, hatta kimilerine ganimetten hiçbir şey vermeyebilir." görüşünü, *türedi bir görüş* olarak nitelendirerek, Nevevî'nin bir anlamda Fezârî'ye reddiye şeklinde görüşler içeren eseri başta olmak üzere tamamı Şafîî âlimlerin görüşlerinden yararlanmış ve uzun alıntılarla karşılıklı olarak meseleyi değerlendirmiştir.⁶¹⁷ Bu kapsamda Korkud'un görüşlerinden yararlandığı diğer kaynaklar el-Mervezî'nin Fetâvâ, Cüveynî'nin et-Tabsıra, Tacüddîn İbn Sebba'nın Nehcü'z-Zerîa ilâ 'ilmi's-Şerî'a isimli kitaplarıdır.⁶¹⁸

Ele aldığı diğer bir mesele ise, Daru'l-Harb yani Müslüman olmayan bir hükümdarın egemen olduğu bölgelere gizlice girilip elde edilen malın hükmü üzerine yaptığı değerlendirmeleri aktarmaktadır. Bu bölümde ele aldığı konuları el-Kâffâl ve el-Cüveynî'nin görüşleri bağlamında açıklamaktadır ve bu bağlamda iki görüş bulunmaktadır. Belirttiğine göre bu konuda, bir kişi ya da bir grup gizli şekilde düşman ülkesine girip mal çalar ise, o mal onun sayılır. Burada özellikle vurguladığı mesele, savaş yapılarak elde edilen mal ile, savaş yapılmadan elde edilen mal arasında ganimet

⁶¹⁵ Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 1142. Eser hakkında yapılan ayrıntılı çalışma için bkz: Köksal ve Güman, *Şehzade Korkud, İslam'da Ganimet ve Cariyelik, Osmanlı Sistemine İçeriden bir Eleştiri* "Hallu İşkâli'l-Efkâr Fi Hilli Emvâli'l-Küffâr" İSAR Yayınları, İstanbul, 2013, 41.

⁶¹⁶ *Hallu İşkâli'l-Efkâr Fi Hilli Emvâli'l-Küffâr*, 3a.

⁶¹⁷ *Hallu İşkâli'l-Efkâr Fi Hilli Emvâli'l-Küffâr*, 3a.

⁶¹⁸ *Hallu İşkâli'l-Efkâr Fi Hilli Emvâli'l-Küffâr*, 1b, 3a, 3b.

sayılıp sayılamayacağı konusunda fark vardır. Diğer bir görüş ise, bu şekilde elde edilen malın beşte birinin ayrılması gereklidir. Korkud, diğer konularda olduğu üzere İmam Nevevî'nin görüşlerini aktarmıştır.⁶¹⁹

Bununla birlikte Korkud aynı konuyu Hanefî, Şafîî⁶²⁰, Hanbelî⁶²¹ ve Malîkî⁶²² mezheplerinin görüşleri çerçevesinde karşılaştırmalı olarak ele almıştır. Özellikle, Müslümanların güç kullanarak elde ettikleri mallara vurgu yapmaktadır. Korkud, bu bağlamda Ebu'l-Kâsım el-Fûranî'nin “*el-İbane*” isimli eserinden atıfta bulunarak konuyu detaylandırır.⁶²³ Aynı şekilde İmamü l-Haremeyn el-Cüveynî'nin naklettiği ve siyâsi çerçevede paylaşımın nasıl yapılması gerektiği hakkındaki görüşleri de aktarır. Cüveynî'nin görüşlerinin üzerinde ayrıca durmak gerekir. Cüveynî, Fıkıh usulü bağlamında siyaset ile ilgili hükümleri Kat'ıyyât ve Zanniyyât olarak ikiye ayırır. Kat'ıyyât, itiraz edilemeyecek nitelikte olan ve dinin zaruretlerinden kaynaklanan kitap, sünnet, icma gibi inkâr edilemez unsurları içerirken, buna karşın Zanniyyât kavramı, siyasi meselelerin dönemin şartlarına göre İslâm'ın genel ilkelerinden hareketle üretilmesi gereken alanı ifade eder.⁶²⁴

Korkud'un kaleme aldığı eserlerinde fıkıh ilminin kavramları, söylem ve yöntemleri hakkında fikir belirtmesinin yanı sıra, aynı zamanda önce Manisa, ardından Antalya Sancakbeyliği dönemlerinde yürüttüğü idarecilik dönemlerinde, Rodos şövalyeleri ile arasında geçen diplomatik ilişkilerin de izine rastlanabilir. Bu anlamda sahip olduğu pratik tecrübeyi eserlerine yansıttığı ortaya çıkar. Özellikle *Hallu İşkâl* isimli eserinin girişinde, ganimet paylaşımı ve cariyelik konusunun dini ilimlerle uğraştığı ilk günden beri zihnini kurcalayan bir konu olduğunu ifade etmesi önemlidir.⁶²⁵ Bu anlamda ganimet meselesi, Rodos şövalyeleri ile mücadelesi neticesinde elde ettiği ganimetlerin varlığından hareketle yalnızca akılda kalan değil, aynı zamanda pratik bir uygulama da gerektiren bir meseledir.

Üçüncü bölüm itibarı ile ise Korkud, farklı başlıklar altında, farklı sorulara cevaplar aradığı görülür. İlk olarak devlet başkanının bilgisi olmadan elde edilen ganimetin

⁶¹⁹ Köksal ve Güman, 81-82.

⁶²⁰ Köksal ve Güman, Şafîiler hakkında, aynı eser, 90-91.

⁶²¹ Köksal ve Güman, Hanbelîler hakkında, aynı eser, 90-91.

⁶²² Köksal ve Güman, Malîkîler hakkında, aynı eser, 85.

⁶²³ Köksal ve Güman, “*Hallu İşkâli'l-Efkâr*”, 79-80.

⁶²⁴ Hızır Murat Köse, “İslam Siyaset Düşüncesini Yeniden Okumak: Eleştirel Bir Giriş”. *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, sy. 27 (Aralık 2009): 1-19.

⁶²⁵ *Hallu İşkâli'l-Efkâr Fi Hilli Emvâli'l-Küffâr*, 1a.

hükmü ile ilgili Subkî'den bir alıntı yapar. Devamında ise ücretli askerlerin ganimetten pay alıp almayacağı düşman askerlerinin kaçarken gemide bıraktığı mallara dair görüşleri devlet başkanının ganimeti dağıtmadan askerlerinden birisine önceden mal vermesinin doğru olup olmadığını ganimet henüz pay edilmeden hak sahiplerinden birinin payına düşen cariyedeki hissesini azat etmesinin hükmünü ve bu anlamda akdin bölünüp bölünemeyeceği konularını ele alır. Korkud burada akd meselesini derinleştirir ve bu akdi geçersiz sayanlar ile geçerli sayanların gösterdikleri delilleri karşılaştırarak aktarır. Korkud cariyeye meselesine ise ayrıca pek çok delil getirir. Fakat bu konuyu derinlemesine ele almadan evvel, akdin yani iki şeyin satışının bir akit ile birleştirilmesi sonucunda; bu iki malın helal mi yoksa haram mı olduğu tartışmasına yer verir. İlk olarak birleştirilen bu akdin bölünüp bölünemeyeceğini dair görüşlerini aktarır, ardından bu akdin geçersiz olduğu durumları belirtir. Son olarak ise, bu akdi geçerli sayanların delillerini ifade eder. Korkud, bu konuda, kendi eserlerinden olan fakat günümüze ulaşamamış *Gâyetü'l-İrşâd* isimli çalışmasından bilgiler verir. Korkud özellikle akıbeti belirsiz olan kölelik kavramı üzerine değerlendirmeler yaparken durumu bilinmeyen cariyelerde uzak durmanın gerekliliğini belirterek bu bölümü tamamlanır.

Yazdığı sonuç kısmına ise Korkud, Takıyuddin Subki nin *el-Mesâilü'l-Halebiyye* isimli eserine rastladığını, inceledikten sonra tartışma konusu olan cariyeye ile cinsel münasebet hakkında daha fazla bilgiler aldığını belirtir ve bu kısmı aynen aktarmak yoluna gider. Devamında, Subkî'nin bir diğer eseri olan *el-Fetâvâ* isimli eserinde de konuyla ilgili bilgi gördüğünü ifade eder ve bu defa o kısımları birebir alıntı şeklinde aktararak eserini tamamlar.

Diğer bir yönden Korkud, *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha* isimli eserinde kendi dinî görüşlerini ve döneminde yaşayan insanların ibadetlerini ne derece yaşadığını değerlendirmiştir. Korkud'un aktardıklarından hareketle, ortaya çıkan durumdan bir hayli yakındığı hissedilebilir. Belirttiğine göre toplumun namaz alışkanlıklarında ciddi anlamda sorunlar bulunmaktadır. Köylerde namaz kılma adetinin kalmamıştır. Bununla beraber şehirlerde kılınan namazların ise çoğunlukla cünüp, abdestsiz ya da pis bir halde gerçekleştiğini ifade etmektedir. Dahası, toplumda gusül ve taharet anlayışının da zayıfladığını ifade etmektedir.⁶²⁶

⁶²⁶ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 122b, 123a.

Korkud, temel ibadetlerin kazasının câiz olup olmadığı, eğer öyle ise bu kazanın yapılmasının belirli kuralları, şartları ve zamanı olup olmadığı hakkında da değerlendirmelerde bulunmaktadır. Belirttiğine göre Malikî, Şafîî ve Hanefî görüşlerinde namazı bilerek terk eden kişinin kaza namazı kılmasında bir sakınca yoktur. Bununla birlikte, eğer bir namaz uyuyakalmak ya da unutmak sebebiyle kılınmıyor ise kaza edilmesi caiz olur. Korkud, kaza namazı hakkında ortaya koyduğu bu görüşleri, İmam Nevevî'nin *Şehû'l-Mühezzeb* isimli eserinden alıntılarla desteklemektedir. Ek olarak kendi görüşlerini de aktaran Korkud, bu anlamda namaz ve benzeri ibadetlerin oruç ile kıyas edilebileceğini belirtir. Dolayısı ile orucun her durumda kazası edilmesi gerekliliğinden hareketle Korkud, namazın da kazasının gerektiğinin altını çizer.⁶²⁷

Korkud'un konu edindiği bir diğer mesele ise oruçtur. Bu ibadeti, orucun kazasının ne zaman yapılabilir olduğu hakkındaki tartışmalar bağlamında ele almaktadır. Mutlak emirlerin aciliyet ve tekrar gerektirip gerektirmediği konusunu eserlerinden *Gâyetü'l-irşâd ilâ Sebîli'r-Reşâd, el-Matalibü's-Şerîf*'te etraflıca izah ettiğini belirten Korkud, tıpkı namaz gibi orucun da kasten terk edilse bile kaza gerektirdiğini ancak bunun aciliyetinin olmadığını kabul etse bile, kişinin bir çeşit ceza anlamında kazayı hemen gerçekleştirmesi gerekliliğini savunur.⁶²⁸ Hac konusunda ise Korkud, hac ibadetinin bozulduğu durumda kaza etmenin gerek olduğu hakkında âlimler arasında bir görüş birliği olduğunu ifade eder. Bu haccın ne zaman yapılabileceği konusunu ise, İmam Nevevî ve İbn Kudâme'den referanslarla çıkarımlarda bulunur.⁶²⁹

Diğer bir yönden Korkud, *Şerh-i Eflâz-ı Küfr* diye de bilinen ve bu isimden de anlaşılacağı üzere küfre neden olan sebeplere dair bir kitap olan *Hâfızü'l-insân en Lâfızü'l-îmân* isimli eserinde iman ve küfür kavramlarını açıklayarak, Müslüman ve mürtedin kimler olduğu sorusundan başlayarak, iman sahibi olmanın anlamı ve bunun dışa vurulması, imanı gösteren beyanlar ve ortadan kaldıran söz ya da fiillerin neler olduğu gibi meselelere ayet ve hadis kullanımı yolu ile cevaplar vermektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Hâfızü'l-insân'ı şehzade Korkud'un en hacimli eserlerinden biri olarak kabul etmek mümkündür.

Eserin yazılma sebebi hakkında Şehzade Korkud bizzat şu cümleleri aktarmıştır:

⁶²⁷ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 60b, 61a.

⁶²⁸ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 62a, 62b.

⁶²⁹ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 65a, 65b.

“Zamanımızdaki birçok cahillerin hatta din hususundaki bilgisizlikleri sebebiyle bir hayli medrese talebeleriyle ilim müntesiplerinin dillerinde çok kere dolaşan elfaz-ı küfr’den haberdar oldum. Bunun üzerine bir hayli kitap tetkik ettim. Fakat bunu yeter derecede beyan edip açıklayan hiçbir şey bulamadım. Bu sebepten ötürü bu meseleye dair malumat toplayıp, fûru’ kaidelerine riayet etmek sureti ile iki esası yani usul-i fikh ve usul-i din esasları üzerine izah etmeği aradaki müşkülü de hal etmek suretiyle şerh ettim.”

Korkud, ifade ettiği üzere kendi döneminde “iman, nifâk, küfür ve bidat” gibi kavramları geniş şekilde ele alan bir kaynak bulunmadığından hareketle sahih kaynaklara dayalı olarak ayrıntılı şekilde açıklanan bir üslub ele kaleme aldığını belirtir. Bu tutum, Korkud’un dini hurafelerden ve bidatlardan arındırma hassasiyetini göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim, çağdaşı sayılabilecek bir Osmanlı âlimi olan Birgivî gibi, Korkud’da Kitap ve sünnete sıkı bağlılığın olması gerektiğinin önemini belirtmiş ve toplumda inanış ve uygulamalara karşı eleştirel bir tutum sergilemiştir.⁶³⁰

Hâfızü’l-insân içerik itibariyle ise genel olarak 3 kısımdır. İlk kısım imânın beyanı, ikinci kısım imânı izale eden şeyler ve son kısım irtidad ahkâmını anlatmaktadır. Mevcut Topkapı Sarayı nüshasında, Şehzade Korkud’un kendi elinden tashih ve ilaveler bulunmaktadır. İmzasız ve tarihsiz *Hâfızü’l-insân*’ın tarihlendirilmesi ise *Da’vetü’n- Nesfi’t-Tâlihâ*’ya göre daha zordur fakat hem *Da’vetü’n- Nesfi’t-Tâlihâ* hem de *Hâfızü’l-insân* metinlerinde, birbirlerine referanslar bulunmasından hareketle hemen hemen aynı zamanda yazılmış olabileceğini söylemek mümkündür. Ancak, *Da’vetü’n- Nesfi’t-Tâlihâ*’dan farklı olarak *Hâfızü’l-insân*, hiçbir zaman tamamlanmamıştır. Günümüze ulaşan tek nüsha tam olarak taslak metin ile ciltlenmiş fakat bu süreçte 17 varak kendini tekrarlamıştır. Taslak kısım büyüclük üzerine yapılan bir tartışmanın üzerine aniden durarak, dindarlığa dair bir sonuç bölümü ya da tamamlanma kaydı olmadan sona ermektedir. Metnin bu denli yarım bırakılması ya içerdiği konuların birkaç yıl devam eden araştırmaları gerektirdiği ya da Korkud’un zamansız ölümü nedeniyle hiçbir zaman tamamlanamayan bir çalışma olarak kaldığını akla getirir.

⁶³⁰ Fatih Kurt, “Şehzade Korkud’a Göre İman-Küfür Sınırı”. *Diyanet İlmi Dergi* 56/1 (Mart 2020), 147-170.

İçerik bakımından değerlendirildiğinde ise, Şehzade Korkud, Hâfizü'l-insân'da imân kavramı etrafında Hz. Peygamberin “Her doğan çocuk fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar.” Hadisini işaret ederek, âlimlerin, yetiştirdikleri öğrencilerine bir baba şefkati ile yaklaşmaları gerektiğinin altını çizer. Ardından, İmanın ne anlama geldiğini açıklamak üzere çeşitli kelimelerden referanslarla konuyu derinleştirir. Bununla birlikte mümin kelimesinin anlamını Taftazani'nin eserlerinden alıntılarla ortaya koymaktadır.⁶³¹ Korkud'un iman ve amel konusuna yaklaşımı ise ehl-i sünnetin görüşleri ile uyumludur. Korkud, büyük günah işleyen mürtekb-i kebîrenin, fasık olmakla birlikte mumîn sayıldığını ifade eder. Dolayısı ile bir Müslüman, büyük günahlar işlediği bir durumda dinden çıkmaz ancak günahkâr olur. Bununla birlikte, Korkud, büyük günah sahiplerinin tövbe etmese bile ebedî cehennemlik olmayacağını belirtir. Ona göre, Allah dilerse bir kimseyi cezalandırır ya da affeder. Zira şirk ve küfür dışında kalan büyük günahlar affedilebilir niteliktedir.⁶³²

Görüleceği üzere Korkud, klasik sünî akaiddeki hoşgörülü tavrı yansıtır. Dolayısı ile Korkud, imanı dil ile ikrâr ve kalp ile tasdik yönünden kabul eder ve Maturîdî ve Eş'arî ana akımının yaklaşımını ortaya koyarak amelin iman tanımına dahil olmayıp erdem yönünü ilgilendirdiği görüşündedir. Öte yandan Korkud, küfür sözleri ve eylemleri hakkında da oldukça hassastır. İmanın zıddı olan küfrü tanımlarken, kişiyi dinden çıkaran söz ve eylemleri tek tek tahlil eder. Ona göre şaka yollu ya da inat amacıyla bile söylene, Allah'ı inkâr anlamı taşıyan her söz ve dini değerlerle alay eden her cümle insanı küfre düşürmektedir.⁶³³

Korkud'un bir diğer değerlendirmesi Kelime-i şehâdet üzerinedir ve bu konuda ulemâ ikiye ayrılmış gözükmektedir. Bu anlamda ulemadan bazıları kelime-i şehâdet'in icra edici bir beyan olarak değerlendirirken, diğer bir grup saptayıcı beyân olduğunu savunmaktadır. Kul ile arasında bir çeşit sözleşme sağlandığı görüşünde olanlar icra edici beyanı savunurken, “ben şahitlik ederim ki” ifadesi ile açıkça “size bildiriyorum” anlamı veren beyanlar ise saptayıcı beyan niteliği taşımaktadır.⁶³⁴ Korkud'un ortaya

⁶³¹ Hâfizü'l-insân, 3b, 4a.

⁶³² Hâfizü'l-insân, 9a, 10b.

⁶³³ Hâfizü'l-insân, 144a. Ayrıca ayrıntılı bilgi için bkz: Nazife Nihal İnce, Rıfat Atay, “Elfaz-ı Küfür Literatürü ve Söz Fiilleri Teorisi: Şehzade Korkut'un Hafizu'l-İnsan An Lafızı'l-İman Risalesi Örneği” *Şehzade Korkud Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020, 513-534.

⁶³⁴ Hâfizü'l-insân, 7b.

koyduğu analizlerden hareketle, kelime-i şehadetin icra edici uygulama olduğu görüşünü savunanlar azınlıktadır.⁶³⁵

Korkud, ele aldığı küfre dair konuları istidlâl yönetimi kullanarak açıkladığı da görülmektedir. Bir anlamda, amaca hizmet etmek maksadıyla ortaya delil koymak olarak tanımlanabilecek istidlâl kavramı, Korkud'a göre zihinsel bir dizi faaliyetin, genelden özele, ya da özelden genele ulaşmak maksadıyla mantıklı akıl yürütme ve deliller kullanarak çıkarım ya da ispat süreci olarak tanımlanabilir.⁶³⁶ Ancak Korkud, genel hükümlere bağlı kalmak amacından sapmayarak, ele aldığı konu hakkında daha önce çalışmaları bulunan âlimlerin eserlerinden istidlâl yaptığını söylemek mümkündür. Özellikle kullandığı kaynaklar bakımından değerlendirildiğinde Şafî ve Eş'arî mezhep anlayışına sahip olduğu kolaylıkla anlaşılabılır. Korkud, tıpkı diğer eserlerinde olduğu gibi, Hâfızü'l-insân'da da Eş'arî itikâd gereği sünnet ve icmâya sıkça başvurduğu görülür.

Korkud'un yaptığı istidlâle örnek vermek gerekirse, "Hal böyle iken, insanlardan öyleleri vardır ki, bilgisi olmaksızın Allah hakkında tartışır ve her âsi şeytanın peşine takılır." Şeklinde ifade edilen Hac Suresi'nin üçüncü ayeti bağlamında Korkud, istidlâl konusunda bir kıyas gerektiği durumda, iki olaydan birinin ispatının yapılması durumunda tartışma oluşturacak genellemelerden ya da aza indirgemelerden kaçınmak gerekir. Belirttiğine göre, ortaya atılan konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmadan yapılan tartışmaların hakikate ulaşmaktan öte olarak batıl olanı desteklemek olabileceğini belirtmektedir.⁶³⁷

Korkud'un bu eseri genel çerçevede Ehl-i sünnet akaid geleneğinin bir parçası olarak Osmanlı ilim geleneğinin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yazıldığını düşünmek mümkündür. Eserin, İslam düşünce tarihi içersindeki yerini değerlendirmek açısından Osmanlı entelektüel birikimine katkısını da ifade etmek gerekir. 16. yüzyıl Osmanlı dünyasında, özellikle Safevî etkileri ve çeşitli batınî akımların ortaya çıkışıyla Sünnî ulemâ halk arasındaki bidat ve hurafelerle mücadele etmek zorunda kaldıklarını düşünmek mümkündür. Korkud, bakıldığında kendisinden ortalama yarım yüzyıl sonra gelen Birgivî çizgisinin öncü bir temsilcisi olarak görülebilir. Birgivî, on altıncı asrın önde gelen âlimlerinden biri olarak tıpkı Korkud gibi, batınî unsurlar taşımayan

⁶³⁵ *Hâfızü'l-insân*, 8b.

⁶³⁶ *Hâfızü'l-insân*, 11a.

⁶³⁷ *Hâfızü'l-insân*, 44a, 44b.

tasavvuf ve zühhd hareketlerini tavsiye ve telkin ederek, dinin aslını korumak amacıyla bidat ve batıl inançlardan uzak durmayı ve şeriata uymayı kendisine kural edinmiştir.⁶³⁸

Özellikle kavramsal çerçeve ve tartışma usulünde kelâm ve fıkıh ekollerinin izlerini taşıyan Korkud, yetiştiği çevre göz önüne alındığında Mâturîdi- Hanefî geleneğe vâkıf olduğu kesindir. Bununla beraber, Şafî mezhebine intisâb etmesi nedeniyle Eş'arî – Şafî literatürü kullanmayı tercih etmiştir. Sonuç olarak dinî görüşleri bağlamında Korkud'un Mâturîdi- Hanefî geleneğine olan hakimiyeti ile Şafî mezhebine olan bağlılığı, şehzadenin düşünce yapısının çok katmanlı olmasına katkıda bulunmuştur.

5.3. Din ve Siyaset Faktörlerinin İzahı: Korkud'un Stratejik Bakışı

Korkud'un özellikle din ve devlet ilişkisini ele aldığı eserleri, *Hallu İşkâli'l Efkâr* ve *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*'dır. Bu çalışmaların ortaya koyduğu en önemli unsur, Korkud'un “Siyaset-i Şer'iyye” alanını iyi derecede araştırdığının anlaşılmasıdır. Bu anlamda Korkud, özellikle siyasi konularda örfî anlayıştan çok şer'i ilkelerin uygulanması gerekliliğini savunur ve siyasi yönetim anlayışında şeriata uygun davranılmadığı gerekçesiyle dönemindeki uygulamaları eleştirir. Korkud'un tüm ilmi birikimine karşılık, ortaya koyduğu eserleri içerisinde yalnızca *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*'nın birden fazla nüshası bulunmaktadır. Her ne kadar ortaya koyduğu bilimsel çalışmaların Osmanlı siyaset düşüncesi üzerinde belirgin ve doğrudan kalıcı bir etkiye bulunmadığı kabul edilebilir olsa bile, Korkud'un risaleleri, hanedan çekişmesine bağlı kaotik dönemdeki dini dönüşümleri görebilmemize yardımcı olur. Bu anlamda Korkud'un bilimsel katkıları, teolojik tartışmaların erken modern İslam toplumunda süregelen alaka ve dinamizmi ortaya koyarken aynı zamanda İslami ilimler anlamında ortaya koyduğu orijinal eserlerle âlim bürokrat bir şehzade olarak saygınlık kazanmış bir Osmanlı hanedan üyesi örneği verir.

Korkud'un risalelerinde ortaya koyduğu teolojik tartışmalar ilk bakışta güçlü siyasi mesajlar ve yankılar taşıyor gibi gözükse bile, Korkud'un ortaya koyduğu argümanların çoğunlukla çağının siyasi gündemi ile uygunluk gösterdiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte dinî ve siyasi konulara şer'î – örfî bağlamda yaklaşarak

⁶³⁸ Fatih Kurt. “Şehzade Korkud'a Göre İman-Küfür Sınırı”, 152. Ayrıca Şehzade Korkud'un Tasavvuf anlayışı hk. bilgi için bkz: İbrahim Baz, “Şehzade Korkud'un Düşünce Dünyasında Tasavvufun İzleri”, *Şehzade Korkud Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020, 419-433.

bilinçli bir şekilde yönelttiği eleştirilere bakıldığında adalet çerçevesinde kanun uygulamalarını sorgulaması Korkud'un bir İslâm âlimi olarak değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koyar. Nabil Tikriti'nin çalışmasında ortaya koyduğu üzere Korkud, idari vazifelerden alınması talebine yönelik tercihlerini çoğunlukla dini sebeplere dayandırıyor olsa bile, bunun bir bakıma siyasi bir hamle olduğunu da düşündürecek çıkarımlarda bulunmaktadır.

Bir başka açıdan, Korkud'un *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha'* da ifade ettiği üzere takvalı bir Müslüman ile iyi bir yönetici olmanın gerekliliklerinin aynı anda yapılamayacağını savunması onun fakih kimliğini vurgularken, eserdeki esas amacın metnin aralarına yerleştirilmiş siyasi meselelere dair görüşlerde aranması gerektiği unutulmamalıdır. Eserin başlığının “yorgun nefisleri salih amellere davet” olduğu düşünülürse, iman, ölüm, ahiret, amel, tövbe, ibadet, akıl, kalp, nefis gibi konuların arasına yerleştirdiği makam hırslarının sonuçları, idarecilerin mesuliyetleri, sultanların vazifeleri, yönetici olmanın zorluğu ve mesuliyeti, sultan naiplerinin vazifeleri ve eserin sonuna doğru yöneticilik görevinden alınması hakkında babasına yazdığı arzuhal oldukça göze çarpar. Dahası, ilmî kişiliği ile siyasi yeteneklerini anlamak üzere yalnızca Ayasofya nüshasında bulunan kayda göre Rodos Şövalyeleri ve Ebubekir Dârânî hakkındaki mektubu bu süreçte anılmaya değer. Dolayısıyla Korkud'un *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha'* yı tamamen fikhî bir perspektifle kaleme aldığı söylenilemez.

Korkud'un saltanat adaylığından feragâtını gerekçelendirdiği argümanlara bakıldığında, bir insanın hem takvalı bir müslüman hem de başarılı bir yönetici olmasının imkânı olmadığını belirterek, bu hususu beş gerekçeye bağlamaktadır.⁶³⁹ Birincisi, Şeriata tam anlamıyla uymanın örfi uygulamalar arasındaki zorluğu, ikincisi; devlet işlerinin yürütmesi bakımından haksız vergilerin alınmasının bir anlamda “gasp mal” sayıldığı ve bu durumun şeriata uygun olmaması, üçüncüsü; devlet işlerinde dünyevi kirlilerden uzak kalınamayacağından hareketle itikadın zayıflayabileceği, dördüncüsü; devlet işleri ile meşgul olmanın insanı din anlayışından uzaklaştırması, beşincisi ise, yöneticiliğin kul hakkı anlamında ağır yük ve sorumluluk taşıdığıdır.⁶⁴⁰

Korkud'un beşinci gerekçe içerisinde kullandığı bazı ifadelere özellikle değinmek gerekir. “Baba ve dedelerimizle onların hasımlarının arasında idarecilik talebi ve onu

⁶³⁹ *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha*, 4b.

⁶⁴⁰ Çalışmanın II. bölümünde bu konu ayrıntılı ele alındığından tekrara düşmemek adına konu kısa tutulmuştur.

elde etme uğruna tartışma ve savaşlar, vaaz u nasihat almamız için bize yeterlidir. En eski tarihlerden beri insanların durumu budur.” diyerek döneminde meydana gelen olayları işaret ettiği görülür. Ona göre, benzerler ve akranlar arasında (kardeşlerini kastediyor olmalı) tartışma ve çekişmenin, şiddetli fitnenin ve karışıklığın meydana gelmesi kaçınılmazdır.⁶⁴¹

Temel fikri; Antalya sancakbeyliği de dahil olmak üzere tüm idari vazifelerden ayrılmak istemesi temelinde şekillenen *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha* isimli eserinde Korkud, bu bağlamın dışında kalan konuları da ele almıştır. Örneğin yozlaşmış olduklarını düşündüğü bilgin-bürokratlar sebebiyle adaletin kaybolduğunu ifade eder. Sultanların koyduğu örfî siyasetlerin, bunlar kaldırılacak olsa insanların düzeninin bozulacağına ve yaşamlarının karışacağına dair bazı muteber kadılardan sözler duyduğunu belirtir. Bu konuyu Ebü'l-Hüseyin el-Mâverdî'nin *Ahkâmü's-sultâniyye* isimli eseri ile örneklendirir. Buhârî ve Müslim'in hadisleri ile destekler. Ona göre, şer'î normlara göre karar verilmesi gereken davalarda kadıların örfî kanunlara göre karar vermesi kabul edilemez ve bu durum adaletin kaybolmasa neden olmaktadır.⁶⁴²

Korkud, sultana düşen sorumlulukların, onun naibine de aynı şekilde düştüğünü belirtmektedir.⁶⁴³ Burada nâibden kastın sultanın vezir, vali, kadı gibi devlet ricali manasına geldiğini ayrıca belirtmek gerekir. “Müellif dedi ki” şeklinde ayrıntı vermeden aktardığı bu bölümde Korkud, özellikle insanlara haksız yere zulmeden idareciler hakkında oldukça sert sözler ortaya koymaktadır. Belirtilmesi gereken birkaç önemli nokta bulunmaktadır. İlk olarak zâlim olanların ilk yaptığı şeyin, zulümle bir araziye almak olduğunu, bunu yine zulümle gerekli aletleri ele geçirme, ardından zulümle insanları kullanmanın izlediği ifade edilmektedir. Devamında Buhârî ve Müslim'den rivâyet edilen şu hadisi aktarır; “Kim bir karış toprağı dahi zulmederek alırsa, Allah aldığı bu şeyi yedi kat yerin dibine kadar onun boynuna dolar.”⁶⁴⁴

Müellif şöyle devam eder;

“...Yazık sana ey zâlim! İnsanları zorla ve zulümle kullanıyorsun. Oysa Allah resulü ne söylüyor: “Allah Teâlâ buyurdu ki: Kıyamet günü üç kişinin hasmıyım. Bana söz verip ihanet eden kişi, hür adamı satıp parasını yiyen kişi ve ücretli birini tutup işini

⁶⁴¹ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 28b.

⁶⁴² *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 112a.

⁶⁴³ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 127b.

⁶⁴⁴ *Da'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 134b.

gördüren ve ücretini ödemeyen kişi...” Bu hadisi Buhârî rivayet etmiştir. Ücretli birini tutan adamın hali böyleyse, insanların zorla mallarını alıkoyanın hali ne olur? Bu korkunç akıbeta kendini hazırla ey mağrur!”, “Yazık sana! Nice haramlara düştün. Yiyeceğin haram, giysin haram, kibirle yürümen haram. Allah’a yaklaştırmaya çalıştığın ibadetler bile haram.”⁶⁴⁵

Eserdeki bilgilerden hareketle müellifin, zulüm ve baskı ile halktan haksız yere vergi alan, mahkemelerde rüşvet alarak adaletsiz kararlar veren ve halkın mallarını haksız yere ellerinden alan idarecileri ve kadıları kastettiği söylenebilir. Ancak devamında Korkud, esasında kimlerin işaret edildiğini şu sözler ile aktarır;

“Onlar hakkında müellifin anlattıklarının çoğu, az ileride geleceği üzere, bizim memleketimizdeki idarecilerin ve devlet görevlilerinin, hatta vezirlerin, defterdarların ve hatta kadıların halleridir. Ayrıca üstat, bazı pislik devlet görevlilerinin hallerini izah sadedinde bizzat bunların birine hitap ederek şöyle demiştir: Bu gerçek, yaptığın şeyin haram olduğuna inanman durumunda geçerlidir. Aksi halde sen cehennemde sonsuz kere sonsuz kalıcısın. Artık oruç tutman, namaz kılman, haccetmen ve bütün ibadetleri yerine getirmen bir şeyi değiştirmez. Allah bizi cehennem azabından, kendi gazap ve tuzağından muhafaza buyursun.”⁶⁴⁶

Bu ifadeler ile Korkud II. Bayezid’in maiyetindeki bazı bürokratları örtülü şekilde işaret ediyor olabilir. Özellikle İzmir haslarının Korkud’un elinden zorla alınarak Hadım Ali Paşa’ya verilmesi dikkate alındığında işaret ettiği bu devlet adamlarından birinin veziriazam olduğunu düşünmek mümkündür. Korkud’un İzmir hasları ile civarda yine kendisine ait olan diğer bölgeleri geri istemesindeki ısrarın boyutu göz önüne alınırsa, elinden alınan bu bölgelere verdiği önem ve zulme uğradığı konusunda iması oldukça anlamlıdır.

Bu durumda Korkud’un 1508 senesinde eserlerini yazmaya başladığı, 1509 senesinde ise Mısır’a gidişi göz önüne alındığında Korkud’un, yöneticilikten affını istediği durumların esas gerekçesi arka planda Ahmed’in giderek taht yolunda güçlenmesi olarak düşünülebilir. Her ne kadar bu konuda elimizde somut veriler olmasa bile, siyasi sorumluluklardan bir şekilde uzak kalmanın, mücadele içerisindeki en güvenli alan olduğunu, ilim yapma gayreti içerisinde tüm görevleri reddettiğini söylemesi ise, siyasi baskılardan arındırılmış bir ortamda, Selim ile Ahmed arasındaki mücadele

⁶⁴⁵ *Da’vetü’n-Nefsi’t- Tâliha*, 134b-135a.

⁶⁴⁶ *Da’vetü’n-Nefsi’t- Tâliha*, 129b-130a.

belirli bir seviyeye ulaşmasını bekleyerek, aynı zamanda Memluk Devleti'nin desteğini almak ve deniz gazileri ile kurduğu iyi ilişkiler sayesinde, Mehmed'in kardeş katli uygulamasından bir çıkış yolu olarak değerlendirmiş olabilir.

Korkud'un tıpkı idarecilerin ve ulemanın adalet sağlama ve toplumdaki yeri gibi konularına takındığı eleştirel tavrı, Sufi çevrelerin çeşitli tiplerine ve klişelerine karşı da benzer bir sorgulayıcı yaklaşım sergilemesi ile devam etmiştir. Özellikle bu grupların inanç, kavram ve uygulamalarını kapsamlı şekilde ele alan Korkud, tasavvufun toplumdaki yeri ve rolü hakkında da argümanlar ortaya koymuştur. Konuları ayrıntılı izaha başlamadan önce, Mutasavvıfların kullandığı kavramları ele alan Korkud, bu anlamda setr ve tecelli, cem' ve tefrikâ, muhâdara, mukâşefe ve müşahâde, gaybet ve huzur son olarak fenâ ve bekâ kavramlarını, Ebül'l-Kâsım el-Kuşeyri'nin (ö. 465/1072) *er-Risale* ve *Latâifü'l-işârât*, Şihâbeddin Sühreverdi'nin (ö. 631/1234) *Avârifü'l-maârif* isimli eserleri ile açıklamaktadır.⁶⁴⁷ Sufizmin eleştirilmesinde ortaya koyduğu görüşleri ise Afifüddîn el-Yâfi'nin (ö. 768/1367) *Ravzü'r-reyâhîn fi hikâyât el-sâlihîn* isimli esere dayandırmaktadır. Sufizmin farklı türlerine dair yaptığı tartışmaları ise el-Subkî'nin (ö. 765/1355) *Muîdü'n-niam* ve Şeyh Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin (ö. 412/1021) *Tarihu's-sûfiyye* isimli eserinden yaptığı alıntılarla desteklemektedir.⁶⁴⁸

Da 'vetü'n- Nesfi't-Tâlihâ' dikkatlice incelendiğinde eserin sadece kelâm, tefsir, fıkıh, siyaset, mezhepler ve tasavvuf gibi konulara da değinmesi sebebiyle zengin bir içeriğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Korkud'un bu eserini yazmak maksadıyla çoğunluğu Şafii âlimlere ait olan pek çok kelam, tefsir, hadis, fıkıh gibi konuları içeren kaynak kullandığı ortaya çıkar. Bu durum, meselelerin teolojik bir incelemesi gibi görünse bile, eser içerisinde siyasi mesajların yer aldığını söylemek mümkündür. Teolojik konudan ele alınan bu konular, inanç ve değerler üzerinden derinlemesine analiz edilirken, bazı bölümlerde toplumsal ve siyasal bağlamda belirli mesajlar içermektedir. Bu mesajlar, eserin içeriği ile örtüşerek belirli bir amaca hizmet ederek dinleyici ya da okuyucu üzerinde etki yaratmayı hedeflemektedir. Dolayısı ile bu tür bir inceleme, hem teolojik hem de sosyopolitik dengelerin bir arada değerlendirilmesini gerektirir ve eserin çok boyutlu yapısını anlamak adına çeşitli disiplinlerden yararlanmayı mümkün kılar.

⁶⁴⁷ *Da 'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 207b-208a-208b-209a-209b-210a-210b-211a-211b-212a-212b-213a.

⁶⁴⁸ *Da 'vetü'n-Nefsi't- Tâliha*, 242a, 246b.

Korkud, bu konuları bir araya getirerek, okuyucunun hem manevi hem de sosyal sorumluluklarını düşünmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Böylece eser, yalnızca teolojik bir çerçeve çizmekle kalmaz aynı zamanda yöneticilerin ve toplumun idare ediliş biçimlerindeki gereklilikleri ortaya çıkarır.

Da'vetü'n- Nesfi't-Tâlihâ' içerisinde ona bir siyasetname ve nasihatname niteliği kazandıracak bölümlerin de yer aldığı görülmektedir. Korkud, öncelikle idarecilerin sorumlulukları hakkında bilgi verir. Ona göre bir idareci, emri altında olan kişilerin güvenebileceği nitelikte biri olmalı ve haklarını gözetmelidir. Korkud, bu bağlamda dönemindeki adalet unsurunu da eleştirerek, yaşadığı devirde adaletin olmadığını altını çizer.⁶⁴⁹

Korkud'a göre adaleti sağlamanın tek yolu, makam ve mevkilere getirilen kişilerin ehil olmasına dikkat edilmesidir. Görevlendirilen bu kişiler ise, makamlarının gerektirdiği sorumlulukları üstlenecek nitelikte olmalıdır. Korkud, bu kısımda ortaya koyduğu argümanlarını Şeyh Takiyyüddîn es-Subkî'nin oğlu Şeyh İmam Kâdî Ebû Ahbulvehhâb'a nispet ettiği *Maî'dün'-niâm ve mübîdü'n-nikam* isimli eseri ile desteklemektedir.⁶⁵⁰ Aynı eserden yola çıkan Korkud, sultan, emir, vezir ve kadı gibi sorumluluk üstlenen kişilerin görevlerine dair açıklamalarını yine bu eserden referanslar vererek aktarır.⁶⁵¹

Bununla birlikte Korkud, eserine nasihatname unsuru katan önemli konulardan birisine giriş yapar ve sultanların görevlerini *Maî'dün'-niâm ve mübîdü'n-nikam*'dan referanslarla açıklama yoluna gider. Ona göre hükümdarlar ve yöneticiler, şeriatın hükümlerinden ayrılıp kendi örfi düzenlemelerini uygulamaktadırlar. Bu anlamda Korkud, bu durumu yine kendi döneminden örnekendirerek, kendisi ile vezirlerin arasında yaşanan bir tartışmayı aktarır. Belirttiğine göre, Korkud, bahsi geçen vezirlere şeriata uymanın, sultanın örfüne uymaktan daha önce geldiğini belirtmiş, düzenin sadece örf ile sağlanacağı düşüncesine karşı çıkmıştır. Buna karşılık vezirler, “Sultanların da yaratıcısı Allah değil mi? O zaman mahlûkunun hükmünün hâlıkın hükmünden önce alınması gerekir” şeklinde bir cevap vermiştir. Korkud, bu cevaba karşılık “Şeytanların da hâlıkı Allah değil midir?” diye sorduğunu ancak bir süre sonra

⁶⁴⁹ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ', 114b.*

⁶⁵⁰ Korkud burada eserin Şeyh İmam Kâdî Ebû Ahbulvehhâb'a ait olduğunu belirtir. Kaynaklarda ise es-Subkî'ye ait olduğu belirtilir. Ayrıntılı bilgi için bknz: Tâceddin es-Sübkî, *Mu'idü'n-ni'am ve Mübîdü'n-Nikam: Makam ve Meslek Ahlâkı*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.

⁶⁵¹ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ', 116a.*

münakaşa ettiği kimselerin anlamsız sözleri artmaya başladığında tartışmanın anlamsız olduğuna kanaat getirerek tartışmayı bitirdiğini belirtmektedir.⁶⁵²

Korkud, yeniden *Mai'dün'-niâm ve mübîdû'n-nikam* 'dan naklen, sultanın vazifelerini beş maddede açıklar. İlk olarak ordu donatarak ilâ-ı kelimetullah yani Allah'ın dinini yüceltmek maksadıyla cihat yapmak sultanın görevlerinden birisidir. İmam Kâdî Ebû Ahbulvehhâb, bu anlamda Allah'ın, sultanı yiyip içen bir yönetici olsun diye Müslümanların başına geçirmedişini ifade eder. Aksine bir sultanın dine yardım ederek hak davayı yüceltmek gibi bir görevi bulunmaktadır. O halde kafirlerin Allah'ın nimetlerine nankörlük etmelerine izin verilmemelidir. Bir sultan cihat yapmaktan geri duracak olur ise, bu onu zâlim yapar cümlesi ise oldukça dikkat çekicidir.⁶⁵³

Korkud, sultanın ordu toplayarak cihat vazifesinin önemine vurgu yaptığı bu bölümde, konuyu aniden denizlerdeki harp ehline karşı alınacak tebdirlere getirir. Yine *Mai'dun'-niâm* 'dan naklettiğine göre, hükümdarın cesur ve atak bir karaktere sahip olması durumunda, kafirler karşısında gücünü göstermesinin beklendiğini ifade etmektedir. Yalnızca Ayasofya nüshasında bulunan ve özellikle bu bölüme eklenen kayda göre Korkud, ilim ehli olan ve Ebû Süleyman Darânî'nin soyundan gelen Ebû Bekîr Dârânî'den Rodos'ta esir durumda olduğunu bildiren ve adada esir durumda bulunan diğer Müslümanların durumunu izah eden bir mektup almıştır.⁶⁵⁴

Korkud'a yollamış olduğu bu mektubunda Darânî, Rodos'un durumunu ve orada bulunan şövalyelerin mikdarını ve yerli rum halkına yaptıkları zulümleri anlatmaktadır. Bununla birlikte, Rodos şövalyelerinin Cem Sultan'ın oğlu ile İstanbul'u alacaklarına inandıklarını dahası, Karamanoğlu olduğunu iddia eden bir şahsa çeşitli ikramlar ve değerli kumaşlar sunarak "Karaman topraklarını bununla alırız" yargısında bulunduklarını ifade etmektedir. Darânî, II. Bayezid'a Rodos'un fethinden vazgeçmemesini, arada yapılacak olan sulhun baştan savma olacağını, adada esir olan pek çok Müslümanın ise II. Bayezid'in kendilerini kurtaracağını umduklarını, şövalyelerin ziyadesiyle korktukları Kemal Reis'in beş kadirge ile gelmesiyle adanın kolayca fethedilebileceğini belirtmektedir.⁶⁵⁵

⁶⁵² *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 115b.

⁶⁵³ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 116b.

⁶⁵⁴ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 117b.

⁶⁵⁵ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 117b-120a. Korkud'a yazılan mektubun ayrıntılı bilgisi için ayrıca bkz: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Rodos Sövalyeleri Hakkında Antalya Valisi Sultan Korkud'a Gönderilmiş Bir Mektup". *Belleken*, c. 18, sy. 71, 347-355.

Korkud'un sultanın vazifeleri bağlamında ortaya koyduğu bir diğer vazife; Müslümanlara fayda sağlayacak kişilerin devlet görevlerine atanması ve topraklarını himaye etmesinin gerekliliğidir. Bu bağlamda Korkud burada iktâ sistemine yaptığı atıf, Osmanlı yönetiminde toprak yönetimi ve gelir dağılımı konularının önemini göstermesi bakımından önemlidir. İktâ sistemi, devletin mülkünü ve gelirlerini belirli kişilere devrederek bu kişilerden hem tarımdal üretimi arttırmalarını hem de devlet otoritesini pekiştirmeyi sağlamayı amaçlayan bir sistemdir. Korkud, nu sistem üzerinden elde edilen gelirlerin yönetimde sultanın hakkaniyetli davranmasını tavsiye ederek, adaletin ve eşitliğin sağlanmasının önemine dikkat çeker.⁶⁵⁶

Bununla birlikte, sultanın vazifeleri arasında vurguladığı bir diğer görev âlimleri ve fakihleri düşünmek ve korumaktır. Bu ifade, Osmanlı yönetiminde dini otoritelerin ve bilim insanlarının toplum üzerindeki etkisini anlamak açısından kritik bir noktadır. Sultan, beytü'l-malden yeterli miktarda kaynak ayırarak âlimler ve fakihlerin geçimini sağlamalıdır. Bu durum, Korkud'un dinî otoritelere verdiği önemi göstermesi bakımından önemli bir ifadedir. Belirttiğine göre bir sultan kendi yaşam standartlarını yüksek tutarken, âlim ve fakihlerin yokluk içerisinde yaşamalarının kabul edilemez. Korkud'un belirttiği gibi sultan, fakihlerin ellerinde bulunan vakıflara müdahale etmeye kalkar ise bu durumun "bela üzerine belâ" getireceğine dair uyarısı dini otorite ve vakıf sisteminin öneminin birer yansıması kabul edilebilir.⁶⁵⁷

Korkud'un beytü'l-mal üzerindeki hassasiyeti, sultanın vazifelerinden bir diğerini belirttiği kısımda yeniden ön plana çıkmaktadır. Beytü'l-mal, devletin mali kaynaklarını temsil eder ve bu kaynakların doğru bir şekilde yönetilmesi, sultanın en önemli sorumluluklarından biridir. Korkud, bir sultanın, kendisine emanet edilen bu kaynakları, kişisel şehvet ve lezzetleri uğruna dilediğince harcamayacağını vurgulamaktadır. Bu bağlamda Korkud'un bu uyarıları sultanın yönetimde mali bir disiplin sergilemesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.⁶⁵⁸ Korkud'un belirttiği sultanın vazifelerinden sonuncusu ise dine ve namaza önem vermektir. Bir sultan, dini değerlere sahip çıkarak, toplumun manevi yönünü güçlendirmelidir. Dolayısı ile

⁶⁵⁶ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 120a.

⁶⁵⁷ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 121a.

⁶⁵⁸ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 121a.

hükümdar olarak bir devlet yönetmek yalnızca siyasi ve askeri bir güçle değil, aynı zamanda dini ve ahlaki sorumlulukların bilincinde olarak yapılabilir.⁶⁵⁹

Korkud, yöneticilik görevini üstlenmenin beraberinde getirdiği risklerin neler olduğunu etraflıca anlattığı *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ* isimli eserinin içerisine yöneticilik görevlerinin değişmesi ve çeşitli taleplerini içeren bir arzuhal eklemiştir. Belirttiğine göre, yöneticilik görevinden alınarak Osmanlı topraklarında yaşayan diğer âlimler gibi muamele görmek istediğini aktarmaktadır. İlimle meşgul olmaktan duyduğu hazzı da dile getiren Korkud, emirlik görevi ile ilgilenmenin karakterine uygun olmadığını, olduğu varsayıldığı takdirde “iki karpuzun bir sığmaz” ifadesi ile bu iki olgunun aynı anda icra edilemeyeceğini, dolayısı ile emirlik görevini bırakmanın hem şer'an hem de aklen bir gereklilik olduğunu belirtmektedir.⁶⁶⁰

Bunun yanı sıra Korkud, himayesinde bulunan kişilere yapması gereken ödemeler sebebiyle bir milyon beş yüz bin dirhem gönderilmesini, bu paranın özellikle kafirlerden elde edilen haraçtan olması gerektiği belirterek Sakız Adası haracından ve Rum diyarının ehl-i zimmet halkından toplanan haraç olması gerektiğinin altını çizer. Bu durum, Korkud'un dini hassasiyetini göstermesi bakımından önemli bir talep olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte Korkud, Elmalı ve Antalya haricinde başka bir bölgede görevlendirilmek istemediğini, Teke Sancağında geri kalan bölgelerin ise vezirine tevdi edilmesini istemektedir.⁶⁶¹

Korkud, idari görevlerin kendisini ne derece meşgul ettiğini belirttiği kısımda ise, yazmaya başladığı birtakım kitapları emirlik görevlerinin yoğunluğu sebebiyle bitiremediğini ifade eder. Bundan böyle Elmalı ve Antalya hariç, emirliğin sorumluluğundan azade olmak istediğini belirtmektedir.⁶⁶² Devamında kölelik kavramına giriş yapan Korkud, köle azad edilmesi hakkında görüşlerini belirtmektedir. Muhtemelen kendisini sultanın kölesi olarak göstermek gayesi ile arzuhalen sonra bu çeşit bir konuya giriş yaptığı söylenebilir.⁶⁶³

Osmanlılarda emirlik görevini ilk bırakanın kendisi olmadığı yönündeki görüşünü aktaran Korkud, Sultan II. Murad'ın saltanatı oğlu II. Mehmed'e bırakması olayı ile emirlikten ayrılma talebini kuvvetlendirmek yoluna gider. Öte yandan, idari tüm

⁶⁵⁹ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 122a.

⁶⁶⁰ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 257b.

⁶⁶¹ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 257b.

⁶⁶² *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 258b.

⁶⁶³ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 258b.

görevlerini bırakmak düşüncesinin son zamanlarda aldığı bir karar olmadığını, yirmi senedir esasında bu talebi olduğunu, ancak şimdiye kadar böyle bir talebi dile getirecek gücü bulamadığını beyan eder. Nihayetinde Korkud, bir şehzade olarak yetiştiği dönem içerisindeki gelişerek değişen süreci ortaya koyarcasına daha önce yaşının küçük olmasını, bu konuda ciddi olmadığını, ahirete faydalı olan amelleri bilmeyişini, zararlı maddelere karşı ise çokça zaafı olmasından ötürü bir çeşit gaflet içerisinde bulunduğunu ifade eder. Ayrıca, dini ilimler ile şimdiye kıyasla çok meşguliyetinin olmayışı sonucu nefsinin helake götürdüğünü davranışlarını engellemeye muktedir olmadığını belirtir.⁶⁶⁴

Diğer yandan, yaşı ilerledikçe ve ilme yönelik ilgisi arttıkça birçok kemale sahip olduğunu, yöneticiliği bırakarak âlim kişiliğine ve entelektüel dünyasına odaklanmak maksadıyla artık taleplerini açıkça ifade edebildiğini belirten Korkud, “dünyayı ancak köpekler arzular” diyerek dünyevî uğraşlardan kopmak istediği fikrini yineler.

Korkud’un *Davetü’n- Nesfi’t-Tâlihâ*’da son söz olarak söyledikleri ise oldukça dikkat çeker; bu süreçte yanında bulunmayan, ne halde olduğunu araştırmayan, sözlerini düşünmeyen ve kendisine dair hususları duymayanlara ortaya çıkan bu durumun karışık gelmiş olabileceğini belirtir. Dahası, *Davetü’n- Nesfi’t-Tâlihâ*’ kitabını yazma nedeninin, eser boyunca ifade ettiği hususlardan farklı olduğu ve esas amacının sancak bölgelerini genişleterek etki alanını artırmak olduğunu düşünenlerin var olduğunu duyduğunu ifade eder. Korkud, duyduğu bu yargılara kızmış olmalı ki, son sözde emirlik arzusunda olmadığını nedenlerini yeniden açıklamak yoluna gider ve bunu üç sebep şeklinde özetler.

Birinci sebep olarak, dünyanın ancak ahiretten nasibi olmayan kişilerin uğraşı olduğunu belirtir. Nice peygamberler, veliler ve âlimler dünya hayatından vazgeçerek ahirete yönelmenin gerekliliği konusunda aynı görüşü paylaşmaktadırlar. İkinci sebepte ise, tarihçiler tarafından bu dünyanın halleri araştırılıp incelendiğinde Allah’a itaat ile meşgul olanların ömürlerinin bereketli ve saadetlerinin bol olduğunu, aksini gerçekleştirenlerin ise her zaman perişanlığa ve helakâ yakın bir şekilde, bela ve tehlikeler ile karşılaşmalarının daha kolay olduğunu belirtir. Üçüncü sebep ise, tüm akıllı varlıkların fitratı, ruhanî varlıkların cismanî varlıklara göre daha yüce ve kâmil olduğuna şahitlik ettiği düşüncesiyle, artık emirlik görevine muhtedir olmadığını, bu

⁶⁶⁴ *Davetü’n- Nesfi’t-Tâlihâ*, 261b.

halden tamamen soyutlandığını, yönetim olgusunun aklından çıktığını ve dille anlatılamayacak başka bir aleme ulaştığını beyan etmektedir.⁶⁶⁵

Görüleceği üzere Korkud'un özellikle *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ* kitabı Osmanlı siyaset düşüncesinde ahlak, din ve devlet pratiği arasındaki etkileşimi ele alan bir metindir. Ahlak ve siyaset bakımından değerlendirildiğinde, siyasetin güç ve pragmatizm üzerine kurulu olduğunu, yöneticilerin şariat ve adaletten uzaklaştığını savunur. Bununla birlikte Osmanlı yönetiminde örfi kanunların şariatle çeliştiğini, ganimet dağıtımı, cariyeye hukuku ya da siyaseten katl gibi uygulamaların İslami ilkelere aykırı olduğunu savunmaktadır. Aynı şekilde Korkud bir Osmanlı şehzadesi olarak İslam ahlakı ile devlet pratiğini uzlaştırma çabasıyla bir sembol haline geldiğini söylemek mümkündür. Korkud, dönemin siyasi krizlerine nefis terbiyesi ile tepki verirken, kim kişisel durumunu hemde Osmanlı erken modern dönemindeki iç çelişkileri sansitmaktadır. Bununla birlikte Korkud, siyaseten katl, vergi düzeni, haksız kazanç ya da ganimet hukuku ve yöneticilerin mali uygulamalarının şariat perspektifinden eleştirerek tüm bu konuların dini gerekçelerle haklı gösterilemeyeceğini ileri sürer.

Korkud, ortaya koyduğu yönetim anlayışı ile üstü kapalı bir şekilde âlimlerin rolünü arttırarak bir “âlim-sultan” modeli önermekte olduğu düşünülebilir. Dahası, Korkud'un eserleri, Osmanlı siyaset düşüncesinde “ahlaki bir karşı çıkış” olarak yorumlanabilir. Yönetim mekanizmasının doğasında şariata aykırı durumlar olması sebebiyle yöneticiliğin bir Müslüman için dini anlamda büyük bir yük getirdiğini savunarak, kendi siyaset anlayışını döneminde alternatif bir model olarak sunmuş olduğunu düşünmek mümkündür.

Eserlerinden *Vesiletü'l-ahbâb*, Korkud'un kendine özel bir siyaset anlayışının var olduğunun kanıtlanması açısından önemli bir kaynaktır. 11 Mayıs 1509 tarihinde ani bir hareketle Antalya'dan Mısır'a gidişi ve Kahire'ye varışından yalnızca birkaç hafta geçtikten sonra *Vesiletü'l-ahbâb*'ı yazarak Mısır'a gelişinin nedenlerini aktarması, saltanat beklentisinden ziyade âlim kişiliğindeki dini hassasiyetler gibi dursa bile, arka planda yürüttüğü siyasi stratejileri bakımından tartışılmaya açık bir konudur. Özellikle Ahmed ve Selim arasında meydana gelen taht mücadelesinin giderek şiddetlendiği bir dönemde, Korkud'un siyasi karmaşadan uzakta olmayı tercih etmesi, ortaya koyduğu

⁶⁶⁵ *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*, 253a – 256b.

dini argümanların arkasında kendi taht stratejisini uygulayarak daha güvenli bulduğu bir bölgede olmak istemesi ile ilgili olduğu düşünülebilir.

Korkud karşılaşacağı tepkilerin bilincinde olarak Mısır'a gidişinin nedenlerini sıraladığı *Vesîletü'l-ahbâb*'da, II. Bayezid'den affını rica etmiş ve bu hareketini referans verdiği ayet ve hadisler ile desteklemiştir. Esasında bir mektup niteliği taşıyan bu eser, eklediği bu hadis ve ayetler ile daha kapsamlı bir hale getirilmiş ve ilmî bir nitelik kazanması amaçlanmıştır. Bu nedenle *Vesîletü'l-ahbâb* isimli eser, Korkud'un kendi dünyasını ve şahsi düşüncelerini içermesi bakımından “ben-anlatısı” niteliklerine sahiptir.

Bu eserde Korkud, hacca gitme isteği ve Mısır'a gelmekteki nedenlerini açıklamış, yaptığı bu eylemi gerekçelendirmek maksadıyla rüya anlatılarından bahsetmiştir.⁶⁶⁶ Bununla birlikte II. Bayezid'i sabır göstermeye davet eden ve özür dilemek yolu ile babasını ikna etmeye çalışan Korkud, bu görüşlerini ayet ve hadislerle desteklemiştir. Ardından Mısır'a gelme sebeplerinin dini gerekçelerini ifade ederek bunun bir çeşit zorunluluk hali olduğunu vurgulamaktadır.⁶⁶⁷

Hz. Muhammed'i ziyaret etmenin sağlayacağı faziletlerden bahseden Korkud⁶⁶⁸, anne-babanın hakkının bilincinde olarak hacı olmak maksadıyla II. Bayezid'den izin istemektedir. Belirttiğine göre, babalarının evlatları üzerinde hakkı olduğu gibi, aynı şekilde evlatlarının da babaları üzerinde hakkı bulunmaktadır. Dolayısı ile, ona göre bir baba, evladının günah işlemesine sebep olmaktan kaçınmalıdır. Dahası bir baba, fesat kimselerin evladı hakkındaki olumsuz sözlerinden etkilenmemelidir. Bu bağlamda Korkud, Hac vazifesini gerçekleştirmek amacıyla izin istediği bu eserine bir cevap yazılmasını ve gizlilik içerisinde ulaştırılması ricasında bulunmuştur.⁶⁶⁹ Ona göre, babası ile olan yazışmalarında aralarına giren bazı zevatlar bulunmaktadır ve bu çeşit kişilerin mektuplarını elde etmesi halinde değiştirebileceğinden ve farklı yorumlayacağından duyduğu endişe ile aradaki yazışmaların güvenilir kimseler eli ile yapmasını ayrıca rica etmiştir.⁶⁷⁰

Korkud'un Mısır'a gidişi, entelektüel bir seyahat olmanın ötesinde, dinî ve siyâsî anlamlar taşıyan bir yolculuk olduğunu söylemek mümkündür. Dahası, siyasi bir

⁶⁶⁶ *Vesîletü'l-ahbâb*, 2a-3a.

⁶⁶⁷ *Vesîletü'l-ahbâb*, 6b-8a.

⁶⁶⁸ *Vesîletü'l-ahbâb*, 54b-55a.

⁶⁶⁹ *Vesîletü'l-ahbâb*, 38a.

⁶⁷⁰ *Vesîletü'l-ahbâb*, 85b.

strateji olarak görülebilecek olan bu seyahat, Korkud'un Mısır sultanı ile diplomatik ilişkilerini derinleştirerek Osmanlı topraklarında kardeşlerine kıyasla meşruiyet kazanma fırsatı olarak değerlendirilebilir. Korkud'un babası II. Bayezid ile olan iletişimi ve bağı, iç politikada taht ile arasında bir denge sağlama çabası olarak görülebilir. Babasına hitaben yazdığı *Vesîletü'l-ahbâb*'ta, Mekke ve Medine'ye gitmek amacıyla izin istemesi ve onayına başvurması, gerçekleşmesi halinde Korkud'a bir "hacı-şehzade" imajı vereceğinden, siyasi konumu güçlendirecek bir adım olarak görüp, bu seyahat üzerinden bir strateji geliştirmiş ya da geliştirdiği kapsamlı stratejinin bir parçası olarak Mısır'a gitmeyi planlamış olabilir.

Sonuç olarak, Korkud'un bu görüşleri, onun bir yandan taht mücadelesinden kaçınmak maksadıyla bir savunma mekanizması geliştirdiği, diğer yandan da yönetimi için farklı bir meşruiyet ve destek zemini oluşturma amacı taşıdığı şeklinde de yorumlanabilir. Nitekim, ortaya koyduğu eleştiriler, sadece teorik bir çerçevede kalmamış, aynı zamanda Osmanlı yönetim anlayışının somut uygulamalarına doğrudan bir karşı duruş sergilemiştir. Dönemin diğer nasihatnameleri çoğunlukla vezir, ulema ya da katipler gibi bürokratlar tarafından ya da doğrudan padişahın himayesinde eser yazan âlimler tarafından kaleme alınırken, şehzade Korkud'un söylemleri, eleştirileri ve önerileri bizzat Osmanlı tahtının varislerinden biri olarak oldukça cesur ve kişiseldir.

5.4. Yazım Dünyası: Estetik ve Anlam

Osmanlı Devleti'nin kültürel ve sanatsal dünyasında önemli bir isim olarak öne çıkan Korkud, âlim kişiliğine ve siyasi görevlerine ek olarak döneminde estetik ve anlam bakımından önemli çalışmaları bulunan bir Osmanlı şehzadesidir. Korkud, ortaya koyduğu ilmî çalışmalarına ek olarak şiir becerisi, hat sanatı konusundaki uzmanlığı ve musiki alanındaki yetkinliği ile dikkat çekmektedir. Şiirlerinde dönemin lirik ve zaman zaman didaktik unsurları ustaca harmanlayarak hem kişisel duygularını hem de toplumsal meseleleri ele almıştır. Bu eserler, yalnızca sanatsal ifade biçimi olmanın ötesinde aynı zamanda dönemin kültürel ve sosyal yapısına dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Şiirlerinde "Harîmî" mahlasını kullandığı bilinen şehzadenin başarılı bir divanı bulunduğu bilinmektedir. Hac niyeti ile gittiği Mısır'da ihram giyinmesi sebebiyle bu mahlası tercih ettiğini söylemek mümkündür. Yukarıda daha önce izah edildiği üzere, Korkud'un Arapça kullanımı konusundaki ileri seviye kabul edilebilecek seviyesine

rağmen divanı Türkçe'dir. Her ne kadar bu divan günümüzde ulaşmamış olsa bile, Millet kütüphanesinin kurucusu ve tezkire yazarı Ali Emîrî tarafından 1334/1915 senesinde bir araya getirilmesi ile ortaya çıkmıştır ve toplamda 24 varaktır. Ali Emîrî nüshasının yanında, Pervane Bey Mecmuası'nda da Korkud'da dair şiirler mevcuttur. Korkud, Türkçe divanını yazarken, XV ve XVI. Anadolu sahası Türk dili ve edebiyatını geliştiren hatta destekleyen bir tutum hissedilmekte, duru ve akıcı anlatımı ile Arapça ve Farsça terkipleri daha az kullanmayı tercih ettiği söylenebilir.⁶⁷¹ Korkud'un şiirlerinde kullandığı en önemli özellik ise lirizm ve ele aldığı en sık tema aşktır. Kullandığı aşk temasında ortaya koyduğu tutum, bazen beşerî/mecazî bazen de hakiki/ilâhî bir özellik görünümündedir.⁶⁷²

Korkud'un şiirlerinde sıkça ele aldığı aşk teması, dönemin toplumsal normlarını ve bireylerarası ilişkileri göstermesi bakımından önemlidir. Aşk ona göre hem bir mutluluk hem de acı kaynağı olarak görülebilir. Bununla birlikte iç dünyasının duygusal yapısını ve insan ilişkilerinin karmaşıklığını ortaya koyduğunu söylemek mümkündür.

Bununla birlikte Korkud'un şiirlerinde sûfiyane bir hissiyatın bulunduğu söylenebilir. Bu durum şehzadenin ruhsal ve manevi arayışının bir ifadesi olarak görülebilir. Aynı zamanda Korkud'un toplumsal meselelere değinmesi, Korkud'un sosyal eleştiri yapma becersini göstermesi bakımından önemlidir. Dönemin sosyal adaletsizlikleri, hüsrancı ve insan ilişkilerindeki sorunlar, şiirlerine de yansımıştır. Osmanlı tahtının bir varisi olarak içerisinde bulunduğu karmaşık ruh haline dair ipuçları ise yine şiirlerinde gözlemlenebilir.

Korkud'un insanın nefsinin uyandıran, zikri ve ahireti unutturan, malı, makamı ve bunların göstergesi olan tac ve hırkayı terk ederek dünya yolunda bir yolcu olmak istediğini belirtir.

“Tâc ü kabâyı terk idüb uryân olayım bir zaman
Gurbetde seyrân eyleyüb pûyân olayım bir zaman

Çeng ü rebâbın sohbeti mutrib temâm oldu heman
Bezm-i belâda ney gibi nâlân olayım bir zaman

⁶⁷¹ Emine Atmaca, *Harîmî (Şehzade Korkud) Dîvânı*, Konya: Palet Yayınları, 2020, 34.

⁶⁷² Şevkiye Kazan Nas, “Edebiyata ve Şiire Düşkün Bir Sancakbeyi: Şehzade Korkud'un Şiirlerinde Aşk” *Şehzade Korkud Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020, 270-292. Ayrıca bkz: Emine Atmaca, *Şehzade Korkud'un Divanı Üzerine Bir İnceleme*, *Şehzade Korkud Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020, 325-361.

Gâh düşüp gâhi surup gâhi gülüp gâh ağlayup
Gâh kan yutup serhoş olup gayrân olayum bir zamân⁶⁷³

Bir diğer şiirinde ise genel anlamda kendisine nasihat edenlere bu durumdan bıkkın halini dile getirmektedir. Aynı zamanda dünyalık konulardan uzak olduğunu ve kendi kendisinin nasihatçısı olduğunu şu dizelerle okuyucusu ile paylaşır:

“Nâsîhâ nushun eser itmez bana şimdengirü
Ben harâbât ehline virdüm rızâ şimdengirü

Bûy-ı zülf-i yâr âfâkı mu‘assar eyledi
Ey sabâ lâzım degül müşk-ı Hısâ şimden-gerü

Yâr ile agyâr çünkim bir yana olmuş-durur
Ey ecel biz de olalum bir yana şimden-gerü

Hübluk resmi Sarîki sende olmuşdur tamâm
Gelmeye mislün cihâna dilberâ şimden-gerü

Ol tabîb-i cân Harîmî hastesin yâd eylemez
Ey ecel bâri hekîm ol kıl devâ şimdengirü⁶⁷⁴

Bu bağlamda Korkud’un şiirleri, Türk edebiyatının önemli bir parçasını oluşturmakta ve dönemin kültürel yapısını yansıtmaktadır. Harîmî mahlasını tercih etmesi ise bilhassa şehzadenin dinî ve manevi yolculuğunu temsil etmesi bakımından önemli olmakla birlikte, bireysel arayışının da bir ifadesi olduğunu söylemek mümkündür. Dönemin diğer şiirlerine kıyasla dildeki bu duruluk ve akılcılık, şehzadenin eserlerini daha erişilebilir kılmakta ve okuyucu ile daha güçlü bir bağ kurabilmesine olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra, Korkud’un şiirlerinde en belirgin temanın ilahî ya da beşerî aşk olduğu göz önüne alındığında bu iki tema arasındaki geçişler okuyucuya

⁶⁷³ Şehzade Korkud Divânı, Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, 104, vr 13a.

“Bir müddet, tacı ve kaftanı terk edip çıplak kalayım, gurbette dolaşıp sağa sola koşturayım.

Ey mutrib, çeng ve rebabın sohbeti artık sona erdi; bir müddet, belâ meclisinde ney gibi inleyeyim.

Bazen düşüp, bazen kalkıp; bazen gülüp, bazen ağlayıp; bazen dert çekip sarhoş olarak bir müddet kendimden geçeyim.” Ayrıca bkz: Emine Atmaca, *Harîmî (Şehzade Korkud) Dîvânı*, 114. Öykü Akın, “Harîmî (Şehzade Korkud) Dîvânı’nın nesre çevirisi ve incelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009), 65-66.

⁶⁷⁴ Şehzade Korkud Divânı, Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, 104, vr 13a.

“Ey öğütçü, artık nasihatın bana tesir etmez; ben artık harabat ehline bağlandım.

Sevgilinin saçının kokusu afâkı güzel kokularla doldurdu; ey sabah meltemi, Hıta miski artık lazım değildir.

Yar ile eller baş başa kalmıştır; bu yüzden ey ecel, biz de (seninle) artık baş başa kalalım.

Güzellik üslûbunun şekli sende tamam olmuştur; a güzel, artık cihana (bir) benzerin gelmez.

O can tabibi, Harîmî hastasını hatırlamaz; ey ecel, bari sen hekim ol (da) deva kıl artık.” Ayrıca bkz: Emine Atmaca, *Harîmî (Şehzade Korkud) Dîvânı*, 114. Öykü Akın, “Harîmî (Şehzade Korkud) Dîvânı’nın nesre çevirisi ve incelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009), 65-66.

deyin bir duygusal deneyim sunar. Özellikle aşkın yanı sıra, dünya nimetlerinden vazgeçmek isteği, Korkud'un içsel çatışmalarını göstermesi bakımından önemlidir. Korkud'un eserlerinde görülen sûfiyane hissiyat ise, şehzadenin manevi düşüncelerini ve tasavvufî bakış açısını yansıtır. Bu durum okuyucuya yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmaz aynı şekilde ruhsal derinlik katan bir düşünce içerisinde olmalarına olanak sağlar. Korkud, şiirlerinde insanın nefsini terbiye etme, dünya hayatından geçme ve ahiret kazanımları gibi temaları işlerken, okuyucusuna fikir dünyası hakkında da ipuçları sunmaktadır.

Bunun yanı sıra, Mustakimizade Süleyman Sa'deddin Efendi'nin *Tuhfe-i Hattatin* isimli eserinde kaydettiğine göre Korkud, Amasya'da bulunduğu süre zarfında Şeyh Hamdullah ders almıştır.⁶⁷⁵ Sülüs ve Nesih yazıda Şeyh Hamdullah'tan ders alan Korkud, bu alanda eserler vermiş olma ihtimali olsa bile, günümüzde sülüs hattı ile herhangi bir eseri tespit edilememiştir. Osmanlı arşivindeki Korkud'a ait mektuplar göz önüne alındığında, dönemin divanî anlayışına göre işlek bir divanî hatta sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Korkud'un günümüze ulaşan Kuran'ı Kerim'i ise Sakıp Sabancı koleksiyonunda 279 numara ile kayıtlıdır. Tarihi belirsiz olan bu Mushaf'ın 1509 senesinde gerçekleştirdiği Mısır seyahatinden önce meydana getirmiş olabileceğini söylemek mümkündür.⁶⁷⁶

Resim 1: Şehzade Korkud tarafından kopya edilen bu Kur'an-ı Kerim'in Ketebe Kaydı.

⁶⁷⁵ Konunun ayrıntıları Şehzade Korkud'un aldığı eğitim kısmında daha önce açıklanmıştır.

⁶⁷⁶ Şehzade tarafından kaleme alınmış olan bu Kur'an-ı Kerim Sakıp Sabancı Müzesi'nde bulunmaktadır. Bkz: Sakıp Sabancı Müzesi Dijital Koleksiyonlar ve Arşivleri: E N 100-0279

Ketebe kaydı şu şekildedir;

“Kad temme hâze'l-mushafu’ş-şerîf fî yedi Korkut ... zâde(?), gâfarallâhu lehu ve li vâlideyhi ve ahsene ileyhimâ ve ileyhi ve li cemi'l'l-mü'minîne ve'l-mü'minâti ve'l-müslimîne ve'l-müslimât âmîn tarih ...”⁶⁷⁷

Eser, toplamda 350 varak olup, 13 satır formunda düzenlenmiştir. Eserin ebatları 23,8 x11,5 cm’dir. Nesih yazı stili, şeyh Hamdullah tarzına benzemekle birlikte, zayıftır. Kelime aralıkları uygun şekilde olduğundan metin okunaklıdır. Bununla birlikte sure başlarında altın zemin üzerine beyaz mürekkep, vakıf işaretlerinde ise kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Ayrıca sayfa takibi yapmak açısından sayfa sonlarında “müş’ir” bulunmaktadır.⁶⁷⁸

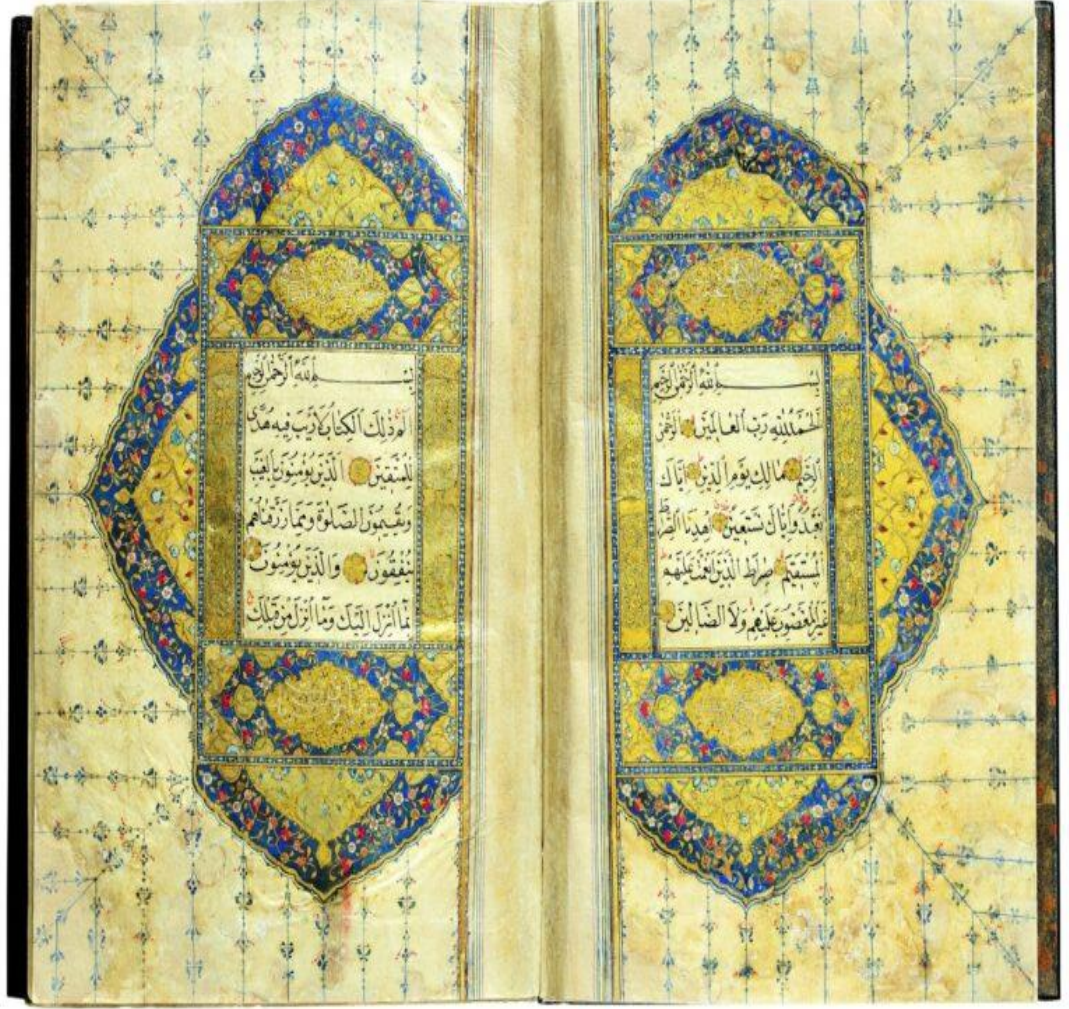
Tezhip özellikleri bakımından ise, açık kahverengi renk, aharlı kağıt üzerine yazılmıştır. Fatiha ve Bakara Suresi’nin yazımında kubbeli bir form tercih edilmiştir. Dikdörtgen yazı alanının iki yanında koltuk tezhibi kullanılmıştır. Bununla birlikte metinde altın durakları tercih edilmiştir. Koltuk tezhibinde hatayî grubu motifler kullanılmış olup, zerenderzer tekniği ile tezyin edilmiştir. Eserde genel olarak Anadolu’ya ait motiflerden Rumî ile çiçek motifi ağırlıklı olan Hatayî grubu tercih edilmiştir.⁶⁷⁹

Bu bilgilerden hareketle, Korkud’un sanatsal ve edebi yönleri, özellikle hat sanatı ve Kuran-ı Kerim yazımı üzerine yaptığı ayrıntılı çalışmalarda daha görünür olduğunu söylemek mümkündür. Müstakimzade Süleyman Efendi’nin eserinde belirttiği üzere Şeyh Hamdullah’tan sülüs ve nesih alanında ders alması, yazı sanatına yatkınlığını ortaya koymakla birlikte günümüze ulaşan başka bir eseri olmaması, Korkud’un bu alandaki potansiyelinin tam olarak değerlendirilemediğini düşündürmektedir. Yazım özellikleri dikkate alındığında ise, genel olarak bir denge ve ahenk içerisinde olduğu göze çarpar. Ancak, nesih yazı stilineki zayıflığı, Korkud’un bu alanda daha fazla pratik yapma fırsatı bulamadığını düşündürmektedir.

⁶⁷⁷ “Bu Mushaf-ı şerif, Korkud tarafından tamamlanmıştır. Allah onu ve ailesini bağışlasın. Ona, ebeveynine, tüm mümin ve Müslümanlara ihsanda bulunsun, Amin.”

⁶⁷⁸ Yusuf Bilen, “Osmanlı Hanedanından bir Hattat: Şehzade Korkud.” *Şehzade Korkud Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020, 479-491.

⁶⁷⁹ Yusuf Bilen, “Osmanlı Hanedanından bir Hattat: Şehzade Korkud.” 486-489.

Resim 2: Şehzade Korkud tarafından kopya edilen Kur'an-ı Kerim'den Örnek Sayfa

Musikî yönü ile de karşımıza çıkan Korkud, 16. yüzyıl divân şarilerinden Sehi Bey'in Tezkiresinde⁶⁸⁰ belirttiği üzere her türlü sazı ustaca çalabildiği gibi, “gıdâ-yı rûh” adlı bir saz icat etmiştir.⁶⁸¹ Bu sazı icat etmesi, Korkud'un musîkî alanındaki yaratıcılığını ve yenilikçi eğilimini göstermesi bakımından önemlidir. Aynı şekilde Kastamonu'lu Lâtîfî ise, Korkud'un musiki alanındaki yeteneklerini vurgulayarak bu ilimde eşi benzeri olamayan bir yaratıcı olduğunu belirtmektedir.⁶⁸² Ancak, günümüze ulaşmamış olan bu çalgı aletinin tam olarak neye benzediği, nasıl çalındığı veya özellikleri hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Yılmaz Öztuna'nın verdiği bilgiler, şehzadenin müzikal üretkenliğini ortaya koymaktadır.

⁶⁸⁰ Mustafa İsen, *Sehî Bey Tezkiresi* Ankara: Akçağ Yay, 1998, 57.

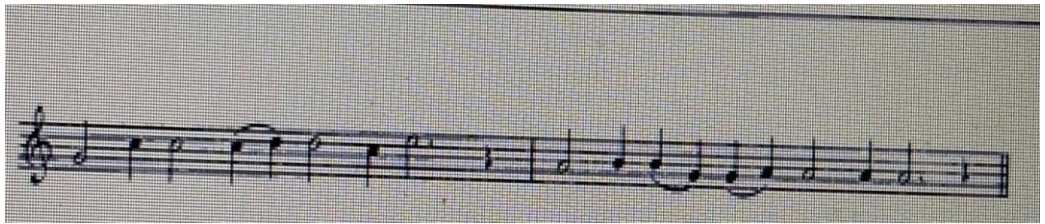
⁶⁸¹ Şehzade Korkud'un besteleri hakkında ayrıntılı bilgi için bknz: TRT.MD.d 290 - 174 Makamı: Hüseyinî; Formu: Peşrev; Usulü: Devr-i Kebir; Bestekarı: Korkud, Şehzade; Dili: EHT.; Koleksiyon Adı: Muallim İsmail Hakkı Bey (186), 178-179 sayfalar; Repertuvar No: E1247.

⁶⁸² Mustafa İsen, *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: KB Yay, 1990, 75.

Öztuna'ya göre, Korkud'un önemli besteleri, Devr-i Kebîr Kürdî (Kürdî Peşrev), Evc, Hâver, Lâle-Ruh Peşrevleri ile Lâle-Ruh, Mâye-Atıyk, Nevâ ve Uşşâk saz semaileri şeklinde sıralanabilir.⁶⁸³

Türk müzikolojisinin kurucusu sayılabilecek Rauf Yekta Bey, Türk Musikisi (*La Musique Turque*) isimli eserinde Korkud'un musiki yönünü ortaya koyduğu önemli bilgiler vermektedir. İfade ettiğine göre Korkud, Avrupalılarca “Korad” ismi ile tanınmış olup, Türk Musikisi alanında seçtin bir yer sahibidir. İran'dan getirtmiş olduğu Zeynel Abidin isimli usta bir hocadan musiki dersleri almıştır. Hatta “Ruhefzâ” adlı bir musîkî aleti icat etmiştir ancak bu icatın şekli ve türü hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.⁶⁸⁴

Bununla birlikte Rauf Yekta'nın Türk müziğinin çeşitli makamlarını ele aldığı bu eserinde, tariflerini örnek seyirlerini sunduğu makamlar arasında Kürdî makamı yer almamaktadır. Ancak, *Türklerde Musiki Tarihine Bir Bakış* başlıklı bölümde, Korkud'un Kürdî Peşrev isimli eseri hakkında önemli bilgiler vermektedir. Rauf Yekta Bey, Korkud'un bestelerine ulaşmak maksadıyla pek çok araştırma yaptığını, eski bir kitapta Türk alfabe notası ile yazılmış bir tanesini bulduğunu ve daha önce hiç neşredilmemiş olduğunu ifade eder.⁶⁸⁵ Rauf Yekta'nın, aktarılan bu notaların dipnotunda verdiği bilgilere ise özellikle değinmek gerekir. Belirttiğine göre bu makam Hüseyinî makamıdır. Ancak Kürtler bunu çok sık kullanmalarından ötürü onlara has şekli taklit ederek Kürdî ismi verilmiştir.

Resim 3: Şehzade Korkud'un Kürdî Peşrev isimli bestesinin 3. Hanesinden bir kesit

Sonuç olarak Korkud'un musiki alanındaki becerisi, Osmanlı musikisinin önemli bir parçası olarak kültürel etkileşimlerin ve sanatsal gelişimlerin zengin bir örneğini sunmaktadır. Bununla birlikte Korkud, yalnızca bir besteci değil, aynı zamanda

⁶⁸³ İbrahim Odabaşı, “Musikî Yönü ile Şehzade Korkud”, *Korkud Kitabı*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020, 470-478.

⁶⁸⁴ Rauf Yekta Bey, *Türk Musikisi*, trc: Orhan Nasuhioğlu, İstanbul: Pan Yayıncılık, 1986, 51.

⁶⁸⁵ Rauf Yekta Bey, *Türk Musikisi*, 51.

müziğin farklı unsurlarını da bir araya getiren bir sanatçı olarak öne çıkar. Dolayısı ile Korkud'un günümüze ulaştırdığı bu musiki mirası, sanatsal dünyasını anlamak ve musikinin entelektüel dünyasındaki yerini anlamak açısından oldukça önemli olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç

Şehzade Korkud'un entelektüel mirası, Osmanlı ilim geleneği içerisinde önemli bir yer tutmakta olup, şehzadenin fikhî meselelerdeki elektirel yaklaşımı, dönemin hukuki ve etiik sorunlarına ışık tutmaktadır. Korkud, hanedan mensubu bir birey olmasının ötesinde âlim bir bürokrat olarak, fıkıh, kelâm ve tasavvuf alanlarında yazdığı eserlerle dönemin sosyal ve siyasi meselelerine yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Eserlerinde kullandığı referanslar ve kaynaklar, şehzadenin entelektüel derinliğini ve dönemin düşünsel iklimini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Korkud'un günümüze ulaşmış olan çalışmaları, yalnızca kendi döneminde değil, günümüz araştırmacıları için kıymetli bir kaynak grubunu teşkil etmektedir. Siyaset düşüncesi bağlamında ortaya koyduğu düşünceleri ve fikhî meselelerde ele aldığı yaklaşımlar devletin siyasi yönetim anlayışını ve hukuki uygulamalarını sorgularken aynı zamanda bu yapıların toplumsal normlar üzerindeki etkilerini de irdelemektedir.

Korkud'un fikhî meselelerdeki tutumu, özellikle ganimet hukuku, cariyelik ve siyaseten katl gibi konularda sergilediği eleştirilerle belirginleşmektedir. Bu konulardaki görüşleri, İslam hukukunun uygulanabilirliğine dair sorgulayıcı bir perspektif sunmaktadır. Korkud'un eserlerinde dini ve hukuki normların toplum üzerindeki etkilerinin görülmesi, aynı zamanda bu normların ihlali durumunda ortaya çıkabilecek ahlaki sorunları ele almaktadır. Özellikle adaletin sağlanması konusundaki kaygıları, toplumdaki huzurun ancak adaletli bir yönetim anlayışı ile mümkün olduğunu vurgulamaktadır.

Korkud'un Şafiî mezhebini tercih etmesi, kişisel bir arayış ve inanç meselesi ile sınırlı değildir. İlmi çalışmalarının kaynaklarına ve şahsi kütüphanesindeki kitap listeleri incelendiğinde, hakim referansların çoğunlukla Şafiî ulemâ ehli arasından seçtiği görülür. Hanefiliğin baskın olduğu Osmanlı medrese geleneğinden gelen Korkud'un diplomatik ilişkilerde daha pragmatik bir yaklaşım sergileyen Şafiî mezhebini, Hanefi normlara kıyasla daha esnek yapısının olması nedeniyle de tercih etmiş olabilir. Bu konuda her ne kadar somut veriler olmasa bile, Korkud'un bu tercihinin dönemin

sosyal ve siyasi çalkantıları içerisinde, kendisine bir destek tabanı oluşturma çabasıyla bağlantılı olduğu da düşünülebilir. Dolayısı ile Korkud'un mezhep değişirmesini, entelektüel kimliğini ve siyasi hareketlerini şekillendiren çok katmanlı bir olgu olarak değerlendirmek gerekir.

Din ve siyaset arasındaki ilişkiyi sorgulayan Korkud, Osmanlı siyaset düşüncesi ve İslam hukuku bağlamında sosyal ve siyasi çalkantılar içerisindeki eleştirileri ve önerileriyle ideal bir Osmanlı düzeni ortaya koymaktadır. Babası II. Bayezid'in "Velî" olarak görülmesinden örnek olarak, kendisi için bir "âlim- sultan" modeli idealize ettiği düşünülebilir. Ancak bu duruş, 1507 senesi itibariyle değişime uğramış ve Selim'in giderek artan mücadele sürecindeki rolü bir anlamda belirleyici olmuş ve bu defa âlim bürokrat şehzade imajını, idarecilik istemediği ve buna ehliyeti olmadığı şeklinde bir yargı ile yalnızca ilim yapma çabasında olan sıradan biri olmak istediğini ifade ettiği bir şekle dönüştürmüştür. Yönetim mekanizmasının doğasında şariate aykırı durumlar olması nedeniyle yöneticiliğin bir Müslüman için büyük bir yük getirdiğini savunarak, böyle bir yükü taşıyamadığını belirtir. Korkud'un tüm bu söylemlerini, 1509 senesinde Mısır'a gitmeden hemen önce yazmış olması da akılda tutulması gereken bir olgudur. Bu bağlamda Korkud, her şekilde mücadeleden uzakta ve idarecilik görevleri olmadan kardeş katli uygulamasından bir kaçış yolu aramışa benzemektedir.

Korkud'un kültürel ve sanatsal becerileri de âlim kişiliği ve siyasi görevlerine ek olarak öne çıkan bir başka unsurdur. Korkud, ilmî çalışmalarına ek olarak şiir becerisi, hat sanatı konusundaki uzmanlığı ve musiki alanındaki yetkinliği ile de dikkat çekmektedir. Şiirlerinde dönemin lirik ve zaman zaman didaktik unsurları ustaca harmanlayarak hem kişisel duygularını hem de toplumsal meseleler ele aldığı görülür. Korkud, Arapça kullanımı konusundaki ileri seviye kabul edilebilecek seviyesine rağmen divanı Türkçedir. Arapça ve Farsça terkipleri daha az kullanmayı tercih etmiştir. Şiirlerinde sûfiyane bir hissiyatın da bulunduğu söylenebilir. Bu durum, Korkud'un ruhsal ve manevi arayışının bir ifadesi sayılabilir. Aynı zamanda sosyal eleştiri yapma becerisi göstermesi bakımından önemlidir. Osmanlı tahtının bir varisi olarak içerisinde bulunduğu karmaşık ruh haline dair ipuçları ise yine şiirlerinde gözlemlenebilir. Korkud, insana zikri ve ahireti unutturan, malı, makamı ve bunların göstergesi olan tac ve tabayı terk ederek dünya yolunda yalnızca bir yolcu olduğunu belirtir. Sonuç olarak Korkud, ilmî, entelektüel ve sanatsal faaliyetleri ile alanında

yetkin ve çok yönlü bir hanedan üyesi olarak Osmanlı ilmî ve kültürel mirasında karşımıza çıkar.

SONUÇ

Tarihsel süreç içerisinde Osmanlı Devleti, iktidar mücadeleleri açısından zengin ve karmaşık bir arka plana sahip olmuştur. Padişahların tahta çıkma süreçleri ise genellikle etraflarında oluşan hizipler aracılığıyla elde ettikleri siyasi ve sosyal destekle şekillenmiştir. Osmanlı şehzadelerinin her birinin muhtemel taht adayı olduğu düşünüldüğünde, saltanatı elde etmek üzere belirli planlar dahilinde taht stratejilerini geliştirdikleri açıktır. Taht mücadeleleri genellikle kardeşler arasında yaşanan kanlı çatışmalar ile anılsa bile bu süreçte kullanılan stratejilerin oldukça çeşitli ve çok boyutlu olduğu görülmektedir. Şehzadelerin, saltanat yolunda öncelikleri askeri güçlerini artırmak yolunda bir strateji benimsedikleri görülür. Bu açıdan kendi askerî birliklerini oluşturarak rakipleriyle doğrudan çatışmaya girmek mücadele süreçlerinde yaygın bir yöntemdir. Siyasi ittifaklar kurarak destek arayışında olmak ise taht stratejilerinin bir başka boyutudur. Meşruiyetlerini pekiştirmek üzere yerel ya da devletler arası destek arayışında olan şehzadeler, önemli devlet adamlarının yanı sıra, Memlukler, Safeviler ya da diğer bölgesel güçlerle ittifaklar yapmak yoluna gitmişlerdir. Ayrıca, sancakların ekonomik yeterlilik ya da coğrafi konumu da yine taht stratejilerin etkileyen ana unsurlardan biridir. Bu anlamda şehzadelerin, belirli sancakları talep ederek, kardeşlerinden daha üstün bir konumda olmayı sağlamaya çalıştıkları söylenebilir.

Şehzade Korkud'un hayatı da II. Bayezid dönemindeki taht mücadelesi sürecinin bir parçası olarak, kardeşler arasındaki rekabetin ve stratejik hesapların somut bir örneğini teşkil etmektedir. Özellikle II. Bayezid'in yönetim tarzı oğulları arasında bir çatışma zemini hazırlamıştır. Saltanatının sonlarına doğru ise Şehzade Ahmed ve Selim farklı liderlik tarzları ve taht stratejileri ile dikkat çekmişlerdir. Şehzade Ahmed, daha çok II. Bayezid'in etrafında yer alan devlet adamları tarafından desteklenirken, daha uzlaşmacı ve diplomatik bir tutum sergiliyor gibi durmaktadır. Öte yandan Selim, daha otoriter bir lider görünümüyle askeri gücünü etkin bir şekilde kullanmak üzere geliştirdiği stratejisi ile tahtı elde etmek üzere sert tutum izlemiştir. Korkud ise kardeşlerinden farklı olarak çok katmanlı bir stratejik yaklaşımın benimseyerek kardeşleri gibi doğrudan askerî çatışmaya girmek yerine daha farklı nitelikleri bir araya getirdiği bir yol tercih etmiştir.

Coğrafi olarak stratejik noktalara sahip olarak serbest bir hareket alanı elde etmek Korkud'un taht stratejisinin kritik bir bileşenidir. Önce Manisa oradan Antalya ve Mısır'a uzanan faaliyetleri liman kontrolü ve diplomatik kaçış noktalarını yansıtır. Sancak taleplerindeki değişken tutumu ise (Manisa, Aydın, Tire) ise askerî lojistik hesaplarla şekillenmiştir. Memluk devleti ile kurduğu ilişkiler ve Şafiî olduğunu ifade etmesi de bölgesel ittifak arayışının ipuçlarını verir.

Dolayısı ile bu çalışma, Şehzade Korkud'un II. Bayezid dönemindeki saltanat mücadelesini ele alarak şehzadenin kişiliği ve mücadelesinde ortaya koyduğu stratejilerin detaylarını ele almaktadır. Korkud'u, kardeşleri Ahmed ve Selim'den ayıran en önemli unsur ise bu stratejileri aktif ve agresif sayılabilecek bir tavırla değil, daha sakin ve planlı şekilde ilerletmektedir.

Ahmed ve Selim'in mücadele sürecine kıyasla Korkud'un tutumunun daha kontrollü olduğu söylenebilir. Kardeşleri arasında devam eden tartışmalar esnasında Korkud, babası II. Bayezid'e, devlet adamlarına ve yeniçerilere belirli bir mesafede durarak, kendisini daha çok teolojik ve kültürel alanlarda ifade etmeye çalıştığı gibi bir izlenim oluşturmaya gayret etmiştir. Daha çok dikkat çekmeyen küçük adımlarla çeşitli sancak ya da gelir taleplerinde bulunmuş, on dört ay Mısır'da ikamet ederek Memluk devleti ile diplomatik ilişkiler geliştirmiş döndüğünde ise daha çok liman kentlerindeki kontrolünü belli edencesine o bölgelerde ikamet etmeye yönelik taleplerde bulunmuştur. Korkud'un gerçekleştirdiği tüm bu siyasi manevralar tesadüf ya da planlanmamış değildir.

Korkud öncelikle Manisa sancağında görev aldığı süreçte, İzmir başta olmak üzere liman şehirlerinde fark edilebilir bir üstünlük kurmuştur ve taht stratejilerinin temelini oluşturur. Bu durum, Rodos Şövalyeleri ve derya gazileri ile kurduğu diplomatik ilişkilerden ve karşılıklı çıkarların olmasından ileri gelmektedir. II. Bayezid'in, Hadım Ali Paşa'nın talebi üzerine şehzade Korkud'un kullanımında olan İzmir haslarını alması ise, şehzadenin stratejik planlarının bozulması anlamına gelmiştir. Dahası, Midilli kuşatması sırasında sancak kuvvetleri ile adaya yerinde müdahalesi büyük bir başarı olarak görüldüğü halde, aynı yıl Manisa sancağından Antalya sancağına gönderilmesi Korkud'un taht stratejisindeki ilk kırılma noktasıdır. Ortalama yirmi sene görev yaptığı Manisa sancağından sebepsiz ve hiç beklenmedik şekilde bir başka sancağa gönderilmesi üzerine Korkud, pek çok defa eski sancağına geri dönmek üzere

II. Bayezid'e ricada bulunmuş ise de, bu geri dönüş kabul edilmediği gibi Antalya sancağının idaresi ile meşgul olması tavsiye edilmiştir. Korkud ise, fırsat bulduğu her durumda Manisa sancağını talep etmeye devam etmektedir.

Korkud'un Manisa konusunda ısrarı bir sonuç vermeyince bu defa sahip olduğu hasların masraflarına yetmediği gerekçesi ile artırılması talebinde bulunmuştur. Dahası hastalıklı mizacına uygun olmayan yeni sancağından ayrılmak talebiyle ikamet edecek Aydın gibi başka şehirler önerdiği görülür. II. Bayezid ise, Korkud'un haslarına makul derecede eklemeler yapmış ancak ikamet yerini değiştirmesine izin vermemiştir. Bu gelişmeler üzerine Korkud, ilmî çalışmalar yapmak üzere Antalya Kalesi'ne çekilmiş ve çok geçmeden habersiz bir şekilde 1509 senesinde Antalya'dan kendi mülkünden gemilerle Mısır'a giderek Memluk sultanı ile görüşmüştür. 14 ay gibi oldukça uzun bir süre Memluk topraklarında kalan Korkud, ilmî kimliğinin bir parçası olan eserler kaleme almış ve idari görevlerden çekildiğini ve Mısır'a geliş nedenlerini açıkça ortaya koymuştur.

Şehzade Korkud'un çalışmamızda ele alınan eserleri, yalnızca fıkıh, kelam, hadis ve tefsir gibi klasik İslam kaynaklarından yararlanmakla kalmayıp, devlet yönetim anlayışına dair getirdiği eleştiriler ve önerilerle aynı zamanda Osmanlı siyaset düşüncesinin gelişiminde belirleyici rol oynamış çalışmalar arasında yer aldığını söylemek mümkündür. Korkud, eserlerinde devlet yönetimi, adalet, hakkaniyet, halkla ilişkiler, liderlik erdemleri ve yöneticilik becerilerinin gerekliliklerinin neler olduğu gibi konuları derinlemesine ele alarak nasihatname ve siyasetname geleneğinin döneminde önemli temsilcilerinden birisi olmuştur. Bu eserler, ele aldığı konularda özellikle belirli kişileri işaret etmese bile, sultana ve yönetici sınıfına yönelik birer rehber niteliğinde öğütler vermekte, devletin adaletli şekilde yönetilebilmesi bakımından gerekli olan ahlaki ve etik ilkeleri vurgulamakta ve bu gerekçeleri dini argümanlar ile delillendirmektedir.

Ancak eserlerinde tercih ettiği bu yöntemin, yalnızca idari vazifelerinde yaşadığı kişisel hayal kırıklıkları, hırsları veya kardeş katli uygulaması ile ilişkilendirilmesi eksik bir algı taşımaktadır. Korkud'un eserlerinde, özellikle adaletin sağlanması ve yöneticilerin halkla olan ilişkilerinin güçlenmesi konusunda belirgin şekilde bir anlayış sergilenmektedir. Özellikle yöneticilerin ahlaki ve etik değerlerle donanmış olması gerektiğini savunmuş ve bunu ortaya koyarken teolojik bağlamda referanslarla

yönetimin karar alma süreçlerinde dikkate almaları gereken unsurların altını çizmiştir. Bu yönü ile Osmanlı siyaset düşüncesinin bir parçası olan Korkud, devlet yönetiminde alınan kararların şerî kurallar dikkate alınarak uygulanmasını ve bu otoritenin halkın menfaatleri doğrultusunda nasıl şekillenmesi gerektiğine dair önerilerde bulunmuştur.

Korkud'un eserlerinde, dini ve tasavvufi alanda pek çok kitabın kullanıldığı görülebilir. Korkud, kütüphanesine dair verdiği bilgiler ve eserlerinde referans gösterdiği kitaplar göz önüne alındığında ilmî bir literatür zenginliği ile yazıldığını söylemek mümkündür. Dini ve siyasi konulara şer'i ve örfi bağlamda yaklaşarak yönelttiği eleştiriler ve adalet çerçevesinde kanun uygulamalarını sorgulaması, Korkud'un bir âlim bürokrat bir şehzade olarak da değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla Korkud, İslamî ilimlerinin tamamının siyaset ile ilişkili olduğu görüşü etrafında iyi bir devlet başkanı ya da iyi bir yönetici vasıflarının ortaya koymaktadır. Özellikle yönetilenler, yönetenler ve yönetim bağlamında siyasetin ilkelerini teolojik gereklilikler ile harmanlayarak ifade etmektedir.

Siyasetin hayatın her alanı ile irtibatla olduğu düşünüldüğünde bunun doğal bir gereklilik olarak din ile olan ilişkisi kaçınılmazdır. Din ile devletin ilişkisinin nasıl olacağı konusu ise *İkiz Kardeş* metaforu ile açıklanabilir. Din ve devletin kardeş olduğu ve aynı kaynaktan geldiğinin kabul edildiği bu görüşte esas olan dini yaşamaktır ancak dini, dünya olmadan yaşamamanın imkansızlığı üzerine bu ikisinin birbirini tamamlayıcı özelliği bulunmaktadır. Korkud'un ortaya koyduğu siyaset düşüncesi de bu metafor ile oldukça benzerlik gösterir.

Döneminde ahlak ve siyaset düşünürü olarak görebileceğimiz Korkud'un bu bağlamda siyaset ve şeriat ilişkisini devlet yönetiminin merkezine koymasının nedenin adalet çerçevesinde örfi hukuktan daha çok, fıkıhla dolayısı ile şeriat ile yönetilmesindeki ısrarı da bu şekilde açıklanabilir. Korkud'un ortaya koyduğu siyasi ve dini bu görüşleri önemlidir. Örneğin eserlerinden *Davetü'n- Nesfi't-Tâlihâ*'da Korkud, ele aldığı konular bakımından geniş bir perspektifte ve siyaset düşüncesinin ifade edildiği şekilde devlet düzenindeki yanlış uygulamaları eleştirmiş ve bir anlamda siyasetname ya da nasihatname niteliğinde bir eser meydana getirmiştir.

Korkud'un ortaya koyduğu bu “âlim şehzade” imajı, Ahmet ve Selim'in taht mücadelesindeki stratejilerine ile karşılaştırıldığında oldukça planlı bir o kadar da

geniş çaplı durmaktadır. Dahası, Korkud ortaya koyduğu bu stratejilerde yalnızca ilmi yönünü değil, aynı zamanda idari görevleri bağlamında da birtakım çabalar içerisinde olduğu gözlemlenebilir. Öncelikle, Korkud idari vazifelerden başka bir ifade ile sancağını yönetme görevinden alınması talebini çoğunlukla dini sebeplerle açıklıyor olsa bile, bu durumun siyasi bir hamle olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu açıdan Korkud, âlim şehzade imajı ile ilimle uğraştığını ve saltanatta gözü olmadığını ima ederek kardeş katli uygulamasından bir kaçış yolu arıyor olabilir. Ya da başka bir olasılık, âlim kimliğinin arkasında durarak, taht mücadelesi karmaşasından uzakta kardeşleri Ahmed ve Selim'in akıbetini sessizce izlemeyi ve gelişmeleri takip etmeyi tercih etmiş olabilir. Ancak, açıkça Manisa ve denizlerdeki üstünlüğü kapsamında bir taht stratejisi yürüten Korkud'un, 1507 dolaylarında Ahmed ve Selim'in şiddetlenerek devam eden taht mücadelesini görerek yeni bir strateji belirlediğini söylemek mümkündür.

Eserlerini tamda Mısır seyahatinden önce yazmaya başladığının altı özellikle çizilmelidir ve bu çalışmalar Korkud'un değişen taht stratejisinin yazılı birer kanıt niteliğindedir. Korkud'un *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha'*da ifade ettiği üzere, takvalı bir müslüman ile iyi bir yönetici olmanın gerekliliklerinin aynı anda gerçekleştirilemeyeceğini savunması, onun fakih kimliğini ortaya koyarken, eserin esas amacının siyasi meselelere dair görüşlerde aranması gerekmektedir.

Ayrıca, din ve siyaset ilişkisini ortaya koyma gayreti içerisinde gibi gözükken Korkud'un yalnızca Ayasofya nüshasında bulunan kayda göre Rodos Şövalyeleri ve Ebubekir Dârânî hakkındaki mektubu bu süreçte anılmaya değer bir detaydır. Dolayısıyla *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha'*nın tamamen fikhî bir perspektifle yazıldığı söylenilemez. *Vesiletü'l- Ahbab* ya da *Kitabu Halli İşkali'l- Efkar* isimli diğer kitaplarının da bu doğrultuda sadece fıkıh ya da hadis kitabı olduğunu söylemek, dini argümanlar taşıyor olsalar bile, sıradan okuruna sezdirilmemek gayretiyle ancak işaret ettiği kişilerin kolaylıkla anlayabileceği siyasi bir araç olarak kullanıldığının altı çizilmelidir.

Eserlerin özellikle II. Bayezid'e yazılmış olması, Korkud'un âlim kişiliğine ek olarak kendi karakterindeki siyasi yetkinlikleri ortaya koymak gayreti olarak algılanabilir. Özellikle Korkud'un Manisa'da yaşadığı sancak tartışmalarına ek olarak, bir süre sonra Antalya'ya gönderilmesi bununla birlikte Hadım Ali Paşa ile yaşadığı İzmir

hasları konusunda ki anlaşmazlığı ve ortaya koyduğu ısrarlı tavır, Korkud'un etki alanındaki bölgeler bağlamında da bir taht stratejisi geliştirdiğini düşünmemize olanak tanır.

Bununla birlikte Korkud'un *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha'* da uzun paragraflar boyunca dünya malının boş olduğu hakkında argümanlar sıraladıktan sonra sancağından babası II. Bayezid'e yazdığı mektuplarında masraflarını karşılamakta zorlandığı gerekçesiyle kendisi için cizye hasılatından gelir talebinde bulunması, zayıf bünyesine iyi gelmediğini belirterek ikamet yerini sürekli değiştirmek istemesi ya da önce Alaiye'nin Antalya'ya bağlanmasını isteyerek ardından fikir değiştirip Aydın'ı tercih etmesi, ardından Tire'nin Antalya'ya Ayasluğ, İzmir ve Menemen'in de Alaiye'ye bağlanmasına yönelik talepleri, zaman zaman ısrarla Manisa sancağına dönmek istemesi ancak bir süre sonra Manisa'yı da kesinlikle istemediğini belirtmesinde ortaya koyduğu değişken tavırları etki alanları üzerinden bir taht stratejisi, muhtemelen olası bir tehlikede kolayca kaçabileceği lokasyonlara sahip olmak istemesi olarak görülebilir.

Aynı şekilde Korkud'un Mısır'a giderek orada on dört ay ikamet etmesi, Memluk dünyasından taht mücadelesine destek kazanmak maksadı ile belirli ölçüde fayda beklediği şeklinde yorumlanabilir. Üstelik, eserlerinde açık şekilde Şafiî olduğunu beyan etmesi ve kullandığı referansları da çoğunlukla Şafiî âlimlerden tercih etmesi, Kahire'de bulunduğu müddetçe Memluk devleti ile diplomatik ilişkilerinde fayda sağlayacağını düşündüğü bir etken olabilir. Dahası, hacca gitme amacı ile gerçekleştirdiği bu seyahatin amacına ulaşabildiği varsayımı düşünüldüğünde “hacı-şehzade” imajının da taht stratejisinde güçlü etkenlerden birisi olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Nihayetinde Korkud, *Da'vetü 'n-Nefsi't-Tâliha'* da belli belirsiz izah ettiği şekli ile, yöneticilik görevlerini bırakamayacağını esasında farkındadır ve bu konu hakkında emirliği terk etmekteki maksadının günahları ve günahlara yol açan sebepleri azaltarak, günah işleyenlerden uzaklaşmak ve emirlik görevi olmadan emirlikten kaynaklanan zulümlerden, onda biri oranında; belki daha az ya da onda bire yakın bir oranda kurtulmak olduğunu söyler ve ekler; “Mutlak anlamda veliyyü'l-emr görevinden ve günahların tamamından kurtulmak mümkün olmasa da bu görevleri gözde büyüterek çabalamak gerekmez. Ötesinde bu görevden gelecek faydaların

tamamını devamlı görmek ve günahlara dalmak da gerekmez” Görüleceği üzere bu cümleler yine de Korkud’un bir şehzade olarak hanedanın siyasi yükünden kopmanın imkânsız olduğunun farkında olduğunu gösterir. Devamında yöneticilik görevleri hakkında babasına taleplerini ve gerekçelerini sıraladığı arzuhalde bildirdiği üzere – üstelik yöneticilik yapamayacağının nedenlerini ortaya koyduğu tüm dini argümanlardan sonra – bu sefer bu görevleri sürdürebilmek üzere ne derece isteksiz olduğunu uzun uzadıya anlatır ve bu defa bu durumu kişisel yetersizlik ve isteksizlik haline bağlamaktadır Kalben ve bedenlen zayıf oluşunu sebep göstererek, sancağındaki sorunların kendisine arz edilmesini kaldıramadığını ifade eder ve ilimle uğraşmayı devlet işlerine tercih edeli oldukça uzun bir zaman geçtiğini anlatır. Görüleceği üzere, Korkud’un yöneticilik istemediğini beyan ettiği her koşul kendi arasında tutarsızlık gösterir.

Sonuç olarak, Osmanlı şehzadelerinin iktidar mücadelelerinde uyguladıkları taht stratejileri, tarihsel süreç içerisinde karmaşık ve çok yönlü yapılar sergilemiştir. Özellikle II. Bayezid döneminde, Şehzade Korkud’un uyguladığı stratejiler, yalnızca siyasi ve askeri boyutlarla sınırlı kalmayıp dini, entelektüel ve kültürel unsurları da içermiştir. Korkud, rakipleri Ahmed ve Selim’e kıyasla daha az görünür ancak daha incelikli ve kapsamlı hamlelerle, "âlim şehzade" ve "hacı şehzade" imajlarını oluşturmayı hedefleyerek kendi otoritesini pekiştirmek istemiştir. Ancak bu karmaşık ve detaylandırılmış stratejiler, siyasi dengelerin ve güç dinamiklerinin karşısında yetersiz kalmış ve nihayetinde başarısızlığa uğramıştır. Bu durum, taht mücadelelerinde askeri gücün ve doğrudan siyasi etkinin belirleyici faktörler olarak önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Korkud’un hayatında yaşadığı belirli kırılma noktaları, ortaya koyduğu taht stratejilerinde çeşitli değişiklikler yapmaya zorlamış olsa bile, esas itibarıyla dini değerlere olan bağlılığı ve ilmi birikiminin yüksek düzeyde olması, onu mücadele sürecinde kardeşlerinden daha saygın bir konumda olacağı bir “hacı şehzade” imajı çizmeye yönelmiş olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte Ahmed ve Selim’in kendi aralarında gerçekleştirecekleri taht mücadelesi sırasında Korkud’un stratejik bir yaklaşım sergileyerek durumu uzaktan izlemeyi tercih etmesi ve mücadele sonunda her iki kardeşinin de birbirini öldürmesi durumunda “âlim sultan” imajı ile Osmanlı tahtına çıkma planı yapması kendi geleceğini güvence altına almak amacı taşıdığını düşünmemize olanak tanır.

Dolayısı ile Korkud, olabildiğince sessiz, mücadeleden uzak ve oldukça ince planlarla hem kardeşleri Ahmed ile Selim'in zayıf anlarını gözlemleyerek avantaj elde etmeyi hem de kendi siyasi konumunu güçlendirmeyi amaçlamıştır. Ancak, ortaya koyduğu tüm bu stratejik yaklaşımlar, kardeşi Selim'in tahtı elde etmesini engelleyememiştir. Dolayısı ile Korkud'un taht mücadelesi sürecindeki planları, siyasi dengelerin çoklu işlevi karşısında yetersiz kalmış ve bu süreç, nihayetinde Korkud'un ölümü ile sonuçlanmıştır.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda, Osmanlı şehzadelerinin taht mücadelelerinde yalnızca siyasi ve askeri unsurların değil, aynı zamanda dini, kültürel ve entelektüel faktörlerin de daha geniş kapsamlı analiz edilmesi önerilmektedir. Özellikle farklı şehzadelerin kişisel arşivleri, yazılı eserleri ve diplomatik faaliyetleri üzerinden detaylı incelemeler, Osmanlı taht mücadelelerinin çok boyutlu doğasını daha net biçimde ortaya koyabilir. Ayrıca, şehzadelerin destek aldıkları hiziplerin yapısı ve bu hiziplerin siyasi, sosyal ve ekonomik çıkarlarının kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi, Osmanlı devlet yönetimi ve iç siyasetinin karmaşık yapısının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabilir. Bu bağlamda, Korkud örneğinden yola çıkarak şehzadelerin stratejilerini bütüncül ve çok yönlü bir perspektifle ele alan karşılaştırmalı çalışmaların da yapılması, Osmanlı tarih yazımına önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

ŞEHZADE KORKUD'UN ESERLERİ

Şehzade Korkud Divânı, Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, 104.

Hallu İşkâli 'l-Efkâr fî Hilli Emvâli 'l-Küffâr. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 1142.

Da 'vetü 'n- Nesfi 't-Tâlihâ ile 'l-A 'mâli 's-Sâlihâ. (Kitâbü 'l-Harîmî fî 't-Tasavvuf) Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 1763.

Vesiletü 'l-Ahbâb alâ Vechi 'l-îcâz. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 3529.

Hâfizü 'l-insân en Lâfızı 'l-îmân (Şerh-i Eflâz-ı Küfr) Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Ayasofya, 2289.

TOPKAPI SARAYI ARŞİVİ MÜZESİ

EVRAKLAR

TSMA NO: E 10159/6, 10160/53, 10160/75, 10161, 1023/1, 1144, 1144/7, 12276, 12277, 125/73, 1289/46, 1408/1, 2597, 2667, 2667/1, 2829, 3061/1, 3062, 3062/10, 3062/11, 3062/13, 3062/14, 3062/17, 3062/18, 3062/2, 3062/22, 3062/23, 3062/26, 3062/4, 3062/5, 3062/7, 3062/8, 3197, 3197/1, 3224/1, 3297/1, 3703/2, 4744, 4744/1, 5035, 5027/1, 5437, 5443, 5443/1, 5447/1, 5451, 5452, 5455/1, 5587, 5664, 5679, 5691, 5793/2, 5814/2, 5852/4, 5876-1, 5882/1, 5882/2, 5882/3, 5892, 5970/1, 6185/12-13, 6185/15, 6185/16, 6185/17, 6185/18, 6185/2, 6185/5-6, 6185/9, 6186, 6187, 6187/1, 6190/1, 6195/1-2, 6204/1, 6221, 6265/1, 6276/143, 6281, 6315/1, 6321, 6321/1, 6322/1, 6329/1, 6356, 6357, 6366/1, 6366/2, 6377/1, 6386, 6399, 6510, 6532, 6534/1, 6577, 6636, 6684/1, 6684/10, 6684/11, 6684/13, 6684/14, 6684/15, 6684/2, 6684/3, 6684/4, 6684/6-7, 6684/7, 6684/8, 6684/9, 6705/1, 6867/1, 7052, 7072/1, 7062/1, 71/18-19, 7143, 7644, 7661/1, 7666, 7696/2, 7967, 8117/1, 8312, 8339/1, 8517/1, 8917/1, 8973/1,

DEFTERLER

TSMA d 10017, 1172, 1174, 1175, 1715, 8730, 9706/1-9.

NATIONAL LIBRARY OF MALTA: ARCHIVES OF THE ORDER OF MALTA

AOM 79: 71b, 72a, 79b, 80a, 102b, 103a, 103b.

AOM 80: 42b, 43a, 51b, 52b, 53a, 81b, 82a, 82b, 98b, 99a, 99b. 100a, 100b, 101a, 101b, 102a, 102b. 103a, 103b. 104a, 104b, 105a, 105b,

KAYNAK ESERLER

Celalzade Mustafa. *Selim-name*. Hazırlayanlar A. Uğur ve M. Çuhadar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

Cemâli, Muhyiddin Mehmed. *Osmanoğullarının Tarihi, Tevârih-i Âl-i Osman*. Çeviren Hasan Hüseyin Adalıoğlu. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2021.

Gelibolulu Mustafa Âli. *Künhü'l-Ahbâr*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2019.

Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bâyezid-i Veli (1481-1512). 1997. Hazırlayan Richard Kreutel, çeviren Necdet Öztürk. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1997.

Hoca Sadeddin. *Tâcü't-Tevârih*. Hazırlayan İsmet Parmaksızoglu. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992.

Ibn Iyas. *Memluk Devletinin Son Yılları, Kansu Gavri ve Osmanlılar*. Çeviren Ramazan Şeşen. İstanbul: Yeditepe Yayıncılık, 2021.

İdris-i Bitlisi. *Heşt Bihişt*. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY 5997, vr. 491a.

İsen, Mustafa, *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

İsen, Mustafa, *Sehî Bey Tezkiresi* Ankara: Akçağ Yayınları, 1998.

İshak ibn İbrahim el-Uskubi. *Selimname*. Bibliothèque Nationale De France, MS, Turc141.

İdris-i Bidlisi. *Selim Şah-name*. (Haz: H. Kırlangıç). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001.

Kemal. *Selâtin-nâme (1299-1490)*. Hazırlayan Necdet Öztürk. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2001.

Kemâlpasazâde. *Tevârih-i Âl-i Osmân, VIII. Defter*. Hazırlayan Ahmet Uğur. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1997.

Matrakçı Nasuh. *Rüstem Paşa Tarihi Olarak Bilinen Tarih-i Al-i Osman*. Ed. E. Afyoncu, Haz. G. İnan. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurulu Başkanlığı Yayınları, 2019.

Menavino, Giovan Antonia. *Türklerin Hayatı Adetleri Üzerine Bir İnceleme*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2011.

Mevlana Mehmed Neşri. *Cihannüma - Osmanlı Tarihi (1288-1485)*. Haz. Necdet Öztürk. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2014.

Öztürk, Necdet. *Âşıkpaşazâde Tarihi, Osmanlı Tarihi (1285-1502)*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2013.

Öztürk, Necdet. *Anonim Osmanlı Kroniği*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2015.

Öztürk, Necdet. *Hadidi Tarihi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2015.

Öztürk, Necdet. *Oruç Bey Tarihi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2014.

Rûhî, *Rûhî Tarihi*, *Berlin Nüshası*. 182b-183a. Berlin Staatsbibliothek, Tübingen MS, Or., 4, nr. 821.

Sanuto, Marino. *I Diarii*.

Solakzâde Mehmed Hemdemî. *Solakazade Tarihi*, Bibliothèque Nationale De France, MS, Turc 66.

Şükrî-i Bitlisî. *Selîm-nâme*. Hazırlayan Mustafa Argunşah. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, 1997.

Taşköprülüzade Ahmet Efendi. (2019). Eş-şaka'iku'n-nu'maniye fi ulemai'ddevleti'l-osmaniyye. (Haz: M. Hekimoğlu). İstanbul: İstanbul Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı.

Tursun Bey. *Tarih-i Ebü'l-Feth*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2013.

Vakayi-i Sultan Bayezid ve Selim Han. *Emanet Hazinesi*, nr. 1416.

KİTAP VE MAKALELER

Abulafia, David. *Büyük Deniz – Akdeniz'de İnsanlık Tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları, 2012.

Ahmed Tevhid. 1924. "Antalya Kitabelerine Dair." *Türk Tarih Encümeni Mecmuası* 14 (6) (1924): 336–39.

Akın, Öykü. "Harîmî (Şehzâde Korkud) Dîvânı'nın Nesre Çevirisi ve İncelenmesi." Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2009.

Akman, Mehmet. *Osmanlı Devleti'nde Kardeş Katli*. İstanbul: Eren Yayıncılık, 1997.

Alderson, Anthony D. *Osmanlı Hanedanının Yapısı*. Hazırlayan M. Armağan. İstanbul: İz Yayıncılık, 1998.

Aliyev, Elmin. "Siyasetin Ahlâkî Eleştirisi (Da'vetü'n-Nefsi't-Tâliha İle'l-A'mâli's-Sâliha)". *Ceride: Ben-Anlatıları Araştırmaları Dergisi* 1, sy. 2 (Ocak 2024): 170-79.

Atmaca, Emine. *Harîmî (Şehzade Korkud) Dîvânı*. Konya: Palet Yayınları, 2020.

Ayten, İbrahim Halil. "Bir Rüya'nın Peşinde: Bir Ben-Anlatısı Olarak Şehzade Korkud'un Vesîletü'l-ahbâb'ı". *Ceride: Ben-Anlatıları Araştırmaları Dergisi* 1, sy. 2 (Ocak 2024): 12-64.

Belen, Gülay. "XV. ve XVI. Yüzyıllarda Tire Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı." Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

Brummet, Palmira. *Osmanlı Denizgücü: Keşifler Çağında Osmanlı Denizgücü ve Doğu Akdeniz’de Diplomasi*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2009.

Çıpa, Erdem. *Yavuz’u Yaratmak, Osmanlı Dünyasında Saltanat Veraseti, Meşruiyet ve Tarihi Hafıza*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2019.

Dökmeci, Volkan. *Akdeniz’de Devletler ve Korsanlar: Venedik Kaynaklarına Göre II. Bayezid ve I. Selim Dönemlerinde Osmanlı Denizciliği ve Korsanlık*. İstanbul: Babil Kitap, 2020.

Emecen, Feridun ve İlhan Şahin, *II. Bayezid Dönemi Ahkam Defterleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2021.

Emecen, Feridun, Zekai Mete ve Arif Bilgin. *Osmanlı İdari Teşkilatının Kaynakları, Şehzade Divanı Defterleri*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi, 2017.

Emecen, Feridun. *Osmanlı Klasik Çağında Hilafet ve Saltanat*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2020.

Emecen, Feridun. "Korkut." *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 26: 205–7. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2002.

Emecen, Feridun. *Yavuz Sultan Selim*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2018.

Eroğlu, Haldun. “Osmanlılarda İktidarın Değişim Süreci ve Meşruiyet Sorunu.” *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi* 43 (2) (2003): 19–39.

Eroğlu, Haldun. *Padişahın Oğulları*. İstanbul: Berikan Yayınları, 2019.

Erten, İbrahim Halil. “Bir Rüya’nın Peşinde: Bir Ben-Anlatısı Olarak Şehzade Korkud’un Vesîletü’l-ahbâb.” *Ceride* 1 (2)(2023): 40–55.

Fisher, Sydney Nettleton. “Osmanlı İmparatorluğu’nda İktidar Mücadelesi (1481-1503)”. *Tarih İncelemeleri Dergisi* 16, sy. 1 (Haziran 2001): 205-19.

Furat, A. H. “Osmanlı Hanedanında Şafî Bir Fakih: Şehzade Korkud (Ganimet Ahkâmıyla Alakalı “Kitabu Halli İşkâlî’l-Efkâr fî Hilli Emvali’l –Küffar” İsimli Eseri Bağlamında), *EKEVAkademi Dergisi*, 44 (2010), 193-212.

Gök, İlhan. “Atatürk Kitaplığı M.C. 0.71 Numaralı 909-933/1503- 1527 Tarihli İnamat Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme).” *Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2014.

Gökbilgin, Tayyip. “Korkud.” *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. 6: 855–59. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1967.

Gurulkan, Kemal. “Arşivden Bir Ben-Anlatısı: Şehzade Korkut’un Mektupları”. çeviren Kemal Gurulkan. *Ceride: Ben-Anlatıları Araştırmaları Dergisi* 1, sy. 2 (Ocak 2024): 205-25.

Gülten, Sadullah. *Osmanlı-Safevî Kıskaçında Kızılbaşlar*. İstanbul: Timaş Tarih, 2022.

Gündoğdu, Abdullah, Hüseyin Güngör Şahin, ve Dilek Altun. *Barbaros Hayreddin Paşa Gazavât-nâmesi ve Zeyli*. Ankara: Panama Yayıncılık 2020.

Gürkan, Emrah Safa. “Batı Akdeniz’de Osmanlı Korsanlığı ve Gaza Meselesi.” *Kebikeç: İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi* 33 (2012): 173–204.

Hammer-Purgstall, Josef von. *Büyük Osmanlı Tarihi*. Hazırlayan M. Çevik. Cilt I. İstanbul: Milliyet, 2010.

İnalcık, Halil. “Osmanlılarda Saltanat Veraseti Usulü ve Türk Hakimiyet Telakkisiyle İlgisi.” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 14 (1) (1959): 69–94.

İnce, Nazife Nihal, ve Rıfat Atay. “Elfaz-I Küfür Literatürü ve Söz Fiilleri Teorisi: Şehzade Korkut'un Hafızu'l-İnsan An Lafızı'l-İman Risalesi Örneği.” *Şehzade Korkud Kitabı* içinde, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.

Kandal, Zehra, “II. Bayezid’in Ailesi ve Gülrüh Hatun.” Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 2022.

Kastritsis, Dimitris J. *Bayezid'in Oğulları - 1402- 1413 Osmanlı İç Savaşında İmparatorluk İnşası ve Temsil*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2010.

Kayadibi, Fahri. 2013. “Fatih Sultan Mehmed Döneminde Eğitim ve Bilim.” *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8(2013): 1–24.

Kayapınar, Hasan ve Ömer Korkmaz, “XVI. Yüzyıl Osmanlı Medreselerinde Fıkıh Eğitimi (Sahn-ı Semân ve Süleymaniye Örneği).” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10 (54) (2003): 1013–24.

Kılıç F. “Osmanlı Hanedanından Bir Şair: Şehzade Korkut”. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (2) (1996), 203-219.

Köse, Hızır Murat. “İslam Siyaset Düşüncesini Yeniden Okumak: Eleştirel Bir Giriş”. *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, sy. 27 (Aralık 2009): 1-19.

Kökoğlu, Ali. *Kemalpaşazâde'nin Selim-nâmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 1994.

Köksal, Hasan, ve Murat Güman. 2013. *Şehzade Korkud, İslam'da Ganimet ve Cariyelik, Osmanlı Sistemine İçeriden bir Eleştiri “Hallu İşkâli'l-Efkâr Fi Hilli Emvâli'l-Küffâr”*. İstanbul: İSAR Yayınları, 2013.

Kurt, Fatih. “Şehzade Korkud’a Göre İman-Küfür Sınırı.” *Diyanet İlmi Dergi* 56 (1) (2020): 147–70.

Mallett, Michael, ve J. R. Hale. *The Military Organization of a Renaissance State: Venice C. 1400 to 1617*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.

Menage, V. L. “Edirneli Rûhî’ye Atfedilen Osmanlı Tarihinden İki Parça.” İçinde *Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı Armağanı*, 2. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1988.

Mete, Z. 1999. “Osmanlı Taşrasında Bürokratik Muamelat: Sancakbeyi Belge ve Defterleri.” *Osmanlı Araştırmaları* 19 (1999): 181–221.

Murphey, Rhoads *Ottoman Warfare, 1500-1700*, İstanbul: Ketebe Yayınları, 2023.

Nas, Şevkiye Kazan. "Edebiyata ve Şiire Düşkün Bir Sancakbeyi: Şehzade Korkud’un Şiirlerinde Aşk." *Şehzade Korkud Kitabı* içinde, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2020.

Özcan, Abdulkadir. *Atam Dedem Kanunu, Kanunname-i Al-i Osman*. İstanbul: Kronik Kitap, 2018.

Öztürk, Necdet. "Fetret Devri ve Osmanlı Devleti’nin Yeniden Tesisi." İçinde *Türkler* 9. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.

Öztürk, Necdet. *Selef ile Halef Gölgesinde Sultan II. Bayezid (1481-1512)*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2023.

Öztürk, Şeyda. "Şehzâde Korkut’un Kitâbu Da’vetü’n-nefsi’t-tâlihâ ilâ a’mâli’s-sâlihâ İsimli Eserinde Tasavvufa Dâir Görüşleri." *Mediterranean Journal of Humanities* 9 (2) (2019): 431–51.

Öztürk, Yücel. 2000. *Osmanlı Hakimiyetinde Keefe (1475-1600)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Pierce, Leslie. *Harem-i Humayun*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2016.

Sakaoğlu, Necdet. *Bu Mülkün Kadın Sultanları*. İstanbul: Oğlak Yayınları, 2011.

Şafakcı, Hamit. “II. Bayezid’in Oğlu Şehzade Şehinşah’ın Hayatı.” *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11 (2)(2022): 190–209.

Şehzade Korkud. *Da’vetü’n-Nefsi’t- Tâliha ile l-A’mâli’s-Sâliha*. Çeviren Musa Sancak. İstanbul: Timaş Akademi, 2022.

Tansel, Selahattin, *Sultan II. Bayazid’in Siyasi Hayatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2017.

- Taş, Kenan Ziya. *Osmanlılarda Lalalık Kurumu*, Ankara: Berikan Yayınları, 2017.
- Taşköprülüzade Ahmed Efendi. *Eş-şaka'iku'n-nu'maniye fi ulemai'd-devleti'l-osmaniyye*. Hazırlayan M. Hekimoğlu. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2019.
- Tekindağ, Şehabettin “Bayezid’in Ölümü Meselesi.” *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 24 (1970): 1–29.
- Tezcan, Hülya. *Osmanlı Sarayının Çocukları: Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri*. Aygaz Yayınevi, 2006.
- Al-tikriti, Nabil. “Prince With Daddy Issues Seeks Sisterly Support: Two Ego Documents Penned by Şehzade Korkud”. *Osmanlı Araştırmaları* 64, sy. 64 (Kasım 2024): 69-96. <https://doi.org/10.18589/oa.1597521>.
- Al-tikriti, Nabil. “Contrarian Voice.” *Historicizing Sunni Islam in the Ottoman Empire, 1450–1750* içerisinde, Koninklijke Brill NV, Leiden, The Netherlands, 2021.
- Al-tikriti, Nabil. "The hajj as Justifiable Self-Exile: Sehzade Korkud's Wasilat al-ahbâb (915-9016/1509-1510)." *Al-Masaq* 17 (1) (2005): 125–46.
- Al-tikriti, Nabil. “Şehzade Korkud (ca. 1468-1513) and the Articulation of Early 16th Century Ottoman Religious Identity.” *Doktora Tezi*, The University of Chicago, Chicago, IL, 2004.
- Togan, Ahmet Zeki Velidi. 1981. *Umumi Türk Tarihine Giriş*. C. I. İstanbul: Enderun Kitapevi, 1981.
- Turan, Şerafettin. *Kanuni'nin Oğlu Şehzade Bayezid Vak'ası*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1962.
- Uluçay, Çağatay. 1954. “II. Bayezit’in Kızı Fatma Sultan’ın Kocasını Çapkın mıydı?” *Yeni Tarih Dünyası*, Yıl 1, Sayı 10 (1954), İstanbul.
- Uluçay, Çağatay. *Padişahların Kadınları ve Kızları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2011.
- Uluçay, Çağatay. *Sancaktan Saraya, Seçme Yazılar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2012.
- Uluçay, M. Çağatay. “II. Bayezid’in Âilesi.” *Tarih Dergisi* 10 (14) (1959): 105-110.
- Uluçay, Çağatay. 1945. “Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?” *Tarih Dergisi* 6 (9)(1954): 43–44.
- Urs Gösken, Al-Tikriti, Nabil “The 1502-1504 Correspondence between Şehzade Korkud” *Mediterranea - Ricerche Storiche* içinde, n.34, 2015, 409.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı. “II. Bayezid’in Oğullarından Sultan Korkut.” *Belleten* 30 (120) (1966): 539–601.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Hanedanı Üstüne İncelemeler, Seçme Makaleler* 2. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2012.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Tarihi*. C. II. Ankara: Tarih Kurumu Basımevi, 1995.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. “Rodos Sövalyeleri Hakkında Antalya Valisi Sultan Korkud’a Gönderilmiş Bir Mektup.” *Belleten* 18 (71) (1954): 347–56.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. 1953. “Tuğra ve Pençeler ile Ferman ve Buyruclara Dair.” *Belleten* 17 (1953): 101–57.

Ünver, A. Süheyl. “Hattat Şeyh Hamdullah Biyografisi.” *İstanbul Risaleleri* içinde C. 4. İstanbul: İBB Yayınları, 1995.

Ünver, A. Süheyl. “Hattat Şeyh Hamdullah ve Fatih İçin İstinsah Ettiği İki Mühim Tıbbi Eser.” *İstanbul Risaleleri*, içinde C. 4. İstanbul: İBB Yayınları, 1995.

Yücel, Yaşar. “Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona (Âdem-i Merkeziyet) Dair Genel Gözlemler.” *Belleten* 38 (152) (1974): 671–98.

ŞEHZADE KORKUD KRONOLOJİSİ

	OLAY	TARİH
1	Doğumu / Mehmed Korkud	1468
2	Sünnet edilmek üzere II. Mehmed'e gönderilmesi	1480
3	II. Mehmed'in vefatı üzerine Şehzade Korkud'un, babası II. Bayezid gelene kadar 15-19 arası tahta vekalet etmesi	1481
4	Şehzade Korkud'un Saruhan sancağına çıkarılması	1483
5	Osmanlı- Venedik (İspanya, Fransa, Aragon, Sicilya) Muharebeleri dahilinde Fransız kuvvetlerinin Midilli Adasını muhasara ettiğinin Şehzade Korkud tarafından İstanbul'a bildirilmesi ve savunma için adaya maiyyetinden asker sevk etmesi	1500
6	Şehzade Korkud'un Saruhan Sancağından Teke (Antalya) Sancağı'na nakli	1502
7	Saruhan Sancağı'na eski Menteşe Sancakbeyi Alemşah'ın gönderilmesi	1502
8	Şehzade Korkud'dan sonra Saruhan Sancakbeyi olan Şehzade Alemşah'ın vefatı	1503
9	Saruhan Sancakbeyliğine Kastamonu Sancakbeyi Şehzade Mahmud'un getirilmesi	1503
10	Vezirizam Hadım Ali Paşa ile haslar meselesi yüzünden arasının açılması	1506
11	Menteşe hasları ile birliktir Hamit haslarının Şehzade Korkud'a tevcih edilmesi	1506
12	Saruhan Sancakbeyi Şehzade Mahmud'un vefatı	1507
13	Şehzade Korkud'un Şehzade Mahmud'un vefatı sonrası Manisa Sancağını tekrar istemesi ve bunun reddolunması	1507
14	Şehzade Korkud'un <i>Da'vet</i> isimli eserini tamamlaması	1508
15	Şehzade Korkud'un ilime yönelimini belirterek, çeşitli ödeneklerini kabul ettirmek sureti ile Antalya Kalesi'ne çekilmesi	1508
16	Şehzade Korkud'un sancağına onun yerine bakacak memurun tayin edilmesi	1508
17	Şehzade Korkud'un aniden hareketle Mısır'a gidişi	1509
18	Şehzade Korkud'un Dimyat'a varışı	1509
19	Şehzade Korkud'un ikamet edeceği yer olan Bulak, Berabihyye'ye varışı	1509
20	Ramazan Bayramı	12 Ocak 1510
21	Şehzade Korkud'un Hac kafilesine iştirak etmek istemesi	Ocak 1510
22	Şehzade Korkud'un Mısır'a varışından üç ay sonra Kansu Gavri'den II. Bayezid'e gönderilen elçilerin 11 ay sonra Kahire'ye geri dönüşü	15 Haziran 1510
23	Elçi ile gelen haberlerden sonra Şehzade Korkud'un Mısır'dan Osmanlı topraklarına dönüş için hareketi	11 Temmuz 1510

25	Şehzade Korkud'un Antalya'ya vardıktan sonra bir gece ansızın Manisa'ya gidişi	Mart 1511
26	Şahkulu İsyanı	Mart/Nisan 1511
27	Şehzade Korkud'un ardından sevk edilen kafilelere saldırı, Hasan Subaşı sorumluluğundaki kafilenin kurtularak Antalya Kalesi'ne sığınması	Nisan 1511
28	Şahkulu kuvvetlerinin Kütahya'ya hareketi ve Kütahya önlerine varışı	Nisan 1511
29	Anadolu Beylerbeyi Karagöz Ahmed Paşa'nın asilerle karşılaşması ve onları püskürtmesi	Nisan 1511
30	Osmanlı kuvvetlerinin geri püskürtülmesi ve Karagöz Ahmed Paşa'nın katledilmesi	22 Nisan 1511
31	Şahkulu'nun bu galibiyetten sonra Manisa'da bulunan Şehzade Korkud üzerine yürümesi	Mayıs 1511
32	Şehzade Korkud kuvvetlerinin bozguna uğraması ve ardından Manisa Kalesine kaçması	3 Mayıs 1511
33	Şahkulu kuvvetlerinin Bursa üzerine yürümeye karar vermesi, daha sonra Hadım Ali Paşa kuvvetlerinin Bursa'ya doğru gelmekte olduğunu duyarak Konya taraflarına çekilmeleri	Haziran 1511
34	Şehzade Ahmed'in Şahkulu İsyanını bastırmaya memur edilmesi ve Amasya'da ki sancak kuvvetleri ile Veziriazam Hadım Ali Paşa'nın kuvvetlerinin birleşmesi	10 Haziran 1511
35	Şehzade Ahmed ile Veziriazam'ın Şahkulu kuvvetlerini takibi (Şahkulu, Kızılkaya mevkiisini merkez yapmıştır)	15 Haziran 1511
36	Şahkulu'nun Karaman civarından kaçarak önce Kayseri ardından Sivas'a gidişi	Haziran 1511
37	Veziriazam Hadım Ali Paşa'nın Sivas mevkiisindeki Çubuk bölgesinde Şahkulu kuvvetlerine yetişmesi	Haziran sonu 1511
38	Kuvvetleri azalan veziriazam Hadım Ali Paşa'nın bu bölgedeki çatışmalar esnasında şehit düşmesi	2 Temmuz 1511
39	Şehzade Şehinşah'ın vefatı	2 Temmuz 1511
40	Karaman eyaletinin şehzade Şehinşah'ın oğlu Şehzade Mehmed'e verilmesi	Temmuz 1511
41	Şehzade Ahmed'in İstanbul'a daveti	Temmuz 1511
42	Şehzade Selim'in önce Kefe'ye orada Rumeli'ye geçişi	Temmuz 1511
43	Şehzade Ahmed'in, Şehzade Selim'in Rumeli'ye geçişinden sonra Ankara'ya hareketi, Antalya'da bulunan Şehzade Korkud'u tehdit etmesi ve Şehzade Selim'in üzerine varmak için Sultan II. Bayezid'den müsaade istemesi.	Temmuz 1511

44	Sultan II. Bayezid'in Şehzade Selim'i yatıştırmak maksadıyla Semendire, Nikebolu ve Alacahisar sancaklarını ve çeşitli madenleri kendisine tevcih edildiğini gösteren beratın gönderilmesi	Temmuz 1511
45	Şehzade Ahmed'e Rumeli'ye geçmesine gerek olmadığının bildirilmesi	Temmuz 1511
46	Şehzade Ahmed'in ikinci kere İstanbul'a daveti (ilk davet Selim'in Çorlu'ya hareketi yüzünden iptal edilmişti.)	Ağustos 1511
47	Şehzade Selim'in davet haberini aldıktan sonra Çorlu mevkisine varması "Çorlu Muhaberesi"	3 Ağustos 1511
48	Şehzade Ahmed'in İstanbul önlerine gelişi (Kartal Maltepesi) Yeniçerilerin Ahmed'i şehre almamaları	Eylül 1511
49	Hiziplerin akıbeti; Şehzade Ahmed yanlısı kişilerden Mustafa Paşa hariç diğer hepsinin azledilmesi	Eylül 1511
50	Şehzade Selim'in hükümdarlığa davet edilmesi	Aralık 1511
51	Şehzade Ahmed'in Anadolu'da hükümdarlığını ilan etmesi	Ocak başı 1512
52	Sultan II. Bayezid'in Rumeli'deki sancakbeylerine tüm askerleri ile şehzade Selim'in emrine girmeleri emredildi.	27 Mart 1512
53	Şehzade Korkud'un İstanbul'a gelişi (12 Muharrem 918)	30 Mart 1512
54	Şehzade Selim'in derhal İstanbul'a gelmesi gerekliliğini belirten fermanın yollanması	Nisan 1512
55	Şehzade Selim'in tahta çıkışı	Nisan sonu 1512
56	Şehzade Korkud'un Manisa'ya dönüşü	Mayıs başı 1512
57	Şehzade Korkud'un Midilli Adası talebi	Haziran 1512
58	Şehzade Korkud'un Manisa Sancağına Aydın, Menteşe ve Teke sancaklarının ilavesini istemesi	Haziran 1512
59	Şehzade Korkud'un Menteşe ve Hamid sancağından Teke'ye yakın yerlerin kendisine verilmesi ile eksik haslarının tamamlanmasını talep etmesi	Temmuz 1512
60	Sultan Selim'in Şehzade Ahmed üzerine hareketi	29 Temmuz 1511
61	Şehzade Ahmed'in, Sultan Selim'den kaçışı ve Darende'de saklanması	18 Ekim 1512
62	Şehzade Ahmed'in Şehzade Süleyman ile Şehzade Alaüddin'in Memlük Sultanına ilticaları	Ekim 1512
63	Sultan Selim'in kardeşlerinin oğulları olan Mehmed, Osman, Musa, Orhan, Emirhan ve Osman'ı boğdurması	Ocak 1513
64	Şehzade Korkud'un Manisa'da olduğu müddetçe denizden ve karadan kontrol altında tutulmasına başlanması	Ocak 1513
65	Sultan Selim'in on bin kişilik kuvvet ile kareketlerinden şüphelendiği şehzade Korkud'un üzerine varmak maksadıyla Manisa'ya hareketi	Ocak sonu Şubat başı 1513
66	Sultan Selim'in üzerine geldiği haberini alan şehzade Korkud'un Manisa'dan Antalya'ya kaçışı	Şubat 1513

67	Sultan Selim'in şehzade Korkud'un Antalya taraflarına kaçma ihtimalini düşünerek Karaman Beylerbeyi Hemdem Paşa'yı görevlendirmesi	Şubat 1513
68	Antalya'da bir mağarada şehzade Korkud ile Piyale Bey'in yakalanarak Antalya Sancakbeyi Kasım'a getirilmeleri	Mart 1513
69	Sultan Selim tarafından görevlendirilen Karaçinoğlu nam kimsenin şehzade Korkud'u teslim alması (Karaçinoğlu Ahmed Paşa)	Mart 1513
70	Şahzade Korkud'un Eğrigöz yani Emed kasabasına sevki ve ev hapsi	Mart 1513
71	Şehzade Korkud'un ev hapsinde tutulduğu yerde boğdurulması (5 Muharrem 918 - 13 Mart 1513)	Mart 1513
72	Şehzade Korkud'un naaşının Bursa'ya nakledilerek Orhan Gazi türbesine defnedilmesi (9 Muharrem 918- 17 Mart 1513)	Mart 1513

EKLER

EK 1: Şehzade Korkud'un İtalyan Kumaşından Yapılmış Tören Kaftanı:

Fotograf: Pınar Tarlak, Milli Saraylar Başkanlığı, Topkapı Sarayı Müzesi, Elbise-i Hümayun Galerisi.

EK 2: Şehzade Korkud Tarafından Kopya Edilen Kuran-ı Kerim'den Örnek Sayfa

Kaynak: Sakıp Sabancı Müzesi Dijital Koleksiyonlar ve Arşivleri: E N 100-0279

EK 3: Şehzade Korkud'un Kürdî Peşrev İsimli Eserinin Notaları

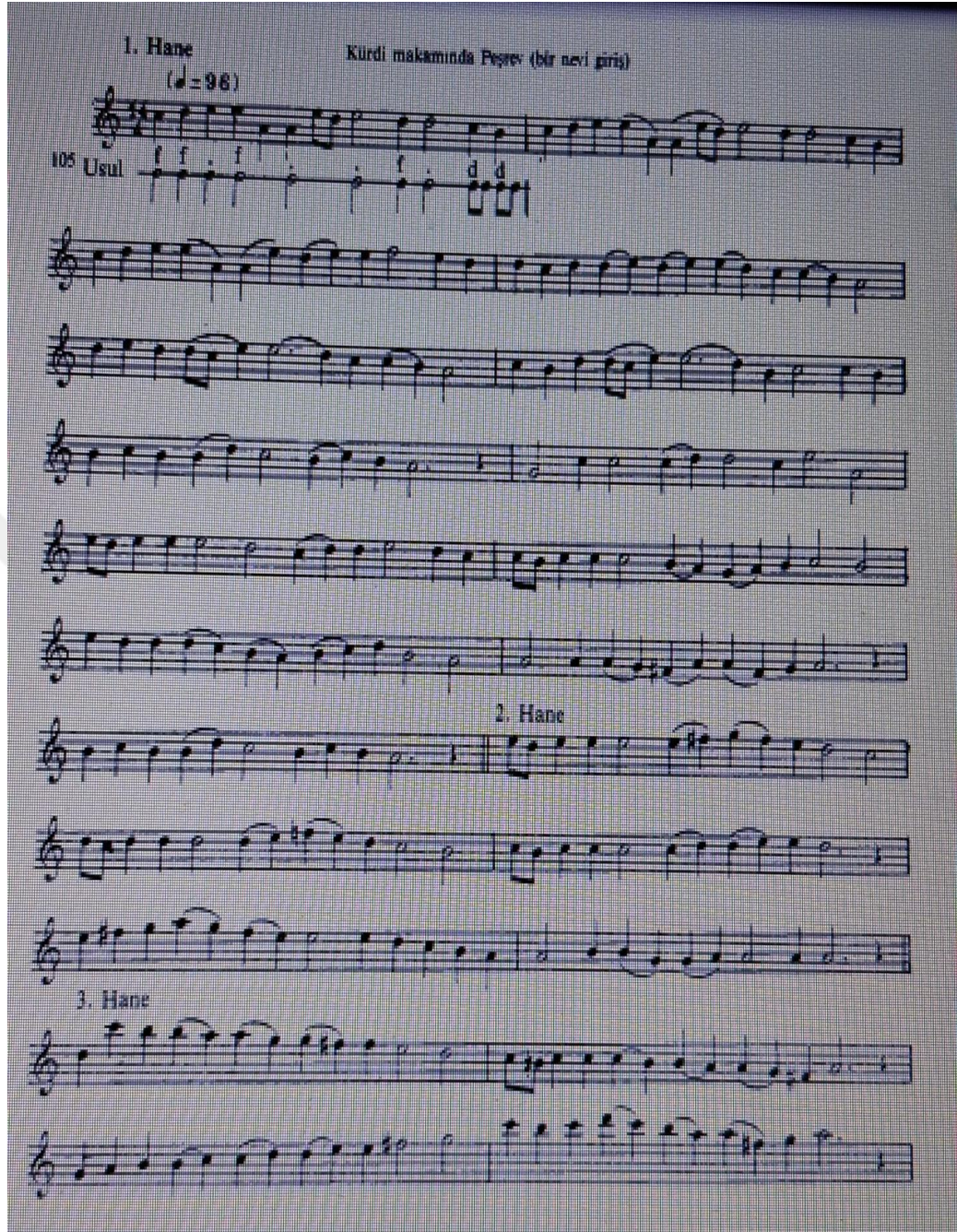
1. Hane
(♩ = 96)

Kürdî makamında Peşrev (bir nevi grîs)

105 Usul

2. Hane

3. Hane

EK 4: Şehzade Korkud'un Pençe Örneği 1

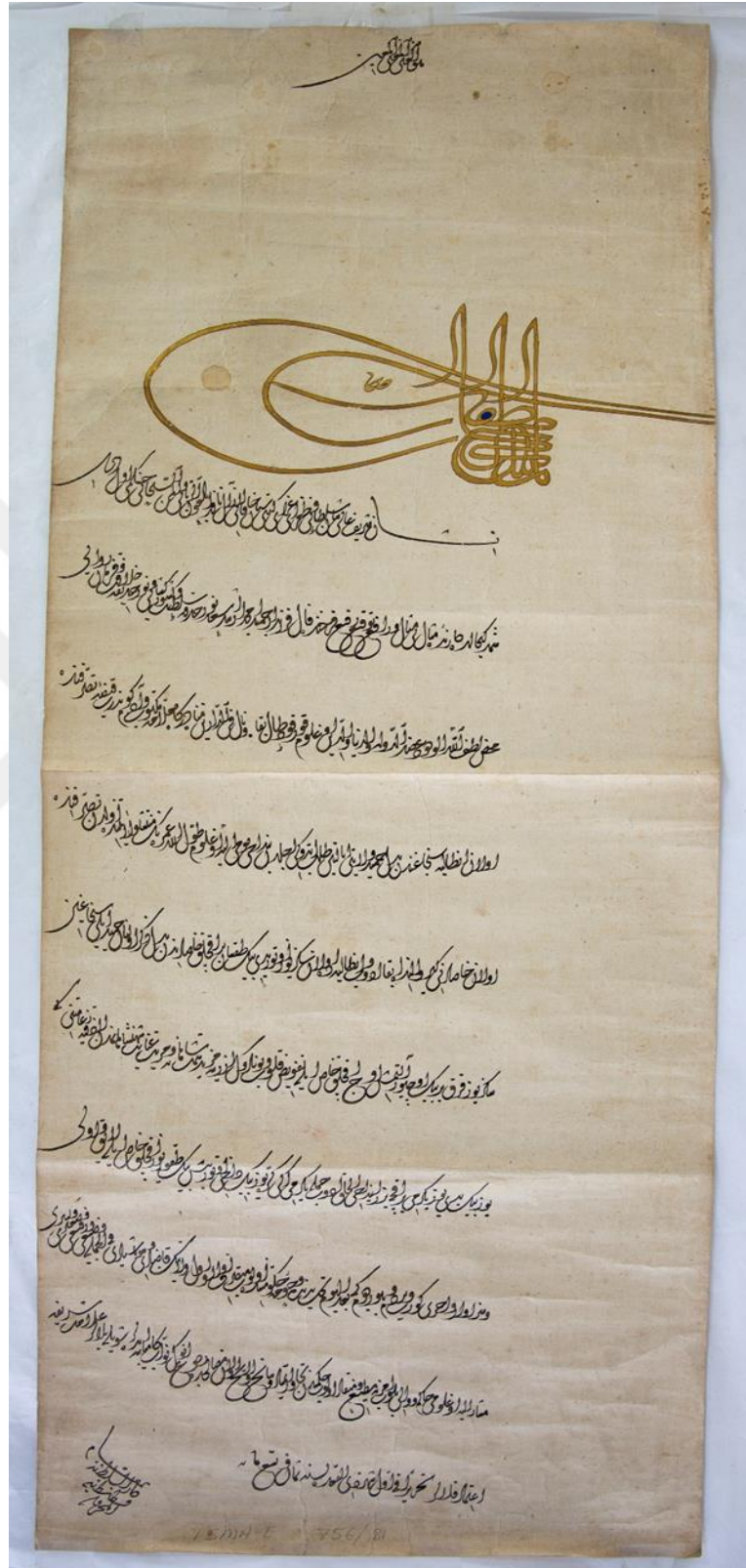
TSMA NO: 6684/3'den Şehzade Korkud'a ait Pençe Örneği

EK 5: Şehzade Korkud'un Pençe Örneği 2

TSMA NO: 6684/10'dan Şehzade Korkud'a Ait Pençe Örneği

**EK 6: II. Bayezid tarafından Şehzade Korkud'a gönderilen Zilkade 908/ Nisan
1503 Tarihli Berat**

**TSMA NO: E 6356 – II. Bayezid tarafından Şehzade Korkud’a gönderilen
Zilkade 908/ Nisan 1503 Tarihli Berat**

Hüve’l-Ganiyyü’l-Müğni’l-Mübîn

Bâyezîd bin Mehmed Hân Muzaffer Dâ’imâ

Nişân-ı şerîf-i âlişân-ı Sultânî tuğrâ-yı garrâ-yı kîti-sitân-ı hakânî lâ zâle nüffize bi’l-avni’r-rabbânî ve’l-mennü’s-sübhanî hükmü oldur ki

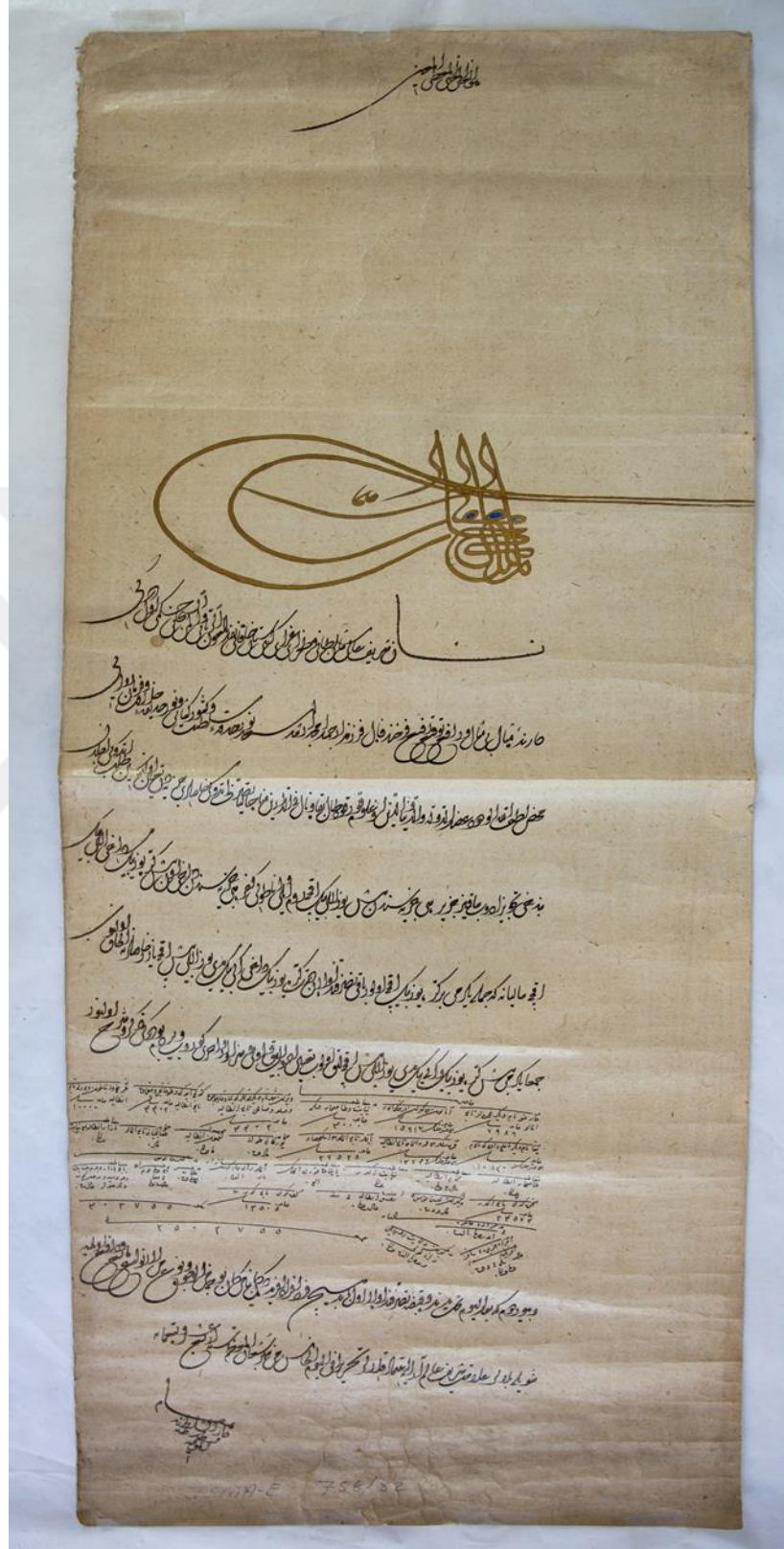
Şimdiki hâlde dârende-i misâl-i bî-misâl ve râfi’-i tevkî’i refî’-i ferhunde-fâl ferzend-i ercümend-i emced [ve] erşed [ve] es’ad [ve] nûr-ı hırka-i saltanat ve kişvergüşâ ve nûr-i hadîka-i hilâfet ve fermân-revâ-yı mahz-ı lütfullâhü’l-vedûd azdu’d-devleti ve’d-dünyâ ve’d-dîn oğlum Korkud tâle bekâhû ve nâle fi’d-dâreyn menâhû dergâh-ı mu’allâma mektûb ve âdem gönderüb kabza-i tasarrufunda olan Antalya sancağında bedel-i Hamîd Vilâyeti eyâleti taleb itdüğü ecilden ben dahi mûmâ ileyh oğlum tavvelellâhü ömrehûnün Menteşe vilâyetinde evvelden tasarrufunda olan hâslarını girü elinde ibkâ idüb ve Antalya’da olan sekiz yüz otuz yedi bin doksan bir akçelik haslarından bedel zikr olunan Hamidili Sancağı’nı sekiz yüz kırk bir bin üç yüz altmış üç akçelik hâss ile tefvîz kılub ve bunların üzerine mezîd-i himmet-i şâhâne ve müretteb-i inâyet-i şehinşâhânemden Lazkiye ze’âmetini yüz bin yedi yüz yirmi bir akçe yazar ben dahi ilhâk idüb cümle yirmi iki kere yüz bin dahi otuz beş bin dokuz yüz akçelik hâss ile lâyık ve evlâ ve sezâvâr ve ahrâ görüp virdim ve buyurdum ki ba’de’l-yevm taht-ı yedinde ve havza-i hükûmetinde olub mutasarrıf ola ve ol vilâyetin kâdîları ve sübaşıları fi’l-cümle vazî’i ve refî’i ve sagîri ve kebîri müşârün ileyh oğlumı hâkim ve vâlî bilüb emrine mutî’ ve münkâd olub hükmünden tecâvüz itmeyeler sânih ve lâyih olan mesâlihde rucû’ ânun nüvvâb-ı kâm-yâbına ideler şöyle bileler alâmet-i şerîfe i’timâd kılalar tahrîran fi evvel-i şehri zi’l-ka’de sene semân ve tis’a-mie.

Bi-makâm-ı Dârü’s-saltana Kostantiniyye el-mahrûse

TSMA NO: E 6356

[Zilkade 908/ Nisan 1503]

EK 7: II. Bayezid tarafından Şehzade Korkud'a gönderilen 5 Şaban 914/29
Kasım 1508 Tarihli Berat

**TSMA NO: 6357 – II. Bayezid tarafından Şehzade Korkud’a gönderilen 5
Şaban 914/29 Kasım 1508 Tarihli Berat**

Hüve’l-Ganiyyü’l-Müğni’l-Mu’ti’l-Mübîn

Bâyezîd bin Mehmed Hân Muzaffer Dâ’imâ

Nişân-ı şerîf-i âlîşân-ı Sultânî ve tuğrâ-yı garrâ-yı kîtî-sitân-ı hakânî nüffize
bi’l-avni’r-rabbânî ve’l-mennü’s-sübhanî hükmü oldur ki

Dârende-i misâl-i bî-misâl ve râfî’-i tevkî’i refî’-i ferhunde-fâl ferzend-i
ercümen-i emced [ve] erşed [ve] es’ad [ve] nûr-ı hırka-i saltanat ve kişver-güşâ ve
nûr-i hadîka-i hilâfet ve fermân-revâ-yı mahz-ı lütfullâhü’l-vedûd azdu’d-devleti ve’d-
dünyâ ve’d-dîn oğlum Korkud tâle bekâhû ve nâle fî’d-dâreyn menâhü hâliyâ tasarruf
itdüği hâsları hazînden te’attün olunmasın taleb itdüği ecilden ben dahi tecvîz idüb
Sakız Cezîresi cizyesinden beş yüz elli bin akçe Rumeli ve Anadolu keferesi
cizyesinden dahi on beş kere yüz bin dahi elli bin akçe sâlyâne ki cümlesi yirmi bir
kerre yüz bin akçe olur bâkî tasarrufund olan dört kerre yüz bin dahi iki bin yüz elli
beş akçe yazar hâslarına ilhâk olunub cümlesi yirmi beş kerre yüz bin ve iki bin yedi
yüz elli beş akçelik olup ta’yîn için lâyük ve evlâ ve sezâvâr ve ahrâ görüb virdim ve
buyurdum ki zikr ve şerh olunur

Hâshâ

Karye-i Kargu nâm-ı diğêr Mahmûdlar tâbi Elmalu hâsıl 7986

Karye-i Ayanot ma’a-Kebran der-Fenike tâbi’-ı m hâsıl ma’a öşr-i çeltük
15617

Mukâta’a-i Niyâbet ve Tâhinhâne-i Fenike hâsıl 4000

Karye-i Viranşehir nâm-ı diğêr Kullarköy ve Kargucak ve Feslü ve Samcı
tâbi’-i Antalya hâsıl 4403

Karye-i Gökçeöyük ve Doğancı ve Çakmak tâbi’-i Antalya hâsıl 4403

Karye-i Garbince ve Anbagut ve Borlu tâbi’-i Antalya hâsıl 10000

Karye-i Yaka nâm-ı diğêr Bağlıca ve Ovaki tâbi’-i m. hâsıl ma’a öşr-i çeltük
10840

Karye-i Karasenir ma’a Karye-i Alan tâbi’-i Antalya hâsıl ma’a öşr-i çeltük
13347

Karye-i Eymir tâbi’-i Elmalu ma’a Eskihisar hâsıl 37538

Cemâ’at-i Yörükân-ı Tula (?) 250

Mahsûl-i Limon-ı Antalya 150.000

Cemâ’at-i Doğancıyân tâbi’-i Elmalu 200

Mukâta’a-i Bâzâr-ı Antalya ma’a panayır 30000

Mukāta‘a-i Tâhinhâne-i Antalya 12000

Mukāta‘a-i Hammâm-ı Antalya 10500

Mukāta‘a-i Niyâbet-i İğdir 10000

Mukāta‘a-i Yaylak-ı Kuruincik 2000

Bâzâr-ı Elmalu berây-ı bahâ-i gön-i ..? 1000

An nefsi-i İstanos: an öşr-i gallât 950

an harâc-ı ..? 500 dönüm fi 7, 3500

Mukāta‘a-i Bâc-ı Bâzâr ve Cürm-i cinâyet ve arûsiyye ve bid‘at-ı ..?

ve bâd-ı hevâ 10000

Yekûn 403755

Karye-i Karagöl tâbi‘-i İğdir hâsıl 34574

İспенçe ve gebrân-ı İstanos 225

İhtisâb-ı nefsi-i Antalya fi sene 10500

Karye-i Adaköy tâbi‘-i Kören? Hâsıl 14505

Sâlyâne an Hizâne-i Âmire fi sene 2.100.000

an cizye-i ümerâ-yı Sakız hasene-i Efrenciye 10000 sikke fi 55,
550.000 an cizye-i gebrân-ı vilâyet-i Rumili ve Anadolu 1.550.000

Yekûn 3.503.755

ve buyurdum ki ba‘de‘l-yevm taht-ı yedinde ve kabza-i tasarrufunda ola ol bâbda hiç
ferd-i efrâd-ı âferîdeden kâ‘inen men-kân, bi-vechin mine‘l-vücûh ve nev‘un mine‘l-
envâ‘ mâni‘ ve dâfi‘ olmaya şöyle bileler alâmet-i şerîf-i âlâm-ârâya i‘timâd kılalar
tahrîren fi‘l-yevmî‘l-hâmis min şa‘bânü‘l-mu‘azzam sene erba‘a aşer ve tis‘a mie.

Bi-makâm-ı Dârü’s-Saltana Kostantiniyye el-mahrûse

TSMANO: E 6357

[5 Şaban 914/29 Kasım 1508]

T. G. BASSAKANLIK GENAN I ARS M DATE: 24/04/2012 12:00:00

TSMA.E.0851

Seman ve Semanîn ve Semanemie zilkadesinin selhinde Korkud Çelebi tâle bekahu hazretlerine verilen teşrifdir ki zikrolunur:			
Bir eğin? çukası ağır altunlu frengi kırmızı kadifeden	Altun üskûf kızıl borkile ve ak tuğı ile		Yüz bin nakid akçe,
Bir cübbe kırmızı frengi ve duhavi kadifedir vaşak kürkiyele		Bir set (şib?) kırmızı frengi duhavi kadifeden, samur kürki yeyle ve altın düğmesiyle	
Bir dolama kaftan Bursa'nın altunlu çatma kadifesinden	Alem için, Bursa arşınıyle ondört arşın tafta		Gümüşden bir alembaşı
Envâ'i kaftanlar : otuz sağış			Bir imrahurî kaftan, kırmızı frengi duhavi kadifeden altın düğme ile
Hil'at yigirmi adet, kırmızı kemhadan on aded, yekrenk kemhadan on aded	İmrahurî Bursa'nın kırmızı kemhasından on kaftan		
Puşurî on pare	 Kadife yigirmi pare	Kırmızı kemha on beş pare	Altunlu aynı ermeni kemhası beş pare
Menemeni kaliçeler otuz adet		Nihali Bursa'nın benek altunlu kadifesinden bir	Yekrenk kamha otuz pare
Gümüş avadanlığı		Mükemmel eperler beş aded,	
bir gümüş sini, bir gümüş tepsi, iki gümüş şamdan bir gümüş leğen bir gümüş ibrik.		flama nakış ile bir eper ve altın nakış ile dört eper	
İstabl			
on katar deve.	beş katar katır		üç tavile at

Tetimmat-ı teşrif-i Korkut Çelebi tâle bekahu. Fi selh-i zilkade sene 888.					
Bakır avadanlığı					
Üç... (?)	dört kazgan	yigirmi tas	yigirmi sahan	yigirmi tepsi	Üç sini
Cemaat-i Korkut Çelebi tavvelellahü ömrehu(?)					
Aşçılar beş nefer.	Çadır mehterleri üç nefer,	Ulûfeciler yigirmi nefer,		Silâhdar on bir nefer,	Sipahi oğlanları on dört nefer,
Bâki cemaate hacet olunacak ruznameden görülür.					

Beş günden sonra semâne ve semânin ve semânemie zilhiccesinin beşinci gününde kendüye in'am olunanlardır ki zikrolunur	
iki dolama dahi biri kemhadan;	İki imrahorî kaftan, Bursa'nın çatma altunlu kadifesinden altın düğmeleriyle
Validesine dahi on bin nakid akçe.	

Korkut Çelebi tâle beka hazretleri sancağa çıkmadan evvel İshak Paşa evlerinde iken tasarruf ettiği cihet budur ki zikrolunur				
Lalası İbrahim ağaya günde elli akçe	Dadısı günde beş akçe,	Dayesi günde yedi akçe,	Validesi günde elli akçe	Çelebi Sultan'a bir günde ulûfe yüz akçe
.... (?) için ayda beş bin akçe	Hevacesi ayda bin akçe	Üç nefer kapıcı, her birisi günde üçer akçeden dokuz akçe	Altı nefer oğlana günde ikişer akçeden on iki akçe,	Kapı ağasına günde beş akçe,

Cemisi ayda on üç bin yüz kırk akçe olur.		
Meşahade altı bin akçe.	Bir ayda yedi bin yüz kırk akçe	Günde iki yüz toksan sekiz

